APVLEII

METAMORPHOSEON

LIBRI XI

FRANCISCVS EYSSENHARDT

RECENSVIT

BEROLINI MDCCCLXVIIII

I. GVTTENTAG

MICHAELI · CAIETANO · SERMONETAE · DVCI

FRANCISCVS · EYSSENHARDT

ROMAE · MEMOR · DONVM · DEDIT

PRAEFATIO

Codicem Laurentianum solum adhibendum esse ad Apuleii uerba emendanda et Henricus Keilius luculentissime demonstrauit et Ottoni Iahnio ita persuasit ut eam Metamorphoseon particulam quae ad Cupidinis et Psyches amores spectat inde egregia arte restitueret. requirebatur ut tandem aliquando reliqua Metamorphoseon pars ad eundem codicem exacta cum hominibus doctis communicaretur. qua in re quo modo uersatus sim iam ex hoc meo exemplo apparebit. superest ut nobilissimae membranae quamquam a multis descriptae quales mihi uisae sint breuiter declarem.

Codex Florentinus bibliothecae Laurentianae plutei 68, 2 scriptus est in membranis formae quadratae maioris saeculo undecimo. constat foliis centum nonaginta uno. columnae singularum paginarum sunt binae, uersiculi triceni quini. Metamorphoseon initium est in folio 126 post Apologiam, finis in folio 183. secuntur Florida. hic codex duplicem calamitatem expertus est. nam praeter emendationes primae manus quae tantum non omnes leuissimi momenti sunt, altera eaque sequioris aeui litteras quasdam erasit aut quae nitido tenuique ductu prima pinxerat ea crassis lineis superpositis deleuit ut haud raro nisi alio adiumento uti posses, uix quid primitus fuerit expiscari ualeres. deinde quaedam partes siue aqua infusa siue quae fuit alia pernicies ita euanuerunt ut atramentum magnam partem non amplius compareat. hae tamen quotquot integrae relictae sunt, ueram labem nullam contraxerunt; quod si folium ita collocaueris ut lumine transuerso[1] illuminetur, uel tenuissima siue litterula siue uirgula plene apparebit, quia membrana ubi atramentum non retinuit, seruauit locum ubi atramentum fuerat et uestigium litterae olim exaratae satis manifestum. sed idem ille homo, qui postea suas emendationes in-

terdum primariae scripturae obtrusit, a se impetrare non potuit ut hos locos omnes intactos relinqueret; saepe — et aliquotiens integras columnas — ita refinxit ut suo nigriore atramento et ductibus ut dixi multo crassioribus primariam scripturam reuocaret quidem sed reuocaret saepenumero emendatam uel potius interpolatam. his locis ut recte interpretareris quid primitus scriptum fuerit summa cum utilitate codice Laurentiano plutei 29, 2 uteris, quippe qui quamquam saepissime interpolatus tamen et ab alio homine quam primarius ille interpolatus sit et innumeris locis quid ante quam barbarus ille saeuiebat in archetypo extiterit siue ipse indicet siue ut in illo legere possis te adiuuet.

Alter ille Laurentianus plutei 29, 2 continet Apologiam Metamorphoses Florida. constat foliis membranaceis septuaginta nouem. saeculo duodecimo scriptus est. columnae paginarum sunt binae uersiculorum quadragenorum singulorum. huius ubi plene quid in altero scriptum sit dignosci licet quamquam nulla prorsus auctoritas est, tamen saepius quid in eo extat adscripsi, nequis utili aliquo instrumento me uti noluisse suspicetur.

E primario codice plenam praeter ae et e elementa commutata adscripsi lectionis uarietatem rasuras et emendationes quantum et alterius codicis adiumento et intenta oculorum acie fieri potuit et persecutus et interpretatus; non notaui locos quibus ueterem scripturam paullo euanidam refinxit manus secunda eandem, aut quibus — id quod factum est sexcenties — erasa est non littera sed hypostigme aut punctum. itidem non notaui minusculam litteram initialem sicubi recentior manus in maiusculam mutauit. ubi non notaui secunda an prima manus primariam scripturam emendauerit, me hoc distinguere non potuisse sciendum est: multis locis ubi secundae emendationem notaui primae uideri posse, aut secundae ubi primam uix est quod moneam. — unum addam, lectionem codicis dudum emendatam ubi Apuleii uerbis inserui, saepissime a quo emendatio profecta sit me non indicasse: hoc enim fieri nec accurate potuit nisi collatis corruptis codicibus et factum mihi quidem uix ullam utilitatem habiturum esse uisum est.

APVLEII METAMORPHOSEON

LIBRI XI

F = *codex Laurentianus plutei 69, 2 plene collatus*

f = *codex F a secunda manu emendatus*

φ = *codex Laurentianus plutei 29, 2 praeter locos ubi diserte de eo traditur non inspectus*

F'φ' = *lectio codicum ante secundae manus emendationem*

* = *litterula erasa*

LIBER I

[102] I At ego tibi sermone isto Milesio uarias fabulas conseram auresque tuas beniuolas lepido susurro permulceam, modo si papyrum Aegyptia argutia Nilotici calami inscriptam non spreueris inspicere: figuras fortunasque hominum in alias imagines conuersas et in se rursum mutuo nexu refectas ut mireris exordior. quis ille paucis accipe. Hymettos Attica et Isthmos Ephyraea et Taenaros Spartiaca, glebae felices aeternum libris felicioribus conditae, mea uetus prosapia est. ibi linguam Attidem primis pueritiae stipendiis merui, mox in urbe Latia aduena studiorum Quiritium indigenam sermonem aerumnabili labore nullo magistro praeeunte aggressus excolui. en ecce praefamur ueniam, siquid exotici ac forensis sermonis rudis locutor offendero. iam haec equidem ipsa uocis immutatio desultoriae scientiae stilo quem accessimus respondit. fabulam Graecanicam incipimus. lector intende: laetaberis.

[103] II Thessaliam — nam et illic originis maternae nostrae fundamenta a Plutarcho illo inclito ac mox Sexto philosopho nepote eius prodita gloriam nobis faciunt — eam Thessaliam ex negotio petebam. postquam ardua montium et lubrica uallium et roscida cespitum et glebosa camporum emersi, me equo indi-

---

APVLEI PLATONICI MADAVREN||SIS. PROSÆ. DE MAGIA LIB. II. Ɛxpł. | Ɛgo ſaluſtıuſ. em̄dauı rome felıx *inscriptum in F* 1 *posterior* a *in* fabulaſ *partim in ras.* (*uidetur librarius scripturus fuisse* fabulıſ), *add. in margine* aſ *F*, fabulaſ *φ* 3 papırů *F* ęgyptıa *om. F′* 4 ẏmagıneſ *F* 6 *post* accıpe *supra lineam* k. *add. F* Ẏmettoſ *F* 6 ıſthomoſ epyrea & tenęroſ *F* 9 atıde *F* me.|ruı (*in ras. uid. fuisse* r, *pro* ru *uid. fuisse* h *uel* b *in F*, ł meruı *add. f*, meruı *φ* 12 ſıq̣ᵈ forenſı *F*, forenſıſ *φ* 17 phı *in* phıloſopho *corr. ex* Uo *in F*, phı|loſopho *φ* 18 gła *Fφ* 18 * ex *F*

gena peralbo uehens iam eo quoque admodum fesso, ut ipse etiam fatigationem sedentariam incessus uegetatione discuterem, in pedes desilio, equi sudorem frontem curiose exfrico, auris remulceo, frenos detraho, in gradum lenem sensim proueho quoad lassitudinis incommodum alui solitum ac naturale praesidium eliquaret. ac dum is ientaculum ambulatorium prataque ore in latus detorto pronus adfectat, duobus comitum qui forte paululum processerant, tertium me facio. ac dum ausculto quid sermonis agitarent, alter exerto cachinno ‘parce’ inquit ‘in uerba ista haec tam absurda tamque immania mentiendo.’

Isto accepto sititor alioquin nouitatis ‘immo uero’ inquam ‘impertite sermones non quidem curioso sed qui uelim scire uel cuncta uel certe plurima: simul iugi quod insurgimus aspritudinem fabularum lepida iucunditas leuigabit.’

III At ille qui coeperat ‘nae’ inquit ‘istud mendacium tam uerum est quam siquis uelit dicere magico susurramine amnes agiles reuerti, mare pigrum conligari, uentos inanimes exspirare, solem inhiberi, lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctem teneri.’

Tunc ego in uerba fidentior ‘heus tu’ inquam ‘qui sermonem ieceras priorem, ne pigeat te uel taedeat reliqua pertexere’ et ad alium ‘tu uero crassis auribus et obstinato corde respuis quae forsitan uere perhibeantur. minus Hercule calles prauissimis opinionibus ea putari mendacia quae uel auditu noua uel uisu rudia uel certe supra captum cogitationis ardua uideantur; quae si paulo accuratius exploraris, non modo compertu euidentia uerum etiam factu facilia senties.

IIII Ego* denique uespera dum polentae caseatae modico secus offulam grandiorem in conuiuas aemulus contruncare gestio, mollitie cibi glutinosi faucibus inhaerentis et mea gula spiritus

---

2 dıſcoterem *F*, dıſcuterem *f* 3 aureſ *f* 4 detrao *F* 6 *post* prataque *add.* p̄terıt *supra lineam manus prima in F* 7 adfectat *Iuntina:* ad|lectat *F* 9 auſculta *F'* 10 ıınqd *F* 13 curıoſū *F* 14 cuncta.| (*in ras. fuit lineola* m *significans*) *F*, cuncta *ς* 15 *post* ıucundıtaſ *linea transuersa inductum* te *in F*, *(om. ς)* leuıgauıt *F* 16 ceperat. ne ınqd *F* 18 agılleſ *F* 29 caſęate *F* 30 effulā *F* ęmuloſ *F*

distinentis minimo minus interii. et tamen Athenis proximo et ante Poecilen porticum isto gemino obtutu circulatorem aspexi equestrem spatham praeacutam mucrone infesto deuorasse ac mox eundem inuitamento exiguae stipis uenatoriam lanceam, qua parte minatur exitium, in ima uiscera condidisse.
[104] et ecce pone lanceae ferrum, qua baccillum inuersi teli ad occipitium per ingluiem subit, puer in mollitiem decorus insurgit inque flexibus tortuosis eneruam et exossam saltationem explicat cum omnium qui aderamus admiratione. diceres dei medici baculo, quod ramulis semiamputatis nodosum gerit, serpentem generosum lubricis amplexibus inhaerere. sed iam cedo, tu sodes qui coeperas fabulam remetire. ego tibi solus haec pro isto credam et quod ingressui primum fuerit stabulum, prandio participabo. haec tibi merces deposita est.'

At ille 'istud quidem quod polliceris aequi bonique facio, V
uerum quod inchoaueram porro exordiar. sed tibi prius deierabo solem istum uidentem deum me uera comperta memorare, nec uos ulterius dubitabitis si Thessaliam proximam ciuitatem perueneritis, quod ibidem passim per ora populi sermo iactetur quae palam gesta sunt. sed ut prius noritis cuiatis sim quiue, sum Aeginensis; audite et quo quaestu me teneam: melle uel caseo et huiusce modi cauponiorum mercibus per Thessaliam Aetoliam Boeotiam ultro citro discurrens. comperto itaque Hypate, quae ciuitas cunctae Thessaliae antepollet, caseum recens et sciti saporis admodum commodo pretio
[105] distrahi, festinus adcucurri id omne praestinaturus. sed ut fieri adsolet sinistro pede profectum me spes compendii frustrata est. omne enim pridie Lupus negotiator magnarius coemerat. ergo igitur inefficaci celeritate fatigatus commodum uespera oriente ad balneas processeram.

2 poetılen *F* 5 mınanṭ̄ *F* 7 ıngruuıè *F* 8 e.|neruà (*num ras. re uera sit dubites; si fuit, erasa est* x) *F*. 10 ſemeàputatıſ *F* 12 cęperaſ *F* 14 merces deposita *scripsi*: mercede poſita *F*. 16 degerabo *F* 18 Nequaſ *corr. in* Necuoſ *F*, necuoſ *f in marg.*, necuoſ *φ* 20 cuıatıſ ſım. q ſım. aegıenſıſ *F*, *emendauit Hildebrandius* 21 quę|ſtū & ęneà *F* 22 cauponiorum *Hildebrandius:* cau|pono℞ *F* 23 boetıam *F* utro *F* 24 hypate *sic F* 25 commodo * (*potest fuisse* commodaſ) *F*, commodo *φ*

VI Ecce Socraten contubernalem meum conspicio. humi sedebat scissili palliastro semiamictus paene alius lurore ad miseram maciem deformatus qualia solent fortunae deterrima stipes in triuiis erogare. hunc talem quamquam necessarium et summe cognitum tamen dubia mente propius accessi. 'hem' inquam 'mi Socrates quid istud? quae facies? quod flagitium? at uero domi tuae iam defletus et conclamatus es, liberis tuis tutores iuridici prouincialis decreto dati, uxor persolutis feralibus officiis luctu et maerore diuturno deformata diffletis paene ad extremam captiuitatem oculis suis domus infortunium nouarum nuptiarum gaudiis a suis sibi parentibus hilarare compellitur. at tu hic laruale simulacrum cum summo dedecore nostro uiseris.'

'Aristomene' inquit 'nae tu fortunarum lubricas ambages [105] et instabiles incursiones et reciprocas uicissitudines ignoras!' et cum dicto sutili centunculo faciem suam iam dudum punicantem prae pudore obtexit ita ut ab umbilico pubetenus cetera corporis renudaret. nec denique perpessus ego tam miserum aerumnae spectaculum iniecta manu ut adsurgat enitor.

VII At ille ut erat capite uelato 'sine sine' inquit 'fruatur diutius tropaeo Fortuna quod fixit ipsa.'

Effeci sequatur et simul unam e duabus laciniis meis exuo eumque propere uestio dicam an contego, et ilico lauacro trado, quod unctui quod tersui ipse praeministro, sordium enormem eluuiem operose effrico, probe curato ad hospitium lassus ipse fatigatum aegerrime sustinens perduco, lectulo refoueo, cibo satio, poculo mitigo, fabulis permulceo. iam adlubentia procliuis est sermonis et ioci [et] scitum [et] cauillum, iam dicacitas tinnula, cum ille imo de pectore cruciabilem suspiritum ducens dextra saeuiente frontem replaudens 'me miserum' infit 'qui dum uoluptatem gladiatorii spectaculi satis famigerabilis con-

2 ſcıſılı *F* 8 ꝑuıncıaleſ *F* p̄ſolutıſ feṛıa|lıb; *F* 10 *ad* dom; *add.* aɫ ꝛemū *f* 14 ınq̄d ne *F* 17 ımbılıco *corr. in* unbılıco *ut uid. in F* 19 lů *in* ſpectaculů *in ras. scriptum a sec. man. in F* 20 ınq̄d *F'* 21 tropheo *F* 24 ꝛ̄ſuı • ıpſe (*potest fuisse* ſ) *F* 25 eluuıē *sic F*, ılluuıem *uulgo* 28 et *bis seclusi* (*posteriore loco* eſt *uulgo*) tinnula *Oudendorpius:* tımıda *F*, tumida *uulgo*

sector, in has aerumnas incidi. nam ut scis optime, secundum quaestum Macedonia profectus dum mense decimo ibidem attentus nummatior reuortor, modico prius quam Larissam accederem, per transitum spectaculum obiturus in quadam auia et lacunosa conualli a uastissimis latronibus obsessus atque omnibus priuatus tandem euado et utpote ultime adfectus ad quandam cauponam Meroen, anum sed admodum scitulam deuorto eique causas et peregrinationis diuturnae et domuitionis anxiae et spoliationis [diuturnae et dum] miserae refero: quae me magis quam humane tractare adorta cenae gratae atque gratuitae ac mox urigine percita cubili suo adplicat. et statim miser ut cum illa adquieui, ab unico congressu anus noxam pestilentem contraho et ipsas etiam lacinias, quas boni latrones contegendo mihi concesserant, in eam contuli, operulas etiam, quas adhuc uegetus saccariam faciens merebam, quoad me ad istam faciem quam paulo ante uidisti bona uxor et mala fortuna perduxit.’

‘Pol quidem tu dignus’ inquam ‘es extrema sustinere si- VIII
quid est tamen nouissimo extremius, qui uoluptatem Veneriam et scortum scorteum Lari et liberis praetulisti.’ at ille digitum a pollice proximum ori suo admouens et in stuporem attonitus ‘tace tace’ inquit et circumspiciens tutamenta sermonis ‘parce’ inquit ‘in feminam diuinam, nequam tibi lingua intemperante noxam contrahas.’

‘Ain tandem?’ inquam ‘potens illa et regina caupona quid mulieris est?’

06] ‘Saga’ inquit ‘et diuina, potens caelum deponere, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, manes sublimare, deos infirmare, sidera extinguere, Tartarum ipsum inluminare.’

‘Oro te’ inquam ‘aulaeum tragicum dimoueto et siparium scaenicum complicato et cedo uerbis communibus.’

---

1 n*ã (*uid. fuisse* n̉) *F*, Nā *φ* ut ſe ıſ optıme *F* 9 dıuτ̄nę & dum *seclusi* mıſere *F* 9 quae me magis *scripsi:* quę em̄ hıſ (hı *inducta*) *F* 12 cum *corr. ex* tum *in F* 12 anus noxam peſtilentem contraho *Lindenbrogius*: annoſå*|ac peſtılentẻ c̄ contraho *F*, annoſå ac pẻſtılentẻ (*uirgulam* ſ *significantem add. manus secunda*) c̄* cōtraho *φ* 15 quoad] qđ *F* 27 ſıdere *F*, ſidera *f φ*

'Vis' inquit 'unum uel alterum immo plurima eius audire facta? nam ut se ament efflictim non modo incolae uerum etiam Indi uel Aethiopes utrique uel ipsi Antichthones, folia sunt artis et nugae merae. sed quod in conspectu plurium perpetrauit, audi.

VIIII Amatorem suum quod ui aliam temerasset, unico uerbo mutauit in feram castorem, quod ea bestia captiuitatis metuens ab insequentibus se praecisione genitalium liberat, ut illi quoque simile, quod Venerem habuit in aliam, proueniret. cauponem quoque uicinum atque ob id aemulum deformauit in ranam et nunc senex ille dolium innatans uini sui aduentores pristinos in faece submissus officiosis ronchis raucus appellat. alium de foro quod aduersus eam locutus esset, in arietem deformauit et nunc aries ille causas agit. eadem amatoris sui uxorem quod in eam dicacule probrum dixerat, iam in sarcina praegnationis obsaepto utero et repigrato fetu perpetua praegnatione damnauit et ut cuncti numerant iam octo annorum onere misella illa uelut elephantum paritura distenditur.

X Quae cum subinde ac multis noceret, publicitus indignatio percrebruit statutumque ut in eam die altera seuerissime saxorum iaculationibus uindicaretur. quod consilium uirtutibus cantionum anteuortit et ut illa Medea unius dieculae a Creonte impetratis induciis totam eius domum filiamque cum ipso sene flammis coronalibus deusserat, sic haec deuotionibus sepulcralibus in scrobem procuratis, ut mihi temulenta narrauit proxime, cunctos in suis sibi domibus tanta numinum uiolentia clausit ut toto biduo non claustra perfringi non fores euelli non denique parietes ipsi quierint perforari, quoad mutua hortatione consone clamitarent quam sanctissime deierantes sese neque ei manus admolituros et siquis aliud cogitarit, salutare

3 ethiopeſ *F* antıcthoneſ *F* 4 nuga|emerę (*add. f*) *F* 6 uı] ın *Fφ* 8 ınſeq̃entıb; *F* 10 ęmulū̊* (*uid. fuisse* ſ) *F* 12 ſůmıſſuſ *F* rontıſ *F* 16 obſeno *Fφ* (*sed* no *in F fere euanuerunt*) repıgnato *F*, repugnato *φ* 17 numerantıā̊ *F* 19 ac multis noceret *scripsi:* ac multı nocerent̄ *F* 21 ıaculatıonıſ *F¹*, ıaculatıonıb; *φ* 22 dıecule * * a creone (*posterior* e *in* dıecule *a manu sec. picta*) *F*, dıecule a creone (e a *in ras.*) *φ* 24 ſepulchralıb; *F* 28 ıpſı* (*fuit* ſ) *F*, ıpſı *φ*

laturos subsidium. et sic illa propitiata totam ciuitatem absoluit. at uero coetus illius auctorem nocte intempesta cum tota domo id est parietibus et ipso solo et omni fundamento ut erat clausa ad centesimum lapidem in aliam ciuitatem summo uertice montis exasperati sitam et ob id ad aquas steri- [107] lem transtulit. et quoniam densa inhabitantium aedificia locum nouo hospiti non dabant, ante portam proiecta domo discessit.'

XI 'Mira' inquam 'nec minus saeua mi Socrates memoras. denique mihi quoque non paruam incussisti sollicitudinem immo uero formidinem, iniecto non scrupulo sed lancea, nequo numinis ministerio similiter usa sermones istos nostros anus illa cognoscat. itaque maturius quieti nos reponamus et somno leuata lassitudine noctis antelucio aufugiamus istinc quam puta longissime.'

Haec adhuc me suadente insolita uinolentia ac diuturna fatigatione pertemptatus bonus Socrates iam sopitus stertebat altius. ego uero adducta fore pessulisque firmatis grabatulo etiam pone cardines supposito et probe adgesto super eum me recipio. ac primum prae metu aliquantisper uigilo, dein circa tertiam ferme uigiliam paululum coniueo. commodum quieueram et repente impulsu maiore quam ut latrones crederes ianuae reserantur, immo uero fractis et euolsis funditus cardinibus prosternuntur. grabatulus alioquin breuiculus et uno pede mutilus ac putris impetus tanti uiolentia prosternitur, me quoque euolutum atque excussum humi recidens [in] inuersum cooperit ac tegit.

XII Tunc ego sensi naturalitus quosdam affectus in contrarium prouenire. nam ut lacrimae saepicule de gaudio prodeunt ita et in illo nimio pauore risum nequiui continere de Aristomene

2 cęt; *F* intempeſta . *F*, intempeſta *φ* 6 inabitantiú *F*' 7 piectaſ *F*' 8 *ante* nec *erasum* et *in F*. et nec *φ* 11 nǒminiſ *F*, numiniſ *φ* 13 re.ponamuſ (*fuit* p) *F* 13 *in* antelucio *est* i *et sinistra litterae* o *pars in ras. scripta* (*potest fuisse* anteluclo) *in F*, añlucí *φ* * iſtinc (*fuit* h) *F*, iſtinc *φ* 15 inſota *F*', inſolita *φ* 16 pertentatuſ (*F*) 18 cardine *Fφ* 20 conueo (ueo *in ras.*) *φ*: conhibeo *F* cōmodo dū qe|ueram *F* 25 in *deleui* inūſum *F*: uniuerſum *uulgo, sed cf. p. 8, 18 sq.* 'grabatuluſ . . . ſuper dorſum meum' 26 coperit *F* 27 natura(li)t; *F*

testudo factus. ac dum infimum deiectus obliquo aspectu quid rei sit grabatuli sollertia munitus opperior, uideo mulieres duas altioris aetatis. lucernam lucidam gerebat una, spongiam et nudum gladium altera. hoc habitu Socratem bene quietum circumstetere. infit illa cum gladio ‘hic est, soror Panthia, carus Endymion, hic Catamitus meus qui diebus ac noctibus inlusit aetatulam meam, hic qui meis amoribus subterhabitis non solum me diffamat probris, uerum fugam instruit. at ego scilicet Vlixi astu deserta uice Calypsonis aeternam solitudinem flebo.’ et porrecta dextera meque Panthiae suae demonstrato ‘at hic bonus’ inquit ‘consiliator Aristomenes, qui fugae huius auctor fuit et nunc morti proximus iam humi prostratus grabatulo subcubans iacet et haec omnia conspicit, impune relaturum meas contumelias putat. faxo eum sero, immo statim, immo uero iam nunc ut et praecedentis dicacitatis et instantis curiositatis paeniteat.’

XIII Haec ego ut accepi, sudore frigido miser perfluo, tremore [108] uiscera quatior ut grabatulus etiam succussus et inquietus super dorsum meum palpitando saltaret. at bona Panthia ‘quin igitur’ inquit ‘soror, hunc primum bacchatim discerpimus uel membris eius destinatis uirilia desecamus.’

Ad haec Meroe — sic enim reapse nomen eius tunc fabulis Socratis conuenire sentiebam — ‘immo’ ait ‘supersit hic saltem qui miselli huius corpus paruo contumulet humo’ et capite Socratis in alterum dimoto latus per iugulum sinistrum capulo tenus gladium totum ei demergit et sanguinis eruptionem utriculo admoto excipit diligenter ut nulla stilla compareret usquam. haec ego meis oculis aspexi. nam etiam nequid

---

1 facta *F'*, factuſ *φ* 5 pa*thia (*uid. fuisse* n) *F*, panthia *φ* 6 Endymion *Beroaldus*: endſmion (d *corr. in* o) *F*, enoſmion *φ* 7 ſupt̄ habi * * | tiſ (*fuit* ta) *F*, ſubt̄habitiſ *φ* 9 uice Calypsonis *Iuntina*: uite & alipſoniſ *F*, uita | & calipſoniſ (*sed primitus fuit* uit & calipſoniſ) *φ* 11 inqd *F* 12 grauatulo *F'* 13 ſe *ante* relaturum *om. Fφ* (*nam in φ supra lin. addit manus quae scholia scripsit*) 18 grauatuluſ *F'* *post* ſuccuſſuſ *del.* ū *in F* 22 re abſe *F* 25 latuſ *corr. ex* lata *in F*, latuſ *φ* p *corr. ex* q *in F* 26 eruptione *F* 27 u *in* utriculo *in ras. in F* a^d moto (m *in ras.*) *F* 27 ut *corr. ex* & *in F*

demutaret credo a uictimae religione, immissa dextera per uulnus illud ad uiscera penitus cor miseri contubernalis mei Meroe bona scrutata protulit, cum ille impetu teli praesecata gula uocem, immo stridorem incertum per uulnus effunderet et spiritum rebulliret. quod uulnus quam maxime patebat spongia offulciens Panthia ‘heus tu’ inquit ‘spongia caue in mari nata per fluuium transeas.’ his editis atque una remoto grabatulo uaricus super faciem meam residentes uesicam exonerant quoad me urinae spurcissimae madore perluerent.

XIIII Commodum limen euaserant et fores ad pristinum statum integrae resurgunt, cardines ad foramina resident, postes ad repagula redeunt, ad claustra pessuli recurrunt. at ego ut eram etiam nunc humi proiectus inanimis nudus et frigidus et lotio perlitus quasi recens utero matris editus immo uero semimortuus uerum etiam ipse mihi superuiuens et postumus uel certe destinatae iam cruci candidatus ‘quid’ inquam ‘de me fiet ubi iste iugulatus mane paruerit? cui uidebor ueri similia dicere proferens uera? proclamares saltem suppetiatum si resistere uir natus mulieri nequibas: sub oculis tuis homo iugulatur et siles? cur autem te simile latrocinium non peremit? cur saeua crudelitas uel propter indicium sceleris arbitro pepercit? ergo quoniam euasisti mortem, nunc illo redi.’

Haec identidem mecum replicabam et nox ibat in diem. optimum itaque factu uisum est anteluculo furtim euadere et uiam licet trepido uestigio capessere. sumo sarcinulam meam, subdita claui pessulos reduco. at illae probae et fideles ianuae, quae sua sponte reseratae nocte fuerant, uix tandem et aegerrime tunc clauis suae crebra immissione patefiunt.

XV ‘Et heus tu ubi es?’ inquam ‘ualuas stabuli absolue, ante-

1 emiſſa *F'* 2 ı *in* meı ın *ras. in F*, meı *φ* 5 ſpongıà *F* 7 per *φ* : p̄ *F* atque una *Oudendorpius*: ab-una *F*, abeuna *φ* grauatto lo *F* 8 ex|honerant *F* 11 reſıdent *F*, reſıdent *φ* 13 lutıo *F* 16 denate (*tamen uix* n *est sed* ıı) *F*, denate (ſtı *add. manus sec.*) *φ* de *add. man. secunda in F, om. φ, in quo glossa margini addita* ı. de me fiet 19 natus *Brantius*: tantuſ *F* 22 ıllo *sic F* 25 ſaccınulam *F'*, farcınulam *φ*

lucio uolo ire.' ianitor pone stabuli ostium humi cubitans et iam nunc semisomnus 'quid tu' inquit 'ignoras latronibus infestari uias qui hoc noctis iter incipis? nempe etsi tu alicuius facinoris tibi conscius scilicet mori cupis, nos cucurbitae caput non habemus ut pro te moriamur.' 'non longe' inquam 'lux abest. et praeterea quid uiatori de summa pauperie latrones auferre possunt? an ignoras, inepte, nudum nec a decem palaestritis despoliari posse?' ad haec ille marcidus et semisopitus in alterum latus euolutus 'unde autem' inquit 'scio an conuectore illo tuo, cum quo sero deuorteras, iugulato fugae mandes praesidium? illud horae memini me terra dehiscente ima Tartara inque his canem Cerberum prorsus esurientem me prospexisse.'

Ac recordabar profecto bonam Meroen non misericordia
XVI iugulo meo pepercisse sed saeuitia cruci me reseruasse. in cubiculum itaque reuersus de genere tumultuario mortis deliberabam. sed cum nullum aliud telum mortiferum Fortuna quam solum mihi grabatulum subministraret 'iam iam grabatule' inquam 'animo meo carissime, qui mecum tot aerumnas exantlasti conscius et arbiter quae nocte gesta sunt, quem solum in meo reatu testem innocentiae citare possum, tu mihi ad inferos festinanti subministra telum salutare' et cum dicto restim qua erat intextus adgredior expedire ac tigillo quod fenestrae subditum altrinsecus prominebat iniecta atque obdita parte funiculi et altera firmiter in nodum coacta ascenso grabatulo ad exitium sublimatus demisso capite laqueum induo. sed dum pede altero fulcimentum quo sustinebar repello, ut ponderis deductu restis ad ingluuiem adstricta spiritus officia discluderet, repente putris alioquin et uetus funis dirumpitur

---

1 hoſtıum *F* h *in* humı *partim in ras. in F* 3 ıncıpıſ *F*: ıncıpıtıſ (*corr. ın* ıncıpıſ) *q* nempe *scripsi:* Nem *F*, Ne|m *q* 11 dehſcente *F*, dehyſcente *q* 12 yma *F* prſu *F* 14 bona *F* ū mīa ıugulo *F* 15 pepecıſſe (*prior* p *corr. ın* p) *F* 18 grabattulū [ſub] mınıſtrar& *F* 18 grabattule *F* 20 exanclaſtı (c *in ras., corr. ex* t) *F* 22 ſúmınıſtra *F* 25 grabattulo *F* 26 demisso *scripsi*: & mıſſo *F* (et demiſſo *Coluius*) 28 offıcıo *F* 29 finıſ *corr. a sec. manu in* funˑſ *in F*, funıſ *q*

atque ego de alto recidens Socraten — nam iuxta me iacebat — superruo cumque eo in terram deuoluor. et ecce XVII in ipso momento ianitor introrumpit exerte clamitans 'ubi es tu qui alta nocte inmodice festinabas et nunc stertis inuolutus?'

Ad haec nescio an casu nostro an illius absono clamore experrectus Socrates exsurgit prior et 'nae' inquit 'inmerito stabularios hos omnes hospites detestantur. nam iste curiosus dum inportune irrumpit — credo studio rapiendi aliquid — clamore uasto marcidum alioquin me altissimo somno excussit.'

Emergo laetus atque alacer insperato gaudio perfusus et 'ecce ianitor fidelissime comes et pater meus et frater meus, [110] quem nocte ebrius occisum a me calumniabaris' et cum dicto Socraten deosculabar amplexus. at ille odore alioquin spurcissimi humoris percussus, quo me Lamiae illae infecerant, uehementer aspernatur 'apage te' inquit 'faetorem extremae latrinae' et causas coepit huius odoris comiter inquirere. at ego miser adficto ex tempore absurdo ioco in alium sermonem intentionem eius denuo deriuo et iniecta dextra 'quin imus' inquam 'et itineris matutini gratiam capimus.'

Sumo sarcinulam et pretio mansionis stabulario persoluto capessimus uiam.

Aliquantum processeramus et iam iubaris exortu cuncta XVIII conlustrantur et ego curiose sedulo arbitrabar iugulum comitis, qua parte gladium delapsum uideram, et mecum 'uesane' aio 'quin poculis et uino sepultus extrema somniasti. ecce Socrates integer sanus incolumis. ubi uulnus? spongia ubi? postremum cicatrix tam alta tam recens?' et ad illum 'nae' inquam 'inmerito medici fidi cibo et crapula distentos saeua et grauia somniare autumant. mihi denique quod poculis uesperi minus temperaui, nox acerba diras et truces imagines optulit ut adhuc me credam cruore humano aspersum atque impiatum.'

---

7 ne *F* 8 deteſtant̄ *F*, deteſtant̄ *φ* 9 inpotune (r *superscr.*) *F* 15 humorıſ *corr. in* humoreſ *in F* 16 fetore *F* 17 cepıt *F* comiter] obiter *Burmannus,* ociter *Hildebrandius* 25 *ad* me *add.* cū *man. sec. in F*, mecū *φ* 28 ne *F* 31 ymagıneſ *F*

Ad haec ille subridens 'at tu' inquit 'non sanguine sed lotio perfusus es, uerum tamen et ipse per somnium iugulari uisus sum. nihil non et iugulum istum dolui et cor ipsum mihi auelli putaui et nunc etiam spiritu deficior et genua quatior et gradu titubo et aliquid cibatus refouendo spiritu desidero.'

'En' inquam 'paratum tibi adest ientaculum' et cum dicto mantica mea umeros exuo, caseum cum pane propere ei porrigo et 'iuxta platanum istam residamus' aio.

VIIII Quo facto et ipse aliquid indidem sumo eumque auide esitantem aspiciens aliquanto intentior macie atque pallore buxeo deficientem uideo. sic denique eum uitalis color turbauerat ut mihi prae metu nocturnas etiam Furias illas imaginanti frustulum panis quod primum sumpseram, quamuis admodum modicum mediis faucibus inhaereret ac neque deorsum demeare neque sursum remeare posset. nam et crebritas ipsa commeantium metum mihi cumulabat. quis enim de duobus comitum alterum sine alterius noxa peremptum crederet? uerum ille ut satis detruncauerat cibum, sitire inpatienter coeperat. nam et optimi casei bonam partem auide deuorauerat et haud ita longe radices platani lenis fluuius in speciem placidae paludis ignauus ibat argento uel uitro aemulus in colorem. 'en' [111] inquam 'explere latice fontis lacteo.' assurgit ille et oppertus paululum planiorem ripae marginem complicitus in genua adpronat se auidus adfectans poculum. nec dum satis extremis labiis summum aquae rorem attigerat, et iugulo eius uulnus dehiscit in profundum patorem et illa spongia de eo repente deuoluitur eamque paruus admodum comitatur cruor. denique corpus exanimatum in flumen paene cernuat nisi ego altero eius pede retento uix et aegre ad ripam superiorem adtraxi, ubi defletum pro tempore comitem misellum arenosa humo in amnis uicinia sempiterna contexi. ipse trepidus et eximie metuens

---

3 nichil nā & *F* 7 humero *F* 10 intentior macie *Oudendorpius*: intentiore acie *F* 13 sūpserat *F* 14 facib; *F* 15 sursū *sic F*, rursum *uulgo* crebritas *Oudendorpius*: breuitas *F* 16 co^e^mantiū | *F* 17 ^pe^seretū *F* 18 ceperat *F* 20 *tertia* u *in* fluuius *in ras. in F*, fluuius *φ* 22 ille *deletum in F*, *non deletum in φ* 26 deiscit *F* 30 arenose *F* 31 contexi * | *Fφ* (*potest fuisse* mus)

mihi per diuersas et auias solitudines aufugi et quasi conscius mihi caedis humanae relicta patria et lare ultroneum exilium amplexus nunc Aetoliam nouo contracto matrimonio colo.'

XX

Haec Aristomenes. at ille comes eius, qui statim initio obstinata incredulitate sermonem eius respuebat 'nihil' inquit 'hac fabula fabulosius, nihil isto mendacio absurdius' et ad me conuersus 'tu autem' inquit 'uir ut habitus et habitudo demonstrat ornatus, accedis huic fabulae?'

'Ego uero' inquam 'nihil impossibile arbitror sed utcumque fata decreuerint ita cuncta mortalibus prouenire: nam et mihi et tibi et cunctis hominibus multa usu uenire mira et paene infecta quae tamen ignaro relata fidem perdant. sed ego huic et credo Hercules et gratas gratias memini quod lepidae fabulae festiuitate nos auocauit, asperam denique ac prolixam uiam sine labore ac taedio euasi. quod beneficium etiam illum uectorem meum credo laetari sine fatigatione sui me usque ad istam ciuitatis portam non dorso illius sed meis auribus prouecto.'

XXI

Is finis nobis et sermonis et itineris communis fuit. nam comites utrique ad uillulam proximam laeuorsum abierunt. ego uero quod primum ingressus stabulum conspicatus sum, accessi et de quadam anu caupona ilico percontor 'estne' inquam 'Hypata haec ciuitas?' adnuit. 'nostine Milonem quendam e primoribus?' adrisit et 'uere' inquit 'primus istic perhibetur Milo qui extra pomerium et urbem totam colit.'

'Remoto inquam 'ioco, parens optima, dic oro et cuiatis sit et quibus deuersetur aedibus?'

'Videsne' inquit 'extremas fenestras quae foris urbem prospiciunt et altrinsecus fores proxumum respicientes angiportum? [112] inibi iste Milo deuersatur ampliter nummatus et longe opulentus, uerum extremae auaritiae et sordis infimae infamis homo, foenus denique copiosum sub arrabone auri et argenti crebriter exercens, exiguo Lare inclusus et aerugini semper intentus cum

3 aetolıa *F'* 5 ınqt nıchıl *F* 6 nıchıl *F* 9 nıchıl *F* 15 etıā *om. F'* 20 uůq; comıteſ (*sed punctis superpositis uocabulorum ordinem inuertendum esse significatum*) *F* leuorſů *F* 22 ınqua *F'* 28 extrema *F'* 32 fęn; *F*

uxorem etiam calamitatis suae comitem habeat. neque praeter unicam pascit ancillulam et habitu mendicantis semper incedit.'

Ad haec ego risum subicio 'benigne' inquam 'et prospicue Demeas meus in me consuluit qui peregrinaturum tali uiro conciliauit in cuius hospitio nec fumi nec nidoris nebulam uererer'

XII et cum dicto modico secus progressus ostium accedo et ianuam firmiter oppessulatam pulsare uocaliter incipio. tandem adulescentula quaedam procedens 'heus tu' inquit 'qui tam fortiter fores uerberasti, sub qua specie mutuari cupis? an tu solus ignoras praeter aurum argentumque nullum nos pignus admittere.'

'Meliora' inquam 'ominare et potius responde an intra aedes erum tuum offenderim.'

'Plane' inquit 'sed quae causa quaestionis huius?'

'Litteras ei a Corinthio Demea scriptas ad eum reddo.'

'Dum annuntio' inquit 'hic ibidem me opperimino' et cum dicto rursum foribus oppessulatis intro facessit. modico deinde regressa patefactis foribus 'rogat te' inquit. intuli me eumque accubantem exiguo admodum grabatulo et commodum cenare incipientem inuenio. assidebat pedes uxor et mensa uacua posita, cuius monstratu 'en' inquit 'hospitium.' 'bene' ego et ilico ei litteras Demeae trado.' quibus properiter lectis 'amo' inquit 'meum Demean, qui mihi tantum conciliauit hospitem' et cum dicto iubet uxorem decedere utque in eius locum

XIII

---

1 habeat (ł habıtat *supra addidit man. altera sed eiusdem aetatis*) *F*, habıtat *φ* 2 ancıllā *F'* mendicantis *Bertinianus*: m̄dıco *** hıſ *F*, m̄dıco hıſ (*supra* hıſ *add.* .˙. *et in margine* .˙. c. (c over c.) ıſ) *φ* 3 rıſu * (*fuit* ſ) *F* ınqua *F'* 4 peregrınat̄ cu̇ talı *Fφ* (*sed in φ in marg. add.* .˙. c. (c over c.) peg̔natuꝝ talı) c̄clıa*|uıt *F*, cōcılıa|uıt *φ* 5 nebulā, *sed* ʿ *rursus erasum, F*, nebulā *φ* 6 modıcū *ut uid. F'*, modıco *φ* ho|ſtıū *F* 7 opp̄ſſulatā *F*, oppe̔ſulatā (*sed* e *in ras.*) *φ* uocalıt̄ (l *corr. ex* c, *ni fallor*) *F* uocabılıt̄ *φ* 9 fo *in* fortıt̄ *corr. ex* fi, *supra add.* firm *in F*, fortıt̄ *φ* 12 nomınare *F*, ṇomınare *φ* 16 operımıno *F*: operımıno (r *a m. recentiore add.*) *φ* 17 oppeſſulatuſ *F'* faceſſit *Oudendorpius*: capeſſū *Fφ* 19 xı *in* exıguo *in ras. in F*, exıguo *φ* grabattulo (b *corr. ex* u) *F* 22 eıſ *corr. in* eı *in F*, eıſ *φ* properiter *Hildebrandius*: p̄ſperıt̄ *Fφ*

adsidam iubet meque etiam nunc uerecundia cunctantem arrepta lacinia detrahens 'adside' inquit 'istic. nam prae metu latronum nulla sessibula ac ne sufficientem supellectilem parare nobis licet.'

Feci: et sic 'ego te' inquit 'etiam de ista corporis speciosa habitudine deque hac uirginali prorsus uerecundia generosa stirpe proditum et recte conicerem. sed et meus Demeas eadem litteris pronuntiat. ergo breuitatem gurgustioli nostri ne spernas peto. erit tibi adiacens et ecce illud cubiculum honestum receptaculum. fac libenter deuerseris in nostro. nam et maiorem domum dignatione tua feceris et tibi specimen gloriosum adrogaris, si contentus Lare paruulo Thesei illius cognominis patris tui uirtutes aemulaueris, qui non est aspernatus Hecales anus hospitium tenue' et uocata ancillula 'Fotis' inquit [113] 'sarcinulas hospitis susceptas cum fide conde in illud cubiculum ac simul ex promptuario oleum unctui et lintea tersui et cetera haec eidem usui profer ociter et hospitem meum produc ad proximas balneas: satis arduo itinere atque prolixo fatigatus est.'

XXII His ego auditis mores atque parsimoniam ratiocinans Milonis uolensque me artius ei conciliare 'nihil' inquam 'rerum istarum, quae itineris ubique nos comitantur, indigemus. sed et balneas facile percontabimur. plane quod est mihi summe praecipuum, equo qui me strenue peruexit, faenum atque ordeum acceptis istis nummulis tu Fotis emito.'

His actis et rebus meis in illo cubiculo conditis pergens ipse ad balneas, ut prius aliquid nobis cibatui prospicerem, forum cupidinis peto inque eo piscatum opiparem expositum uideo et percontato pretio, quod centum nummis indicaret, aspernatus uiginti denarios praestinaui. inde me commodum

---

1 ap̄repta *Fφ* 3 ſeſſibula *Beroaldus:* eſcſı|bula (c *corr. ut uid. ex* o) *F*, eſcıbu|la *φ* ac ne *Oudendorpius*: anne *Fφ* 6 ac (h supra) *F*, hac *φ* 7 8 eade *F'*, eade` *φ* gurguſtıolı . *F*, gurgu|ſtıolı *φ* 11 głoſů * (*uid. fuisse* ſ) *F*, głoſú *φ* 14 Hecaleſ] aleſ *Fφ* 17 haec *Beroaldus:* hoc *Fφ* p̄ferſ *Fφ* 20 hıı *corr. in* hıſ *in F*, hıſ *φ* ratıocınaſ *F'* 21 eı *om. F'* Nıchıl *F* 24 ordeů *sic F* 25 Fotıſ *corr. in* Photıſ *in F*, photıſ *φ*

egredientem continuatur Pythias condiscipulus apud Athenas Atticas meus, qui me post aliquantum multum temporis amanter agnitum inuadit amplexusque ac comiter deosculatus 'mi Luci' ait 'sat pol diu est quod interuisimus te, at Hercules exinde cum ex asty a magistro digressi sumus. quae autem tibi causa peregrinationis huius?' 'crastino die scies' inquam 'sed quid istud? uoti gaudeo. nam et lixas et uirgas et habitum prorsus magistratui congruentem in te uideo.' 'annonam curamus' ait 'et aedilem gerimus et siquid obsonare cupis utique commodabimus.' abnuebam: quippe qui iam cenae affatim piscatum prospexeramus. sed enim Pythias uisa sportula succussisque in aspectum planiorem piscibus 'at has quisquilias quanti parasti?' 'uix' inquam 'piscatori extorsimus accipere uiginti denarios.'

XXV Quo audito statim adrepta dextera postliminio me in forum cupidinis reducens 'et a quo' inquit 'istorum nugamenta haec comparasti?' demonstro seniculum: in angulo sedebat. quem confestim pro aedilitatis imperio uoce asperrima increpans 'iam iam' inquit 'nec amicis quidem nostris uel omnino ullis hospitibus parcitis, quod tam magnis pretiis pisces friuolos indicatis et florem Thessalicae regionis ad instar solitudinis et scopuli edulium caritate deducitis? sed non impune. iam enim faxo scias quem ad modum sub meo magisterio mali debent coerceri' et profusa in medium sportula iubet officialem suum insuper pisces inscendere ac pedibus suis totos obterere. qua contentus morum seueritudine meus Pythias ac mihi ut abirem [114] suadens 'sufficit mihi o Luci' inquit 'seniculi tanta haec contumelia.'

His actis consternatus ac prorsus obstupidus ad balneas me refero, prudentis condiscipuli ualido consilio et nummis simul priuatus et cena lautusque ad hospitium Milonis ac dehinc cubiculum me reporto.

---

1 c̄tinat̄ (u *supra* a *add. man. recentior*) *Fφ* 5 ex aſty a *Stewechius:* adſtio *Fφ* 12 ad *F* 14 denarioſ *φ*: denerū *F* 15 abrepta *F'*, arrepta *φ* 20 paccitiſ *F'*, partiſ *φ'* friuoliſ *F'*, friboloſ *F* 23 cohercen *F*, cohercere *φ* 26 habirem *Fφ'* 27 o *om. F' φ'*

XXVI Et ecce Fotis ancilla 'rogat te' inquit 'hospes.' at ego iam inde Milonis abstinentiae cognitor excusaui comiter quod uiae uexationem non cibo sed somno censerem diluendam. isto accepto pergit ipse et iniecta dextera clementer me trahere adoritur. ac dum cunctor, dum modeste renitor 'non prius' inquit 'discedam quam me sequaris' et dictum iure iurando secutus iam obstinationis suae me ingratis oboedientem perducit ad illum suum grabatulum et residenti 'quam salue agit' inquit 'Demeas noster? quid uxor? quid liberi? quid uernaculi?' narro singula. percontatur accuratius causas etiam peregrinationis meae. quas ubi probe protuli, iam et de patria nostra et eius primoribus ac denique de ipso praeside scrupulosissime explorans ubi me post itineris tam saeui uexationem sensit fabularum quoque serie fatigatum, in uerba media somnolentum desinere ac nec quicquam defectum iam incerta uerborum salebra balbutire, tandem patitur cubitum concederem. euasi aliquando rancidi senis loquax et famelicum conuiuium somno non cibo grauatus, cenatus solis fabulis et in cubiculum reuersus optatae me quieti reddidi.

LIBER II

I Vt primum nocte discussa sol nouus diem fecit et somno simul emersus et lectulo, anxius alioquin et nimis cupidus cognoscendi quae rara miraque sunt, reputansque me media Thessaliae loca tenere, quo artis magicae natiua cantamina totius orbis consono ore celebrentur, fabulamque illam optimi comitis Aristomenis de situ ciuitatis huius exortam, suspensus alioquin et uoto simul et studio curiose singula considerabam. nec fuit in illa ciuitate quod aspiciens id esse crederem quod esset sed omnia prorsus ferali murmure in aliam effigiem translata, ut et lapides quos offenderem de homine duratos et aues quas

---

1 photiſ (p *corr. ut uid. ex* F)· *F*, photiſ *φ*   5 poſ *F*   7 obſtinationi *F'*   obediente̊ *F*   8 1 *in* gra|battulū *in ras. in F*   19 *subscriptum* METHAMORPHOSEON. L̄IB̄. I. Ꞓxpl. | INC̄IP̄. II. FELICITER. *in F*

audirem indidem plumatas et arbores quae pomerium ambirent similiter foliatas et fontanos latices de corporibus humanis fluxos crederem. iam statuas et imagines incessuras, parietes locuturos, boues et id genus pecua dicturas praesagium, de ipso uero caelo et iubaris orbe subito uenturum oraculum. [115]

II Sic attonitus, immo uero cruciabili desiderio stupidus nullo quidem initio uel omnino uestigio cupidinis meae reperto cuncta circumibam. tamen dum in luxu nepotali simul ostiatim singula pererro, repente me nescium forum cupidinis intuli. et ecce mulierem quampiam frequenti stipatam famulitione ibidem gradientem adcelerato uestigio comprehendo. aurum in gemmis et in tunicis ibi inflexum, hic intextum matronam profecto confitebatur. huius adhaerebat lateri senex iam grauis in annis, qui ut primum me conspexit 'est' inquit 'Hercules, Lucius' et offert osculum et statim incertum quidnam in aurem mulieris obganniit 'quin' inquit 'etiam ipse parentem tuam accedis et salutas?' 'uereor' inquam 'ignotae mihi feminae' et statim rubore suffusus reiecto capite restiti. at illa optutum in me conuersa 'en' inquit 'sanctissimae Saluiae matris generosa probitas, sed et cetera corporis execrabiliter ad regulam [qua diligenter aliquid adfingunt] sunt congruentia: inenormis proceritas, suculenta gracilitas, rubor temperatus, flauum et inadfectatum capillitium, oculi caesii quidem sed uigiles et in aspectu micantes prorsus aquilini, os quoquouersum floridum, speciosus et immeditatus incessus.'

III Et adiecit 'ego te o Luci meis istis manibus educaui, quidni parentis tuae non modo sanguinis uerum alimoniarum etiam socia. nam et familia Plutarchi ambae prognatae sumus et

---

1 ambire *ante emendat. secundae manus F*, ābirent *ς* 8 inicio *F* reporto *F'* 9 in luxu nepotali ſimul oſtiatim *uulgo*: in luxu nepotalē ſimil hoſtiatī *Fς* (lixae *coniecit Scaliger*) 12 gemmiſ *sic Fς*, geniſ *Bertinianus*, comiſ *Hildebrandius* 13 infleſum *Fς*, implexum *Lipsius* 14 adeherebat (*prima* e *deleta*) *F* 17 ipſe *corr. ut uid. ex* ipſo (*supra add. a man. altera* ↓ ipſe) *in F*, ipſe *ς* 22 ſunt] ſi' *F*, ſi' (*supra add.* ſūt) *ς* 24 cęci | ſiqdē *F et similiter ς* 25 aquilini os] aqlinioſ *sic Fς* 27 o *om. F'* 29 ſocia *ς*: ſociā *F*

eandem nutricem simul bibimus et in nexu germanitatis una coaluimus. nec aliud nos quam dignitas discernit quod illa clarissimas, ego priuatas nuptias fecerimus. ego sum Byrrhaena illa, cuius forte saepicule nomen inter tuos educatores frequentatum retines. accede itaque hospitium fiducia, immo uero iam tuum proprium Larem.'

Ad haec ego iam sermonis ipsius mora rubore digesto 'absit' inquam 'parens, ut Milonem hospitem sine ulla querela deseram sed plane quod officiis integris potest effici curabo sedulo. quotiens itineris huius ratio nascetur numquam erit ut non apud te deuertar.'

Dum hunc et huius modi sermonem altercamur, paucis admodum confectis passibus ad domum Byrrhaenae peruenimus.

116] Atria longe pulcherrima columnis quadrifariam per singulos angulos stantibus adtolerabant statuas palmaris deae. facies quattuor pinnis explicitis ingressu pilae uolubilis instabile uestigium plantis roscidis decitantes nec ut maneant inhaerent et iam uolare creduntur. ecce lapis Parius in Dianam factus tenet libratam totius loci medietatem. signum perfecte luculentum, ueste reflatum, procursu uegetum, introeuntibus obuium et maiestate numinis uenerabile. canes utrimquesecus deae latera muniunt, qui canes et ipsi lapis erant. his oculi minantur, auris rigent, nares hiant, ora saeuiunt et sicunde de proximo latratus ingruerit, eum putabis de faucibus lapidis exire, et in quo summum specimen operae fabrilis egregius ille signifex prodidit, sublatis canibus in pectus arduis pedes imi resistunt, currunt priores. pone tergum deae saxum insurgit in speluncae modum muscis et herbis et foliis et uirgulis et sicubi pampinis et arbusculis alibi de lapide florentibus. splen- IIII

3 byrrena *F* 4 frequentatū educatoreſ *F* 5 hoſpıcıū *F* 10 quotıeſ (ē *lineolam add. man. recentior*) *F*, quotıenſ *φ* 13 byrrene *F* 15 actolerabant *corr. ut uid. ex* adtolerabant *in F* 16 quattuor *scripsi:* quẹ *F*, q̄ *φ*, quaqua (*uel* faciem quae) *Oudendorpius*, utraque *Hildebrandius* ingreſſu *Hildebrandius:* ſıne | greſſu (*ante* ſ *deleta* q) *F*, ſın̄ greſſu *φ* 17 delıbanteſ *coniecit Coluius* 21 canıſ *Fφ'* 22 hı ⁎ (*fuit* ſ) *F*, hıı, *add. in marg* c. hıſ *φ* 25 opera *F*, ope (e *corr. ex* a) *φ* 26 ſignifex *Oudendorpius*: ſıgnıfer *Fφ* 28 muſtıſ *Fφ*

det intus umbra signi de nitore lapidis. sub extrema saxi margine poma et uuae faberrime politae dependent, quas ars aemula naturae ueritati similes explicuit. putes ad cibum inde quaedam, cum mustulentus auctumnus maturum colorem adflauerit, posse decerpi. etsi fontes, qui deae uestigio discurrentes in lenem uibrantur undam, pronus aspexeris, credes illos ut uere pendentes racemos inter cetera ueritatis nec agitationis officio carere. inter medias frondes lapidis Actaeon simulacrum curioso optutu in deam uersum proiectus, iam in ceruum ferinus et in saxo simul et in fonte loturam Dianam opperiens uisitur.

V Dum haec identidem rimabundus eximie delector 'tua sunt' ait Byrrhaena 'cuncta quae uides' et cum dicto ceteros omnes sermonis secreto decedere praecipit. quibus dispulsis omnibus 'per hanc' inquit 'deam o Luci carissime, ut anxie tibi metuo et ut pote pignori meo longe prouisum cupio, caue tibi sed caue fortiter a malis artibus et facinorosis illecebris Pamphiles illius quae cum Milone isto quem dicis hospitem nupta est. maga primi nominis et omnis carminis sepulcralis magistra creditur, quae surculis et lapillis et id genus friuolis inhalatis omnem istam lucem mundi sideralis imis Tartari et in uetustum chaos submergere nouit. nam simul quemque conspexerit speciosae formae iuuenem, uenustate eius sumitur et ilico in eum et oculum et animum detorquet. serit blanditias, inuadit spiritum, amoris profundi pedicis aeternis alligat. tunc minus [117] morigeros et uiles fastidio in saxa et in pecua et quoduis animal puncto reformat, alios uero prorsus extinguit. haec tibi trepido excauenda censeo. nam et illa urit perpetuum et tu per aetatem et pulchritudinem capax eius es.'

---

1 extrema * (*fuit* ſ) *F* 5 folteſ *g* : fonte (è, *uirgulam add. manus recentior*) *F*, fomiteſ *coniecit Scioppius* diſcurrent *g*, diſcurrent *F* 6 ut uere *Brantius*: ut rure *Fg*, ſuperne *Hildebrandius*, ut rupe *Putschius* 9 optutum *ut uid. F' g'* deam uerſum *coniecit Oudendorpius*: deâ ſũ *F*, dām ſů (*add. in marg.* ũ) *g* 11 identiden (*posterior* n *corr. in* m) *F* 12 byr|rena *F* 13 ſermoniſ *Oudendorpius*: ſermoneſ *Fg* 14 mqd *F* o *om. F* 18 et *ante* primi *om. Fg* ſepulchraliſ *F* 25 uiliſ *g* (*et post corr.*) *F* 27 excauenda *F*: cauenda *g* illa *g*: illâ *F*

Haec mecum Byrrhaena satis anxia.

At ego curiosus alioquin ut primum artis magicae semper optatum nomen audiui, tantum a cautela Pamphiles abfui ut etiam ultro gestirem tali magisterio me uolens ampla cum mercede tradere et prorsus in ipsum barathrum saltu concito praecipitare. festinus denique et uecors animi manu eius uelut catena quadam memet expedio et 'salue' propere addito ad Milonis hospitium perniciter euolo. ac dum amenti similis celero uestigium 'age' inquam 'o Luci, euigila et tecum esto. habes exoptatam occasionem: ex uoto diutino poteris fabulis miseris explere pectus. aufer formidines pueriles, cominus cum re ipsa nauiter congredere et a nexu quidem uenerio hospitis tuae tempera et probi Milonis genialem torum religiosus suspice: uerum enim uero Fotis famula petatur enixe. nam et forma scitula et moribus ludicra et prorsus argutula est. uesperi quoque cum somno concederes, et in cubiculum te deduxit comiter et blande lectulo collocauit et satis amanter cooperuit et osculato tuo capite quam inuita discederet uultu prodidit, denique saepe retrorsa respiciens substitit. quod bonum felix et faustum itaque licet salutare non erit, Fotis illa temptetur.' VI

Haec mecum ipse disputans fores Milonis accedo et quod aiunt pedibus in sententiam meam uado. nec tamen domi Milonem uel uxorem eius offendo sed tantum caram meam Fotidem: suis parabat uiscum fartim concisum et pulpam frustatim consectam et abacum pascua iurulentae et quod naribus iam inde ariolabar, tuccetum perquam sapidissimum. ipsa linea VII

---

1 byrrena *F* *in* anxia *posterior* a *in ras. in F*, anxia *φ* 2 at *om. F'* 3 a *φ*: ad *sed inducta* d *F* affuı *F* (*et corr. in* aufuı) *φ* 4 åplå *F*, āpla *φ*. 5 baratrů *F* 7 addıta *F'*, adıto (d *sup.*) *φ* 9 o *om. F'* 10 ex *Burmannus:* & *F* 11 mıſerıſ *sic Fφ*, miriſ *coniecit Oudendorpius*, Mileſiiſ *Beroaldus* aufer *φ*: auferſ *F* 13 relıgıoſ *F'* 14 uero] puero (p *corr. ex* b) *F*, * (*fuit* p) uero *φ*, *an* ueſpero *scribendum?* 20 photıſ *F* 25 ſuıſ *φ*: ſuı (*uirgulam addidit manus recentior*) *F* dominiſ *ante* parabat *add. uulgo, om. Fφ* uıſcu *F*, uıſcū *φ*: ıſıcıum *coniecit Vossius* 26 ambacupa|ſcuę ıurulenta *F*, ambacu paſcue ıurulenta *φ*: *quod posui partim uet. edd. exhibent*

tunica mundule amicta et russea fasceola praenitente altiuscule sub ipsas papillas succinctula illud cibarium uasculum floridis palmulis rotabat in circulum et in orbis flexibus crebra succutiens et simul membra sua leniter inlubricans lumbis sensim uibrantibus spinam mobilem quatiens placide, decenter undabat. isto aspectu defixus obstupui et mirabundus steti, steterunt et membra, quae iacebant ante. et tandem ad illam 'quam pulchre quamque festiue' inquam 'Fotis mea, ollulam istam cum natibus intorques? quam mellitum pulmentum apparas? felix [118 et *certo* certius beatus cui permiseris illuc digitum intingere!'

Tunc illa lepida alioquin et dicacula puella 'discede' inquit 'miselle quam procul a meo foculo, discede. nam si te uel modice meus igniculus afflauerit, ureris intime nec ullus extinguet ardorem tuum nisi ego quae dulce condiens et ollam et lectulum suaue quatere noui.'

VIII Haec dicens in me respexit et risit. nec tamen ego prius inde discessi quam diligenter omnem eius explorassem habitudinem. uel quid ego de ceteris aio cum semper mihi unica cura fuerit caput capillumque sedulo et publice prius intueri et domi postea perfrui, sitque iudicii huius apud me certa et statuta ratio uel quod praecipua pars ista corporis in aperto et perspicuo posita prima nostris luminibus occurrit et quod in ceteris membris floridae uestis hilaris color hoc in capite nitor natiuus operatur. denique pleraeque indolem gratiamque suam probaturae lacinias omnes exuunt, amicula dimouent, nudam pulchritudinem suam praebere se gestiunt magis de cutis roseo rubore quam de uestis aureo colore placiturae. at uero — quod nefas dicere neque sit ullum huius rei tam dirum exemplum — si cuiuslibet eximiae pulcherrimaeque feminae

---

1 & rurſuſ ſe a faſceola *F*, & rurſ; ſe a faſcẹ̓ola *φ* 8 mea (*sed* a *superior pars in ras.; nescio quid fuerit*) *F*, mea *φ* 10 certo *addidit Oudendorpius prior* ſ *in* pmiſe|riſ *in ras. in F* pmiſeriſ *φ* 12 a me. o fuculo *Fφ* (*sed in φ postea corr. in* a meo foculo) 19 puplice *F* 20 pfrui *φ*: pſtrui *F* aput *F'*, apd *φ* 21 ratio. l *φ*: ratione ul *F* 24 pleraq; *Fφ* 25 pbatura* (*primitus fuit* a̓, *deinde* ae *sed* e *rursus erasa*) *F*, probaturam *corr. in* probaturae *φ* 28 neque *Oudendorpius:* nec qđ *Fφ*

caput capillo spoliaueris et faciem natiua specie nudaueris, licet illa caelo deiecta, mari edita, fluctibus educata, licet inquam Venus ipsa fuerit, licet omni Gratiarum choro stipata et toto Cupidinum populo comitata et balteo suo cincta, cinnama fragrans et balsama rorans calua processerit, placere non poterit nec Vulcano suo.

VIIII Quid cum capillis color gratus et nitor splendidus inlucet et contra solis aciem uegetus fulgurat uel placidus renitet aut in contrariam gratiam uariat aspectum et nunc aurum coruscans in lenem mellis deprimitur umbram, nunc coruina nigredine caerulos columbarum collis flosculos aemulatur uel cum guttis Arabicis obunctus et pectinis arguti dente tenui discriminatur et pone uersum coactus amatoris oculis occurrens ad instar speculi reddit imaginem gratiorem? quid cum frequenti sobole spissus cumulat uerticem uel prolixa serie porrectus dorsa permanat? tanta denique est capillamenti dignitas ut quamuis auro ueste gemmis omnique cetero mundo exornata mulier incedat, tamen nisi capillum distinxerit, ornata non possit audire.

[119] Sed in mea Fotide non operosus sed inordinatus ornatus addebat gratiam. uberes enim crines leniter remissos et ceruice dependulos ac dein per colla dispositos sensimque sinuato patagio residentes, paulisper ad finem conglobatos in summum uerticem nodus adstrinxerat.

X Nec diutius quiui tantum cruciatum uoluptatis eximiae sustinere sed pronus in eam qua fine summum cacumen capillus ascendit, mellitissimum illud sauium impressi. tum illa cerui-

---

1 capillo * (*fuit* ſ) *F*, capillo *φ* 2 deiectā *F* deiecta *φ* 5 fraglanſ *F*, flagranſ *φ* 7 cum] tunc *Fφ* 8 aut *Groslotius:* at *Fφ* 10 lenē (‾ *add. manus recentior*) *φ*: lene *F* 11 cerul*uſ (*in ras. fuit* e; *in marg. rursus scriptum* ceruluſ) *F*, ceruleuſ *φ* collıſ *sic Fφ* ul cū guttıſ *sic Fφ* 13 amatorıſ *sic Fφ* occurrent *Fφ* 15 ſubole *corr. in* ſobole *F*, ſòbole *φ* 17 ſ *in* gemıſ *in ras. in F*, gémıſ *φ* 19 * adıre (a *in ras.; corr. ut uid. ex* u; *supra hoc uocabulum aliud a secunda manu scriptum sed erasum*) *F* uıderı *φ* 21 remiſſoſ *Hildebrandius*: emıſſoſ *Fφ*, demiſſoſ *Pricaeus* 23 ūglouatoſ *F* 24 adtraxerat, *addito in margine* adſtrınxerat *F*, adtraxerat, *supra addito* ł adſtrınx̄at *φ* 27 ſabıū *f.* ſauıū *φ*

cem intorsit et ad me conuersa limis et morsitantibus oculis ‘heus tu, scholastice’ ait ‘dulce et amarum gustulum carpis. caue ne nimia mellis dulcedine diutinam bilis amaritudinem contrahas.’

‘Quid istic’ inquam ‘est, mea festiuitas, cum sim paratus uel uno sauiolo interim recreatus super istum ignem porrectus assari’ et cum dicto artius eam complexus coepi sauiari. iamque aemula libidine in amoris parilitatem congermanescenti mecum iam patentis oris inhalatu cinnameo et occursantis linguae inlisu nectareo prona cupidine adlibescente ‘pereo’ inquam ‘immo iam dudum perii nisi tu propitiaris.’ ad haec illa rursum me deosculato ‘bono animo esto’ inquit. ‘nam ego tibi mutua uoluntate mancipiata sum nec uoluptas nostra differetur ulterius sed prima face cubiculum tuum adero. abi ergo ac te compara, tota enim nocte fortiter et ex animo proeliabor.’

XI His et talibus obgannitis sermonibus inter nos discessum est. commodum meridies accesserat et mittit mihi Byrrhaena xeniola porcum opimum et quinque gallinulas et uini cadum in aetate pretiosi. tunc ego uocata Fotide ‘ecce’ inquam ‘Veneris hortator et armiger Liber aduenit ultro. uinum istud hodie sorbamus omne, quod nobis restinguat pudoris ignauiam et alacrem uigorem libidinis incutiat. haec enim sitarchia nauigium Veneris indiget sola ut in nocte peruigili et oleo lucerna et uino calix abundet.’

Diem ceterum lauacro ac dein cenae dedimus. nam Milonis boni concinnaticiam mensulam rogatus adcubueram quam pote tutus ab uxoris eius aspectu, Byrrhaenae monitorum memor et perinde in eius faciem oculos meos ac si in Auernum lacum formidans deieceram. sed adsidue respiciens praeministrantem Fotidem inibi recreabar animi cum ecce iam uespera lucernam intuens

2 ſcolaſtice *F* 6 ſabıo|lo *F*, ſabıolo *corr. in* ſauıolo *φ* 7 cẹpı *F* ſ *in* ſabıari *in ras.* (*sed uid. fuisse ipsa* ſ) *et* b *corr. ex* u *in F*, ſauıarı *φ* 10 adlıueſcente *F*' 13 mancıpıata *sic Fφ* 15 p̄lıabor *F* 17 byrrena *F* 18 p̀ ortú *F*, p̀ ortū, *sed inductum et supra scriptum* porcū *φ* optımú *Fφ* 19 fotıde *corr. a sec. manu ex* fotıdıſ *in F*, fotıde *corr. ex* fotıdı *in φ* 22 ut *in* ıncutıat *hodie non comparet in F*, ıncutıat *φ* hẹc *sic F*, h̄ *φ* 24 habund& *F* 25 cete|rú * * * * lauacro * *F*, (*nulla nec lacuna nec rasura in φ*) 27 byrrhenẹ *F*

Pamphile ‘quam largus’ inquit ‘imber aderit crastino’ et percontanti marito qui comperisset istud, respondit sibi lucernam praedicere. quod dictum ipsius Milo risu secutus ‘grandem’ 120] inquit ‘istam lucernam Sibyllam pascimus quae cuncta caeli negotia et solem ipsum de specula candelabri contuetur.’

XII Ad haec ego subiciens ‘sunt’ aio ‘prima huiusce diuinationis experimenta nec mirum licet modicum istum igniculum et manibus humanis laboratum, memorem tamen illius maioris et caelestis ignis uelut sui parentis quid esset editurus in aetheris uertice diuino praesagio et ipsum scire et nobis enuntiare. nam et Corinthi nunc apud nos passim Chaldaeus quidam hospes miris totam ciuitatem responsis turbulentat et arcana fatorum stipibus emerendis edicit in uulgus. qui dies copulas nuptiales adfirmet, qui fundamenta moenium perpetuet, qui negotiatori commodus, qui uiatori celebris, qui nauigiis oportunus; mihi denique prouentum huius peregrinationis inquirenti multa respondit et oppido mira et satis uaria. nunc enim gloriam satis floridam, nunc historiam magnam et incredundam fabulam et libros me futurum.

XIII Ad haec renidens Milo ‘qua’ inquit ‘corporis habitudine praeditus quoue nomine nuncupatus hic iste Chaldaeus est?’

‘Procerus’ inquam ‘et suffusculus, Diophanes nomine.’

‘Ipse est’ ait ‘nec ullus alius. nam et hic apud nos multa multis similiter effatus non paruas stipes immo uero mercedes opimas iam consecutus fortunam scaeuam an saeuam uerius dixerim miser incidit. nam die quadam cum frequentis populi circulo consaeptus coronae circumstantium fata donaret, Cerdo quidam

---

4 e in lucerne *scripta a secunda manu et corr. nisi fallor ex* o *in* *F*, lucerno *φ* 7 ıſtud (d *librarius uidetur deleturus fuisse*) *F*, ıſtū . *φ* 9 qſ *F* 11 chaldeuſ *F* 12 ⁊bulenta & archana *Fφ* 14 leſ *in* nuptıaleſ *scriptum a secunda manu* (*fuit ut uid.* nuptıa2⁊) *in F*, nuptıalıſ *φ* fundamta . *Fφ* (*in F uid. fuisse* ſ) memū *F* 19 faturū *a sec. manu corr. ut uid. ex* futurū *in F*, futurū *φ* 21 chaldeuſ *F* 22 ſufful-culuſ *F*, ſuffulculuſ (ff *corr. ut uid. ex* n *aut* u) *φ* dyophaneſ *F* 25 opimaſ *Iacobus de Rhoer* (*feriae Dauentrienses p. 226*): optımaſ *Fφ* ſcaeuam] ſeuā (ſ *in ras. a secunda manu scripta*) *F*, ſeuā *φ*, *deinde* an ſeuā | ueruıſ dıxerı *inducta in F*, *non inducta in φ* 27 conſeptuſ *F*

nomine negotiator accessit diem commodum peregrinationi cupiens. quem cum electum destinasset ille, iam deposita crumena iam profusis nummulis iam dinumeratis centum denarium quos mercedem diuinationis auferret, ecce quidam de nobilibus adulescentulus a tergo adrepens eum lacinia prehendit et conuersum amplexus exosculatur artissime. at ille ubi primum consauiatus eum iuxtim se ut adsidat effecit, attonitus et repentinae uisionis stupore et praesentis negotii quod gerebat oblitus infit ad eum 'quam olim equidem exoptatus nobis aduenis?' respondit ad haec ille alius 'commodum uespera oriente. sed uicissim tu quoque, frater, mihi memora quem ad modum exinde ut de Euboea insula festinus enauigasti, et maris et uiae confeceris iter.'

XIIII Ad haec Diophanes ille Chaldaeus egregius mente uiduus necdum suus 'hostes' inquit 'et omnes inimici nostri tam diram immo uero Vlixeam peregrinationem incidant. nam et nauis ipsa *qua* uehebamur, uariis turbinibus procellarum quassata, [121] utroque regimine amisso aegre ad ulterioris ripae marginem detrusa praeceps demersa est et nos omnibus amissis uix enatauimus. quodcunque uel ignotorum miseratione uel amicorum beniuolentia contraximus id omne latrocinalis inuasit manus, quorum audaciae repugnans etiam Arignotus unicus frater meus sub istis oculis miser iugulatus est.'

Haec eo adhuc narrante maesto Cerdo ille negotiator correptis nummulis suis quos diuinationis mercedi destinauerat, protinus aufugit. ac dehinc tunc demum Diophanes expergitus sensit imprudentiae suae labem, cum etiam nos omnis circumsecus adstantes in clarum cachinnum uideret effusos. sed tibi

---

1 *ante* diè *deletum* eů *in F*, eū *supra addito* eo (*quod tamen ut uid. deletum*) *φ* 3 crumina *corr. a sec. manu in* crumena *in Fφ* dinumeratiſ *φ*: nnumeratiſ *ut uid. F*' 4 auferret *φ*: auferret *a sec. manu corr. in* afferret *in F* 7 c̄ſauit;) (u *corr. in* b) *F*, c̄ſauiatuſ *φ* 8 negotii (*fuit* ſ) *F*, negotii *φ* 14 chaldeuſ *F* 17 in qua *om. Fφ* qua *add. manus secunda in φ* 22 etiā ariſnotuſ *Fφ* (*addito* nomē *in marg. F*, τriſnoτ' *in marg. φ* 26 diofaneſ *F* 27 laue *F*', labē *φ* oiſ *F*, omīſ *φ*

plane, Luci domine, soli omnium Chaldaeus ille uera dixerit, sisque felix et iter dexterum porrigas.'

XV Haec Milone diutine sermocinante tacitus ingemiscebam mihique non mediocriter suscensebam quod ultro inducta serie inoportunarum fabularum partem bonam uesperae eiusque gratissimum fructum amitterem. et tandem denique deuorato pudore ad Milonem aio 'ferat suam Diophanes ille fortunam et spolia populorum rursum conferat mari pariter ac terrae, mihi uero fatigationis hesternae etiam nunc saucio da ueniam maturius concedam cubitum' et cum dicto facesso et cubiculum meum contendo atque illic deprehendo epularum dispositiones satis concinnas. nam et pueris extra limen, credo ut arbitrio nocturni gannitus ablegarentur, humi quam procul distratum fuerat et grabatulum meum adstitit mensula cenae totius honestas reliquias tolerans et calices boni iam infuso latice semipleni solam temperiem sustinentes et laguena iuxta orificio caesim dehiscente patescens facilis hauritu, prorsus gladiatoriae Veneris antecenia.

XVI Commodum cubueram et ecce Fotis mea iam domina cubitum reddita [iacta] proximat rosae serta et rosa soluta in sinu tuberante. ac me pressim deosculato et corollis reuincto ac flore persperso adripit poculum ac desuper aqua calida iniecta porrigit bibam, idque modico prius quam totum exsorberem clementer inuadit ac relictum pullulatim labellis minuens meque respiciens sorbillat dulciter, sequens et tertium inter nos uicissim et frequens alternat poculum. cum ego iam uino madens nec animo tantum uerum etiam corpore ipso ad libidinem

---

1 chaldeuſ *F* 3 dıutıne *sic F* ıngemeſcebā̊ *Fφ* 5 ueſpera *Fφ* 13 dıſtraτ * ⁎ (*posterior littera uid.* u *fuisse; uirgulam add. manus secunda*) *F*, dıſtrac,tū (c *certe non comparet in F*) *φ* 14 grauattulů *corr. in* grabattulů *F* m̄ſulę *F* 16 languena *φ* 17 cęſ` *sic F*, ceſi *φ* deaſcento (n *partim erasa*) *F*, deaſcento (d) *φ* aurıtu *Fφ* (*manus recens add.* h *in φ*) 20 ıacta *Fφ*; *glossam deleui*, lecto *coniecit Hildebrandius*, tacita *Schikeradius*, iuxta *Oudendorpius*, iactu *nescio quis* 23 modıco *Brantius*: modıcū *F* 24 pullulatì *sic Fφ*: pollulatim *Coluius*, paululatim *uulgo* mınunſ *F* 25 ſorulla *corr. in* ſorbılla *F*, ſorbılla (r *corr. ut uid. ex* l) *φ*

inquiens alioquin et petulans, etiam saucius paulisper inguinum fine, lacinia remota inpatientiam Veneris Fotidi meae monstrans ʽmisereréʼ inquam ʽet subueni maturius. nam ut uides [122] proelio, quod nobis sine fetiali officio indixeras, iam proximante uehementer intentus ubi primam sagittam saeui Cupidinis in ima praecordia mea delapsam excepi, arcum meum et ipse uigor attetendit et oppido formido ne neruus rigoris nimietate rumpatur. sed ut mihi morem plenius gesseris, in effusum laxa crinem et capillo fluente undanter ede complexus amabiles.ʼ

XVII Nec mora cum omnibus illis cibariis uasculis raptim remotis laciniis cunctis suis renudata crinibus quam dissolutis ad hilarem lasciuiam in speciem Veneris, quae marinos fluctus subit, pulchre reformata paulisper etiam glabellum feminal rosea palmula potius obumbrans de industria quam tegens uerecundia ʽproeliareʼ inquit ʽet fortiter proeliare, nec enim tibi cedam nec terga uortam. comminus in aspectum si uir es, dirige et grassare nauiter et occide moriturus. hodierna pugna non habet missionem.ʼ haec simul dicens inscenso grabatulo super me sensim residens ac crebra subsiliens lubricisque gestibus mobilem spinam quatiens pendulae Veneris fructu me satiauit usque dum lassis animis et marcidis artubus defatigati simul ambo corruimus inter mutuos amplexus animas anhelantes. his et huius modi conluctationibus ad confinia lucis usque peruigiles egimus poculis interdum lassitudinem refouentes

1 inquieſ *coniecit Oudendorpius,* incienſ *uel* inhianſ *Coluius* inguinum ſarie *coniecit Lipsius* 9 ů *in* ınetfuſů *in ras.* (*uid. fuisse* a) *in F,* ieffuſů *φ* fluent̄ undant̄ *F et add. in margine* c. fluēτe *φ* 12 renu|data *φ*: renundata *F* 14 ſubıτ ⁎ (*fuit* a) *Fφ* pulchre *sic Fφ* glauellů femına uł *F,* glabellů (b *corr. ut uid. ex* u) femına ł *addito in margine* c femıne dımınutıuum ē. | glabellū. *et paullo inferius* c. glabellū femınal. ī. albū cūnū. ſeu uuluā. | ſıne pılıſ. *φ* 15 obumbranſ *φ*: obumbraſ *F'* 16 p̄lıare *bis Fφ* 18 derige *Fφ* 19 grabattulo *Fφ* 20 crebra ⁎ (*fuit* ſ) *F,* crebra *φ* 22 artıb; *φ*: artıb; *F* defetıgatı *ni fallor F',* defatıgatı *φ* 23 hanelanteſ *F* 25 fo *in* refouenteſ *corr. ut uid. ex* tu *in F,* refouenteſ *φ*

et libidinem incitantes et uoluptatem integrantes. ad cuius noctis exemplar similes adstruximus alias plusculas.

XVIII Forte quadam die de me magno opere Byrrhaena contendit apud eam cenulae suae interessem et cum impendio excusarem, negauit ueniam. ergo igitur Fotis erat adeunda deque nutu eius consilium uelut auspicium petendum. quae quamquam inuita quod a se ungue latius digrederer, tamen comiter amatoriae militiae breuem commeatum indulsit. ‘sed heus tu’ inquit ‘caue regrediare cena maturius. nam uesana factio nobilissimorum iuuenum pacem publicam infestat, passim trucidatos per medias plateas uidebis iacere, nec praesidis auxilia longinqua leuare ciuitatem tanta clade possunt. tibi uero fortunae splendor insidias, contemptus etiam peregrinationis poterit adferre.’

‘Fac sine cura’ inquam ‘sis, Fotis mea. nam praeter quod epulis alienis uoluptates meas anteferrem, metūm etiam istum tibi demam maturata regressione. nec tamen incomitatus ibo. nam gladiolo solito cinctus altrinsecus ipse salutis meae praesidia gestabo.’

Sic paratus cenae me committo.

[123] XVIIII Frequens ibi numerus epulonum et utpote apud primatem feminam flos ipse ciuitatis. opipares citro et ebore nitentes lecti aureis uestibus intecti, ampli calices uariae quidem gratiae sed pretiositatis unius. hic uitrum fabre sigillatum, ibi crustallum inpunctum, argentum alibi clarum et aurum fulgurans et sucinum mire cauatum et lapides ut bibas et quicquid fieri non potest ibi est. diribitores plusculi splendide amicti fercula copiosa scitule subministrare, pueri calamistrati pulchre

---

1 incitanteſ *corr. ut uid. ex* incitata *in F*, incitanteſ *φ* 3 qudā̊ *corr. in* quadā̊ *in F*, quadā̊ *φ* byrrhena *F* 4 cenulae suae *scripsi:* cenulęue *Fφ* 6 t *in* uelut *corr. ex* a; *etiam uirgula supra* a, *ut uid.* m *significans*, *erasa in F* 6 quā̊quā̊ *sic F* 10 infeſtat *Oudendorpius*: infecta *Fφ* 17 demā̊ *F*, demā *in ras. in φ* maturante *F'*, maturata (*posterior* a *in ras.*) *φ* 22 ciuitatiſ opipareſ *φ*: ciuitatiſę op[ ]pareſ *F* 24 cruſtallů *F*, criſtalů *φ* 26 capideſ *coniecit Gruterus* 27 diriuitoreſ *Fφ* pluſculi * (*fuit* ſ) *F*, pluſculi *φ* 28 copioſa * ſcitule * (ſ *non uidentur erasae esse*) *F*, copioſa ſcitule *φ*

indusiati gemmas formatas in pocula uini uetusti frequenter offerre. iam inlatis luminibus epularis sermo percrebruit, iam risus adfluens et ioci liberales et cauillus hinc inde. tum infit ad me Byrrhaena

'Quam commode uersaris in nostra patria? quod sciam templis et lauacris et ceteris operibus longe cunctas ciuitates antecellimus, utensilium praeterea pollemus adfatim. certe libertas otioso et negotioso quidem aduenae Romana frequentia, modesto uero hospiti quies uillatica: omni denique prouinciae uoluptarii secessus sumus.'

XX Ad haec ego subiciens 'uera memoras nec usquam gentium magis me liberum quam hic fuisse credidi. sed oppido formido caecas et ineuitabiles latebras magicae disciplinae. nam ne mortuorum quidem sepulcra tuta dicuntur sed et bustis et rogis reliquiae quaedam et cadauerum praesegmina ad exitiabiles uiuentium fortunas petuntur. et cantatrices anus in ipso momento choragii funeris praepeti celeritate alienam sepulturam anteuortunt.'

His meis addidit alius 'immo uero istic nec uiuentibus quidem ullis parcitur. et nescio qui simile passus ore undique omnifariam deformato truncatus est.'

Inter haec conuiuium totum in licentiosos cachinnos effunditur omniumque ora et optutus in unum quempiam angulo secubantem conferuntur. qui cunctorum obstinatione confusus indigna murmurabundus cum uellet exurgere 'immo mi Thelyphron' Byrrhaena inquit 'et subsiste paulisper et more tuae

---

1 gèmma (ſ *add. manus secunda*) formataſ · (*fuit* ſ) ın pocula *F*, gema formataſ ımpocula (ım *corr. ex* ın), *add. in marg.* c. gem̄aſ for|mataſ ī pocula *φ* 2 pcrebuıt *φ*: pcrebuıt *F* 3 affluenſ *F'φ* cabılluſ *F'*, cauılluſ *φ* 4 byrrhena *F* 7 affatì *F* 8 otioſo *Beroaldus*: otıoſa *Fφ* 14 ne *corr. ex* me *in Fφ* ſepulchra *F* 17 choragii *Iuntina*: choro agȷ *Fφ* (ducı *glossa supra addita in φ*) 22 licentioſoſ cachinnoſ *Oudendorpius*: lıcentıoſuſ chachınn; *F et φ* (*sed in φ* tı *in* lıcentıoſ; *in ras.*) 24 c̄ſerunt̄ *Fφ* 25 murmurabundaſ *F* et *addito* (*sed in margine*) duſ *φ* exurgere *F* 25 thelıron *F* 26 byrrhena *F*

urbanitatis fabulam illam tuam remetire ut et filius meus iste Lucius lepidi sermonis tui perfruatur comitate.'

At ille 'tu quidem domina' ait 'in officio mones sanctae tuae bonitatis sed ferenda non est quorundam insolentia. sic ille commotus. sed instantia Byrrhaenae, quae eum adiuratione suae salutis ingratis cogebat effari, perfecit ut uellet.

Ac sic aggeratis in cumulum stragulis et effultis in cubi- XXI
[124] tum suberectusque in torum porrigit dexteram et ad instar oratorum conformat articulum duobusque infimis conclusis digitis ceteros eminus porrigit et infesto pollice clementer subridens infit Thelyphron

'Pupillus ego Mileto profectus ad spectaculum Olympicum cum haec etiam loca prouinciae famigerabilis adire cuperem, peragrata cuncta Thessalia fuscis auibus Larissam accessi. ac dum singula pererrans tenuato admodum uiatico paupertati meae fomenta conquiro, conspicor medio foro procerum quendam senem. insistebat lapidem claraque uoce praedicabat siqui mortuum seruare uellet, de pretio liceretur. et ad quempiam praetereuntium 'quid hoc' inquam 'comperior? hicine mortui solent aufugere?'

'Tace' respondit ille. 'nam oppido puer et satis peregrinus es meritoque ignoras Thessaliae te consistere, ubi sagae mulieres ora mortuorum passim demorsitant, eaque sunt illis artis magicae supplementa.'

Contra ego 'et quae, tu' inquam 'dic sodes, custodela illa feralis?' 'iam primum' respondit ille 'perpetem noctem eximie uigilandum est exertis et inconiuis oculis semper in cadauer intentis nec acies usquam deuertenda, immo ne obliquanda quidem. quippe cum deterrimae uersipelles in quoduis animal ore conuerso latenter adrepant, ut ipsos etiam oculos XXII

---

2 lepidis *φ* : lepidiſ *F* 3 maneſ *coniecit Beroaldus* 5 byrrhene *F* 7 cumu|lū *sic F* 10 emmenſ *F et addito in margine* c. emin' *φ* porrigit *corr. ut uid. ex* porriget *in F*, porrigenſ *φ* 10 ſubrigenſ *F φ*, ſubringenſ *coniecit Hildebrandius*, ſubridenſ *Guelferbytani* 11 thleſron *Fφ* 13 Tū *F' φ* 15 pāpta|ti *F* 18 ſe pretio locaret *coniecit Hildebrandius*, de pretio diceret *Oudendorpius* 23 illiſ *corr. ut uid. ex* illo *in F*, illiſ *φ*

Solis et Iustitiae facile frustrentur. nam et aues et rursum canes et mures, immo uero etiam muscas induunt. tunc diris cantaminibus somno custodes obruunt. nec satis quisquam definire poterit quantas latebras nequissimae mulieres pro libidine sua comminiscuntur. nec tamen huius tam exitiabilis operae merces amplior quam quaterni uel seni ferme offeruntur aurei. ehem et quod paene praeterieram, siqui non integrum corpus mane restituerit, quidquid inde decerptum deminutumque fuerit, id omne de facie sua desecto sarcire compellitur.'

XXIII His cognitis animum meum conmasculo et ilico accedens praeconem 'clamare' inquam 'iam desine. adest custos paratus, cedo praemium.'

'Mille' inquit 'nummum deponentur tibi. sed heus iuuenis caue diligenter principum ciuitatis filii cadauer a malis Harpyiis probe custodias.'

'Ineptias' inquam 'mihi narras et nugas meras. uides hominem ferreum et insomnem, certe perspicaciorem ipso Lynceo uel Argo et oculeum totum.'

Vix finieram et ilico me perducit ad domum quampiam, cuius ipsis foribus obsaeptis per quandam breuem posticulam intro uocat me ad conclaue quoddam obseratis luminibus um- [125]
brosum, demonstrat matronam flebilem fusca ueste contectam, quam propter adsistens 'hic' inquit 'auctoratus ad custodiam mariti tui fidenter accessit.' at illa crinibus antependulis hinc inde demotis etiam in maerore luculentam proferens faciem meque respectans 'uide oro' inquit 'quam expergite munus obeas.'

'Sine cura sis' inquam 'modo corollarium idoneum compara.'

XXIIII Sic placito ocius surrexit et ad aliud me cubiculum in-

---

15 harpyiſ *F* 18 pſpiciore (ca) *F*, pſpicare (cio) *ς* 21 obſeptiſ *F* 22 ad *Hildebrandius:* & *Fς* 24 pper *F*, ppe *ς* hinc *F' ς* 26 demotiſ *F*: (d)motiſ *ς* 27 reſpectanſ *post corr. in F* (*quid primitus fuerit propter rasuras dispici non potest*), reſpicienſ *ς* 28 cōparaſ *F*, cōpaſ *ς*, *deinde* lc *Fφ* (compara *Scaliger*, ſic *Hildebrandius*) 30 ociuſ] ociu *F*, ociu *corr. in* ociuſ *ς*

ducit. ibi corpus splendentibus linteis coopertum introductis quibusdam septem testibus manu reuelat et diutino uisu perfleto obtestata fide praesentium singula demonstrat anxie, uerba concepta de industria quodam tabulis praenotante. ‘ecce’ inquit ‘nasus integer, incolumes oculi, saluae aures, inlibatae labiae, mentum solidum. uos in hanc rem, boni Quirites, testimonium perhibetote’ et cum dicto consignatis illis tabulis facessit.

At ego ‘iube’ inquam ‘domina cuncta quae sunt usui necessaria nobis exhiberi.’

‘At quae’ inquit ‘ista sunt?’

‘Lucerna’ aio ‘praegrandis et oleum ad lucem luci sufficiens et calida cum oenophoris et calice cenarumque reliquiis discus ornatus.’

Tunc illa capite quassato ‘abi’ inquit ‘fatue qui in domo funesta cenas et partes requiris in qua tot iugis iam diebus ne fumus quidem uisus est ullus. an istic comisatum te uenisse credis? quin sumis potius loco congruentes luctus et lacrimas?’ haec simul dicens respexit ancillulam et ‘Myrrhine’ inquit ‘lucernam et oleum trade confestim et incluso custode cubiculo protinus facesse.’

Sic desolatus ad cadaueris solacium perfrictis oculis et XXV
obarmatis ad uigilias animum meum permulcebam cantationibus. cum ecce crepusculum et nox prouecta et nox altior et dein concubia altiora et iam nox intempesta, mihique oppido formido cumulatior quidem, cum repente introrepens mustela contra me constitit optutumque acerrimum in me destituit ut tantillula animalis prae nimia sui fiducia mihi turbarit animum. denique sic ad illam ‘quin abis’ inquam ‘inpurata bestia teque ad tui similes musculos recondis antequam nostri uim praesentariam experiaris? quin abis?’

---

2 septem *seclusit Wowerus* diutine *sic Fφ* uiſu *Oudendorpius:* uſu *Fφ* 3 fidẽ (*fuit uirgula m significans*) *F*, fidè *φ* 14 ato *in* quaſſato *in ras.* (*add. in marg.* ſanti) *F*, quaſſato *φ* 16 comiſatũ * (*fuit* ſ) *F* comeſatũ *φ* 18 myrrhene *F* 21 ſit *Fφ* pfrictiſculi. ſed *F*. pfrictiſculi ſ; *supra addito* frigiduſ uſ, *et in margine* pfrictiſculi | ċ. pfricatiſ oculiſ *φ* 24 altiora etiá *sic F* 29 ad] ac *Fφ* maculoſ *corr. in* moſculoſ *in F*. maſcu|loſ *φ*

Terga uortit et cubiculo protinus exterminatur. nec mora cum me somnus profundus in imum barathrum repente demergit ut ne deus quidem Delphicus ipse facile discerneret duobus nobis iacentibus quis esset magis mortuus. sic inanimis et indigens alio custode paene ibi non eram. [12

XXVI Commodum noctis inducias cantus perstrepebat cristatae cohortis. tandem expergitus et nimio pauore perterritus cadauer accurro et admoto lumine reuelataque eius facie rimabar singula, quae cuncta conuenerant. ecce uxor misella flens cum hesternis testibus introrumpit anxia et statim corpori superruens multumque ac diu deosculata sub arbitrio luminis recognoscit omnia. et conuersa Philodespotum requirit actorem, ei praecipit bono custodi redderet sine mora praemium. et oblato statim ʻsummasʼ inquit ʻtibi iuuenis gratias agimus et Hercules ob sedulum istud ministerium inter ceteros familiares dehinc numerabimus.ʼ

Ad haec ego insperato lucro diffusus in gaudium et in aureos refulgentes quos identidem manu mea uentilabam attonitus ʻimmoʼ inquam ʻdomina de famulis tuis unum putato et quotiens operam nostram desiderabis, fidenter impera.ʼ

Vix effatum me statim familiares omnes nefarium exsecrati raptis cuiusque modi telis insecuntur. pugnis ille malas offendere, scapulas alius cubitis inpingere, palmis infestis hic latera suffodere, calcibus insultare, capillos distrahere, uestem discindere. sic in modum superbi iuuenis Aonii uel mystae uatis Pipletis laceratus atque discerptus domo proturbor.

XXVII Ac dum in proxima platea refouens animum infausti atque inprouidi sermonis mei sero reminiscor dignumque me pluribus

3 delficuſ *F* 8 accu^{r}ro *ϛ*: accuro *F* a^{d}moto *ϛ*: amoto *F* 10 exτ̄nıſ *Fϛ*, *sed* ^{c}c. heſternıſ *add. in marg. ϛ* 11 ac *corr. ut uid. ex* at *in F*, ac *ϛ* 16 numerauım; *corr. in* numerabım; *F*, numerabım; *ϛ* 21 exſecratı . (*fuit* ſ) *F*, exſecratı *ϛ* 25 adonı uł muſteıuaτ$_{ı}$ſ pıpletıſ (*post* muſte *non* l *est sed* ı *ut saepe in hoc codice longius deducta; post* ua *est* t *sed lineola infra addita, quae possit significare* ı; *tamen* t *ita picta est ut etiam* to *significare possit*) *F*. adonı ul mu ſteluatıſ pıpletıſ *ϛ* *quae aperte ex illis conficta sunt*, Aonii *Salmasius*, mystae *C. Dilthey*

etiam uerberibus fuisse merito consentio, ecce iam ultimum defletus atque conclamatus processerat mortuus rituque patrio utpote unus de optimatibus pompa funeris publici ductabatur per forum. occurrit *ad latus* quidam maestus in lacrimis genialem canitiem reuellens senex et manibus ambabus inuadens torum uoce contenta quidem sed adsiduis singultibus impedita ‘per fidem uestram’ inquit ‘Quirites, per pietatem publicam perempto ciui subsistite et extremum facinus in nefariam scelestamque istam feminam seueriter uindicate. haec enim nec ullus alius miserum adulescentem, sororis meae filium in adulteri gratiam et ob praedam hereditariam extinxit ueneno.’

Sic ille senior lamentabiles questus singulis instrepebat. saeuire uulgus interdum et facti ueri similitudine ad criminis credulitatem impelli. conclamant ignem, requirunt saxa, paruulos ad exitium mulieris hortantur. emeditatis ad haec illa fletibus quamque sanctissime poterat adiurans cuncta numina tantum scelus abnuebat.

27] Ergo igitur senex ille ‘ueritatis arbitrium in diuinam pro- XXVIII
uidentiam reponamus. Zatchlas adest Aegyptius propheta primarius qui mecum iam dudum grandi praemio pepigit reducere paulisper ab inferis spiritum corpusque istud postlimino mortis animare’ et cum dicto iuuenem quempiam linteis amiculis iniectum pedesque palmeis baxeis inductum et adusque deraso capite producit in medium. huius diu manus deosculatus et ipsa genua contingens ‘miserere’ ait ‘sacerdos, miserere per caelestia sidera, per inferna numina, per naturalia elementa, per nocturna silentia et adyta Coptica et per incrementa Nilotica et arcana Memphitica et sistra Phariaca. da breuem solis

4 ad latus] adhſatuſ *Fφ*, atratus *coniecit Hildebrandius*, *an* adgnatus *scribendum?* 7 puplicà *F' φ* 9 reueriter *corr. a sec. manu in* ſeueriter *in F*, *a pr. manu in φ* 14 crudelitatè *Fφ* 19 Zatchlaſ *sic F*, Zacha[s] (*add. in marg.* Tachaſ) *φ*, Tachos *coniecit Salmasius* pp̄ha *F* 24 *posterior* ſ *in* deoſculatuſ *in ras. in F*, deoſculatuſ *φ* 27 et adyta Coptica *Scaliger:* & adepta (*sed* t *uix est*) coeptitica *F*, & adepa *sed* pa *lineola iuncta sunt fortasse* i *significante*) còo|eptitica (*supra addito* .l'. cotatica copita .i. laudabilia| .l'. epidictica documta) *φ* 28 mėfitica *F* fariaca *F*

usuram et in aeternum conditis oculis modicam lucem infunde. non obnitimur nec terrae rem suam denegamus sed ad ultionis solacium exiguum uitae spatium deprecamur.'

Propheta sic propitiatus herbulam quampiam ob os corporis et aliam pectori eius imponit. tunc orientem obuersus incrementa solis augusti tacitus imprecatus uenerabilis scaenae facie studia praesentium ad miraculum tantum certatim adrexit.

XXVIIII Immitto me turbae socium et pone ipsum lectulum editiorem quendam lapidem insistens cuncta curiosis oculis arbitrabar. iam tumore pectus extolli, iam salubris uena pulsari, iam spiritu corpus impleri et adsurgit cadauer et profatur adulescens

'Quid oro me post Lethaea pocula iam Stygiis paludibus innatantem ad momentariae uitae reducitis officia? desine iam, precor, desine ac me in meam quietem permitte.'

Haec audita uox de corpore sed aliquanto propheta commotior 'quin refers' ait 'populo singula tuaeque mortis illuminas arcana? an non putas deuotionibus meis posse Diras inuocari, posse tibi membra lassa torqueri?'

Suscipit ille de lectulo et uno contextu populum sic adorat 'malis nouae nuptae peremptus artibus et addictus noxio poculo torum tepentem adultero mancipaui.'

Tunc uxor egregia capit praesentem audaciam et mente sacrilega coarguenti marito resistens altercat. populus aestuat diuersa tendentes. hi pessimam feminam uiuentem statim cum corpore mariti sepeliendam, alii mendacio cadaueris fidem non habendam.

XXX Sed hanc cunctationem sequens adulescentis sermo distinxit. nam rursus altius ingemiscens 'dabo' inquit 'dabo uobis intemeratae ueritatis documenta. perlucide quod prorsus

---

6 ſcenae *F* 7 facie *Oudendorpius:* facıeſ *Fφ* 13 lethea *F* ſcıgnſ *F* 14 oficıa *F* 17 ıllumınȧ . (*fuit* ſ; *quid uirgula supra posita significet ignoro, certe* m *non significat*) *F*, ıllumınaſ *φ* 20 uno contextu *Stewechius:* ımo c̄geſtu *Fφ* imo cum gemitu *Wowerus*, imo cum queſtu *Hildebrandius* 22 tepentē *φ*: tepente *F* 24 poploſ *Fφ* (*sed posterior* o *in ras. in φ*) 25 hıı *F* 29 ıngemeſcenſ *Fφ*

alius nemo cognouerit indicabo,’ tunc digito me demonstrans ‘nam cum corporis mei custos hic sagacissimus exertam mihi 28] teneret uigiliam, cantatrices anus exuuiis meis imminentes atque ob id reformatae frustra saepius cum industriam sedulam eius fallere nequiuissent, postremum iniecta somni nebula eoque in profundam quietem sepulto me nomine ciere non prius desierunt quam dum hebetes artus et membra frigida pigris conatibus ad artis magicae nituntur obsequia. hic utpote uiuus quidem sed tantum sopore mortuus quod eodem mecum uocabulo nuncupatur ad suum nomen ignarus exsurgit et in exanimis umbrae modum ultroneus gradiens quamquam foribus cubiculi diligenter obclusis per quoddam foramen prosectis naso prius ac mox auribus uicariam pro me lanienam susceptauit. utque fallaciae reliqua conuenirent, ceram in modum prosectarum formatam aurium ei adplicant examussim nasoque ipsius similem comparant. et nunc adsistit miser hic praemium non industriae sed debilitationis consecutus.’

His dictis perterritus temptare fortunam adgredior. iniecta manu nasum prehendo, sequitur — aures pertracto, deruunt. ac dum directis digitis et detortis nutibus praesentium denotor, dum risus ebullit, inter pedes circumstantium frigido sudore diffluens euado. nec postea debilis ac sic ridiculus Lari me patrio reddere potui sed capillis hinc inde laterum deiectis aurium uulnera celaui, nasi uero dedecus linteolo isto pressim adglutinato decenter obtexi.’

XXXI

Cum primum Thelyphron hanc fabulam posuit, conpotores uino madidi rursum cachinnum integrant. dumque bibere solita Risui postulant, sic ad me Byrrhena

‘Solemnis’ inquit ‘dies a primis cunabulis huius urbis conditus crastinus aduenit quo die soli mortalium sanctissimum

---

1 cognouerit *uulgo:* cognominarit *Fφ* 2 mei . (*fuit* ſ) *F*, mei *φ* 3 exubiiſ *F et ante corr. φ* 10 exurgit *F*' 11 quâquâ *sic F* 13 lamenâ ſuſcitauit *Fφ* 14 c̄ueniſſent *corr. in* conuenirent *in F*. c̄ueniſſent *φ* 18 tentare *F*' tēptare *φ* 21 euullit *F*' *φ*' 22 diffluens *Heinsius:* defluenſ *Fφ* 26 theliphron *F* 27 bibereſ | (*sed* ſ *add. ni fallor manus secunda*) ſolitariaſ poſtulant *F*, bibere ſolitariaſ poſtulant *φ* *emendauit Lipsius* 28 byrrhena *F*

deum Risum hilaro atque gaudiali ritu propitiamus. hunc tua praesentia nobis efficies gratiorem. atque utinam aliquid de proprio lepore laetificum honorando deo comminiscaris quo magis pleniusque tanto numini litemus.'

'Bene' inquam 'et fiet ut iubes. et uellem Hercules materiam repperire aliquam quam deus tantus affluenter indueret.' post haec monitu famuli mei, qui noctis admonebat, iam et ipse crapula distentus protinus exsurgo et appellata propere Byrrhaena titubante uestigio domuitionem capesso.

XXXII Sed cum primam plateam uadimus, uento repentino lumen quo nitebamur extinguitur ut uix inprouidae noctis caligine liberati digitis pedum detunsis ob lapides hospitium defessi rediremus. dumque iam iunctim proximamus, ecce tres quidam uegetos et uastulis corporibus fores nostras ex summis uiribus [12 inruentes ac ne praesentia quidem nostra tantillum conterriti sed magis cum aemulatione uirium crebrius insultantes ut nobis ac mihi potissimum non inmerito latrones esse et quidem saeuissimi uiderentur. statim denique gladium, quem ueste mea contectum ad hos usus extuleram, sinu liberatum adripio. nec cunctatus medios latrones inuolo ac singulis ut quemque conluctantem offenderam, altissime demergo quoad tandem ante ipsa uestigia mea uastis et crebris perforati uulneribus spiritus efflauerint. sic proeliatus iam tumultu eo Fotide suscitata patefactis aedibus anhelans et sudore perlutus inrepo meque statim utpote pugnacium latronum in uicem Geryoneae caedis fatigatum, lecto simul et somno tradidi.

---

8 propere *Beroaldus*: ꝑſpere *F*, ꝑſpe *φ* 9 byrrena *F* 14 uegetoſ *uulgo:* uegeteſ *Fφ*, uegentes *coniecit Hildebrandius* ex] & *F*, om. *φ* 15 *posterior* ı *in* c̄terrıtı *in ras. in F*, c̄τrıtı *φ* 16 magıſ * * *F*, ma|gıſq' (*man. secunda add.* gıſ|ma) *φ* 19 hoſ *corr. ex* hoc *F*, hoc *φ* 20 ıſ *in* ſıngulıſ *in ras. in F*, ſıngulıſ *φ* 21 quo at *F*, qͦad (d *corr ex* t) *φ* 22 *posterior* ſ *in* ſp̄ſ *corr. ut uid. ex* ı *in F*, ſpırıtuſ *φ* 23 efflauerunt *corr. in* efflauerınt *in F*, efflauerınt *φ* p̄lıaτ; *F* tumultů (*sed uirgula rursum deleta*) *F*, tumultu *φ* 25 pugnarů *Fφ* ger|ſoneę *F* 26 *subscriptum* METHAMORPHOSEON . L̄IB . II . EXPL̄IC | INCIPIT LIBER . ĪIĪ *in F*

LIBER III

Commodum punicantibus phaleris Aurora roseum quatiens I
lacertum caelum inequitabat et me securae quieti reuulsum nox diei reddidit. aestus inuadit animum uesperni recordatione facinoris, complicitis denique pedibus ac palmulis in alternas digitorum uicissitudines super genua conexis sic grabatum cossim insidens ubertim flebam, iam forum et iudicia, iam sententiam, ipsum denique carnificem imaginabundus. an mihi quisquam tam mitis tamque beniuolus iudex obtinget qui me trinae caedis cruore perlitum et tot ciuium sanguine delibutum innocentem pronuntiare poterit? hanc illam mihi gloriosam peregrinationem fore Chaldaeus Diophanes obstinate praedicabat. haec identidem mecum replicans fortunas meas eiulabam. quati fores interdum et frequenti clamore ianuae nostrae perstrepi.

Nec mora cum magna inruptione patefactis aedibus magi- II
stratibus eorumque ministris et turbae miscellaneae cuncta completa statimque lictores duo de iussu magistratuum immissa manu trahere me sane non renitentem occipiunt. ac dum primum angiportum insistimus, statim ciuitas omnis in populum effusa mira densitate nos insequitur. et quamquam capite in terram, immo ad ipsos inferos iam deiecto maestus incederem,
130] obliquato tamen aspectu rem admirationis maximae conspicio. nam inter tot milia populi circumsedentis nemo prorsum qui non risu dirumperetur aderat. tandem pererratis plateis omnibus et in modum eorum, qui lustralibus piamentis minas portentorum hostiis circumforaneis expiant, circumductus angula-

---

2 ponicontibuſ *F'*, punicantib; *φ* 6 cōnexiſ (*lineolam add. man. recentior*) *F* 6 grabattů *F* 7 coſſi *sic Fφ* 12 chaldeuſ *F* 14 heiulaqȧ *F (sed cf. 43, 18)* 24 circumſedentiſ * (*uirgula tantum erasa*) *F*, circumſedentiſ *φ*, circumſequentis *coniecit Coluius*, circumfluentis *Pricaeus*, circumcedentis *Wassius*, circumſidentis *Oudendorpius*, circumſtrepentis *Hildebrandius* 25 rr *in* pererratiſ *in ras. et corr. in F*, perratiſ *φ* 26 qui *Hildebrandius:* qb; *Fφ*

tim forum mediumque tribunal adstituor. iamque sublimo suggestu magistratibus residentibus, iam praecone publico silentium clamante repente cuncti consona uoce flagitant propter coetus multitudinem, quae pressurae nimia densitate periclitaretur, iudicium tantum theatro redderetur. nec mora cum passim populus procurrens caueae consaeptum mira celeritate conpleuit, aditus etiam et tectum omne fartim stipauerant. plerique columnis implexi, alii statuis dependuli, non nulli per fenestras et lacunaria semiconspicui, miro tamen omnes studio uisendi pericula salutis neclegebant. tunc me per proscaenium medium uelut quandam uictimam publica ministeria perducunt et or-
III chestrae mediae sistunt. sic rursum praeconis amplo boatu citatus accusator quidam senior exsurgit et ad dicendi spatium uasculo quodam in uicem coli graciliter fistulato ac per hoc guttatim defluo infusa aqua populum sic adorat

'Neque parua res ac praecipue pacem ciuitatis cunctae respiciens et exemplo serio profutura tractatur, Quirites sanctissimi. quare magis congruit sedulo singulos atque uniuersos uos pro dignitate publica prouidere ne nefarius homicida tot caedium lanienam quam cruenter exercuit, inpune commiserit. nec me putetis priuatis simultatibus instinctum odio proprio saeuire. sum namque nocturnae custodiae praefectus nec in hodiernum credo quemquam peruigilem diligentiam meam culpare posse. rem denique ipsam et quae nocte gesta sunt cum fide proferam. nam cum fere iam tertia uigilia scrupulosa diligentia cunctae ciuitatis ostiatim singula considerans circumirem, conspicio istum crudelissimum iuuenem mucrone de-

---

1 mediumque *scripsi:* eiuſque *F*, et uſque *coniecit Scioppius*, uſque *Stewechius*, reus atque *Heinsius* ſublimo *sic F* 1 ſug|geſtu (*prior* g *corr. ex* b; *supra* u *erasa lineola* m *significans*) *F*, ſuggeſtu *φ* 3 cęτ; *F* 5 cum] cō *Fφ* 6 conſeptū *F* 8 lacubaria *ut uid. F'*, lacunaria *φ* 10 ſalutariſ *Fφ*, ſalutaria *coniecit Hildebrandius* in pſcenū *uidetur* ę *primitus fuisse in F*, pſcenium *φ* 11 pducunt *F'φ* 14 baſculo *f* 19 tot caedium *Beroaldus*: totā ędiū *F*, totā ediū *φ* 20 cōmmiſſerit *F* 25 pferā *φ*: pferā *F* 26 cunctę ciuitatiſ *sic F*, cuncte ciuitatiſ *φ* oſtiatim *sic F* 27 c *in* mucrone *corr. ex* ſ *in F*, mucrone *φ* diſtricto *F'*, deſtricto *φ*

stricto passim caedibus operantem iamque tris numero saeuitia eius interemptos ante pedes ipsius spirantes adhuc corporibus in multo sanguine palpitantes. et ipse quidem conscientia tanti acmoris merito permotus statim profugit et in domum quandam praesidio tenebrarum elapsus perpetem noctem delituit. sed prouidentia deum, quae nihil impunitum nocentibus permittit, priusquam iste clandestinis itineribus elaberetur, 131] mane praestolatus ad grauissimum iudicii uestri sacramentum eum curaui perducere. habetis itaque reum tot caedibus impiatum, reum coram deprensum, reum peregrinum. constanter itaque in hominem alienum ferte sententias de eo crimine quod etiam in uestrum ciuem seueriter uindicaretis.

Sic profatus accusator acerrimus immanem uocem repres- IIII sit. ac me statim praeco, siquid ad ea respondere uellem, iubebat incipere. at ego nihil tunc temporis amplius quam flere poteram non tam Hercules truculentam accusationem intuens quam meam miseram conscientiam. sed tamen oborta diuinitus audacia sic ad illa

'Nec ipse ignoro quam sit arduum trinis ciuium corporibus expositis eum qui caedis arguatur quamuis uera dicat et de facto confiteatur ultro, tamen tantae multitudini quod sit innocens persuadere. sed si paulisper audientiam publicam mihi tribuerit humanitas, facile uos edocebo me discrimen capitis non meo merito sed rationabilis indignationis euentu fortuito tantam criminis inuidiam frustra sustinere.

Nam cum a cena me serius aliquanto reciperem potulentus V alioquin, quod plane uerum crimen meum non diffitebor, ante ipsas fores hospitii — ad bonum autem Milonem ciuem uestrum deuorto — uideo quosdam saeuissimos latrones aditum temptantes et domus ianuas cardinibus obtortis euellere gestientes claustrisque omnibus, quae accuratissime adfixa fuerant, uiolenter euulsis secum iam de inhabitantium exitio deliberantes. unus denique et manu promptior et corpore uastior his adfa-

---

6 michil *F* 9 pducere *sic Fφ* 13 pphaτ; *F* acceſſim; *F'φ* 15 michil *F* 22 pſua|dereſ ea ſı *Fφ* 24 merıta *ut uid. F'*, merıto *φ* euentu . (*fortasse fuit* ſ) *F*, euentu *φ* 26 cęna *F*

tibus et ceteros incitabat ‘heus pueri, quam maribus animis et uiribus alacribus dormientes adgrediamur. omnis cunctatio, ignauia omnis facesset e pectore: stricto mucrone per totam domum caedes ambulet. qui sopitus iacebit, trucidetur; qui repugnare temptauerit, feriatur. sic salui recedemus si saluum in domo neminem reliquerimus.’ fateor, Quirites, exterminare latrones boni ciuis officium arbitratus, simul et eximie metuens et hospitibus meis et mihi, gladiolo qui me propter huius modi pericula comitabatur, armatus fugare atque proterrere eos adgressus sum. at illi barbari prorsus et immanes homines neque fugam capessunt et cum me uiderent in ferro, tamen audaciter resistunt.

VI Dirigitur proeliaris acies. ipse denique dux et signifer ceterorum ualidis me uiribus adgressus ilico manibus ambabus capillo arreptum ac retro reflexum effligere lapide gestit. quem dum sibi porrigi flagitat, certa manu percussum feliciter prosterno. ac mox alium pedibus meis mordicus inhaerentem per scapulas ictu temperato, tertiumque inprouide occurrentem pectore offenso peremo. sic pace uindicata domoque hospitum ac salute communi protecta, non tam impunem me uerum etiam laudabilem publice credebam fore, qui ne tantillo quidem umquam crimine postulatus sed probe spectatus apud meos semper innocentiam commodis cunctis antetuleram. nec possum repperire cur iustae ultionis, qua contra latrones deterrimos commotus sum, nunc istum reatum sustineam, cum nemo possit monstrare uel proprias inter nos inimicitias praecessisse ac ne omnino mihi notos illos latrones usquam fuisse. uel certe ulla praeda monstretur cuius cupidine tantum flagitium credatur admissum.’

VII Haec profatus rursum lacrimis obortis porrectisque in pre-

---

1 et *om.* *φ* 1 *in* pueri *in ras. trium litterarum in F,* pueri *φ* 5 si saluum *in ras. scripta in F*, ſiç ſaluū *φ* 6 exterminare *scripsi:* extremoſ *F* 7 arbitrai; (*fuit uirgula* ur *significans; add. manus recentior*) *F*, arbitrat̄ *φ* 10 prſuſ *om.* *F* ſ *in* hommeſ *in ras. in F*, hommeſ *φ* 13 p̄liariſ *F* 15 abrectú • *F*, abreptū *φ* 18 ſcapulam *ut uid.* *F*, ſcapulaſ *φ* 20 tā *sic Fφ*

ces manibus per publicam misericordiam, per pignorum caritatem maestus tunc hos tunc illos deprecabar. cumque iam humanitate commotos, misericordia fletuum adfectos omnis satis crederem, Solis et Iustitiae testatus oculum casumque praesentem meum commendans deum prouidentiae, paulo altius aspectu relato conspicio prorsus totum populum: risu cachinnabili diffluebant, nec secus illum bonum hospitem parentemque meum Milonem risu maximo dissolutum. at tunc sic tacitus mecum 'en fides' inquam 'en conscientia: ego quidem pro hospitis salute et homicida sum et reus capitis inducor, at ille non contentus quod mihi nec adsistendi solacium perhibuit, insuper exitium meum cachinnat.'

Inter haec quaedam mulier per medium theatrum lacri- VIII
mosa et flebilis atra ueste contecta paruulum quendam sinu tolerans decurrit ac pone eam anus alia pannis horridis obsita paribusque maesta fletibus ramos oleagineos utraeque quatientes, quae circumfusae lectulum, quo peremptorum cadauera contecta fuerant, plangore sublato se lugubriter eiulantes 'per publicam misericordiam, per commune ius humanitatis' aiunt 'miseremini indigne caesorum iuuenum nostraeque uiduitati ac solitudini de uindicta solacium date. certe paruuli huius in primis annis destituti fortunis succurrite et de latronis huius sanguine legibus uestris et disciplinae publicae litate.'

Post haec magistratus qui natu maior, adsurgit et ad populum talia 'de scelere quidem, quod serio uindicandum est,
[133] nec ipse qui commisit potest diffiteri sed una tantum subsiciua sollicitudo nobis relicta est ut ceteros socios tanti facinoris requiramus. nec enim ueri simile est hominem solitarium tres tam ualidos euitasse iuuenes. prohinc tormentis ueritas eruenda. nam et qui comitabatur eum puer clanculo profugit et res ad hoc deducta est ut per quaestionem sceleris sui par-

1 publicũ *ut uid. F'*, puplicã *φ* 3 oñıſ (*lineolam add. man. recentior*) *F*, om̄ſ *φ* 4 ouluſ *ni fallor F'*, oculũ *φ* 15 decuſſit *Fφ* 18 •planguore• (*post* e *fuit* ſ; *pro* p *librarius scripturus fuit* l) *F*, plãgore *φ* 22 ſuccurite *F*, ſuccurrite *φ* 23 puplicę *F'*, publice *φ'* 27 ſollicitudo *φ* : ſolicitudo *F*

ticipes indicet ut tam dirae factionis funditus formido peremature.'

VIIII Nec mora cum ritu Graeciensi ignis et rota tum omne flagrorum genus inferuntur. augetur oppido, immo duplicatur mihi maestitia quod integro saltim mori non licuerit. sed anus illa, quae fletibus cuncta turbauerat 'prius' inquit 'optimi ciues, quam latronem istum miserorum pignorum meorum peremptorem cruci adfigatis, permittite corpora necatorum reuelari ut et formae simul et aetatis contemplatione magis magisque ad iustam indignationem arrecti pro modo facinoris saeuiatis.'

His dictis adplauditur et ilico me magistratus ipsum iubet corpora, quae lectulo fuerant posita, mea manu detegere. luctantem me ac diu renuentem praecedens facinus instaurare noua ostensione lictores iussu magistratuum quam instantissime compellunt, manum denique ipsam e regione lateris tundentes in exitium suum super ipsa cadauera porrigunt. euictus tandem necessitate succumbo et ingratis licet arrepto pallio retexi corpora. di boni, quae facies rei? quod monstrum? quae fortunarum mearum repentina mutatio? quamquam enim iam in peculio Proserpinae et Orci familia numeratus subito in contrariam faciem obstupefactus haesi nec possum nouae illius imaginis rationem idoneis uerbis expedire. nam cadauera illa iugulatorum hominum erant tres utres inflati uariisque secti foraminibus et ut uespertinum proelium meum recordabar, his locis hiantes quibus latrones illos uulneraueram.

X Tunc ille quorundam astu paulisper cohibitus risus libere iam exarsit in plebem. hi gaudii nimietate gratulari, illi dolorem uentris manuum compressione sedare. et certe laetitia delibuti meque respectantes cuncti theatro facessunt. at ego ut primum illam laciniam prenderam, fixus in lapide steti

3 tum] cū *Fφ* 4 flagrorum *uulgo:* flagicorū *F*, flagitiorum *φ*, flagellorum *coniecit Hildebrandius* 10 arecti (r *add. man. recentior*) *F*, arrecti *φ* 12 *posterior* l *in* lectulo *corr. ex* c *ut uid. in F*, lectulo *φ* 13 rennuentē *F* 17 abrepto *Fφ* 18 dn *F* 19 quā enī (quā *add. manus prima*) *F* 20 pſerpinee torci (*sed postea recte distincta*) *F* 24 p̄hū *F* 27 hn *F* 27 dolerē *F'*, dolorē *φ*

gelidus nihil secus quam una de ceteris theatri statuis uel columnis. nec prius ab inferis emersi quam Milo hospes accessit et iniecta manu me renitentem lacrimisque rursum promicantibus crebra singultientem clementi uiolentia secum ad- [134] traxit et obseruatis uiae solitudinibus per quosdam amfractus domum suam perduxit maestumque me atque etiam tunc trepidum uariis solatur affatibus. nec tamen indignationem iniuriae quae inhaeserat altius meo pectori, ullo modo permulcere quiuit. XI ecce ilico etiam ipsi magistratus cum suis insignibus domum nostram ingressi talibus me monitis delenire gestiunt

'Neque tuae dignitatis uel etiam prosapiae tuorum ignari sumus, Luci domine. nam et prouinciam totam inclitae uestrae familiae nobilitas conplectitur. ac ne istud quod uehementer ingemiscis, contumeliae causa perpessus es. omnem itaque de tuo pectore praesentem tristitudinem mitte et angorem animi depelle. nam lusus iste, quem publice gratissimo deo Risui per annua reuerticula sollemniter celebramus, semper commenti nouitate florescit. iste deus et auctorem suum propitius ubique comitabitur amanter nec unquam patietur ut ex animo doleas sed frontem tuam serena uenustate laetabit adsidue. ac tibi ciuitas omnis pro ista gratia honores egregios obtulit. nam et patronum scripsit et ut in aere stet imago tua decreuit.'

Ad haec dicta sermonis uicem refero 'tibi quidem' inquam 'splendidissima et unica Thessaliae ciuitas, honorum talium parem gratiam memini. uerum statuas et imagines dignioribus meique maioribus reseruare suadeo.'

XII Sic pudenter allocutus et paulisper hilaro uultu renidens quantumque poteram laetiorem me refingens comiter abeuntes magistratus appello. et ecce quidam intro currens famulus

---

1 nıchıl *F* unâ *F*, unā (*sed lineola rursus deleta*) *φ* 2 mılon (n *in ras. add. man. recentior*) *F*, mılo *φ* 4 ſıngultıenteſ *F*' *φ*' 5 obſeruatı ſuıſ *a manu recentiore corr. in* obſeruatıſ uıe *in F*, obſeruatıſuı *φ* 15 ıngemeſcıſ *Fφ* 17 do (e *supra*) rıſuı *F*, derıſuı (o *supra*) *φ* 19 *post* auctorè *deleta* &|torè ın *F*, *sed leguntur* & auctorè *in φ* 23 ſcrıpſit *corr. in* ſcrıbſıt *in F* •ere (*potuit esse* h) *F*, e•re (*fuit* a) *φ*

'rogat te' ait 'tua parens Byrrhaena et conuiuii cui te sero desponderas iam adpropinquantis admonet.' ad haec ego formidans et procul perhorrescens etiam ipsam domum eius 'quam uellem' inquam '[parens] iussis tuis obsequium commodare si per fidem liceret id facere. hospes enim meus Milo per hodierni diei praesentissimum numen adiurans effecit ut eius hodiernae cenae pignerarer nec ipse discedit nec me digredi patitur. prohinc epulare uadimonium differamus.'

Haec adhuc me loquente manu firmiter iniecta Milo iussis balnearibus adsequi producit ad lauacrum proximum. at ego uitans oculos omnium et, quem ipse fabricaueram risum obuiorum declinans lateri eius adambulabam obtectus. nec qui lauerim, qui terserim, qui domum rursum reuerterim prae rubore memini. sic omnium oculis nutibus ac denique manibus [135] denotatus inpos animi stupebam.

XIII Raptim denique paupertina Milonis cenula perfunctus causatusque capitis acrem dolorem, quem mihi lacrimarum adsiduitas incusserat, concedo cubitum uenia facile tributa et abiectus in lectulo meo quae gesta fuerant singula maestus recordabar, quoad tandem Fotis mea dominae suae cubitu procurato sui longe dissimilis aduenit nolens nec laeta facie nec sermone dicaculo sed uultuosam frontem rugis insurgentibus adseuerabat. cunctanter ac timide denique sermone prolato 'ego' inquit 'ipsa confiteor ultro ego tibi huius molestiae *causa* fui' et cum dicto lorum quempiam sinu suo depromit mihique porrigens 'cape' inquit 'oro te, de perfida muliere uindictam, immo uero licet maius quoduis supplicium sume. nec tamen me putes, oro, sponte angorem istum tibi concinnasse. di

---

1 parenſ *ni fallor corr. ex* potenſ *in F*, parenſ *φ* byrrhena *F* 4 parens *deleui.* parentis iuſſis piis *coniecit Oudendorpius* 5 mılon *Fφ* 7 . nec me (*pro* n *uid. fuisse* m) *F* 9 mılo . (*fuit* n) *F*, mılon *φ* 18 cubıtū uenıa facıle trıbuta c̄cedo *F* 21 nolens nec laeta *scripsi:* Nonenſ lęta, *add. in. marg.* .l. *F*, nōleta (ens) *φ* 24 (*post* prolato) . ego (*potest fuisse* a *aut* &) *F*, ego *φ* 25 cauſa *om. Fφ*, *add. uulgo* 26 de *uulgo:* & *Fφ* 28 di] dū *Fφ* (*sed in F scriptura primaria delitescens a secunda manu refecta et ab eadem ni fallor lineola addita est*)

mihi melius quam ut mei causa uel tantillum scrupulum patiare. ac siquid aduersi tuum caput respicit id omne protinus meo luatur sanguine. sed quod alterius rei causa facere iussa sum, mala quadam mea sorte in tuam recidit iniuriam.'

Tunc ego familiaris curiositatis admonitus factique causam XIIII
delitescentem nudari gestiens suscipio 'omnium quidem nequissimus audacissimusque lorus iste quem tibi uerberandae destinasti, prius a me concisus atque laceratus interibit ipse quam tuam plumeam lacteamque contingat cutem. sed mihi cum fide memora quod tuum factum scaeuitas consecuta in meum conuertit exitium. adiuro enim tuum mihi carissimum caput nulli me prorsus ac ne tibi quidem ipsi adseueranti posse credere quod tu quicquam in meam cogitaueris perniciem. porro meditatus innoxios casus incertus uel etiam aduersus culpae non potest addicere.'

Cum isto fine sermonis oculos Fotidis meae udos ac tremulos et prona libidine marcidos iam iamque semiadopertulos adnixis et sorbillantibus sauiis sitienter hauriebam.

Sic illa laetitia recreata 'patere' inquit 'oro, prius fores XV
cubiculi diligenter obcludam ne sermonis elapsi profana petulantia committam grande flagitium' et cum dicto pessulis iniectis et uncino firmiter immisso sic ad me reuersa colloque meo manibus ambabus inplexa uoce tenui et admodum demi-
[136] nuta 'paueo' inquit 'et formido solide domus huius operta detegere et arcana dominae meae reuelare secreta. sed melius de te doctrinaque tua praesumo, qui praeter generosam natalium dignitatem, praeter sublime ingenium sacris pluribus initiatus profecto nosti sanctam silentii fidem. quaecumque itaque commisero huius religiosi pectoris tui penetralibus, semper haec intra consaeptum clausa custodias oro et simplicitatem relationis meae tenacitate taciturnitatis tuae remunerare. nam me, quae sola mortalium noui, uis amoris quo tibi teneor, in-

---

6 ſuſpicio *Fφ* 10 ſcebitaſ *corr. in* ſceuitaſ *in F*, ſceuitaſ *φ* 15 addicere *Scriuerius:* adicere *Fφ* 18 ſorbilantib; ſabuſ *Fφ* audiebam *F'*, hauriebam *φ* 20 pphana *F* 23 dim *in* diminuta *a rec. manu ueteri scripturae obtrusa in F:* meinuta *φ*, *et hoc ipsum in F fuit* 30 conſeptū *F*

dicare compellit. iam scies omnem domus nostrae statum, iam scies erae meae miranda secreta, quibus obaudiunt manes, turbantur sidera, coguntur numina, seruiunt elementa. nec unquam magis artis huius uiolentia nititur quam cum scitulae formulae iuuenem quempiam libenter aspexit, quod quidem ei solet crebriter euenire.

XVI Nunc etiam adulescentem quendam Boeotium summe decorum efflictim deperit totasque artis manus, machinas omnes ardenter exercet. audiui uesperi, meis his, inquam, auribus audiui, quod non celerius sol caelo ruisset noctique ad exercendas inlecebras magiae maturius cessisset, ipsi Soli nubilam caliginem et perpetuas tenebras comminantem. hunc iuuenem cum e balneis rediret ipsa, tonstrinae residentem hesterna die forte conspexit ac me capillos eius qui iam caede cultrorum humi diiacebant, clanculo praecipitauit ferre. quos me sedulo furtimque colligentem tonsor inuenit et quod alioquin publicitus maleficae disciplinae perinfames sumus, adreptam inclementer increpat 'tune ultima non cessas subinde lectorum iuuenum capillamenta surripere? quod scelus nisi tandem desines, magistratibus te constanter obiciam.' et uerbum facto secutus immissa manu scrutatus e mediis papillis meis iam capillos absconditos iratus abripuit. quo gesto grauiter adfecta mecumque reputans dominae meae mores, quod huius modi repulsa satis acriter commoueri meque uerberare saeuissime consueuit, iam de fuga consilium tenebam sed istud quidem tui contemplatione abieci statim.

XVII Verum cum tristis inde discederem, ne prorsus uacuis ma-

2 ere (*in ras. non fuit* h) *F*, here *φ* 4 utitur *ed. princeps* 6 crbrit (e) *F*, crebrit *φ* 7 boeotiū *F*, boetiū *φ* 9 meiſ hiſ (*sed priorem* ſ *add. manus recentior*, h *in ras.*) *φ*: mei ſi iſ *F* 13 ualneiſ *ante corr. secundae manus F*, balneiſ *φ* 15 humidi iacebant (*a recentiore manu distincta* humi diiacebant) *F*, humi iacebant *φ* p̄cipitaui (τ *add. manus recentior; in ras. potest fuisse* ſ) *F*, p̄cipitauit *φ* 20 c̄ſtant̄ *Fφ*, inconſtanter *coniecit Beroaldus* 21 *prior* ſ *in* immiſſa *a recent. manu in rasura scripta in F*, imiſſa *φ* mediſ (i *add. manus recentior*) *F*, meduſ *φ* 22 arripuit *Fφ*, abri|piā *add. in marg. F* 23 hui; di (mo *add. man. rec.*) *F*, huiuſ di *φ* 26 tui | tui *F*, tui tui *φ*

nibus redirem, conspicio quendam forficulis adtondentem caprinos utres. quos cum probe constrictos inflatosque et iam pendentis cernerem, capillos eorum humi iacentes flauos ac per hoc illi Boeotio iuueni consimiles plusculos aufero eosque dominae meae dissimulata ueritate trado. sic noctis initio priusquam cena te reciperes, Pamphile mea iam uecors animi tectum scandulare conscendit, quod altrinsecus aedium patore perflabili nudatum ad oras orientales ceterosque aspectus peruium maxime his artibus suis commodatum secreto colit. priusque apparatu solito instruit feralem officinam, omne genus aromatis et ignorabiliter lamminis litteratis et infelicium nauium durantibus damnis, defletorum, sepultorum etiam cadauerum expositis multis admodum membris. hic nares et digiti, illic carnosi claui pendentium, alibi trucidatorum seruatus cruor et extorta dentibus ferarum trunca caluaria.

XVIII tunc decantatis spirantibus fibris litat uario latice, nunc rore fontano, nunc lacte uaccino, nunc melle montano, libat et mulsa. sic illos capillos in mutuos nexus obditos atque nodatos cum multis odoribus dat uiuis carbonibus adolendos tunc protinus inexpugnabili magicae disciplinae potestate et caeca numinum coactorum uiolentia illa corpora, quorum fumabant stridentes capilli, spiritum mutuantur [humanum] et sentiunt et audiunt et ambulant et qua nidor suarum ducebat exuuiarum ueniunt et pro illo iuuene Boeotio aditum gestientes fores insiliunt. cum ecce crapula madens et inprouidae noctis deceptus caligine audacter mucrone destricto in insani modum Aiacis armatus non ut ille uiuis pecoribus infestus tota laniauit armenta sed longe fortius, qui tres inflatos caprinos utres exa-

---

1 actondentẽ *ut uid. F*' 4 * * aufero *F* 7 ſcandulare *sic Fφ* patore (*litterulae fere euanidae crassis ductibus refectae sunt*) *ut uid. F*, patere *φ* 8 perflabılı (b *corr. ut uid. ex* u *a rec. manu*) *F*, pflatılı *φ* oraſ *Oudendorpius:* oẽſ *F*, om̃ıſ *φ* 18 mulſa * (*fuit* t *ut uid.*) *F*, mulſa *φ* ımmutuoſ *F*, ĩmutuoſ *φ* 21 *ante* numınũ *inducta* nu|mı *in F*, nu-mınũ *etiam φ* 22 capıllı * (*fuit* ſ) *F*, capıllı *φ* ſp̄ũuı (uı, *hoc enim primitus fuisse uidetur, corr. in* m) *F* humanum *deleui* 24 exubıarũ *F*

nimasti, ut ego te prostratis hostibus sine macula sanguinis non homicidam nunc sed utricidam amplecterer.'

XVIIII At sic lepido sermone Fotidis et in uicem cauillatus 'ergo igitur iam et ipse possum' inquam 'mihi primam istam uirtutis adoream ad exemplum duodeni laboris Herculei numerare uel trigemino corpori Geryonis uel triplici formae Cerberi totidem peremptos utres coaequando. sed ut ex animo tibi uolens omne delictum quo me tantis angoribus inplicasti, remittam, praesta quod summis uotis expostulo et dominam tuam cum aliquid huius diuinae disciplinae molitur, ostende cum deos inuocat; certe cum reformatur uideam. sum namque coram magiae noscendae ardentissimus cupitor, quamquam mihi nec ipsa tu uideare rerum rudis uel expers. scio istud et plane sentio cum semper alioquin spretorem matronalium amplexuum sic tuis istis micantibus oculis et rubentibus bucculis et renidentibus crinibus et hiantibus osculis et flagrantibus papillis [13 in seruilem modum addictum atque mancipatum teneas uolentem. iam denique nec larem requiro nec domuitionem paro et nocte ista nihil antepono.'

XX 'Quam uellem' respondit illa 'praestare tibi, Luci, quod cupis, sed propter inuidos mores in solitudinem semper abstrusa et omnium praesentia uiduata solet huius modi secreta perficere. sed tuum postulatum praeponam periculo meo idque obseruatis opportunis temporibus sedulo perficiam, modo, ut initio praefata sum, rei tantae fidem silentiumque tribue.'

Sic nobis gannientibus libido mutua et animos simul et membra suscitat. omnibus abiectis amiculis iacemus denique

---

2 åplecte|reref. At *F et* (*sed* eſ *rursus erasa*) *φ* 3 ſı *Fφ* 4 mıchı *F* 5 adorſå *Fφ* 6 gerſonıſ *F* trıplıcı *Fφ*, trıcıpıtı *add. in marg. F* 11 cum reformatur *scripsi:* ců reſ ornatu *Fφ*, eam reformatam uideam *Colnius* 12 quåquå *sic F* 16 fraglantıb; *F*, flagrantıb; (r *corr. ut uid. ex* l) *φ* 18 necdů uıtıonè *corr. a sec. manu in* nec domuıtıonè *F* 19 mıchıl *F* 20 *ante* reſpondıt *add.* ınqτ *Fφ* (*sed in φ* reſpondıt *in textu omissum et in margine additum*), ınquıt reſponſu *uel* ınquıenſ reſpondıt *coniecit Oudendorpius* 21 propter] p̄τ̄ *Fφ* 26 ga . . . entıb; (*in ras. a secunda manu scriptum* ‾ nı) *F*, garrıentıb; *φ* anımò (` *add. manus secunda*) *F*, aīōſ *φ* 27 iacemus *scripsi:* acten; *F*

intecti, atque nudati bacchamur in Venerem, cum quidem mihi iam fatigato de propria liberalitate Fotis puerilis obtulit corollarium iamque luminibus nostris uigilia marcidis infusus sopor etiam in alium diem nos attinuit.

Ad hunc modum transactis uoluptarie paucis noctibus qua- XXI
dam die percita Fotis ac satis trepida me accurrit indicatque dominam suam quod nihil etiam tunc in suos amores ceteris artibus promoueret, nocte proxima in auem sese plumaturam atque ad suum cupitum sic deuolaturam; proin memet ad rei tantae speculamen caute praepararem. iamque circa primam noctis uigiliam ad illud superius cubiculum suspenso et insono uestigio me perducit ipsaque per rimam ostiorum quampiam iubet arbitrari, quae sic gesta sunt. iam primum omnibus laciniis se deuestit Pamphile et arcula quadam reclusa pyxides plusculas inde depromit, de quis unius operculo remoto atque indidem egesta unguedine diuque palmulis suis adfricata ab imis unguibus sese totam adusque summos capillos perlinit multumque cum lucerna secreto conlocuta membra tremulo succussu quatit. quis leniter fluctuantibus promicant molles plumulae, crescunt et fortes pinnulae, duratur nasus incuruus, coguntur ungues adunci. fit bubo Pamphile. sic edito stridore querulo iam sui periclitabunda paulatim terra resultat, mox in altum sublimata forinsecus totis alis euolat.

Et illa quidem magicis suis artibus uolens reformatur, at XXII
ego nullo decantatus carmine praesentis tantum facti stupore defixus quiduis aliud magis uidebar esse quam Lucius. sic exterminatus animi, attonitus in amentiam uigilans somniabar; defrictis adeo diu pupulis an uigilarem scire quaerebam. tandem denique reuersus ad sensum praesentium adrepta manu Fotidis et admota meis luminibus ‘patere, oro te’ inquam ‘dum dictat occasio, magno et singularis me adfectionis tuae fructu
39] perfrui et impartire nobis unctulum indidem per istas tuas

2 puerılıſ *sic F*, puerıle *uulgo* 7 nıchıl *F* 9 ad] a *F*, ad *add. manus altera in φ* 10 ſpeculamen *Oudendorpius*: ſpeculā *Fφ* 12 ıpſap queᶜ *F*. ıpſa p(q;) *φ* hoſtıorū *F* 19 lenıт *sic Fφ* 26 quıſ(d) *F*

papillas, mea mellitula, tuumque mancipium inremunerabili beneficio sic tibi perpetuo pignera ac iam perfice ut meae Veneri Cupido pinnatus adsistam tibi.'

'Ain' inquit 'uulpinaris amasio, meque sponte asceam cruribus meis inlidere compellis, sicine uix a lupulis conseruo Thessalis, hunc alitem factum ubi quaeram, uidebo quando?'

XXIII 'At mihi scelus istud depellant caelites' inquam 'ut ego quamuis ipsius aquilae sublimis uolatibus toto caelo peruius et supremi Iouis certus nuntius uel laetus armiger tamen non ad meum nidulum post illam pinnarum dignitatem subinde deuolem? adiuro per dulcem istum capilli tui nodulum, quo meum uinxisti spiritum, me nullam aliam mea Fotide malle. tunc etiam istud meis cogitationibus occurrit cum semel auem talem perunctus induero, domus omnis procul me uitare debere. quam pulchro enim quamque festiuo matronae perfruentur amatore bubone? quid quod istas nocturnas aues cum penetrauerint larem quempiam, sollicite prehensas foribus uidemus adfigi ut, quod infaustis uolatibus familiae minantur exitium, suis luant cruciatibus. sed quod sciscitari paene praeteriui, quo dicto factoue rursum exutis pinnulis illis ad meum redibo Lucium?'

'Bono animo es quod ad huius rei curam pertinet' ait. 'nam mihi domina singula monstrauit, quae possunt rursus in facies hominum tales figuras reformare. nec istud factum putes ulla beniuolentia sed ut ei redeunti medela salubri possem subsistere. specta denique quam paruis quamque futilibus tanta res procuretur herbulis anethi modicum cum lauri foliis immistum rore fontano datur lauacrum et poculum.'

XXIIII Haec identidem adseuerans summa cum trepidatione inrepit cubiculum et pyxidem depromit arcula. quam ego amplexus ac deosculatus prius utque mihi prosperis faueret uola-

3 *prior* n *in* pınnatuſ *in ras. in F*, pınnaτ' *φ* 4 d *in* ınqd *corr. ex* t *in F* 5 ſıcıner me uıx *F*, ſıc me me uıx *φ* 7 at] aut *Fφ* 9 ſupp̄mı *F* 10 pıgnarũ *F* 12 fotıdı *Fφ* 13 ıſtud * * meıſ *F*, *nihil erasum in φ* 16 noc̄tnaſ *F* 26 futtılıb; *F* 27 herbulıſ *Lipsius:* herculıſ *Fφ* 27 immiſtum *ed. princeps:* ımmıſſũ *F*, ınmıſſũ *φ* 28 *in* fontano *post* a *deleta* a *in F*, fon|tano *φ*

tibus deprecatus abiectis propere laciniis totis auide manus immersi et haurito plusculo uncto corporis mei membra perfricui. iamque alternis conatibus libratis brachiis in auem similem gestiebam: nec ullae plumulae nec usquam pinnulae sed plane pili mei crassantur in setas, sed cutis tenella duratur in corium et in extimis palmulis perdito numero toti digiti coguntur in singulas ungulas et de spinae meae termino grandis 40] cauda procedit. iam facies enormis et os prolixum et nares hiantes et labiae pendulae. sic et aures inmodicis horripilant auctibus. nec ullum miserae reformationis uideo solacium nisi quod mihi iam nequeunti tenere Fotidem natura crescebat. ac dum salutis inopia cuncta corporis mei considerans XXV non auem me sed asinum uideo querens de facto Fotidis sed iam humano gestu simul et uoce priuatus, quod solum poteram postrema deiecta labia, umidis tamen oculis oblicum respiciens ad illam tacitus expostulabam. quae ubi primum me talem aspexit, percussit faciem suam manibus infestis et 'occisa sum misera' clamauit. 'me trepidatio simul et festinatio fefellit et pyxidum similitudo decepit. sed bene quod facilior reformationis huius medela suppeditat. nam rosis tantum demorsitatis exibis asinum statimque in meum Lucium postliminio redibis. atque utinam uesperi de more nobis parassem corollas aliquas ne moram talem patereris uel noctis unius. sed primo diluculo remedium festinabitur tibi.'

Sic illa maerebat, ego uero quamquam perfectus asinus et XXVI pro Lucio iumentum sensum tamen retinebam humanum. diu denique ac multum mecum ipse deliberaui an nequissimam facinoresissimamque feminam illam spissis calcibus feriens et mordicus adpetens necare deberem. sed ab incepto temerario melior me sententia reuocauit ne morte multata Fotide salutares mihi suppetias rursus extinguerem. deiecto itaque et quassanti capite ac demussata temporali contumelia durissimo casui meo serviens ad equum illum uectorem meum probis-

---

2 uncta *F'*, uncto *φ* 5 ſeta (s above; ſ *add. ut uid. man. secunda*) *φ*: ſęta *F*
19 freformatıonıſ *ut uid. F'* 20 huıſ *F*, h' *φ* 25 quȧquȧ *sic F*
28 facınoroſıſſımāq' *φ* 31 mıchı *F*

simum in stabulum concedo ubi alium etiam Milonis quondam hospitis mei asinum stabulantem inueni. atque ego rebar si quod inesset mutis animalibus tacitum ac naturale sacramentum, agnitione ac miseratione quadam inductum equum illum meum hospitium ac loca lauta mihi praebiturum. sed pro Iuppiter hospitalis et Fidei secreta numina! praeclarus ille uector meus cum asino capita conferunt in meamque perniciem ilico consentiunt et uerentes scilicet cibariis suis uix me praesepio uidere proximantem, deiectis auribus iam furentes infestis calcibus insecuntur. et abigor quam procul ab ordeo quod adposueram uesperi meis manibus illi gratissimo famulō.

XXVII sic adfectus atque in solitudinem relegatus angulo stabuli concesseram. dumque de insolentia collegarum meorum mecum cogito atque in alterum diem auxilio rosario Lucius denuo [14 futurus equi perfidi uindictam meditor, respicio pilae mediae, quae stabuli trabes sustinebat, in ipso fere meditullio Eponae deae simulacrum residens aediculae quod accurate corollis roseis equidem recentibus fuerat ornatum. denique agnito salutari praesidio pronus spei quantum extensis prioribus pedibus adniti poteram, insurgo ualide et ceruice prolixa nimiumque porrectis labis quanto maxime nisu poteram corollas adpetebam. quod me pessima scilicet sorte conantem seruulus meus cui semper equi cura mandata fuerat, repente conspiciens indignatus exurgit et 'quo usque tandem' inquit 'cantherium patiemur istum paulo ante cibariis iumentorum, nunc etiam simulacris deorum infestum? quin iam ego istum sacrilegum debilem claudumque reddam' et statim telum aliquod quaeritans temere fascem lignorum positum offendit rimatusque frondosum fustem cunctis uastiorem non prius miserum me tundere desiit quam sonitu uehementi et largo strepitu percussis ianuis, trepido etiam rumore uiciniae conclamatis latronibus profugit territus.

---

1 u *in* alıů *in ras. in F.* alıū φ 2 meı ⁎ (*uid. fuisse* ſ) *F.* meı φ 10 ordeo *sic F* 18 et quidem *coniecit Hildebrandius* adgnıto *F,* agnıto φ 26 qn ıam *paene prorsus euanuerunt in F,* qn ıā φ 27 querıt anſ emere (*sed* an *fere euanida*) *F,* q̄rıto emere (*ita primitus fuisse uidetur*) *corr. in* q̄rıtanſ temere *in* φ 30 ſtrepıtu φ: ſtepıtu *F* 31 uıcıne̜ *F,* uıcıne φ

nec mora cum ui patefactis aedibus globus latronum inuadit omnia et singula domus membra cingit armata factio et auxiliis hinc inde conuolantibus obsistit discursus hostilis. cuncti gladiis et facibus instructi noctem illuminant, coruscat in modum ortiui solis ignis et mucro. tunc horreum quoddam satis ualidis claustris obsaeptum obseratumque, quod mediis aedibus constitutum gazis Milonis fuerat refertum, securibus ualidis adgressi diffindunt. quo passim recluso totas opes uehunt raptimque constrictis sarcinis singuli partiuntur. sed gestaminum modus numerum gerulonum excedit. tunc opulentiae nimiae nimio ad extremas metas deducti nos duos asinos et equum meum productos e stabulo quantum potest grauioribus sarcinis onerant et domo iam uacua minantes baculis exigunt unoque de sociis ad speculandum, qui de facinoris inquisitione nuntiaret, relicto nos crebra tundentes per auia montium ducunt concitos. XXVIII

Iamque rerum tantarum pondere et montis ardui uertice et prolixo satis itinere nihil a mortuo differebam. sed mihi sero quidem, serio tamen subuenit ad auxilium ciuile decurrere et interposito uenerabili principis nomine tot aerumnis me liberare. cum denique iam luce clarissima uicum quempiam frequentem et nundinis celebrem praeteriremus, inter ipsas turbelas Graecorum
142] genuino sermone nomen augustum Caesaris inuocare temptaui et O quidem tantum disertum ac ualidum clamitaui, reliquum autem Caesaris nomen enuntiare non potui. aspernati latrones clamorem absonum meum, caedentes hinc inde miserum corium nec cribris iam idoneum relinquunt. sed tandem mihi inopinatam salutem Iuppiter ille tribuit. nam cum multas uillulas et casas amplas praeterimus, hortulum quendam prospexi satis amoenum, in quo praeter ceteras gratas herbulas rosae uirgines matutino rore florebant. his inhians et spe salutis XXVIIII

---

5 ortibi *Fφ* 6 obſeptū *F* 9 patiuntur *F*'. partiuntur *φ* 10 gerulorum *uulgo* 11 nimię nimio *sic F* 18 nichil *F* 19 ſerio *F*, ſedulo *add. F in marg.*, ſedulo *φ* ciuile] cubile *Fφ* 22 t̄belaſ *sic Fφ* 23 auguſtū *φ*: anguſtū *F* 30 herbaſaſ *ut uid. F*', herbulaſ *φ*

alacer ac laetus propius accessi. dumque iam labiis undantibus adfecto, consilium me subit longe salubrius, ne si rursum asino remoto prodirem in Lucium, euidens exitium inter manus latronum offenderem uel artis magicae suspectione uel indicii futuri criminatione. tunc igitur a rosis et quidem necessario temperaui et casum praesentem tolerans in asini faciem frena rodebam.

LIBER IIII

I Diem ferme circa medium cum iam flagrantia solis caleretur, in pago quodam apud notos ac familiares latronibus senes deuertimus. sic enim primus aditus et sermo prolixus et oscula mutua quamuis asino sentire praestabant. nam et rebus eos quibusdam dorso meo depromptis munerabantur et secretis gannitibus quo essent latrocinio partae uidebantur indicare. iamque nos omni sarcina leuigatos in pratum proximum passim libero pastui tradidere nec me cum asino uel equo meo conpascuus coetus attinere potuit adhuc insolitum alioquin prandere faenum. sed plane pone stabulum prospectum hortulum iam fame perditus fidenter inuado et quamuis crudis holeribus, adfatim tamen uentrem sagino deosque comprecatus omnes cuncta prospectabam loca sicubi forte conterminis in hortulis candens repperirem rosarium. nam et ipsa solitudo iam mihi bonam fiduciam tribuebat si deuius et frutectis absconditus sumpto remedio de iumenti quadripedis incuruo gradu rursum erectus in hominem inspectante nullo resurgerem.

II Ergo igitur cum in isto cogitationis salo fluctuarem, ali- [14

1 ꝑpriuſ *F* 3 ꝑdire *lineolam supra* e *add. manus recentior*) in lucilu (*lineolam supra* u *add. man. recentior*) *F*, ꝑdire in lucilū *φ*, c. ꝑdirem ī luciū *add.* [*in marg. φ* 4 ſuſpectione *sic Fφ* 5 futuri] furti *codices interpolati* 6 frena *Oudendorpius:* foena *F*, fena *φ* 7 *subscriptum* METAMORPIOSEON. | LIB. III. EXPLIC. INCIP. LIB. IIII. *in F* 13 eo4 *corr. in* eoſ *in F*, eoſ *φ* 14 quo *scripsi:* qđ *F*, quod *φ* 17 cętuſ *F* 18 fęnū *sic F* 21 loca* *F*, loca *φ* 22 ortuliſ *F* * candenſ (*uid. fuisse* ſ) *F* 23 frutectis *Iuntina:* ꝑtectuſ *Fφ*

quanto longius uideo frondosi nemoris conuallem umbrosam, cuius inter uarias herbulas et laetissima uirecta fulgentium rosarum mineus color renidebat. iamque apud mea non usquequaque ferina praecordia Veneris et Gratiarum lucum illum arbitrabar, cuius inter opaca secreta floris genialis regius nitor relucebat. tunc inuocato hilaro atque prospero Euentu cursu me concito proripio ut Hercule ipse sentirem non asinum me uerum etiam equum currulem nimia uelocitate refectum. sed agilis atque praeclarus ille conatus fortunae meae scaeuitatem anteire non potuit. iam enim loco proximus non illas rosas teneras et amoenas madidas diuini roris et nectaris, quas rubi felices beatae spinae generant, ac ne conuallem quidem usquam nisi tantum ripae fluuialis marginem densis arboribus saeptam uideo. hae arbores in lauri faciem prolixe foliatae pariunt in modium floris odori porrectos caliculos modice punicantes, quos equidem fragrantes minime rurestri uocabulo uulgus indoctum rosas laureas appellant quarumque cuncto pecori cibus letalis est. talibus fatis implicitus etiam ipsam salutem recu- III
sans sponte illud uenenum rosarium sumere gestiebam. sed dum cunctanter accedo decerpere, iuuenis quidem ut mihi uidebatur hortulanus, cuius omnia prorsus holera uastaueram, tanto damno cognito cum grandi baculo furens decurrit arreptumque me totum plagis obtundit ad usque uitae ipsius periculum nisi tandem sapienter alioquin ipse mihi tulissem auxilium. nam lumbis eleuatis in altum, pedum posterioribus calcibus iactatis in eum crebriter, iam mulcato grauiter atque iacente contra procliue montis attigui fuga me liberaui. sed ilico mulier quaepiam, uxor eius scilicet, simul eum prostratum et semianimem ex edito despexit, eiulabili cum plangore ad eum statim pro-

6 euento *F'* 8 currulè *sic Fφ* nimio uelocitati *F'* 9 me[e] (e *add. man. recentior*) *F*, me *φ* 11 amenaſ *F* 12 at ne *Fφ* 14 ſeptâ *F* 15 punicantiſ *ni fallor F'* fraglantiſ *F et* (*sed corr. in* flagrantiſ) *φ* 16 rureſti *F* uocabulo * (*fuit* ſ) *F*, uocabulo *φ* 18 ſ *in* fatiſ *in ras. in Fφ* 21 * cui; (*uid. fuisse* ſ) *F*, cui; *φ* 22 uaculo *F'* abreptûq; *Fφ* 23 N *in* Niſi *corr. ut uid. ex* M *in F*, Niſi *φ* 26 mulcato *a secunda manu corr. in* multato *in F*, mulcato *φ*

silit ut sui uidelicet miseratione mihi praesens crearet exitium. cuncti enim pagani fletibus eius exciti statim conclamant canes utque ad me laniandum rabie perciti ferrent impetum passim cohortantur. tunc igitur procul dubio iam morti proximus cum uiderem canes et modo magnos et numero multos et ursis ac leonibus ad conpugnandum idoneos in me conuocatos exasperari, e re nata capto consilio fugam destino ac me retrorsus celeri gradu rursum in stabulum quo deuerteramus recipio. at illi canibus iam aegre cohibitis adreptum me loro quam ualido ad ansulam quandam destinatum rursum caedendo con- [144
fecissent profecto, nisi dolore plagarum aluus artata crudisque illis holeribus abundans et lubrico fluxu saucia fimo fistulatim excusso quosdam extremi liquoris aspergine, alios putore nidoris faetidi a meis iam quassis scapulis abegissem.

IIII Nec mora cum iam in meridiem prono iubare rursum nos ac praecipue me longe grauius onustum producunt illi latrones stabulo. iamque confecta bona parte itineris et uiae spatio defectus et sarcinae pondere depressus ictibusque fustium fatigatus atque etiam ungulis extritis iam claudus et titubans riuulum quendam serpentis leniter aquae propter insistens subtilem occasionem feliciter nactus cogitabam totum memet flexis scite cruribus pronum abicere certus atque obstinatus nullis uerberibus ad ingrediundum exsurgere, immo etiam paratus non fusti tantum sed machaera perfossus occumbere. rebar enim iam me prorsus exanimatum ac debilem mereri causariam missionem, certe latrones partim inpatientia morae partim studio festinatae fugae dorsi mei sarcinam duobus ceteris iumentis distributuros meque in altioris uindictae uicem lupis et uulturiis praedam reli-
V cturos. sed tam bellum consilium meum praeuertit sors deterrima.

---

3 utque *cod. interpolati:* atq; *F* nt *in* ferrent *erasum in F* 7 capta *F*φ cum filio *corr. a secunda manu in* cōſilio *in F* cū filio φ deſino *F*, deſtino (t *add. man. secunda*) φ 11 ú *in* alú *a sec. manu in rasura scriptum* (*uid. fuisse* b) *in F*, alb; φ 12 olerib; *F* 14 fętidi *sic F* 15 Nec (c *add. man. secunda*) *F*, Nec φ 23 etiá *iterat F* 29 uellú *F et* (*sed* u *corr. in* b) φ

namque ille alius asinus diuinato et antecapto meo cogitatu statim ementita lassitudine cum rebus totis offunditur iacensque in mortuum non fustibus non stimulis ac ne cauda et auribus cruribusque undique uersum eleuatis temptauit exsurgere quoad tandem postumae spei fatigati secumque conlocuti ne tam diu mortuo immo uero lapideo asino seruientes fugam morarentur, sarcinis eius mihi equoque distributis districto gladio poplites eius totos amputant. ac paululum a uia retractum per altissimum praeceps in uallem proximam etiam nunc spirantem praecipitant. tunc ego miseri commilitonis fortunam cogitans statui iam dolis abiectis et fraudibus asinum me bonae frugi dominis exhibere. nam et secum eos animaduerteram conloquentes quod in proximo nobis esset habenda mansio et totius uiae finis quieta eorumque esset sedes illa et habitatio. clementi denique transmisso cliuulo peruenimus ad locum destinatum, ubi rebus totis exsolutis atque intus conditis iam pondere liberatus lassitudinem uice lauacri pulueris uolutatibus digerebam.

[145] Res ac tempus ipsum locorum speluncaeque illius quam VI
latrones inhabitant, descriptionem exponere flagitat. nam et meum simul periclitabor ingenium, et faxo uos quoque an mente etiam sensuque fuerim asinus sedulo sentiatis. mons horridus siluestribusque frondibus umbrosus et in primis altus fuit. huius per obliqua deuexa qua saxis asperrimis et ob id inaccessis cingitur, conualles lacunosae cauaeque nimium spinetis aggeratae et quaqua uersus repositae naturalem tutelam praebentes ambiebant. de summo uertice fons affluens bullis ingentibus scaturribat perque prona delapsus euomebat undas argenteas iamque riuulis pluribus dispersus ac ualles illas agminibus stagnantibus inrigans in modum stipati maris uel ignaui fluminis cuncta cohibebat. insurgit speluncae qua mar-

---

2 ſtatī ſem̃tıta *Fφ*, ſtatim ſcilicet ementita *cóniecit Oudendorpius* offudıt̄ *F*, offundıt̄ *φ* 3 mortuū *f*: mortuı *Fφ* 4 exurgere *F'*, exsurgere *φ* 7 * ſarcınıſ *F*, ſarcınıſ *φ* 9 ꝑxımů *Fφ* 15 clıuu*lo (*uid. fuisse* o) *F*, clıuulo *φ* 19 quam *om. F, add. f sed rursus deletum*; *om. φ, in cuius marg. add.* c. quā (c above) 27 afluenſ *φ*: afluenſ *F*

gines montanae desinunt, turris ardua caulae firma solidis cratibus, ouili stabulatione commoda, porrectis undique lateribus. ante fores exigui tramites uice structi parietis attenduntur. ea tu bono certe meo periculo latronum dixeris atria. nec iuxta quicquam quam parua casula cannulis temere contecta quo speculatores e numero latronum ut postea comperi sorte ducti noctibus excubabant.

VII Ibi cum singuli derepsissent, stipatis artubus nobis ante ipsas fores loro ualido destinatis anum quandam curuatam graui senio, cui soli salus atque tutela tot numero iuuenum commissa uidebatur, sic infesti compellant 'etiamne tu, busti cadauer extremum et uitae dedecus primum et Orci fastidium solum, sic nobis otiosa domi residens lusitabis nec nostris tam magnis tamque periculosis laboribus solacium de tam sera refectione tribues? quae diebus ac noctibus nil quicquam rei quam merum saeuienti uentri tuo soles auiditer ingurgitare.'

Tremens ad haec et stridenti uocula pauida sic anus 'at uobis, fortissimi fidelissimique mei hospitatores iuuenes, adfatim cuncta suaui sapore percocta pulmenta praesto sunt, panis numerosus, uinum probe calicibus ecfricatis affluenter immissum et ex more calida tumultuario lauacro uestro praeparata.'

In fine sermonis huius statim sese deuestiunt nudatique et flammae largissimae uapore recreati calidaque perfusi et oleo peruncti mensas dapibus largiter instructas accumbunt.

VIII commodum cubuerant et ecce quidem longe plures numero iuuenes adueniunt alii quos incunctanter adaeque latrones arbitrarere. nam et ipsi praedas aureorum argentariorumque nummorum ac uasculorum uestisque sericae et intextae filis

1 caule firmaſ *Fφ* 4 me (*sed* o *uidetur euanuisse*) *F*, meo *φ* 6 ſ *ante* e *deleta in F*, e *φ* 8 dırepſıſſent *F* 12 *post* cadauer *deleta ut uid.* ſ *in F*, cadauer *φ* 16 ſeuentı (ı *add. man. secunda*) *F*, ſeuıentı *φ* 17 Ad *F*, At *φ* 18 fedelıſſımıq; (i *add. manus secunda*) *F*, fidelıſſımıq; *φ* meı * * hoſpıtatoreſ (*uid. fuisse* ſı) *F*, mei | hoſpıtatoreſ·*φ*, meı ſoſpitatoreſ *codices interpolati* 21 inmiſtum *coniecit de Roos spicilegii p.* 42 26 cobuerant *F*, cubuerant *φ* 28 argentarıorū *Fφ*

aureis inuehebant. hi simili lauacro refoti inter toros sociorum
[46] sese reponunt, tunc sorte ducti ministerium faciunt. estur ac potatur incondite pulmentis aceruatim, panibus aggeratim, poculis agminatim ingestis. clamore ludunt, strepitu cantillant, conuiciis iocantur ac iam cetera semiferis Lapithis debacchantur Centaurisque similia. tunc inter eos unus qui robore ceteros antistabat ʻnos quidemʼ inquit ʻMilonis Hypatini domum fortiter expugnauimus. praeter tantam fortunae copiam, quam nostra uirtute nacti sumus, et incolumi numero castra nostra petiuimus et siquid ad rem facit, octo pedibus auctiores remeauimus. at uos qui Boeotias urbes adpetistis, ipso duce uestro fortissimo Lamacho deminuti debilem numerum reduxistis, cuius salutem merito sarcinis istis quas aduexistis omnibus antetulerim. sed illum quidem utcumque nimia uirtus sua peremit. inter inclitos reges ac duces proeliorum tanti uiri memoria celebrabitur. enim uos bonae frugi latrones inter furta parua atque seruilia timidule per balneas et aniles cellulas reptantes scrutariam facitis.ʼ

Suscipit unus ex illo posteriore numero ʻtune solus ignoras VIIII
longe faciliores ad expugnandum domus esse maiores? quippe quod licet numerosa familia latis deuersetur aedibus, tamen quisque magis suae saluti quam domini consulat opibus. frugi autem et solitarii homines fortunam paruam uel certe satis amplam dissimulanter obtectam protegunt acrius et sanguinis sui periculo muniunt. res ipsa denique fidem sermoni meo dabit. uix enim Thebas heptapylos accessimus, quod est huic

---

1 hıı *F* 3 ıncͨdıte *inductum in F* (eſtur ac potat̄ īcōdıte pulm̄tıſ *add. in marg. φ*) 4 cantılant *Fφ* 5 debacchantur Centaurisque *scripsi:* tebanıb; (*si litteras fere euanidas recte interpretor;* tebanı *certa uidentur*) . . . taurıſq; *F*, tebaımb; centaurıſq' *φ*, et bibonibus Centauris *coniecit Hildebrandius*, et Thracibus C. *Coluius*, et Thebanis C. *Floridus*, Lapithis Titanibus Centaurisque (*uel* infamibus, inmanibus, Telchinibus, Laeſtrygonibus, Leontinis, euantibus) *Oudendorpius* 9 *inter* nr̄a *et* uırtute *ne lineola quidem comparet in Fφ* 10 ad *F et* (*corr. ex* aτ) *φ* 12 lamatho *Fφ* 14 *ante* natetuleri *deletum* ante *in F* (*nihil tale in φ comparet*) 15 p̄lıorū *F* 16 uoſ *f φ*: boſ *F* 26 theba ſeptapıloſ (*manus secunda in utroque rectius distinxit*) *Fφ*

disciplinae primarium studium, sedulo fortunas inquirebamus popularis nec nos denique latuit Chryseros quidam nummularius copiosae pecuniae dominus, qui metu officiorum ac munerum publicorum magnis artibus magnam dissimulabat opulentiam. denique solus ac solitarius parua sed satis munita domuncula contentus, pannosus alioquin ac sordidus aureos folles incubabat. ergo placuit ad hunc primum ferremus aditum ut concepta pugna manus unicae nullo negotio cunctis opibus otiose

X potiremur. nec mora cum noctis initio foribus eius praestolamur, quas neque subleuare neque dimouere ac ne perfringere quidem nobis uidebatur, ne ualuarum sonus cunctam uiciniam nostro suscitaret exitio. tunc itaque sublimis ille uexillarius noster Lamachus spectatae uirtutis suae fiducia, qua claui immittendae foramen patebat sensim inmissa manu claustrum euellere gestiebat. sed dudum scilicet omnium bipedum nequissimus Chryseros uigilans et singula rerum sentiens, lenem gradum et ob- [147
nixum silentium tolerans paulatim adrepit grandique clauo manum ducis nostri repente nisu fortissimo ad ostii tabulam offigit et exitiabili nexu patibulum relinquens gurgustioli sui tectum ascendit atque inde contentissima uoce clamitans rogansque uicinos et unum quemque proprio nomine ciens et salutis communis admonens diffamat incendio repentino domum suam possideri. sic unus quisque proximi periculi confinio territus suppetiatum decurrunt anxii.

XI tunc nos in ancipiti periculo constituti uel opprimendi nostri uel deserendi socii remedium e re nata ualidum eo uolente comminiscimus. antesignani nostri partem qua manus umerum subit, ictu per articulum medium temperato prorsus abscidimus atque ibi brachio relicto multis laciniis offulto uul-

---

1 sedulo] ſed dū ſedulo *Fφ* ſectım ſedulo *coniecit Gruterus* 2 populareis *Hildebrandius:* popuları *Fφ* 5 ſed] ſe *Fφ* 9 potiretur *Fφ* 9 preſtolatıſ[mur] (tıſ[mur] *a secunda manu scripta, primitus fuisse uidetur* m̄) *F*, preſtolatıſ *φ* 13 lamathuſ *Fφ* ſpectata * *F*, ſpectạa|tatae *φ* 18 hoſtu *F* 20 patibulatum *coniecit Scaliger* 28 temperato *uulgo*: temerato *Fφ*

nere, ne stillae sanguinis uestigium proderent, ceterum Lamachum raptim reportamus. ac tum trepidi regionis urgemur graui tumultu et instantis periculi metu terremur ad fugam nec uel sequi propere uel remanere tuto potest uir sublimis animi uirtutisque praecipuus multis nos adfatibus multisque precibus querens adhortatur per dexteram Martis, per fidem sacramenti bonum commilitonem cruciatu simul et captiuitate liberaremus. cur enim manu quae rapere et iuuare sola posset, fortem latronem superuiuere? sat se beatum qui manu socia uolens occumberet. cumque nulli nostrum spontale parricidium suadens persuadere posset, manu reliqua sumptum gladium suum diuque deosculatum per medium pectus ictu fortissimo transadigit. tunc nos magnanimi ducis uigore uenerato corpus reliquum uestitum linteo diligenter conuolutum mari celandum commisimus. et nunc iacet noster Lamachus elemento toto sepultus.

XII Et ille quidem dignum uirtutibus suis uitae terminum posuit. enim uero Alcimus sollertibus coeptis secundum secum fortunae nutum non potuit adducere. qui cum dormientis anus perfracto tuguriolo conscendisset cubiculum superius iamque protinus oblisis faucibus interstinguere eam debuisset, prius maluit rerum singula per latiorem fenestram forinsecus nobis scilicet rapienda dispergere. cumque iam cuncta rerum nauiter emolitus nec toro quidem aniculae quiescentis parcere uellet, eaque lectulo suo deuoluta uestem stragulam subductam scilicet iactare similiter destinaret, genibus eius profusa sic nequissima 148] illa deprecatur 'quid oro, fili, paupertinas pannosasque resculas miserrimae anus donas uicinis diuitibus, quorum haec fenestra domum prospicit?' quo sermone callido deceptus astu et uera quae dicta sunt credens Alcimus, uerens scilicet ne et ea, quae prius miserat quaeque postea missurus

---

1 lamathů *F* 2 relıgıonıſ *F* urguem̃ *F* 8 ıuuare *f*: ıubare *F*, ıugulare *φ* 14 ū *in* ueſtıtū *a secunda manu scriptum in F*, ueſtıte *φ* lıntea *Fφ* 15 lamathuſ *F* 17 Alcimus *scripsi:* alcımů *F* cẹptıſ *F* secundum *scripsi:* eů *Fφ* ſeců (v) *φ*: ſẹuů *F* 18 nutů *sic Fφ* adducere *sic Fφ* 22 ſcılıc& *sic F* 30 mıſuruſ (*s add. manus secunda*) *F*, mıſſuruſ *φ*

foret, non sociis suis sed in alienos lares iam certus erroris abiceret, suspendit se fenestra sagaciter perspecturus omnia praesertim domus attiguae, ut dixerat illa, fortunas arbitraturus. quod eum strenue quidem et satis inprouide conantem senile illud facinus quanquam inualido repentino tamen et inopinato pulsu nutantem ac pendulum et in prospectu alioquin attonitum praeceps inegit. qui praeter altitudinem nimiam super quendam etiam uastissimum lapidem propter iacentem recidens perfracta diffusaque crate costarum riuos sanguinis uomens imitus narratisque nobis quae gesta sunt non diu cruciatus uitam euasit. quem prioris exemplo sepulturae traditum bonum secutorem Lamacho dedimus.

XIII Tunc orbitatis duplici plaga petiti iamque Thebanis conatibus abnuentes Plataeas proximam conscendimus ciuitatem. ibi famam celebrem super quodam Demochare munus edituro gladiatorium deprehendimus. nam uir et genere primarius et opibus pluribus et liberalitate praecipuus digno fortunae suae splendore publicas uoluptates instruebat. quis tantus ingenii, quis facundiae qui singulas species apparatus multiiugi uerbis idoneis posset explicare? gladiatores isti famosae manus, uenatores illi probatae pernicitatis, alibi noxii perdita securitate suis epulis bestiarum saginas instruentes. confixilis machinae sublicae turres tabularum nexibus ad instar circumforaneae domus, floridae picturae, decora futurae uenationis receptacula. qui praeterea numerus, quae facies ferarum? nam praecipuo studio forensi etiam aduexerat generosa illa damnatorum capitum funera. sed praeter ceteram speciosi muneris supellectilem totis utcumque patrimonii uiribus immanis ursae comparabat numerum copiosum. nam praeter domesticis uenationibus captas praeter largis emptionibus partas amicorum etiam donationibus uariis certatim oblatas tutela sumptuosa sollicite nutriebat.

---

2 pſpecturuſ *sic Fφ*   3 ae *in* attıguae *paene prorsus euanuit in F,* at|tıng& *φ*   8 propter *Iuntina:* p̄τ̄ *Fφ*   12 lamacho *sic Fφ*   13 orbıtatı *Fφ*, c. tıſ (c *supra*) *add. marg. φ*   13 petıtı—plateaſ *inducta in F*   19 q facundıę *Fφ*   23 ſtabula♃ *φ:* ſtabularū *F*   26 forenſıſ *Fφ*, forinſecus *coniecit Heinsius*   28 ſuppellectıle *F*   31 oblata *Fφ*   32 nutrıebant *Fφ*

nec ille tam clarus tamque splendidus publicae uoluptatis XIIII apparatus Inuidiae noxios effugit oculos. nam diutina captiuitate fatigatae simul et aestiua flagrantia maceratae, pigra etiam sessione languidae repentina correptae pestilentia paene ad nullum rediuere numerum. passim per plateas plurimas cerneres iacere semiuiuorum corporum ferina naufragia. tunc uulgus ignobile quos inculta pauperies sine delectu ciborum tenuato uentri cogit sordentia supplementa et dapes gratuitas conquirere, passim iacentes epulas accurrunt. tunc e re nata suptile consilium ego et iste baculus tale comminiscimur. unam quae ceteris sarcina corporis praeualebat quasi cibo parandam portamus ad nostrum receptaculum eiusque probe nudatum carnibus corium seruatis sollerter totis unguibus, ipso etiam bestiae capite ad usque confinium ceruicis solido relicto tergus omne rasura studiosa tenuamus et minuto cinere perspersum soli siccandum tradimus. ac dum caelestis uaporis flammis examurgatur, nos interdum pulpis eius ualenter saginantes sic instanti militiae disponimus sacramentum ut unus e numero nostro non qui corporis adeo sed animi robore ceteris antistaret atque is in primis uoluntarius pelle illa contectus ursae subiret effigiem domumque Democharis inlatus per opportuna noctis silentia nobis ianuae faciles praestaret aditus.

nec paucos fortissimi collegii sollers species ad munus XV obeundum adrexerat. quorum prae ceteris Thrasyleon factionis optione delectus ancipitis machinae subiuit aleam. iamque habili corio et mollitie tractabili uultu sereno sese recondit. tunc tenui sarcimine summas oras eius adaequamus et iuncturae

---

3 flagratia (n *supra*) *F* 10 baculus *scripsi: latronem enim qui haec narrat solum illud consilium excogitasse apparet ex eis quae secuntur, cum praesertim Thrasyleon ad periculum subeundum postea demum 'factionis optione delectus' sit (u. 24 sq.):* babuluſ *Fφ*, bubalus *coniecit Coluius,* bardulus *Beroaldus,* bàburus *Sopingius,* balbulus *uel* balbillus *Oudendorpius* 11 re|ualebat *Fφ* 13 ū *in* ūguıb; *a secunda manu in ras. scriptum (uid. fuisse* In) *in F,* Inguib; *φ*, c. unguıb (c *supra*); *add. marg. φ* 17 examurgat; (*hoc est* examurgatus) *Fφ* 20 hıſ *F* 21 ıllat; *f* 22 notıſ (c *supra*) *F* 24 obedıendū *F* thraſıleon *F* 26 corıo * (*uid. fuisse* p) *F,* corıo *φ* 27 tenuıſ arcımıne (*sed postea rectius distincta*) *Fφ*

rimam licet gracilem setae circumfluentis densitate saepimus, ad ipsum confinium gulae, qua ceruix bestiae fuerat execta, Thrasyleonis caput subire cogimus paruisque respiratui circa nares et oculos datis foraminibus fortissimum socium nostrum prorsus bestiam factum inmittimus caueae modico praedestinatae pretio, quam constanti uigore festinus inrepsit ipse. ad hunc modum prioribus inchoatis sic ad reliqua fallaciae per-

XVI gimus. sciscitati nomen cuiusdam Nicanoris qui genere Thracio proditus ius amicitiae summum cum illo Demochare colebat, litteras adfigimus ut uenationis suae primitias bonus amicus uideretur ornando muneri dedicasse. iamque prouecta uespera abusi praesidio tenebrarum Thrasyleonis caueam Demochari cum litteris illis adulterinis offerimus qui miratus bestiae magnitudinem suique contubernalis opportuna liberalitate laetatus iubet nobis protinus gaudii sui gerulis decem aureos e suis loculis adnumerari. tunc ut nouitas consueuit ad repentinas uisiones animos hominum pellere, multi numero mirabundi bestiam confluebant, quorum satis callenter curiosos aspectus Thrasyleon noster impetu minaci frequenter inhibebat consonaque ciuium uoce satis felix ac beatus Demochares ille saepe celebratus quod post tantam cladem ferarum nouo prouentu quoquo modo fortunae resisteret. iubet noualibus suis confestim bestiam ire, iubet summa cum diligentia reportari, sed suscipiens ego

XVII ʻCaueasʼ inquam ʻdomine, flagrantia solis et itineris spatio fatigatam coetui multarum et ut audio non recte ualentium committere ferarum. quin potius domus tuae patulum ac perflabilem locum, immo et lacu aliquo conterminum refrigerantemque prospicis? an ignoras hoc genus bestiae lucos consitos et specus roridos et fontes amoenos semper incubare?ʼ

Talibus monitis Demochares perterritus numerumque per-

---

1 ſępım; *sic F*, ſepım; *φ* 5 p̃ſuſ (r *suprascr.*) *F*, prſuſ *φ* 10 affigım; *φ* 11 munerıſ *F*, munere *φ* 12 thraſıleonıſ *F* 15 *post* aureoſ *inducta* ut ıpſe habebat *in F* 19 thraſıleon *F* nr · *F*, n̄r̄ *φ* 23 ıre · (*aut* t *aut* nt *fuit*) *F*, ar& *corr. in* ıre *φ* ıubet — reportarı *delebat Oudendorpius* 25 flagrantıa *φ*: fraglantıa *F* 26 cętuı *F*

ditorum secum recensens non difficulter adsensus ut ex arbitrio nostro caueam locaremus facile permisit. ‘sed et nos’ inquam ‘ipsi parati sumus hic ibidem pro cauea ista excubare noctes ut aestus et uexationis incommodo bestiae fatigatae et cibum tempestiuum et potum solitum accuratius offeramus.’

‘Nihil indigemus labore isto uestro’ respondit ille ‘iam paene tota familia per diutinam consuetudinem nutriendis ursis exercitata est.’

Post haec uale facto discessimus et portam ciuitatis egressi XVIII
monumentum quoddam conspicamur procul a uia remoto et abdito loco positum. ibi capulos carie et uetustate semitectos quis inhabitabant puluerei et iam cinerosi mortui, passim ad futurae praedae receptacula reseramus et ex disciplina sectae seruato noctis inlunio tempore, quo somnus obuius impetu primo corda mortalium ualidius inuadit ac premit, cohortem nostram gladiis armatam ante ipsas fores Democharis uelut expilationis uadimonium sistimus. nec setius Thrasyleon examussim capto noctis latrocinali momento prorepit cauea statimque custodes qui propter sopiti quiescebant omnes ad unum, mox etiam ianitorem ipsum gladio conficit clauique subtracta fores ianuae repandit nobisque prompte conuolantibus et domus alueo receptis demonstrat horreum, ubi uespera sagaciter argentum copiosum recondi uiderat. quo protinus perfracto confertae manus uiolentia iubeo singulos commilitonum asportare quantum quisque poterat
[511] auri uel argenti et in illis aedibus fidelissimorum mortuorum occultare propere rursumque concito gradu recurrentes sarcinas iterare. quod enim ex usu foret omnium, me solum resistentem pro domus limine cuncta rerum exploraturum sollicite dum redirent. nam et facies ursae mediis aedibus discurrentis ad proterendos siqui de familia forte euigilassent, uidebatur oppor-

6 Nichil *F* 9 . hec *F*, ħ *φ* 11 posito *F'*, positū *φ* 14 quo . (*fuit* s) *F*, qua *φ* 16 uelud *f* 17 thrasileon *F* examusim *Fφ* capto . (*fuit* s) *F*, capto *φ* 21 albeo *F'* 23 ēsarte *Fφ* 25 *prior* r *in* mortuoꝝ *in ras. in F*, mortuoꝝ *φ* 26 recurrenti *F* (*et corr. ex* recurrentes) *φ* 28 limine . *F*, limine *φ* 29 ac *in* facies *in ras. in F*, facies *φ* dcurrendis *Fφ*, c̊. tis *add. marg. φ* 30 siqd e *F* euigilassent *Stewechius:* uigilassent *F*

tuna. quis enim quamuis fortis et intrepidus immani forma tantae bestiae noctu praesertim uisitata non se ad fugam statim concitaret, non obdito cellae pessulo pauens et trepidus sese

XVIIII cohiberet? his omnibus salubri consilio recte dispositis occurrit scaeuus euentus. namque dum reduces socios nostros suspensus opperior, quidam seruulum [strepitu scilicet] diuinitus inquietus proserpit leniter uisaque bestia, quae libere discurrens totis aedibus commeabat, premens obnixum silentium uestigium suum replicat et utcumque cunctis in domo uisa pronuntiat. nec mora cum numerosae familiae frequentia domus tota completur. taedis lucernis cereis sebaciis et ceteris nocturni luminis instrumentis clarescunt tenebrae. nec inermis quisquam de tanta copia processit sed singuli fustibus lanceis destrictis denique gladiis muniunt aditus. nec secus canes etiam uenaticos auritos illos et horricomes ad comprimendam bestiam

XX cohortantur. tunc ego sensim gliscente adhuc illo tumultu retrogradi fuga domo facesso sed plane Thrasyleonem mire canibus repugnantem latens pone ianuam ipse prospicio. quamquam enim uitae metas ultimas obiret, non tamen sui nostrique uel pristinae uirtutis oblitus iam faucibus ipsis hiantis Cerberi reluctabat. scaenam denique quam sponte sumpserat, cum anima retinens nunc fugiens nunc resistens uariis corporis sui schemis ac motibus tandem domo prolapsus est. nec tamen quamuis publica potitus libertate salutem fuga quaerere potuit. quippe cuncti canes de proximo angiportu satis feri satisque copiosi uenaticis illis, qui commodum domo similiter insequentes processerant, se obmiscent agminatim. miserum funestumque spectamen aspexi Thrasyleonem nostrum cateruis canum saeuientium cinctum atque obsessum multisque numero

2 e *in* tante *in ras. in F*, tanta *φ* 6 ſtepit; ſcilic& (*supra* ſte *add. a manu secunda* r *uel simile aliquid*) *inducta in F*, ſtrepit9 ſcil *φ*. *quae seclusi* 14 aditiſ *Fφ* (*in φ supra add.* c) c. tuſ ſecuſ *Fφ*: ſetiuſ *f* 15 *post* & *inducta* a *in F* 16 gliſcente (ſ *corr. ex* c; ʽ *erasum*) *F*, gliſcn̄te *φ* 17 domo (*pro* m *librarius scripturus fuisse uidetur* l) *F*, domo *φ* thraſileone *F* 20 facib; *Fφ* 26 ciuılit̄ *F*, ſimiliter *φ* 27 ſe * (*fuit* d) *F*, ſeſe *φ* ommiſceunt *F*, ommiſcent (u *supra*) *φ*, c. 9miſcent (c *supra*) *add. φ in marg.* 28 Thraſileone *F*

morsibus laniatum. denique tanti doloris impatiens populi circumfluentis turbelis immisceor et in quo solo poteram celatum auxilium bono ferre commilitoni, sic indaginis principes dehortabar ‘o grande’ inquam ‘et extremum flagitium, magnam
52] et uere pretiosam perdimus bestiam.’ nec tamen nostri ser- XXI
monis artes infelicissimo profuerunt iuueni, quippe quidam procurrens e domo procerus et ualidus incunctanter lanceam mediis iniecit ursae praecordiis nec secus alius et ecce plurimi iam timore discusso certatim gladios etiam de proximo congerunt. enim uero Thrasyleon egregium decus nostrae factionis tandem immortalitate digno illo spiritu expugnato magis quam patientia neque clamore ac ne ululatu quidem fidem sacramenti prodidit sed iam morsibus laceratus ferroque laniatus obnixo mugitu et ferino fremitu praesentem casum generoso uigore tolerans gloriam sibi reseruauit, uitam fato reddidit. tanto tamen terrore tantaque formidine coetum illum turbauerat ut usque diluculum, immo et in multum diem nemo quisquam fuerit ausus quamuis iacentem bestiam uel digito contingere, nisi tandem pigre ac timide quidam lanius paulo fidentior utero bestiae resecto [ursae] magnificum despoliauit latronem. sic etiam Thrasyleon nobis periuit sed a gloria non periuit. confestim itaque constrictis sarcinis illis, quas nobis seruauerant fideles mortui, Plataeae terminos concito gradu deserentes istud apud nostros animos identidem reputabamus merito nullam fidem in uita nostra repperiri quod ad manes iam et mortuos odio perfidiae nostrae demigrarit. sic onere uecturae simul et asperae uiae toti fatigati tribus comitum deserti istas quas uidetis praedas adueximus.’

---

9 gladıſ *F'*, gladıoſ *φ* c̄gerūτ (ıτ *add. manus secunda*) | rıt (rıt *rursus deleta*) *F*, cōgerunt *φ* 12 *secunda* u *in* ululatu *in ras. in F*, ululatu *φ* 14 ˈcaſů (*uirgulam add. man. secunda*) *F*, caſū *φ* 16 cetů *F* 19 lanıuſ *a sec. manu corr. ut uid. ex* lanı *in F*, lanı' *φ* 20 urſae *del. Iunt·* magnıficum *fφ*: magnıfico *ut uid. F* 23 plateę *F* 25 manıſ *F*, ma-[eſ]nıſ *φ* 28 deserti *scripsi* (defecti *Oudendorpius*): ſertı *in* deſertıſ *a manu secunda scriptum* (*uidetur tamen idem fuisse*) *in F*, deſıderatıſ. *addito in margine* [c] c. deſertıſ, *φ*

XXII Post istum sermonis terminum poculis aureis memoriae defunctorum commilitonum uino mero libant, dehinc canticis quibusdam Marti deo blanditi paululum conquiescunt. at nobis anus illa recens ordeum adfatim et sine ulla mensura largita est, ut equus quidem meus tanta copia et quidem solus potitus salie se cenasse crederet. ego uero numquam alias ordeum cibatus ni minutatum et diutina coquitatione iurulentum [semper eserim] rimatus angulum quo panis reliquiae totius multitudinis congestae fuerant, fauces diutina fame saucias et araneantes ualenter exerceo. et ecce nocte promota latrones expergiti castra commouent instructique uarie, partim gladiis armati, in Lemures reformati concito se gradu proripiunt. nec me tamen instanter ac fortiter manducantem uel somnus imminens impedire potuit. et quamquam prius cum essem Lucius, unico uel secundo pane contentus mensa decederem, tunc uentri tam profundo [153]
seruiens iam ferme tertium qualum rumigabam. huic me operi
XXIII attonitum clara lux oppressit. tandem itaque asinali uerecundia ductus aegerrime tamen digrediens riuulo proximo sitim lenio. nec mora cum latrones ultra anxii atque solliciti remeant, nullam quidem prorsus sarcinam uel omnino licet uilem laciniam ferentes sed tantum gladiis, totis manibus immo factionis suae cunctis uiribus unicam uirginem filo liberalem et ut matronatus eius indicabat summatem regionis, puellam me Hercules et asino tali concupiscendam maerentem et crines cum ueste sua lacerantem aduehebant. eam simul intra speluncam uerbisque quae dolebat minora facientes sic adloquuntur

---

3 at *in ras. f* (*quid primitus fuerit non dispicio*). enī *ç*   6 ſalie ſe *Salmasius:* ſaheſ *F*, ſaheſ. *add. in marg.* Salico *ç*, ſalias ſe *coniecit Oudendorpius*   6 hordeo cibatuſ ſu͗minutatı͗ | & (*sed* o ciba *a manu secunda scripta, nihil tamen antea deletum nisi quod* o *etiam primitus fuisse sed euanuisse uidetur*) *F*, orde (*cui manus recentior affixit* um, *correctum ex* τo) ūſ ſu͗ minutatı͗ & (*inter* o *et* τūſ *primitus fuit lacuna trium fere litterarum*) *ç* (ni *scripsi*. minutatum *Hild.*, ſemp. eſ. *deleui*)   diutina coquitatione *Oudendorpius:* dutına cogıtatıone *F*, dıutına cogıtatıone *ç*   8 eſſerim rıma|tuſ *F*. eſſe | rıma τ9 *ç*   paneſ *F*. pamſ *ç*   12 ın lemu-reſ | reformatı *inducta in F*   ſe *om. F'*   14 quā (qua *supra*) *F*   22 filıo *Fç*   23 relıgıonıſ *Fç*

'tu quidem salutis et pudicitiae secura breuem patientiam nostro compendio tribue quos ad istam sectam paupertatis necessitas adegit. parentes autem tui de tanto suarum diuitiarum cumulo quamquam satis cupidi tamen sine mora parabunt scilicet idoneam sui sanguinis redemptionem.'

His et his similibus blateratis nequiquam dolor sedatur XXIIII
puellae. quidni? quae inter genua sua deposito capite sine modo flebat. at illi introuocatae anui praecipiunt adsidens eam blando quantum posset solaretur alloquio, seque ad sectae sueta conferunt. nec tamen puella quiuit ullis aniculae sermonibus ab inceptis fletibus auocari sed altius eiulans sese et assiduis singultibus ilia quatiens mihi etiam lacrimas excussit. ac sic 'an ego' inquit 'misera, tali domo tanta familia tam caris uernulis tam sanctis parentibus desolata et infelicis rapinae praeda et mancipium effecta inque isto saxeo carcere seruiliter clausa et omnibus deliciis, quis innata atque innutrita sum, priuata sub incerta salutis et carnificinae laniena inter tot ac tales latrones et horrendum gladiatorum populum uel fletum desinere uel omnino uiuere potero?'

Lamentata sic et animi dolore et faucium tundore et corporis lassitudine iam fatigata marcentes oculos demisit ad soporem. iam commodum coniuerat nec diu cum repente lymphatico XXV
ritu somno recussa longeque uehementius adflictare sese et pectus etiam palmis infestis tundere et faciem illam luculenter uerberare incipit et aniculae quamquam instantissime causas noui et instaurati maeroris requirenti sic adsuspirans altius infit 'em nunc certe nunc maxime funditus perii nunc spei salutiferae renuntiaui. laqueus aut gladius aut certe praecipi-
[154] tium procul dubio capessendum est.'

Ad haec anus iratior dicere eam saeuiore iam uulto iube-

---

6 necqqā (qq *corr. ex* uu; c u *supra*) *F*, nequiquam *φ* 7 puellā *ut uid.* *F'* 8 intrauocatę *F'*, īntrouocate *φ* 9 ſuae *post* ſectae *nec in F nec in φ est* 11 - eiulanſ (*fuit* h) *F* 12 illia *F'*, ilia *φ* 13 cariſ (ſ *add. man. secunda*) *F*, cariſ *φ* 16 quibuſ *f*, qſ (*supra add.* p qb;) *φ* ſ' *Fφ* 17 lanigena (g *deleta*) *Fφ* 20 t *in* tundore *in ras. in F*, tēdore *φ* 21 dimiſit *Fφ* 22 * liphatico (*erasa* l *ut uid.*) *F*, liphatico *φ*

bat quid malum fleret uel quid repente postliminio pressae quietis lamentationes licentiosas replicaret. ‘nimirum’ inquit ‘tanto compendio tuae redemptionis defraudare iuuenes meos destinas? quod si pergis ulterius, iam faxo lacrimis istis, quas parui pendere latrones consuerunt, insuper habitis uiua exurare.’

XXVI Tali puella sermone deterrita manuque eius exosculata ‘parce’ inquit ‘mi parens et durissimo casui meo pietatis humanae memor subsiste paululum. nec enim, ut reor, aeuo longiore maturatae tibi in ista sancta canitie miseratio prorsus exaruit. specta denique scaenam meae calamitatis. speciosus adulescens inter suos principalis, quem filium publicum omnis sibi ciuitas cooptauit, meus alioquin consobrinus, tantulo triennio maior in aetate, qui mecum primis ab annis nutritus et adultus indiuiduo contubernio domusculae, immo uero cubiculi torique sanctae caritatis adfectione mutuo mihi pigneratus uotisque nuptialibus pacto iugali pridem destinatus, consensu parentum tabulis etiam maritus nuncupatus ad nuptias officio frequenti cognatorum et adfinium stipatus templis et aedibus publicis uictimas immolabat. domus tota lauris obsita, taedis lucida constrepebat hymenaeum. tunc me gremio suo mater infelix tolerans mundo nuptiali decenter ornabat mellitisque sauiis crebriter ingestis iam spem futuram liberorum uotis anxiis propagabat, cum inruptionis subitae gladiatorum impetus ad belli faciem saeuiens nudis et infestis mucronibus coruscans non caedi, non rapinae manus adferunt sed denso conglobatoque cuneo cubiculum nostrum inuadunt protinus. nec ullo de familiaribus nostris repugnante ac ne tantillum quidem resistente miseram exanimem saeuo pauore trepido de medio matris

5 * * | ĩſup (*fuit* in) *F*, ĩſup *φ* 7 manũq; (ˋ *add. manus secunda*) *F*, manuq; *φ* 10 matratę (v) *praeter* ma *et uirgulam* e *additam in ras. a manu secunda scripta in F* 11 ſcenã *F* 12 adoleſcenſ *Fφ* principaleſ *Fφ* 21 hime|neũ *F* 22 ſabuſ *F* 23 ſpem futuram *Pricaeus:* ſpe futura *F*, ſpẽ fuťa *φ* 25 infeſtis *Wowerus:* inſertiſ *F*, incertis *Stewechius*, inſertis *Beroaldus* 26 conglouatoq; *F'* 29 miſerã *f:* miſera *Fφ*

gremio rapuere. sic ad instar Athracidis uel Protesilai dispestae disturbataeque nuptiae. sed ecce saeuissimo somnio mihi nunc XXVII etiam redintegratur immo uero cumulatur infortunium meum: nam uisa sum mihi de domo de thalamo de cubiculo de toro denique ipso uiolenter extracta per solitudines auias infortunatissimi mariti nomen inuocare eumque ut primum meis amplexibus uiduatus est, adhuc unguentis madidum, coronis floridum consequi uestigio me pedibus fugientem alienis. utque clamore [155] percito formonsae raptum uxoris conquerens populi testatur auxilium, quidam de latronibus importunae persecutionis indignatione permotus saxo grandi pro pedibus arrepto misellum iuuenem maritum meum percussum interemit. talis aspectus atrocitate perterrita somno funesto pauens excussa sum.'

Tunc fletibus eius adsuspirans anus sic incipit 'bono animo esto mi erilis, nec uanis somniorum figmentis terreare. nam praeter quod diurnae quietis imagines falsae perhibentur tunc etiam nocturnae uisiones contrarios euentus non nunquam pronuntiant. denique flere et uapulare et non nunquam iugulari lucrosum prosperumque prouentum nuntiant, contra ridere et mellitis dulciolis uentrem saginare uel in uoluptatem ueneriam conuenire, tristitie animi languore corporis damnisque ceteris anxiatum iri praedicabant. sed ego te narrationibus lepidis anilibusque fabulis protinus auocabo' et incipit

'Erant in quadam ciuitate rex et regina. hi tres numero XXVIII filias forma conspicuas habuere sed maiores quidem natu quamuis gratissima specie, idonee tamen celebrari posse laudibus humanis credebantur, at uero puellae iunioris tam praecipua tam praeclara pulchritudo nec exprimi ac ne sufficienter quidem laudari sermonis humani penuria poterat. multi denique

---

1 Athracidis *Beroaldus:* attıdıſ *F* Protesilai] Pirithoi *coniecit Beroaldus* diſpeſtae *Bertinianus:* dıſpectę, *F* 2 ſeuıſſımo * (*fuit* ſ) *F*, ſeuıſſımo *φ* 7 ungentıſ *F* 10 ındıgnatıone *fφ*: ındıgnatıonıſ *ut uid.* *F* 11 abrepto *F* 14 an; * *F*, an; *φ* 21 trıſtıtię *F* languorı *F*, langorı *φ* 22 ceterıſ ut āxatů (‾ et ı *add. manus secunda*) ceterı ł axatū *φ* praedicunt *probat Oudendorpius* te * et (t *in ras. scripsit manus secunda*) ratıonıb; *F*, tener ratıonıb; (*add. in marg.* te narratıonıb;) *φ* 23 fabulıſ *fφ:* fauulıſ *F* 24 hıı *F*

ciuium et aduenae copiosi, quos eximii spectaculi rumor studiosa celebritate congregabat, inaccessae formonsitatis admiratione stupidi et admouentes oribus suis dexteram primore digito in erectum pollicem residente ut ipsam prorsus deam Venerem religiosis adorationibus . . . . . . iamque proximas ciuitates et attiguas regiones fama peruaserat deam, quam caerulum profundum pelagi peperit et ros spumantium fluctuum educauit, iam numinis sui passim tributa uenia in mediis conuersari populi coetibus, uel certe rursum nouo caelestium stillarum germine non maria sed terras Venerem aliam uirginali
XVIIII flore praeditam pullulasse. sic immensum procedit in dies opinio, sic insulas iam proxumas et terrae plusculum prouinciasque plurimas fama porrecta peruagatur. iam multi mortalium longis itineribus atque altissimis maris meatibus ad saeculi specimen gloriosum confluebant. Paphon nemo, Cnidon nemo ac ne ipsa quidem Cythera ad conspectum deae Veneris nauigabant. sacra diae praetereuntur, templa deformantur, puluinaria perteruntur, caerimoniae negleguntur, incoronata simulacra et arae uiduae frigido cinere foedatae. puellae supplicatur et in humanis uultibus deae tantae numina placantur, et in matutino progressu uirginis uictimis et epulis Veneris [156]
absentis numen propitiatur, iamque per plateas commeantem populi frequenter floribus sertis et solutis adprecantur.

Haec honorum caelestium ad puellae mortalis cultum inmodica translatio uerae Veneris uehementer incendit animos et inpatiens indignationis capite quassanti fremens altius sic
XXX secum disserit 'en rerum naturae prisca parens, en elementorum origo initialis, en orbis totius alma Venus [quae] cum mortali puella partiario maiestatis honore tractor et nomen

---

3 priore *Fφ* 4 reſidente. (*fuit uirgula m significans*) *φ*: reſidentē *F* 5 uenerē . religioſiſ (⁻ *add. manus secunda*) *F*: uenere religioſiſ *φ* *ante* iàq; *add.* credēnт *manus recentissima in F*, *nihil in φ* 9 cetib; *F* noua *F φ* ſtillarum *Iahnius*: ſtellarū *Fφ* 11 im̄ſū *corr. a sec. in manum* in im̄ſū *in F*, im̄ſū *φ* 14 ſ͞cli *F* 16 cithera *F* 17 praetereuntur *Hildebrandius*: p̄fe-run|tur *F* deformant *Fφ* 18 perteruntur *Hildebrandius*: pferunт *F* cerimonie *F* 19 fedatę *F* 23 frequenт (*hoc est* frequenter) *sic Fφ* 28 quae *deleuit Oudendorpius*

meum caelo conditum terrenis sordibus profanatur! nimirum communi numinis piamento uicariae uenerationis incertum sustinebo et imaginem meam circumferet puella moritura. frustra me pastor ille, cuius iustitiam fidemque magnus comprobauit Iuppiter, ob eximiam speciem tantis praetulit deabus. sed non adeo gaudens ista, quaecumque est, meos honores usurpauerit: iam faxo huius eam ipsius inlicitae formonsitatis paeniteat.'

Et uocat confestim puerum suum pinnatum illum et satis temerarium, qui malis suis moribus contempta disciplina publica flammis et sagittis armatus per alienas domos nocte discurrens et omnium matrimonia corrumpens impune committit tanta flagitia et nihil prorsus boni facit. hunc quamquam genuina licentia procacem uerbis quoque insuper stimulat et perducit ad illam ciuitatem et Psychen — hoc enim nomine puella nuncupabatur — coram ostendit et tota illa perlata de formonsi- XXXI
tatis aemulatione fabula gemens ac fremens indignatione 'per ego te' inquit 'maternae caritatis foedera deprecor, per tuae sagittae dulcia uulnera, per flammae istius mellitas uredines, uindictam tuae parenti sed plenam tribue et in pulchritudinem contumacem reuerenter uindica idque unum et pro omnibus unicum uolens effici: uirgo ista amore flagrántissimo teneatur hominis extremi quem et dignitatis et patrimonii simul et incolumitatis ipsius fortuna damnauit, tamque infirmi ut per totum orbem non inueniat miseriae suae comparem.'

Sic effata et osculis hiantibus filium diu ac pressule sauiata proximas oras reflui litoris petit plantisque roseis uibrantium fluctuum summo rore calcato ecce iam profundi maris

---

2 ſuſtibo (ne *supra*) *F*, ſuſtinebo *φ* 3 circumferre ∗ (*fuit* ſ) *F*, circūferre *φ* puellā (˜ *add. manus secunda*) *F*, puellā *φ* moriturā (˜ *add. manus secunda*) *F*, moritā *φ* 4 ılle ∗ (*fuit* ſ) *F*, ılle *φ* 6 horeſ (no *supra*) *F*, hono|reſ *φ* 7 uſurpauerit *Oudendorpius*: uſurpauit *Fφ* eam *Iahnius*: etiam *Fφ* 13 nichil *F* 18 fędera *F* 22 effice *uulgo* fraglántiſſimo *F* 24 a *in* fortuna *in ras. a recentiore manu scripta* (*fuit* ae) *in F*, fortu|nę (a *supra*) *φ* infimi *uulgo* 26 oculiſ *Fφ* ſauiata *Fφ*, ſabiata *f* 28 calcato | ∗ ecce (o *et* e *in ras. a manu secunda scripta*, *pro* o *primitus fuit* æ) *F*, calcatū ecce *φ* profundum *coniecit Koehlerus Musei Rhenani 1864 p. 152*

sudo resedit uertice, et ipsum quod incipit uelle, ei statim quasi pridem praeceperit non moratur marinum obsequium. adsunt Nerei filiae chorum canentes et Portunus caerulis bar- [157] bis hispidus et grauis piscoso sinu Salacia et auriga paruulus delphini Palaemon. iam passim maria persultantes Tritonum cateruae hic concha sonaci leniter bucinat, ille serico tegmine flagrantiae solis obsistit inimici, alius sub oculis dominae speculum progerit, currus biiuges alii subnatant. talis ad Oceanum pergentem Venerem comitatur exercitus.

XII Interea Psyche cum sua sibi perspicua pulchritudine nullum decoris sui fructum percipit. spectatur ab omnibus, laudatur ab omnibus, nec quisquam, non rex, non regius, nec de plebe saltem cupiens eius nuptiarum petitor accedit. mirantur quidem diuinam speciem sed ut simulacrum fabre politum mirantur omnes. olim duae maiores sorores, quarum temperatam formonsitatem nulli diffamarant populi, procis regibus desponsae iam beatas nuptias *sunt* adeptae sed Psyche uirgo uidua domi residens deflet desertam suam solitudinem aegra corporis, animi saucia et quamuis gentibus totis complacitam odit in se suam formonsitatem. sed infortunatissimae filiae miserrimus pater suspectatis caelestibus odiis et irae superum metuens dei Milesii uetustissimum percontatur oraculum et tanto numine precibus et uictimis ingratae uirgini petit nuptias et maritum. sed Apollo quamquam Graecus et Ionicus propter Milesiae conditorem sic Latina sorte respondit

---

1 ei *Iahnius:* & *Fφ*, en *Oudendorpius* 3 ⁎ nerei (*in initio fuit* m; r *a manu prima corr. ex* d) *F*, nerei *corr. ex* medei *φ* 4 piſcoſu *ut uid. F*' piſcoſo *φ* ſalaci&ᵃ *F* 5 delfini *F* palemon *F* 7 *post* obſiſtit *inductum* inimici *in F*, *non inductum in φ* 9 | ⁎ pergentē *F*, pergentem *φ* 17 ſunt *ante* adeptae *non est in Fφ*, fuerant *man. sec. supra lineam add. in φ* 18 deſertā *sic F*, deſertā *φ* 19 animiſ audacia *Fφ* 20 ſed] ſic *Fφ* 22 mileſſii *F* a tanto numine *coniecit Pricaeus*, litato *uel* placato n. *Iahnius*, tentato n. *Hertzius* (*Philologi 1861 p. 178*), ſalutato n. *de Rooy spicilegii p. 43*, tanta numina *Oudendorpius* 24 quanquam *F* 'pᵖτ *F*, pp *φ*

montis in excelsi scopulo tu siste puellam XXXI
ornatam mundo funerei thalami.
nec speres generum mortali stirpe creatum
sed saeuum atque ferum uipereumque malum,
qui pinnis uolitans super aethera cuncta fatigat
flammaque et ferro singula debilitat.
cui tremit ipse Iouis, quo numina terrificantur
fluminaque horrescunt et Stygiae tenebrae.

rex olim beatus affatu sanctae uaticinationis accepto pigens tristisque retro domum pergit suaeque coniugi praecepta sortis enodat infaustae. maeretur fletur lamentatur diebus plusculis. sed dirae sortis iam urget taeter effectus. iam feralium nuptiarum miserrimae uirgini choragium struitur, iam taedae lumen atrae fuliginis cinere marcescit, et sonus tibiae zygiae mutatur in querulum Lydium modum cantusque laetus hymenaei lugubri finitur ululatu et puella nuptura deterget lacrimas ipso suo flammeo. sic adfectae domus triste fatum cuncta etiam ciuitas congemebat luctuque publico confestim congruens edicitur iu-
[158] stitium.

Sed monitis caelestibus parendi necessitas misellam Psy- XXXI
chen ad destinatam poenam efflagitabat. perfectis igitur feralis thalami cum summo maerore sollemnibus toto prosequente populo uiuum producitur funus et lacrimosa Psyche comitatur non nuptias sed exequias suas. ac dum maesti parentes et tanto malo perciti nefarium facinus perficere cunctantur, ipsa illa filia talibus eos adhortatur uocibus

'Quid infelicem senectam fletu diutino cruciatis? quid spiritum uestrum, qui magis meus est, crebris eiulatibus fatigatis? quid lacrimis inefficacibus ora mihi ueneranda foedatis? quid laceratis in uestris oculis mea lumina? quid canitiem

---

1 tu ſiste *Iahnius:* * * * * ıſte (ſubſ *in ras. add. manus secunda*) *F*, exıſte *φ* 3 ſpe|r& (ſ *supra*) *φ*: ſper& *F* marcalı *F et* (*corr. in* mortalı) *φ* 5 Q *in ras. in F*, q *φ* 7 quoi *Iahnius:* quod *Fφ* 8 ſtıgıę *F* 9 pıg * * (*in ras. scripsit* er *manus secunda*) *Fφ*: *in φ primitus fuit* pıgenſ 14 cınerè arceſcıt *F* zygiae *Beroaldus:* gygıę *F*, gıgıe *φ* 15 quelú (ru *supra*) *F*, q̄rulū *φ* ludıı modum *primitus fuit*, *hinc secunda manus fecit* ludıū *et induxit* modum *in F*, ludı|modū *φ* hımeneı *F* 21 pęnâ *F* 26 adortatur *Fφ* 29 fędatıſ *F*

scinditis? quid pectora quid ubera sancta tunditis? haec erunt uobis egregiae formonsitatis meae praeclara praemia. inuidiae nefariae letali plaga percussi sero sentitis. cum gentes et populi celebrarent nos diuinis honoribus, cum nouam me Venerem ore consono nuncuparent, tunc dolere tunc flere tunc me iam quasi peremptam lugere debuistis. iam sentio iam uideo solo me nomine Veneris perisse. ducite me et cui sors addixit scopulo sistite. festino felices istas nuptias obire, festino generosum illum maritum meum uidere. quid differo, quid detrecto uenientem qui totius orbis exitio natus est?'

XXV Sic profata uirgo conticuit ingressuque iam ualido pompae populi prosequentis sese miscuit. itur ad constitutum scopulum montis ardui, cuius in summo cacumine statutam puellam cuncti deserunt, taedasque nuptiales quibus praeluxerant ibidem lacrimis suis extinctas relinquentes deiectis capitibus domuitionem parant. et miseri quidem parentes eius tanta clade defessi clausae domus abstrusi tenebris perpetuae nocti sese dedidere. Psychen autem pauentem ac trepidantem et in ipso scopuli uertice deflentem mitis aura molliter spirantis Zephyri uibratis hinc inde laciniis et reflato sinu sensim leuatam solo tranquillo spiritu uehens paulatim per deuexa rupis excelsae, uallis subditae florentis cespitis gremio leniter delapsam reclinat.

---

1 sunt *coniecit Iahnius* 3 genteſ *sic Fφ (sed in F posterior* e *corr. a prima manu ex* ſ) 10 q * (q *a prima manu, lineola transfixit secunda; in ras. fuit* d) totıuſ (t *et* tıuſ *scripsit secunda manus*) orbı * * * *F*, qd (d *corr. ut uid. in* t) otıoſorbıſ (o *supra*) *φ* 11 ıngreſuq; *F'* pōpę (~ *add. manus secunda ut uid.*) *F*, pōpe *φ* 15 extıntaſ *sic F*, extīc|taſ *φ* 17 noctıſ ſeſe *Fφ* 18 trepıdâ, *uirgula rursus erasa et add. (sed a manu prima)* nte *sed primitus librarius solam* m *additurus erat F*, τ (e *supra*) | pıdā *φ* 19 zephırı *F* uıbrantıſ *Fφ*, *sed* c. (c *supra*) uıbranſ ł lıbranſ *add. in marg. φ* 20 ſıno *F*, ſıū *φ* ſolo *Iahnius:* ſuo *F* 21 uehemenſ *F*, uehenſ *sed* ſ *in ras.* (*fuit* m̄ſ) *φ* 22 *subscriptum* Ego ſalluſtıuſ legı & em̄dauı rome. felıx. | METHAMORPHOSEON LIB. IIII. explıc. | INCIPIT. V. FELICITER. *in F*

LIBER V

[159] Psyche teneris et herbosis locis in ipso toro roscidi graminis suaue recubans tanta mentis perturbatione sedata dulce conquieuit. iamque sufficienti recreata somno placido resurgit animo. uidet lucum proceris et uastis arboribus consitum, uidet fontem uitreo latice perlucidum medio luci meditullio. prope fontis adlapsum domus regia est, aedificata non humanis manibus sed diuinis artibus. iam scies ab introitu primo dei cuiuspiam luculentum et amoenum uidere te diuersorium. nam summa laquearia citro et ebore curiose cauata subeunt aureae columnae, parietes omnes argenteo caelamine conteguntur bestiis et setigeris pecudibus occurrentibus ob os introeuntium. mirus prorsum homo immo semideus uel certe deus qui magnae artis suptilitate tantum efferauit argentum. enim uero pauimenta ipsa lapide pretioso caesim deminuto in uaria picturae genera discriminantur. uehementer iterum ac saepius beatos illos qui super gemmas et monilia calcant! iam ceterae partes longe lateque dispositae domus sine pretio pretiosae totique parietes solidati massis aureis splendore proprio coruscant ut diem suum sibi domus faciat licet sole nolente: sic cubicula sic porticus sic ipsae balneae fulgurant. nec setius opes ceterae maiestati domus respondent ut equidem illud recte uideatur ad conuersationem humanam magno Ioui fabricatum caeleste palatium. I

Inuitata Psyche talium locorum oblectatione propius accessit et paulo fidentior intra limen sese facit, mox prolectante studio pulcherrimae uisionis miratur singula et altrinsecus aedium horrea sublimi fabrica perfecta magnisque congesta gazis conspicit. nec est quicquam quod ibi non est. sed praeter ceteram tantarum diuitiarum admirationem hoc erat praecipue II

9 amenũ *F* uidere * (*fuit* ſ) *Fφ* diuerſoria *F'* 10 curioſe * cauata (*fuit* a) *F*, curioſe cauata *φ* 12 et ſetigeris *Iahnius:* & id gen; *Fφ* 13 prſũ magne artiſ homo *Fφ* 20 faciant *Fφ* 21 ualuae *uulgo* 22 mageſtati *F* 30 admiratione̅ (*lineolam add. man. secunda*) *F*, admiratione̅ſ (ſ *add. man. sec.*) *φ*

mirificum quod nullo uinculo, nullo claustro, nullo custode totius orbis thensaurus ille muniebatur. haec ei summa cum uoluptate uisenti offert sese uox quaedam corporis sui nuda et ‘quid’ inquit ‘domina tantis obstupescis opibus? tua sunt haec omnia. prohinc cubiculo te refer et lectulo lassitudinem refoue et ex arbitrio lauacrum pete. nos quarum uoces accipis, tuae famulae sedulo tibi praeministrabimus nec corporis curatae tibi regales epulae morabuntur.’

III Sensit Psyche diuinae prouidentiae beatitudinem monitusque uoces informes audiens et prius somno et mox lauacro fatigationem sui diluit, uisoque statim proximo semirotundo suggestu propter instrumentum cenatorium rata refectui suo commodum libens accumbit. et ilico uini nectarei eduliumque uariorum fercula copiosa nullo seruiente sed tantum spiritu quodam impulsa subministrantur. nec quemquam tamen illa uidere poterat sed uerba tantum audiebat excidentia et solas uoces famulas habebat. post opimas dapes quidam introcessit et cantauit inuisus et alius citharam pulsauit quae uidebatur nec ipsa. tunc modulatae multitudinis conferta uox aures eius affertur ut, quamuis hominum nemo pareret, chorus tamen esse [160]

IIII pateret. finitis uoluptatibus uespera suadente concedit Psyche cubitum. iamque prouecta nocte clemens quidam sonus aures eius accedit. tunc uirginitati suae pro tanta solitudine metuens pauet et horrescit et quouis malo plus timet quod ignorat. iamque aderat ignobilis maritus et torum inscenderat et uxorem sibi Psychen fecerat et ante lucis exortum propere discesserat. statim uoces cubiculo praestolatae nouam nuptam interfectae uirginitatis curant. haec diutino tempore sic agebantur. atque

---

2 tenſauruſ *F* 3 uiſenti (i *in ras. fuitne* a?) *F*, uiſenti *φ* 11 ſemirotondo (*prior* o *in* u *corr. a sec. manu*) *F* 12 cęna|to4 *F*. cenatorum *φ* 14 nulla *F*, nullo *φ* 16 accidentia *coniecit Heinsius*, *an* excitantia *scribendum?* 18 cithara *ut uid. F*, citharam *φ* quę uidebat̄ nec ipſa *sic Fφ* 19 modulate *Fφ*: ī modū *f* aureſ *φ*: aur * * *F*, auribuſ *f* 20 ut *a sec. manu corr. in* at, *deinde in* et *in F*, ut *φ* 22 demenſ *Fφ*, c. clemenſ *add. in marg. φ* 23 metuenſ *ex parte euanuit, sed non uidetur* mectuenſ *esse in F*

ut est natura redditum, nouitas per assiduam consuetudinem
delectationem ei commendarat et sonus uocis incertae solitudinis
erat solacium. interea parentes eius indefesso luctu atque maerore
consenescebant, latiusque porrecta fama sorores illae maiores
cuncta cognorant propereque maestae atque lugubres deserto lare
certatim ad parentum suorum conspectum adfatumque perre-
xerant. ea nocte ad suam Psychen sic infit maritus — namque V
praeter oculos et manibus et auribus iste Nihil sentiebatur —

'Psyche dulcissima et cara uxor, exitiabile tibi periculum minatur fortuna saeuior quod obseruandum pressiore cautela censeo. sorores iam tuae mortis opinione turbatae tuumque uestigium requirentes scopulum istum protinus aderunt quarum siquas forte lamentationes acceperis, neque respondeas, immo nec prospicias omnino; ceterum mihi quidem grauissimum dolorem, tibi uere summum creabis exitium.'

Adnuit et ex arbitrio mariti se facturam spopondit sed eo
[161] simul cum nocte dilapso diem totum lacrimis ac plangoribus
misella consumit, se nunc maxime prorsus perisse iterans,
quae beati carceris custodia saepta et humanae conuersationis
colloquio uiduata nec sororibus quidem suis de se maerentibus
opem salutarem ferre ac ne uidere eas quidem omnino posset.
nec lauacro nec cibo nec ulla denique refectione recreata flens
ubertim decessit ad somnum. nec mora cum paulo maturius VI
lectum maritus accubans eamque etiam nunc lacrimantem com-
plexus sic expostulat

'Haecine mihi pollicebare, Psyche mea? quid iam de te tuus maritus expecto, quid spero? et perdia et pernox nec inter amplexus coniugales desinis cruciatum. age iam nunc ut uoles et animo tuo damnosa poscenti pareto! tantum memineris meae seriae monitionis cum coeperis sero paenitere.'

Tunc illa precibus et dum se morituram comminatur extorquet a marito cupitis adnuat ut sorores uideat, luctus mulceat,

---

8 iste Nihil *scripsi:* hıſ (*corr. a secunda manu in* ılle) nıchıl (*sed neque ulla deinde rasura neque* nıchıl *iteratur*) *F*, tuſ nıchıl *φ* (*non est* ıllıuſ *in φ*) 13 reſpondeſ *F*, reſponde[a]ſ *φ* 16 annuıt *F* 19 ſepta *F* 20 nec *sic Fφ* 21 poſſe *Fφ* 27 pſida *Fφ* 30 ceperıſ *F*

ora conferat. sic ille nouae nuptae precibus ueniam tribuit et insuper quibuscumque uellet eas auri uel monilium donare concessit sed identidem monuit ac saepe terruit nequando sororum pernicioso consilio suasa de forma mariti quaerat neue se sacrilega curiositate de tanto fortunarum suggestu pessum deiciat nec suum postea contingat amplexum. gratias egit marito iamque laetior animo 'sed prius' inquit 'centies moriar quam tuo isto dulcissimo conubio caream. amo enim et efflictim te, quicumque es, diligo atque ut meum spiritum, nec ipsi Cupidini comparo. sed istud etiam meis precibus, oro, largire et illi tuo famulo Zephyro praecipe simili uectura sorores hic mihi sistat' et imprimens oscula suasoria et ingerens uerba mulcentia et iungens membra cohibentia haec etiam blanditiis astruit 'mi mellite, mi marite, tuae Psychae dulcis anima.' ui ac potestate Veneris usurus inuitus succubuit maritus et cuncta se facturum spopondit atque iam luce proxumante de manibus uxoris euanuit.

VII At illae sorores percontatae scopulum locumque illum, quo fuerat Psyche deserta, festinanter adueniunt ibique deflebant oculos et plangebant ubera, quoad crebris earum heiulatibus saxa cautesque parilem sonum resultarent. iamque nomine proprio sororem miseram ciebant quoad sono penetrabili uocis ululabilis per prona delapso amens et trepida Psyche procurrit e domo et 'quid' inquit 'uos miseris lamen- [162]
tationibus nequiquam effligitis? quam lugetis, adsum. lugubres uoces desinite et diutinis lacrimis madentes genas siccate tandem, quippe cum iam possitis quam plangebatis amplecti.'

Tunc uocatum Zephyrum praecepti maritalis admonet. nec mora cum ille parens imperio statim clementissimis flatibus

---

5 penſū *Fφ*   13 iungens] ıngerenſ *Fφ*   co.entıa *a sec. manu corr. in* cōbentıa *sed in marg. add. prima manus* conhıbentıa *in F*, cohıbentıa *φ*   14 pſyche *F*   15 urſus *coniecit Brantius*   16 fa.|turū (*fuit* c) *F*   iam] etıam *Fφ*   21 cauteſq; *om. F'*   24 mıſerı (ſ *add. man. secunda*) *F*, mıſerıſ *φ*   25 nec quıcquam *F*, neq̧quam *φ*   28 zephırū *F*   p̄ceptı * (*fuit* ſ) *F*, p̄ceptiſ *φ*   29 morā (*uirgula rursus crasa*) *F*, mora *φ*

innoxia uectura deportat illas. iam mutuis amplexibus et festinantibus sauiis sese perfruuntur et illae sedatae lacrimae postliminio redeunt prolectante gaudio. ‘sed et tectum’ inquit ‘et larem nostrum laetae succedite et afflictas animas cum Psyche uestra recreate.’ VIII sic allocuta summas opes domus aureae uocumque seruientium populosam familiam demonstrat auribus earum lauacroque pulcherrimo et inhumanae mensae lautitiis eas opipare reficit ut illarum prorsus caelestium diuitiarum copiis affluentibus satiatae iam praecordiis penitus nutrirent inuidiam. denique altera earum satis scrupulose curioseque percontari non desinit quis illarum caelestium rerum dominus, quisue uel qualis ipsius sit maritus. nec tamen Psyche coniugale illud praeceptum ullo pacto temerat uel pectoris arcanis exigit sed e re nata confingit esse iuuenem quendam et speciosum et commodum lanoso barbitio genas inumbrantem plerumque rurestribus ac montanis uenatibus occupatum, et nequa sermonis procedentis labe consilium tacitum proderetur, auro facto gemmosisque monilibus onustas eas statim uocato Zephyro tradit reportandas.

VIIII Quo protenus perpetrato sorores egregiae domum redeuntes iamque gliscentis inuidiae felle flagrantes multa secum sermonibus mutuis perstrepebant. sic denique infit altera

‘En orba et saeua et iniqua Fortuna! hocine tibi complacuit ut utroque parente prognatae diuersam sortem sustineremus? et nos quidem, quae natu maiores sumus, maritis aduenis ancillae deditae, extorres et lare et ipsa patria degamus longe parentum uelut exulantes, haec autem nouissima quam fetu satiante postremus partus effudit, tantis opibus et deo marito potita sit, quae nec uti recte tanta bonorum copia nouit? uidisti, soror, quanta in domo iacent et qualia monilia, quae praenitent uestes, quae splenditant gemmae, quantum praeterea

---

2 ſabiiſ *F*   3 & *prius om. F'*   5 locũmq; *Fφ*   8 reficitur *ut uid. F'*   9 penit; *hoc est* penituſ *sic Fφ*   13 archaniſ *F*   14 & *ante* comodũ *non comparet in F, legitur in φ*   17 p̄cedentiſ (*sed primitus fuit* p) *F*, p̄cedentiſ *φ*   21 fellę fraglanteſ *F*   23 * * hocine (*fuit* ho) *F*   25 natu * * (*fuit* ra) *F*, natu *φ*

passim calcatur aurum. quod si maritum etiam tam formonsum tenet ut affirmat, nulla nunc in orbe toto felicior uiuit. fortassis tamen procedente consuetudine et adfectione roborata deam quoque illam deus maritus efficiet. sic est Hercules, sic se ge- [163] rebat ferebatque. iam iam sursum respicit et deam spirat mulier, quae uoces ancillas habet et uentis ipsis imperitat. at ego misera primum patre meo seniorem maritum sortita sum, dein cucurbita caluiorem et quouis puero pusilliorem, cunctam domum seris et catenis obditam custodientem.'

X Suscipit alia 'ego uero maritum articulari etiam morbo complicatum curuatumque ac per hoc rarissimo uenerem meam recolentem sustineo, plerumque detortos et duratos in lapidem digitos eius perfricans, fomentis olidis et pannis sordidis et faetidis cataplasmatibus manus tam delicatas istas adurens nec uxoris officiosam faciem sed medicae laboriosam personam sustinens. et tu quidem soror uideris quam patienti uel potius seruili — dicam enim libere quod sentio — haec perferas animo. enim uero ego nequeo sustinere ulterius tam beatam fortunam conlapsam indignae. recordare enim quam superbe, quam adroganter nobiscum egerit et ipsa iactatione inmodicae ostentationis tumentem suum prodiderit animum deque tantis diuitiis exigua nobis inuita proiecerit confestimque praesentia nostra grauata propelli et efflari exsibilarique nos iusserit. nec sum mulier nec omnino spiro nisi eam pessum de tantis opibus deiecero. ac si tibi etiam, ut par est, inacuit nostra contumelia, consilium ualidum requiramus ambae. iamque ista, quae ferimus, non parentibus nostris ac nec ulli monstremus alii, immo nec omnino quicquam de eius salute norimus. sat

---

1 n *in* formonſũ *deleta in F* 3 roborta [a] (*add. manus secunda*) *F*, roborata *φ* deã (e *corr. ex* ı, *erasa lineola* ¯) *F*, dā *φ* 6 ımperıtat (*non* ımperat, *quosdam litterarum ductus tantum refinxit manus eadem*), *add. in marg.* rat *F*, ımpat *φ* 9 ſerrıſ *F*, ferrıſ *φ* 10 etıã *del. in F* 13 pdı|dıſ *corr. a prima manu in* ſordıdıſ *in F*, ſordıdıſ *φ* 14 fẹtıdıſ *F* 15 medıce * * (*post.* e *in ras. scripsit manus secunda*) *F*, medıcā (*lineolam* ¯ *add. manus secunda*) *φ* 18 b*eatã (*fuit* a) *F* 24 peſſun *F*, peſſū *φ*

est quod ipsae uidimus quae uidisse paenituit nedum ut genitoribus et omnibus populis tam beatum eius differamus praeconium. nec sunt enim beati quorum diuitias nemo nouit. sciet se non ancillas sed sorores habere maiores. et nunc quidem concedamus ad maritos et lares pauperes nostros sed plane sobrios reuisamus donique cogitationibus pressioribus instructae ad superbiam poeniendam firmiores.'

XI Placet pro bono duabus malis malum consilium totisque illis tam pretiosis muneribus absconditis comam trahentes et proinde ut merebantur ora lacerantes simulatos redintegrant fletus. ac sic parentes quoque redulcerato prorsum dolore raptim deserentes uesania turgidae domus suas contendunt dolum scelestum, immo uero parricidium struentes contra sororem insontem.

Interea Psychen maritus ille quem nescit rursum suis
[164] illis nocturnis sermonibus sic commonet 'uidesne quantum tibi periculum uelitatur Fortuna eminus? ac nisi longe firmiter praecaues, mox comminus congredietur. perfidae lupulae magnis conatibus nefarias insidias tibi comparant, quarum summa est ut te suadeant meos explorare uultus, quos, ut tibi saepe praedixi, non uidebis si uideris. ergo igitur si posthac pessimae illae lamiae noxiis animis armatae uenerint — uenient autem scio — neque omnino sermonem conferas et si id tolerare pro genuina simplicitate proque animi tui teneritudine non potueris, certe de marito nil quicquam uel audias uel respondeas. nam et familiam nostram iam propagabimus et hic adhuc infantilis uterus gestat nobis infantem alium, si texeris nostra secreta silentio, diuinum — si profanaueris, mortalem.

XII Nuntio Psyche laeta florebat et diuinae subolis solacio plaudebat et futuri pignoris gloria gestiebat et materni nominis dignitate gaudebat. crescentes dies et menses exeuntes

---

1 penituit *Fφ*, *in margine F additum* penuit (*non* penuit) necdû *F*, nedû (c) *φ* 6 donique *Iahnius:* duq; (*non* denique) *Fφ* 11 prſû *sic F*, prſū *φ* 12 deſtrenteſ *Fφ* 15 illeſ *F'* 23 genuina ∗ (*fuit ni fallor* &) *F*, genuina *φ* 25 & *priorem om. F'* 27 pphanaue|riſ *F* mortalè *ante* mortalè *deletum in F*, mortalè *post* mortalè *deletum in φ* 28 ſoboliſ *fφ*

anxia numerat et sarcinae nesciae rudimento miratur de breui punctulo tantum incrementulum locupletis uteri. sed iam pestes illae taeterrimaeque furiae anhelantes uipereum uirus et festinantes impia celeritate nauigabant. tunc sic iterum momentarius maritus suam Psychen admonet ‘dies ultima et casus extremus et sexus infestus et sanguis inimicus iam sumpsit arma et castra commouit et aciem direxit et classicum personauit. iam mucrone destricto iugulum tuum nefariae tuae sorores petunt. heu quantis urguemur cladibus, Psyche dulcissima! tui nostrique miserere religiosaque continentia domum maritum teque et istum paruulum nostrum imminentis ruinae infortunio libera. nec illas scelestas feminas, quas tibi post interneciuum odium et calcata sanguinis foedera sorores appellare non licet, uel uideas uel audias cum in morem Sirenum scopulo prominentes funestis uocibus saxa personabunt.’

XIII Suscipit Psyche singultu lacrimoso sermonem incertans ‘iam dudum, quod sciam, fidei atque parciloquio meo perpendisti documenta nec eo setius adprobabitur tibi nunc etiam firmitas animi mei. tu modo Zephyro nostro rursum praecipe fungatur obsequio et in uicem denegatae sacrosanctae imaginis tuae redde saltem conspectum sororum per istos cinnameos et undique pendulos crines tuos, per teneras et teretes et meis similes genas, per pectus nescio quo calore feruidum! sic in hoc saltem paruulo cognoscam faciem tuam: supplicis anxiae [165] piis precibus erogatus germani complexus indulge fructum et tibi deuotae Psychae animam gaudio recrea. nec quicquam amplius in tuo uultu requiro, iam nil officiunt mihi uel ipsae nocturnae tenebrae: teneo te meum lumen.’

His uerbis et amplexibus mollibus decantatus maritus la-

---

1 neſcia *uulgo* rudimenta *uulgo* 5 extremus eſt . ſexus *coniecit Iahnius* 6 ſanguſ (i *supra*) *F* 9 dulciſſima ⁎ (*fuit* ſ) *F*, dulciſſima *φ* 10 m-ritū (a *supra*) (*fuit* e) *F*, maritū *φ* 13 federa *F* apellare *F* 14 cū in more *F*, cū in | morē *φ* 21 cynnameoſ *F* 22 teretiſ *F*, teretiſ (e *supra*) *φ* 26 *post* deuotę *erasae quinque uel sex litterulae* (*mihi uidebatur ipsum* deuotę *erasum esse*, *nam* dedicatęque *nusquam comparet*) *in F*, careq; *φ* pſyche *F*

crimasque ei suis crinibus detergens facturum spopondit et praeuertit statim lumen nascentis diei.

Iugum sororium consponsae factionis ne parentibus quidem XIIII
uisis recta de nauibus scopulum petunt illum praecipiti cum uelocitate nec uenti ferentis oppertae praesentiam licentiosa cum temeritate prosiliunt in altum. nec immemor Zephyrus regalis edicti quamuis inuitus susceptas eas gremio spirantis aurae solo reddidit. at illae incunctatae statim conferto uestigio domum penetrant complexaeque praedam suam sorores nomine mentientes thensaurumque penitus abditae fraudis uultu laeto tegentes sic adulant

'Psyche non ita ut pridie paruula et ipsa iam mater es! quantum putas boni nobis in ista geris perula! quantis gaudiis totam domum nostram hilarabis! o nos beatas quas infantis aurei nutrimenta laetabunt! qui si parentum ut oportet pulchritudini responderit, prorsus Cupido nascetur.'

Sic adfectione simulata paulatim sororis inuadunt ani- XV
mum. statimque eas lassitudine uiae sedilibus refotas et balnearum uaporosis fontibus curatas pulcherrimo triclinio mirisque illis et beatis edulibus atque tuccetis oblectat. iubet citharam loqui: psallitur; tibias agere: sonatur; choros canere: cantatur. quae cuncta nullo praesente dulcissimis modulis animos audientium remulcebant. nec tamen scelestarum feminarum nequitia uel ipsa mellita cantus dulcedine mollita conquieuit sed ad destinatam fraudium pedicam sermonem conferentes dissimulanter occipiunt sciscitari qualis ei maritus et unde, natalium secta cuia proueniret. tunc illa simplicitate nimia pristini sermonis oblita nouum commentum instruit aitque maritum suum de prouincia proxima. magnis pecuniis negotiantem iam medium cursum aetatis agere, interspersum rara canitie. nec in

1 fatur͛ů (c *add. manus secunda*) *F*, fac͞tū *sic* *φ* 10 n *in* thenſaurůq; *deleta in F* 12 ṗdıe (ıe *in ras. scripta a manu secunda*), prıdem *in marg. add. manus recentissima in F*, ṗdè *φ* tu pridem *coniecit Iahnius* 14 ıntantıſ *F*, ī|tantıſ *φ* 18 ue̜ (l *supra*) *F* 19 uaporo|roſıſ (*media* o *a manu secunda mutata in* e) *F*, uaporoſıſ *φ* 20 cytharå *F* 30 agere (g *corr. ex* l, *add. in marg.* ge) *F*

sermone isto tantillum morata rursum opiparis muneribus eas onustas uentoso uehiculo reddidit.

XVI Sed dum Zephyri tranquillo spiritu sublimatae domum redeunt, sic secum altercantes 'quid, soror, dicimus de tam monstruoso fatuae illius mendacio? tunc adulescens modo florenti lanugine barbam instruens, nunc aetate media candenti canitie lucidus. quis [166] ille quem temporis modici spatium repentina senecta reformauit? nil aliud repperies, mi soror, quam uel mendacium istam pessimam feminam confingere uel formam mariti sui nescire. quorum utrum uerum est, opibus istis quam primum exterminanda est. quod si uiri sui faciem ignorat, deo profecto denupsit et deum nobis praegnatione ista gerit. certe si diuini puelli — quod absit — haec mater audierit, statim me laqueo nexili suspendam. ergo interim ad parentes nostros redeamus et exordio sermonis huius quam concolores fallacias adtexamus.'

XVII Sic inflammatae parentibus fastidienter appellatis et nocte turbatis uigiliis, perditae matutino scopulum peruolant et inde soliti uenti praesidio uehentes deuolant lacrimisque pressura palpebrarum coactis hoc astu puellam appellant 'tu quidem felix et ipsa tanti mali ignorantia beata sedes incuriosa periculi tui, nos autem, quae peruigili cura rebus tuis excubamus, cladibus tuis misere cruciamur. pro uero namque comperimus nec te, sociae scilicet doloris casusque tui, celare possumus immanem colubrum multinodis uoluminibus serpentem, ueneno noxio colla sanguinantem hiantemque ingluuie profunda tecum noctibus latenter adquiescere. nunc recordare sortis Pythicae quae te trucis bestiae nuptiis destinatam esse clamauit. et multi coloni quique circumsecus uenantur et accolae plurimi uiderunt eum uespera

XVIII redeuntem e pastu proximique fluminis uadis innatantem. nec

3 zephıri *F* 5 adoleſcenſ *F* 8 m̄dacıo *Fφ* 10 | ∗qđ *F*, quod *φ* 13 ∗ adıerıt (*in ras. uid. fuisse* a *et deinde* a *ut uid. correcta ex* u) *F*, audıerıt *φ* 15 coloreſ (*add. in marg.* c̄coloreſ) *F*, c̄coloreſ *φ* fallacıà (*h. e.* fallacıam) *F*, fallacıaſ *φ* 18 uehentes *scripsi:* uehem̄t *Fφ* p̄ſura *F* 25 ınglubıe̜ (b *corr. in* u *manus secunda*) *F* p̄funde̜ *F*, p̄funde *φ* 26 te|trucıſ *sic nisi quod fortasse* t *corr. ex* p) *F*, te prucıſ (tru) *φ* (*sed linea sub* p *delendae litterae causa posita*) 29 paſtu ∗ (*uid. fuisse* ſ) *F*, paſtu *φ*

diu blandis alimoniarum obsequiis te saginaturum omnes adfirmant sed cum primum praegnationem tuam plenus maturauerit uterus, opimiore fructu praeditam deuoraturum. ad haec iam tua esto existimatio utrum sororibus pro tua cara salute sollicitis adsentiri uelis et declinata morte nobiscum secura periculi uiuere an saeuissimae bestiae sepeliri uisceribus. quod si te ruris huius uocalis solitudo uel clandestinae ueneris faetidi periculosique concubitus et uenenati serpentis amplexus delectant, certe piae sorores nostrum fecerimus.'

Tunc Psyche misella utpote simplex et animi tenella rapitur uerborum tam tristium formidine: extra terminum mentis suae posita prorsus omnium mariti monitionum suarumque promissionum memoriam effudit et in profundum calamitatis sese praecipitauit tremensque et exangui colore lurida tertiata uerba semihianti uoce substrepens sic ad illas ait

[167] 'Vos quidem carissimae sorores, ut par erat, in officio XVIIII
uestrae pietatis permanetis, uerum et illi qui talia uobis adfirmant non uidentur mihi mendacium fingere. nec enim umquam uiri mei uidi faciem uel omnino cuiatis sit noui sed tantum nocturnis subaudiens uocibus maritum incerti status et prorsus lucifugam tolero bestiamque aliquam recte dicentibus uobis merito consentio. meque magnopere semper a suis terret aspectibus malumque grande de uultus curiositate praeminatur. nunc siquam salutarem opem periclitanti sorori uestrae potestis adferre, iam nunc subsistite; ceterum incuria sequens prioris prouidentiae beneficia conrumpit.'

Tunc nanctae iam portis patentibus nudatum sororis animum facinerosae mulieres omissis tectae machinae latibulis destrictis gladiis fraudium simplicis puellae pauentes cogitationes inuadunt. sic denique altera 'quoniam nos originis nexus XX

---

1 ſagınarũ (tu *add. in F manus secunda*) *Fφ* 2 p̄gnatione ın tuã ' *rursus erasum*) *F*, p̄gnatıonẽ ın | tuã *φ* 3 fruc^tu^ *F* 4 esto *scripsi:* eſt *F* 15 ſemı|antı (ı *post* ſem *add. manus secunda*, *eadem scripsit in rasura* ıhy) *F*, ſemantı *φ* 21 lufugã (cı *add. manus secunda*) *F* 22 merito] marıto *Fφ* namque magnopere me *coniecit Iahnius* 27 hunc *Fφ*

pro tua incolumitate periculum quidem nullum ante oculos habere compellit, uiam qua sola deducit iter ad salutem diu diuque cogitatam monstrabimus tibi. nouaculam praeacutam adpulsu etiam palmulae lenientis exasperatam tori qua parte cubare consuesti latenter absconde lucernamque concinnem completam oleo claro lumine praemicantem subde aliquo claudentis aululae tegmine omnique isto apparatu tenacissime dissimulato postquam sulcatos intrahens gressus cubile solitum conscenderit iamque porrectus et exordio somni prementis implicitus altum soporem flare coeperit, toro delapsa nudoque uestigio pensilem gradum paullulatim minuens caecae tenebrae custodia liberata lucerna praeclari tui facinoris opportunitatem de luminis consilio mutuare et ancipiti telo illo audaciter prius dextera sursum elata nisu quam ualido noxii serpentis nodum ceruicis et capitis abscinde. nec nostrum tibi deerit subsidium sed cum primum illius morte salutem tibi feceris, anxiae praestolabimus cunctisque istis ocius tecum relatis uotiuis nuptiis hominem te iungemus homini.'

XXI Tali uerborum incendio flammata uiscera sororis iam prorsus ardentis. deserentes ipsam protinus, tanti mali confinium sibi etiam eximie metuentes, flatus alitis impulsu solito porrectae super scopulum ilico pernici se fuga proripiunt statimque conscensis nauibus abeunt.

At Psyche relicta sola nisi quod infestis furiis agitata sola non est, aestu pelagi simile maerendo fluctuat et quamuis statuto consilio et obstinato animo, iam tamen facinori suas manus admouens adhuc incerta consilii titubat multisque calamitatis suae distrahitur [168] affectibus. festinat differt audet trepidat diffidit irascitur et, quod est ultimum, in eodem corpore odit bestiam, diligit maritum. uespera tamen iam noctem trahente praecipiti festina-

---

1 incolumitate⁎ *F*, incolumitate *φ* ullū *Fφ* 2 qua *Iahnius*: quę *F* 5 cubare *sic Fφ* 7 aululę *ut uid. F*, tabulę *f*, tabu|lę *marg. F*, aulule *φ* 8 ſulcato *F et ante corr. φ* 9 porre⁎|tuſ (*erasa ut uid.* t) *F* 10 efflare *coniecit Iahnius* ceperit *F* 11 pullulatī *Fφ* 17 ocius] ſociuſ *Fφ* 20 ipſa *F*, ipſā *φ* 30 noctē (¯ *in ras. add. manus secunda, sed erasa fuerat uirgula* ʿ) *F* trahente ⁎ (*fuerat* m) *F*

tione nefarii sceleris instruit apparatum. nox aderat et maritus aderat protinusque ueneris proeliis uelitatus altum soporem descenderat. tunc Psyche et corporis et animi alioquin infirma, XXII
fati tamen saeuitia subministrante uiribus roboratur et prolata lucerna et adrepta nouacula sexum audacia mutauit. sed cum primum luminis oblatione tori secreta claruerunt, uidet omnium ferarum mitissimam dulcissimamque bestiam, ipsum illum Cupidinem formonsum deum formonse cubantem, cuius aspectu lucernae quoque lumen hilaratum increbruit et acuminis sacrilegi nouacula praenitebat. at uero Psyche tanto aspectu deterrita et impos animi, marcido pallore defecta tremensque desedit in imos poplites et ferrum quaerit abscondere sed in suo pectore. quod profecto fecisset nisi ferrum timore tanti flagitii manibus temerariis delapsum euolasset. iamque lassa, salute defecta dum saepius diuini uultus intuetur pulchritudinem, recreatur animi. uidet capitis aurei genialem caesariem ambrosia temulentam, ceruices lacteas genasque purpureas pererrantes crinium globos decoriter impeditos, alios antependulos, alios retropendulos quorum splendore nimio fulgurante iam et ipsum lumen lucernae uacillabat. per umeros uolatilis dei pinnae roscidae micanti flore candicant et quamuis alis quiescentibus extimae plumulae tenellae ac delicatae tremule resultantes inquieta lasciuiunt. ceterum corpus glabellum atque luculentum et quale peperisse Venerem non paeniteret. ante lectuli pedes iacebat arcus et pharetra et sagittae, magni dei propitia tela.
quae dum insatiabili animo Psyche satis et curiosa rimatur XXIII
atque pertrectat et mariti sui miratur arma, depromit unam de pharetra sagittam et puncto pollicis extremam aciem periclitabunda trementis etiam nunc articuli nisu fortiore pupugit altius, ut per summam cutem rorauerint paruulae sanguinis rosei

---

2 protinusque *Iahnius:* p̊m;q; *Fφ* p̄luſ *F* 5 uit *in* mutauit *in ras. a manu secunda in F*, mutatů (mutauit) *φ*, mutatur *coniecit Iahnius* 8 formoſů *f* 11 deſedit *sic Fφ* 14 temerarii *corr. a secunda manu in* temerariſ *in F*, temerariſ *φ* 16 åbroſiå *Fφ* 20 bacillabat *F* 21 aliıſ *F* 22 tremulę *F* 23 laſciuiant *corr. in* laſciuiunt, *add. in marg.* unt *F* 25 faretra *F* 30 rorauerit (n) *F*

guttae. sic ignara Psyche sponte in Amoris incidit amorem. tunc magis magisque cupidine flagrans Cupidinis prona in eum efflictim inhians patulis ac petulantibus sauiis festinanter ingestis de somni mensura metuebat. sed dum bono tanto percita saucia mente fluctuat, lucerna illa siue perfidia pessima [169] siue inuidia noxia siue quod tale corpus contingere et quasi basiare et ipsa gestiebat, euomuit de summa luminis sui stillam feruentis olei super umerum dei dexterum. hem audax et temeraria lucerna et amoris uile ministerium ipsum ignis totius dominum aduris, cum te scilicet amator aliquis ut diutius cupitis etiam nocte potiretur primus inuenerit. sic inustus exiluit deus uisaque defectae fidei colluuie prorsus ex oculis et mani-
XIIII bus infelicissimae coniugis tacitus auolauit. at Psyche statim resurgentis eius crure dextero manibus ambabus adrepto sublimis euectionis adpendix miseranda et per nubilas plagas penduli comitatus extrema consequia tandem fessa delabitur solo.

Nec deus amator humi iacentem deserens inoulauit proximam cupressum deque eius alto cacumine sic eam grauiter commotus adfatur

'Ego quidem, simplicissima Psyche, parentis meae Veneris praeceptorum immemor, quae te miseri extremique hominis deuinctam cupidine infimo matrimonio addici iusserat, ipse potius amator aduolaui tibi. sed hoc feci leuiter, scio, et praeclarus ille sagittarius ipse me telo meo percussi teque coniugem meam feci ut bestia scilicet tibi uiderer et ferro caput excideres meum, quod istos amatores tuos oculos gerit! haec tibi identidem semper cauenda censebam, haec beniuole remonebam. sed illae quidem consiliatrices egregiae tuae tam perniciosi magisterii dabunt actutum mihi poenas, te uero tantum fuga mea puniuero' et cum termino sermonis pinnis in altum se proripuit.

---

2 fraglanſ *F* 3 ſabıſ *F* 10 dm̄ . (*fuit* ſ *ut uid.*) *F*, dn̄m̄ *φ* aduriſ *a manu secunda in ras. scriptum in F* 12 defectae *Iahnius:* detecte *Fφ* collubię (v *supra*) *F* 14 abrepto *Fφ* 18 amatam *coniecit Iahnius* 25 pcuſſı . (*fuit ni fallor* t) *F*, pcuſſı *φ* 27 excıdereſ *φ et ut uid. f:* excıdeſ *F* 28 te monebam *coniecit Scioppius* 30 mıchı penaſ *F*

Psyche uero humi prostrata et quantum uisu poterat uolatus mariti prospiciens extremis affligebat lamentationibus animum. sed ubi remigio plumae raptum maritum proceritas spatii fecerat alienum, per proximi fluminis marginem praecipitem sese dedit. sed mitis fluuius in honorem dei scilicet, qui et ipsas aquas urere consueuit, metuens sibi confestim eam innoxio uolumine super ripam florentem herbis exposuit. tunc forte Pan deus rusticus iuxta supercilium amnis sedebat complexus Echo montanam deam eamque uoculas omnimodas edocens reccinere; proxime ripam uago pastu lasciuiunt comam fluuii tondentes capellae. hircuosus deus sauciam Psychen atque defectam utcumque casus eius non inscius clementer ad se uocatam sic permulcet uerbis lenientibus XXV

'Puella scitula, sum quidem rusticanus et upilio sed senectutis prolixae beneficio multis experimentis instructus. uerum [170] si recte coniecto, quod profecto prudentes uiri diuinationem autumant, ab isto titubante et saepius uaccillante uestigio deque nimio pallore corporis et assiduo suspiratu, immo et ipsis maerentibus oculis tuis, amore nimio laboras. ergo mihi ausculta nec te rursus praecipitio uel ullo mortis accersito te genere perimas. luctum desine et pone maerorem precibusque potius Cupidinem deorum maximum percole et utpote adulescentem delicatum luxuriosumque blandis obsequiis promerere.'

Sic locuto deo pastore nulloque sermone reddito sed adorato tantum numine salutari Psyche pergit ire. sed . . . . aliquam multum uiae laboranti uestigio pererrasset, inscio quodam tramite iam die labente accedit quandam ciuitatem, in qua regnum maritus unius sororis eius optinebat. qua re cognita Psyche nuntiari praesentiam suam sorori desiderat, mox in- XXVI

---

1 uisu φ: uisi *F* 9 Echo montanam *Iahnius:* hęc homo canå *F* omnimedas *F*φ (nemas *supra add. in* φ) 10 cômå (*fuit* ʽ) *F* 11 hyrcuosus *F* 16 pru ꝑdentes *F* 22 adolescentė *F* 25 nomine *F*φ, c. nu *supra add. in* φ a**quå (*in ras. manus secunda primum scripsit* li, *deinde hoc mutauit in* ñ) *F*, aliquā φ, cum aliquam *coniecit Gronouius*, ubi aliquam *Wassius* 27 die labente *Barthius:* delabente *F*, đlabente φ

ducta mutuis amplexibus alternae salutationis expletis percontanti causas aduentus sui sic incipit

'Meministi consilium uestrum, scilicet quo mihi suasistis ut bestiam, quae mariti mentito nomine mecum quiescebat, prius quam ingluuie uoraci me misellam hauriret, ancipiti nouacula perimerem. sed cum primum, ut aeque placuerat, conscio lumine uultus eius aspexi, uideo mirum diuinumque prorsus spectaculum, ipsum illum deae Veneris filium, ipsum inquam Cupidinem leni quiete sopitum. ac dum tanti boni spectaculo percita et nimia uoluptatis copia turbata fruendi laborarem inopia, casu scilicet pessumo lucerna feruens oleum rebulliuit in eius umerum. quo dolore statim somno recussus ubi me ferro et igni conspexit armatam 'tu quidem' inquit 'ob istud tam dirum facinus confestim toro meo diuorte tibique res tuas habeto, ego uero sororem tuam — et nomen quo tu censeris aiebat — 'iam mihi confarreatis nuptiis coniugabo' et statim Zephyro praecipit ultra terminos me domus eius efflaret.'

XXVII Necdum sermonem Psyche finierat, *at* illa uesanae libidinis et inuidiae noxiae stimulis agitata, uafre concinnato mendacio fallens maritum quasi de morte parentum aliquid conperisset, statim nauem ascendit et ad illum scopulum protinus pergit et quamuis alio flante uento, caeca spe tamen inhians 'accipe me' dicens 'Cupido, dignam te coniugem et tu, Zephyre, suscipe dominam!' saltu se maximo praecipitem dedit. nec tamen ad illum locum uel saltem mortua peruenire potuit. nam per saxa cautium membris iactatis atque dissipatis et proinde ut [171] merebatur laceratis uisceribus suis alitibus bestiisque obuium ferens pabulum interiit.

Nec uindictae sequentis poena tardauit. nam Psyche rur-

---

1 ãplexıb; *sic Fφ* 6 pımerè *f:* pemerè *F.* pemerè *φ* 10 uoluntatıſ *F*, uolutatıſ (p *suprascr.*) *φ* 11 peſſumo *non mutatum in F* u *primam in* reuullıuıt *mutauit in* b *manus secunda in F* 13 ob] ubı *F*, u *φ* 14 dıuerte *f* 16 ıam (*sic, non* lam, *longa* ı) m cfeſtı arreat|hıſ *praeter* hıſ *inducta in F: emendauit Mercerus* 18 at *addidit Iahnius* 19 uafre concinnato *Hertzius Philologi 1861 p. 178:* | freconcınnato *F*, e re concinnato *coniecit Iahnius* 28 pabulũ *fφ:* pauulũ *F*

sus errabundo gradu peruenit ad ciuitatem aliam in qua pari modo soror morabatur alia. nec setius et ipsa fallacie germanitatis inducta et in sororis sceleratas nuptias aemula festinauit ad scopulum inque simile mortis exitium cecidit.

Interim dum Psyche quaesitioni Cupidinis intenta populos XXVIII
circumibat, at ille uulnere lucernae dolens in ipso thalamo matris iacens ingemebat. tunc auis peralba illa gauia, quae super fluctus marinos pinnis natat, demergit sese propere ad Oceani profundum gremium. ibi commodum Venerem lauantem natantemque propter assistens indicat adustum filium eius graui uulneris dolore maerentem, dubium salutis iacere iamque per cunctorum ora populorum rumoribus conuiciisque uariis omnem Veneris familiam male audire, quod ille quidem montano scortatu, tu uero marino natatu secesseritis ac per hoc non uoluptas ulla, non gratia, non lepos sed incompta et agrestia et horrida cuncta sint, non nuptiae coniugales, non amicitiae sociales, non liberum caritates sed enormis conluuies et squalentium foederum insuaue fastidium. haec illa uerbosa et satis curiosa auis in auribus Veneris filii lacerans existimationem ganniebat. at Venus irata solidum exclamat repente 'ergo iam ille bonus filius meus habet amicam aliquam? prome agedum, quae sola mihi seruis amanter, nomen eius quae puerum ingenuum et inuestem sollicitauit siue illa de Nympharum populo seu de Horarum numero seu de Musarum choro uel de mearum Gratiarum ministerio.'

Nec loquax illa conticuit auis sed 'nescio' inquit 'domina: puto puellam — si probe memini, Psyches nomine dicitur — efflicte cupere.'

Tunc indignata Venus exclamauit uel maxime 'Psychen

---

5 queſitıonı *sic F*, q̄ſitıoni *φ* 12 cunctorū́ *fφ*: cunctarū́ *F* 17 conluuıeſ *Iahnius*: iglunıeſ (*sed* ı *a manu secunda*) *F*, gluuıeſ *φ* 18 fęderū́ *F* 19 filı *F*, filıū *φ* 21 o *in* ergo *corr. a prima manu ex* a *in F* bon; *om. F'* ꝓme agedū (*a in ras.*) *φ*: ꝓmeo gedu *F* 22 que ſola|m ſeruıſ amant̄ nom eıuſ *inducta in F* 23 ıngenū́ *Fφ'* nipharū́ *F* 26 a *in* domına *a secunda manu in ras. scripta in F*, domına *φ* 29 uel *Fφ*: per *f*

ille meae formae succubam, mei nominis aemulam uere diligit. nimirum illud incrementum lenam me putauit cuius monstratu puellam illam cognosceret.'

XXVIIII Haec quiritans properiter emergit e mari suumque protinus aureum thalamum petit et reperto, sicut audierat, aegroto puero iam inde a foribus quam maxime boans 'honesta' inquit 'haec et natalibus nostris bonaeque tuae frugi congruentia? ut primum quidem tuae parentis, immo dominae praecepta calcares nec sordidis amoribus inimicam meam cruciares uerum etiam hoc aetatis puer tuis licentiosis et immaturis iungeres ample- [172] xibus, ut ego nurum scilicet tolerarem inimicam? sed utique praesumis nugo et corruptor et inamabilis te solum generosum nec me iam per aetatem posse concipere. uelim ergo scias multo te meliorem filium alium genituram, immo ut contumeliam magis sentias, aliquem de meis adoptaturam uernulis eique donaturam istas pinnas et flammas et arcum et ipsas sagittas et omnem meam supellectilem, quam tibi non ad hos usus dederam. nec enim de patris tui bonis ad instructionem

XXX istam quicquam concessum est. sed male prima pueritia inductus es et acutas manus habes et maiores tuos irreuerenter pulsasti totiens et ipsam matrem tuam, me, inquam, ipsam parricida denudas cotidie et percussisti saepius et quasi uiduam utique contemnis nec uitricum tuum fortissimum illum maximumque bellatorem metuis. quidni! cui saepius in angorem mei paelicatus puellas propinare consuesti. sed iam faxo te lusus huius paeniteat et sentias acidas et amaras istas nuptias. — sed nunc inrisui habita quid agam? quo me conferam? quibus modis stelionem istum cohibeam? petamne auxilium ab inimica mea Sobrietate, quam propter huius ipsius luxuriam offendi saepius? at rusticae squalentisque feminae conloquium adhibendum est. horresco. nec tamen

---

1 ſuccūbā (*in ras. fuit* ˢ) *F* *ante* uere *deletum* ſı *in F* 7 tu (*nihil supra scriptum*) *F*, tue *φ* 8 tuę (ıſ *supra*) *F*, tuıſ *φ* 12 u *in* 'generoſū *a secunda manu in ras. scripta in F*, generoſū *φ* 14 meliorē (*uirgulam add. manus secunda*) *F*, meliorē *φ* 15 ſentıaſ * *F* uernulıſ *fφ*: uernulā (h) *ut uid. F* 16 qq; *a prima manu corr. in* eıq; *in F* 20 abeſ *F* 25 pęlıcatuſ *sic F* 30 at *Iahnius*: aut *Fφ* 31 adhibenda *sic F*

uindictae solacium undeunde spernendum est. illa mihi prorsus adhibenda est nec ulla alia quae castiget asperrime nugonem istum, pharetram explicet et sagittas dearmet, arcum enodet, taedam deflammet, immo et ipsum corpus eius acrioribus remediis coherceat. tunc iniuriae meae litatum crediderim cum eius comas, quas istis manibus meis subinde aureo nitore perstrinxi, deraserit, pinnas, quas meo gremio nectarei fontis infeci, praetotonderit.'

Sic effata foras sese proripit infesta et stomachata biles XXXI
Venerias. sed eam protinus Ceres et Iuno continuantur uisamque uultu tumido quaesiere cur truci supercilio tantam uenustatem micantium oculorum coerceret. at illa 'opportune' inquit 'ardenti prorsus isto meo pectori uolentiam scilicet perpetraturae uenitis. sed totis, oro, uestris uiribus Psychen illam fugitiuam uolaticam mihi requirite. nec enim uos utique domus meae famosa fabula et non dicendi filii mei facta latuerunt.'

Tunc illae ignarae, quae gesta sunt, palpare Veneris iram saeuientem sic adortae 'quid tale, domina, deliquit tuus filius
[173] ut animo peruicaci uoluptates illius impugnes et quam ille diligit tu quoque perdere gestias? quod autem, oramus, isti crimen si puellae lepidae libenter adrisit? an ignoras eum masculum et iuuenem esse uel certe iam quot sit annorum oblita es? an quod aetatem portat bellule, puer tibi semper uidetur? mater autem tu et praeterea cordata mulier filii tui lusus semper explorabis curiose et in eo luxuriem culpabis et amores reuinces et tuas artes tuasque delicias in formonso filio reprehendes? quis autem te deum, quis hominum patietur passim cupidines populis disseminantem cum tuae domus amores amare coerceas et uitiorum muliebrium publicam praecludas officinam?'

---

3 faretrã *F* 5 lita|tatũ *F* 10 .t uno, *manus secunda mutauit* t *in* & *et addidit* I *ante* uno, *in marg. add.* ceref et iuno, *F* uno, *add. in marg.* ceref et iuno *φ* 11 timido *Fφ* 12 oportune *F* uolentiam *Marklandus:* uiolentiã *F*, uiolentia *φ* 16 fabuba · *F*, famula (e) *φ* 17 guarae *coniecit Beroaldus* 18 deliqd (t) *F* 21 arrisit *f* 23 uellule *F*, (b) uellule *φ* 24 co.data (*fuit* r) *F* 26 formonso *F* 29 ſ *in* cohercea ſ *in ras. a prima manu ex* t *corr. in F*, cohercea ſ *φ*

Sic illae metu sagittarum patrocinio gratioso Cupidini quamuis absenti blandiebantur. sed Venus indignata ridicule tractari suas iniurias praeuersis illis altrorsus concito gradu pelago uiam capessit.

LIBER VI

I Interea Psyche uariis iactabatur discursibus, dies noctesque mariti uestigationibus inquieta animo, tanto cupidior iratum mulcere et, si non uxoriis blanditiis lenire, certe seruilibus precibus propitiare. et prospecto templo quodam in ardui montis uertice 'unde autem' inquit 'scio an istic meus degat dominus?' et ilico dirigit citatum gradum, quem defectum prorsus adsiduis laboribus spes incitabat et uotum. iamque nauiter emensis celsioribus iugis puluinaribus sese proximam intulit. uidet spicas frumentarias in aceruo et alias flexiles in corona et spicas hordei uidet. erant et falces et opera messoriae mundus omnis sed cuncta passim iacentia et incuria confusa et ut solet aestu laborantium manibus proiecta. haec singula Psyche curiose diuidit et discretim remota rite componit rata scilicet nullius dei fana *ac* caerimonias neglegere se debere sed omnium beniuolam misericordiam corrogare.

II Haec eam sollicite seduloque curantem Ceres alma deprehendit et longum exclamat protinus 'a, tu Psyche miseranda! totum per orbem Venus anxia disquisitione tuum uestigium [174] furens animi requirit teque ad extremum supplicium expetit et totis numinis sui uiribus ultionem flagitat. tu uero rerum mearum tutelam nunc geris et aliud quicquam cogitas nisi de tua salute?'

---

3 alte rurſuſ *Fφ* 4 capeſſit (c *add. manus secunda*) *F* *subscriptum* ego ſaluſtiuſ legi & em̄daui rome | felix. | METHAMORPHOSEON LIB. V. explicit. INCIP. LIB. VI. FELICITER. *in F* 8 mulcere et *Iahnius:* lic& | *Fφ* 13 proximans *coniecit Elmenhorstius* 14 acerbo *F* 15 falceſ & (*fuit* e) *F* 19 ac *addidit Hildebrandius* cerimoniaſ *F* neglegere *f*: nec lege *Fφ*, c. negligere *add. in marg. φ* 20 m.à (*erasum* ī) *F*, mīaɔ *φ* 21 curantē *F* 22 a tu] *Iahnius:* aın *Fφ*

Tunc Psyche pedes eius aduoluta et uberi fletu rigans deae uestigia humumque uerrens crinibus suis multiiugis precibus editis ueniam postulabat 'per ego te frugiferam tuam dexteram istam deprecor, per laetificas messium caerimonias, per tacita secreta cistarum et per famulorum tuorum draconum pinnata curricula et glebae Siculae sulcamina et currum rapacem et terram tenacem et inluminarum Proserpinae nubtiarum demeacula et luminosarum filiae inuentionum remeacula et cetera quae silentio tegit Eleusinis Atticae sacrarium, miserandae Psyches animae, supplicis tuae, subsiste. inter istam spicarum congeriem patere uel pauculos dies delitescam quod deae tantae saeuiens ira spatio temporis mitigetur uel certe meae uires diutino labore fessae quietis interuallo leniantur.'

Suscipit Ceres 'tuis quidem lacrimosis precibus et com- III
moueor et opitulari cupio sed cognatae meae, cum qua etiam foedus antiquum amicitiae colo, bonae praeterea feminae malam gratiam subire nequeo. decede itaque de istis aedibus protinus et quod a me retenta custoditaque non fueris optimi consule.'

Contra spem suam repulsa Psyche et afflicta duplici maestitia iter retrorsum porrigens inter subsitae conuallis sublucidum lucum prospicit fanum sollerti fabrica structum nec ullam uel dubiam spei melioris uiam uolens omittere sed adire cuiuscumque dei ueniam, sacratis foribus proximat. uidet dona pretiosa et lacinias auro litteratas ramis arborum postibusque suffixas, quae cum gratia facti nomen deae cui fuerant dicata testabantur. tunc genu nixa et manibus aram tepentem amplexa detersis ante lacrimis sic adprecatur

'Magni Iouis germana et coniuga siue tu Sami, quae ge- IIII
rula partu uagituque et alimonia tua gloriatur, tenes uetusta delubra — siue celsae Carthaginis quae te uirginem uectura

---

9 eleuſ ınbıſ *F*, eleuſ ī hıſ *φ* ſacrarıū mıſe|randę *inducta in F* 11 delı·teſcam (*uid.* ſ *deleta esse*) *F* 13 meę**| reſ *F*, mee ^ui^reſ *φ* 16 feduſ *F* 17 gr̄ā (ᵗ *add. manus secunda*) *F* de *deletum in F*, *om. φ* 18 optıme *Fφ* 22 co͗omıttere *deleto* co͗ *F* 24 hęc *a prima* (*ut uid.*) *manu corr. in* et *F*, ħ *φ* 25 fa^c^tı *F* 28 quae gerula *Iahnius:* querula *F*, q̄rula *φ*

leonis caelo commeantem percolit, beatas sedes frequentas — siue prope ripas Inachi qui te iam nuptam Tonantis et reginam dearum memorat, inclitis Argiuorum praesides moenibus — quam cunctus oriens Zygiam ueneratur et omnis occidens Lucinam appellat: sis meis extremis casibus Iuno Sospita meque in tantis exantlatis laboribus defessam imminentis periculi metu libera. quod sciam soles praegnatibus periclitantibus [175] ultro subuenire.'

Ad istum modum supplicanti statim sese Iuno cum totius sui numinis augusta dignitate praesentat et protinus 'quam uellem' inquit 'per fidem nutum meum precibus tuis accommodare! sed contra uoluntatem Veneris, nurus meae, quam filiae semper dilexi loco, praestare me pudor non sinit. tunc etiam legibus, quae seruos alienos perfugas inuitis dominis uetant suscipi, prohibeor.'

V Isto quoque fortunae naufragio Psyche perterrita nec indipisci iam maritum uolatilem quiens tota spe salutis deposita sic ipsa suas cogitationes consuluit 'iam quae possunt alia meis aerumnis temptari uel adhiberi subsidia cui nec dearum quidem quamquam uolentium potuerunt prodesse suffragia? quorsum itaque tantis laqueis inclusa uestigium porrigam quibusque tectis uel etiam tenebris abscondita magnae Veneris ineuitabiles oculos effugiam? quin igitur masculum tandem sumis animum et cassae speculae renuntias fortiter et ultroneam te dominae tuae reddis et uel sera modestia saeuientes impetus eius mitigas? qui scias an etiam, quem diu quaeritas, illic in domo matris repperies?' sic ad dubium obsequium, immo ad certum exitium praeparata principium futurae secum meditabatur obsecrationis.

VI At Venus terrenis remediis inquisitionis abnuens caelum petit. iubet construi currum, quem ei Vulcanus aurifex subtili fabrica studiose poliuerat et ante thalami rudimentum nuptiale munus obtulerat, limae tenuantis detrimento conspicuum et

2 ſeueſ *F*, ſeueſ (i superscr.) *φ*   3 menıbuſ *F*   4 zıgıà *F*   7 p̄gnatıb; *sic F*, p̄|gnantıb; *φ*   19 adıberı *F*, a|dıberı (h superscr.) *φ*   nec *sic Fφ*   20 quanquam *F*   21 quorſum *Mercerus*: quo ſū (rur superscr.) *F*   27 ılluc *Fφ*   31 c̄ſtruı *sic F*, cōſtruı *φ*

ipsius auri damno pretiosum. de multis quae circa cubiculum dominae stabulant procedunt quattuor candidae columbae et hilaris incessibus picta colla torquentes iugum gemmeum subeunt susceptaque domina laetae subuolant. currum deae prosequentes gannitu constrepenti lasciui ut passeres et ceterae quae dulce cantitant aues melleis modulis suaue resonantes aduentum deae pronuntiant. cedunt nubes et Caelum filiae panditur et summus aether cum gaudio suscipit deam. nec obuias aquilas uel accipitres rapaces pertimescit magnae Veneris canora familia.

VII Tunc se protinus ad Iouis regias arces dirigit et petitu superbo Mercurii, dei uocalis, operae necessarium usuram postulat. nec rennuit Iouis caerulum supercilium. tunc ouans ilico comitante etiam Mercurio Venus caelo demeat eique sollicite serit uerba 'frater Arcas scis nempe sororem tuam [176] Venerem sine Mercurii praesentia nil umquam fecisse nec te praeterit utique quanto iam tempore delitescentem ancillam nequiuerim repperire. nil ergo superest quam tuo praeconio praemium inuestigationis publicitus edicere. fac ergo mandatum matures meum et indicia qui possit agnosci, manifeste designes, ne siquis occultationis illicitae crimen subierit, ignorantiae se possit excusatione defendere' et simul dicens libellum ei porrigit ubi Psyches nomen continebatur et cetera. quo facto protinus domum secessit.

VIII Nec Mercurius omisit obsequium. nam per omnium ora populorum passim discurrens sic mandatae praedicationis munus exequebatur 'siquis a fuga retrahere uel occultam demonstrare poterit fugitiuam regis filiam, Veneris ancillam, nomine Psychen, conueniat retro metas Murtias Mercurium praedicatorem accepturus indicinae nomine ab ipsa Venere septem sauia suauia et unum blandientis adpulsu linguae longe mellitum.'

---

12 *et* 16 mercurı (ı *add. manus recentior*) *F* 13 ıouıſ *fφ*: ıoueſ *F* o *in* ouanſ *corr. ut uid. ex* ſ *in F*, ouanſ φ 15 arca|dıſcıſ *Fφ* 16 unquā *F* 28 fugıtıuā (ˢ *add. manus secunda*) *F* 30 ındıcıuıę *F*, ındıcıuıe (o q;) φ 31 ſabıa *F*

Ad hunc modum pronuntiante Mercurio tanti praemii cupido certatim omnium mortalium studium adrexerat. quae res nunc uel maxime sustulit Psyches omnem cunctationem. iamque fores eius dominae proximanti occurrit una de famulitio Veneris nomine Consuetudo statimque quantum maxime potuit exclamat 'tandem ancilla nequissima, dominam habere te scire coepisti? an pro cetera morum tuorum temeritate istud quoque nescire te fingis quantos labores circa tuas inquisitiones sustinuerimus? sed bene quod meas potissimum manus incidisti et inter Orci cancros iam ipsos adhaesisti datura scilicet actutum
VIIII tantae contumaciae poenas' et audaciter in capillos eius immissa manu trahebat eam nequaquam renitentem. quam ubi primum inductam oblatamque sibi conspexit Venus, laetissimum cachinnum extollit et qualem solent frequentare irati, caputque quatiens et ascalpens aurem dexteram 'tandem' inquit 'dignata es socrum tuam salutare? an potius maritum qui tuo uulnere periclitatur, interuisere uenisti? sed esto secura, iam enim excipiam te ut bonam nurum condecet' et 'ubi sunt' inquit 'Sollicitudo atque Tristities, ancillae meae?' quibus intro uocatis torquendam tradidit eam. at illae sequentes erile praeceptum Psychen misellam flagellis afflictam et ceteris tormentis excruciatam iterum dominae conspectui reddunt. tunc rursus sublato risu Venus 'set ecce' inquit 'nobis turgidi uentris sui lenocinio commouet miserationem unde me praeclara subole [177]
auiam beatam scilicet faciet. felix uero ego quae in ipso aetatis meae flore uocabor auia et uilis ancillae filius nepos Veneris audiet. quamquam inepta ego frustra filium dicam. impares enim nuptiae et praeterea in uilla sine testibus et patre non consentiente factae legitimae non possunt uideri ac

---

4 foreſ *sic Fφ* famulitio *Iahnius:* famulıtıone *F et, supra add.* comıtıua, *φ* 7 cępıſti *F* 10 habeſ ıſtı *Fφ* 11 pęnaſ *F* 12 renıtente̍ *f:* retınente̍ (renitentem) *ut uid. F,* retınente̍ *φ* 14 frequentare *Iahnius:* frequenͭ *add. in marg.* ſurenͭ *F,* furenͭ *φ* 15 dexterâ ⁎ *F,* dexterā *φ* 23 ſet *Iahnius:* & *F, om. φ* turgıdı ⁎ (*fuit* ſ) *F,* ͭgıdı *φ* 24 ſobole *f* 25 facıat *Fφ* 26 r a *in* uocabor auıa (*ita etiam φ*) *in ras. scripsit manus secunda in F* 27 quanquam *F*

per hoc spurius iste nascetur, si tamen partum omnino perferre te patiemur.'

His editis inuolat eam uestemque plurifariam diloricat ca- X
pilloque discisso et capite conquassato grauiter affligit et accepto frumento et hordeo et milio et papauere et cicere et lente et faba commixtisque aceruatim confusis in unum grumulum sic ad illam 'uideris enim mihi tam deformis ancilla nullo alio sed tantum sedulo ministerio amatores tuos promereri, iam ergo et ipsa frugem tuam periclitabor. discerne seminum istorum passiuam congeriem singulisque granis rite dispositis atque seiugatis ante istam uesperam opus expeditum approbato mihi.'

Sic assignato tantorum seminum cumulo ipsa cenae nuptiali concessit. nec Psyche manus admolitur inconditae illi et inextricabili moli sed immanitate praecepti consternata silens obstupescit. tunc formicula illa paruula atque ruricola certa difficultatis tantae laborisque miserta contubernalis magni dei socrusque saeuitiam execrata discurrens nauiter conuocat corrogatque cunctam formicarum accolarum classem 'miseremini terrae omniparentis agiles alumnae, miseremini et Amoris uxori, puellae lepidae, periclitanti prompta uelocitate succurrite.' ruunt aliae superque aliae sepedum populorum undae summoque studio singulae granatim totum digerunt aceruum separatimque distributis dissitisque generibus e conspectu perniciter abeunt.

Sed initio noctis e conuiuio nuptiali uino madens et fra- XI
grans balsama Venus remeat totumque reuincta corpus rosis micantibus uisaque diligentia miri laboris 'non tuum,' inquit

---

3 ueſtem q; * * *F*, ueſtē | q̄ *q* 4 c̄quaſſato * (*fuit* ſ) *F*, cōquaſſato *q* 9 ıpſå *F*, ıpſā *q* dıſcernere *Fq* 13 cęnae (ae *a pr. manu corr. ex* a) *Fq* nuptıalıſ *corr. ex* nubtıalıſ *in F* 14 nec *q*: ne *F* 15 comī̄ nata *F*. co(m)ıt nata *q* 16 rurıcola *q*: rurıcula *F* certa tum *Oudendorpius:* certata *Fq* (.c. cererıſ *supra add. in q*), certa iam *coniecit Stewechius*, certatim *Wassius*, cordata *Hildebrandius* 18 execrata *sic Fφ* 20 amorı * (*fuit* ſ) *F*, amorıſ (ſ *add. manus secunda*) *q* 22 ſępe dů *F* 26 nuptıalı * (*fuit* ſ) *F*. nuptıalı *q* fla(r)ganſ *F*

'nequissima nec tuarum manuum istud opus sed illius cui tuo, immo et ipsius malo placuisti' et frusto cibarii panis ei proiecto cubitum facessit. interim Cupido solus interioris domus unici cubiculi custodia clausus cohercebatur acriter partim ne petulanti luxurie uulnus grauaret, partim ne cum sua cupita conueniret. sic ergo distentis et sub uno tecto separatis amatoribus tetra nox exanclata.

Sed Aurora commodum inequitante uocatae Psychae Venus infit talia 'uidesne illud nemus quod fluuio praeterluenti ripisque longis attenditur, cuius imi gurgites uicinum fontem [178] despiciunt? oues ibi nitentes aurique colore florentes incustodito pastu uagantur. inde de coma pretiosi uelleris floccum mihi confestim quoquo modo quaesitum afferas censeo.'

XII Perrexit Psyche uolenter non obsequium quidem illa functura sed requiem malorum praecipitio fluuialis rupis habitura. sed inde de fluuio musicae suauis nutricula leni crepitu dulcis aurae diuinitus inspirata sic uaticinatur arundo uiridis 'Psyche, tantis aerumnis exercita, neque tua miserrima morte meas sanctas aquas polluas nec uero istius orae contra formidabiles oues feras aditum quoad de solis flagrantia mutuatae calorem truci rabie solent efferri cornuque acuto et fronte saxea et non numquam uenenatis morsibus in exitium saeuire mortalium, sed dum meridies solis sedauerit uaporem et pecuda spiritus fluuialis serenitate conquieuerint, poteris sub illa procerissima platano quae mecum simul unum fluentum bibit latenter abscondere. et cum primum mitigata furia laxauerint oues animum, per-

---

2 frufto *ut uid. f:* furto *Fφ* pıecto * (*fuit* ſ) *F* 4 cubıculı * (*fuit* ſ) *F* 5 luxurıe *φ*: luxurıa (a *in ras. scripsit manus secunda*) *F* 6 *posterior* ſ *in* dıftentıſ *in ras. in F* 7 eſt *post* nox *add. f* c *in* exanclata *in ras. scripsit manus sec. in F*, exanelata *φ* 8 pſyche *F* 11 aurı**|cole (*fuit* ue) *F*, aurıueco|le *φ* 17 uatıcı$\overset{na}{\bar{t}}$ *F* 20 * ſolıſ (*fuit* e) *F*. e ſolıſ *φ* fraglantıa *Fφ* mutuata * (*fuit* e *ut uid.*) *F*, mutuata *φ* 22 ñnunquà *F* ſẹ*uıre (*fuit* r) *F* 23 pecuda *Hildebrandius:* pecula *F*, pecuḷa *φ* 25 te *ante* abſcondere *om. Fφ*, *add. uulgo sed cf. VIII 5 p. 136, 21.*

cussis frondibus attigui nemoris lanosum aurum repperies quod passim stirpibus conexis obhaerescit.'

Sic arundo simplex et humana Psychen aegerrimam salutem suam docebat. nec auscultatu penitus intento diligenter instructa illa cessauit sed obseruatis omnibus furatrina facili flauentis auri mollitie congestum gremium Veneri reportat. nec tamen apud dominam saltem secundi laboris periculum secundum testimonium meruit sed contortis superciliis subridens amarum sic inquit 'nec me praeterit huius quoque facti auctor adulterinus. sed iam nunc ego sedulo periclitabor an oppido forti animo singularique prudentia sis praedita. uidesne insistentem celsissimae illi rupi montis ardui uerticem de quo fontis atri fuscae defluunt undae proxumaeque conceptaculo uallis inclusae Stygias inrigant paludes et rauca Cocyti fluenta nutriunt? indidem mihi de summi fontis penita scaturrigine rorem rigentem hauritum ista confestim deferes urnula.' XIII

Sic aiens crustallo dedolatum uasculum, insuper ei grauiora comminata tradidit.

At illa studiose gradum celerans montis extremum petit tumulum certe uel illic inuentura uitae pessimae finem. sed cum primum praedicti iugi conterminos locos appulit, uidet rei uastae letalem difficultatem. namque saxum immani magnitu-
[179] dine procerum et inaccessa salebritate lubricum mediis e faucibus lapidis fontes horridos euomebat qui statim proni foraminis lacunis editi perque procliue delapsi et angusti canalis exarto contecti tramite proxumam conuallem latenter incidebant. dextra laeuaque cautibus cauatis proserpunt et longa colla XIIII

1 attıngui *F* nemorıſ *f*: nemorı *F* nemorı ſ *φ* 2 conuexıſ *F*, cōuexıſ *φ* 4 penıtuſ ıntento *Iahnius*: pemtendo *F*, penıtendo *φ* dıgenτ h *F* 5 . ılla (*fuit* c *aut* o) *F* 9 qq; o *om. F'* 14 ınclufa ſtygıaſ (ſt *in ras. a manu secunda*) *F*, ınclufa eſt ſt ygıaſ (ſt *add. manus secunda*) *φ* rauca *Lipsius*: pauca *Fφ* cocıtı *F* 16 haurıtū *deletum in F* defer . urnula (*fuit* ſ) *F*, defereſ urnula *f*, defer ſurnula (*sed postea distinctum* deferſ urnula) *φ* 19 cele.ranſ (*fuit* ſ *ut uid.*) *F* 20 inuentura uitae] ınuıtę *F*, īuıte *φ* 23 medıſ e raucıb; *F*, medıſ faucıb; *f*, medıſe raucıbuſ *corr. in* medıſ e faucıbuſ *φ* 27 catıb; u *F*

porrecti saeui dracones inconiuae uigiliae luminibus addictis et in perpetuam lucem pupulis excubantibus. iamque et ipsae metum incutiebant uocales aquae. nam et 'discede' et 'quid facis? uide' et 'quid agis? caue' et 'fuge' et 'peribis' subinde clamant. sic impossibilitate ipsa mutata in lapidem Psyche quamuis praesenti corpore sensibus tamen aberat et inextricabilis periculi mole prorsus obruta lacrumarum etiam extremo
XV solacio carebat. nec Prouidentiae bonae graues oculos innocentis animae latuit aerumna. nam optimi Iouis regalis ales illa repente propansis utrimque pinnis affuit rapax aquila memorque ueteris obsequii, quo ductu Cupidinis Ioui pocillatorem Phrygium sustulerat, opportunam ferens opem deique numen in uxoris laboribus percolens alti culminis diales uias deserit et ob os puellae praeuolans incipit 'at tu simplex alioquin et expers rerum talium: speras quippe te sanctissimi nec minus truculenti fontis uel unam stillam posse furari uel omnino contingere. dis etiam ipsique Ioui formidabiles aquas istas Stygias uel fando comperisti? quodque uos deieratis per numina deorum, deos per Stygis maiestatem solere? sed cedo istam urnulam' et protinus adreptam complexa ungue festinat libratisque pinnarum nutantium motibus inter genas saeuientium dentium et trisulca uibramina draconum remigium dextra laeuaque porrigens nolentes aquas et ut abiret inde ocius minantes excipit, commenta se ob iussum Veneris petere eique

---

2 petuā (p *suprascr.*) *F* cupulıſ *F et corr. in* pupulıſ *φ* 3 metum incutiebant *Iahnius*: ſem& mumebant *Fφ* 5 mutata (*fuit* ī̃ *ut uid.*) *F* lupıde *corr. a prima manu in* lapıde *F*, lupıde *corr. in* lapıdē *φ* 6 p̄ſentı *sic Fφ* inextricabilis] lıſ extrıcabılıſ *Fφ* 8 ł puıdentıa bona *add. in margine F* 9 optimi *Scaliger:* p̀ımı (*hoc est* prımı) *Fφ* 11 po *et* ll *in* pocıllatorè *in ras.* (*pro* ll *uid. fuisse* t) *in F* 12 frıgıú ſubſtulerat oportunå *F* 15 talıů * *F* quippe *Iahnius:* q; *F* 16 truculentı * (*fuit* ſ) *F* 17 dıſ *F* 18 ſtıgıaſ *F* deıeratıſ *f:* deıeceratıſ *Fφ* 19 ſtıgıſ *F* ſed *F* 20 complexa ungue *Iahnius:* còpletåq; *Fφ* feſtınat *sic Fφ*, feſtinat iter *coniecit Oudendorpius* 21 motibus *Heinsius:* molıbuſ *F* 23 no *in* nolenteſ *in ras. manu sec. scripta in F*, uolenteſ *φ* inde ocius *Oudendorpius:* ınnoxıuſ *Fφ* mınanteſ (mın *in ras. a secunda manu*) *F*, potanteſ *φ* 24 conmenta ſe *Iahnius:* còment; *Fφ*

se praeministrare quare paulo facilior adeundi fuit copia. sic XVI
acceptam cum gaudio plenam urnulam Psyche Veneri citata rettulit.

Nec tamen nutum deae saeuientis uel tunc expiare potuit. nam sic eam maiora atque peiora flagitia comminans appellat renidens exitiabile ‘iam tu quidem magna uideris quaedam mihi et alta prorsus malefica quae talibus praeceptis meis obtemperasti nauiter. sed adhuc istud, mea pupula, ministrare debebis. sume istam pyxidem’ et dedit protinus ‘et usque ad inferos et ipsius Orci ferales penates te derige. tunc conferes pyxidem Proserpinae ‘petit de te Venus’ dicito ‘modicum de tua mittas ei formonsitate uel ad unam saltem dieculam suffi-
[1 80] ciens. nam quod habuit dum filium curat aegrotum consumpsit atque contriuit omne.’ sed haud immaturius redito quia me necesse est indidem delitam theatrum deorum frequentare.’

Tunc Psyche uel maxime sensit ultimas fortunas suas et XVII
uelamento reiecto ad promptum exitium sese compelli manifeste comperit. quidni? quae suis pedibus ultro ad Tartarum manesque commeare cogeretur. nec cunctata diutius pergit ad quampiam turrim praealtam indidem sese datura praecipitem; sic enim rebatur ad inferos recta atque pulcherrime se posse descendere. sed turris prorumpit in uocem subitam et ‘quid te’ inquit ‘praecipitem, o misella, quaeris extinguere? quidque iam nouissimo periculo laborique isto temere succumbis? nam si spiritus corpore tuo semel fuerit seiugatus, ibis quidem profecto ad imum Tartarum sed inde nullo pacto redire poteris. mihi
ausculta. Lacedaemo Achaiae nobilis ciuitas non longe sita est: XVIII
huius conterminam deuiis abditam locis quaere Taenarum. inibi spiraculum Ditis et per portas hiantes monstratur iter inuium,

---

9 et *ante* uſque *om. F, add. manu sec. in φ* 10 orcı * (*fuit* ſ) *F* derıg& *F*, derıge * (*fuit* tı *φ* 14 redito *fφ:* reddıto *F* 15 eſt *ante* ıdıdè *in ras. a secunda manu scriptum in F* 20 *posterius* ſe *deletum in F* daturȧ *Fφ* 21 recte *Fφ* atque proin celerrime *coniecit Iahnius* 23 que *deletum in F* 24 ıȧ *praeter* ˢ *euanuit in F, legitur in φ* 26 mıchı *F* 27 lacedemo *F* 28 contermınȧ (ˢ *erasum*) *F* abdıtȧ (ˢ *erasum*) *F* r *in* tenarů *corr. ut uid. in* ſ *in F*

cui te limite transmeato simul commiseris, iam canale directo perges ad ipsam Orci regiam. sed non hactenus uacua debebis per illas tenebras incedere sed offas polentae mulso concretas ambabus gestare manibus, at in ipso ore duas ferre stipes. iamque confecta bona parte mortiferae uiae continuaberis claudum asinum lignorum gerulum cum agasone simili, qui te rogabit decidentis sarcinae fusticulos aliquos porrigas ei, sed tu nulla uoce deprompta tacita praeterito. nec mora cum ad flumen mortuum uenies, cui praefectus Charon protenus expetens portorium, sic ad ripam ulteriorem sutili cumba deducit commeantes. ergo et inter mortuos auaritia uiuit nec Charon ille et Ditis pater, tantus deus, quicquam gratuito facit set moriens pauper uiaticum debet quaerere et aes si forte prae manu non fuerit, nemo eum expirare patietur. huic squalido seni dabis nauli nomine de stipibus quas feres alteram sic tamen ut ipse sua manu de tuo sumat ore. nec setius tibi pigrum fluentum transmeanti quidam supernatans senex mortuus putris adtollens manus orabit ut eum intra nauigium
XVIIII trahas nec tu tamen inlicita adflectare pietate. transito fluuio modicum te progressam textrices orabunt anus telam struentes, manus paulisper accommodes, nec id tamen tibi contingere fas est. nam haec omnia tibi et multa alia de Veneris insidiis [181]
orientur ut uel unam de manibus omittas offulam. nec putes futile istud polentacium damnum leue. altera enim perdita lux haec tibi prorsus denegabitur. canis namque praegrandis teriugo et satis amplo capite praeditus, immanis et formidabilis tonantibus oblatrans faucibus mortuos, quibus iam nil mali potest facere, frustra territando ante ipsum limen et atra atria Proserpinae semper excubans seruat uacuam Ditis domum. hunc offrenatum unius offulae praeda facile praeteribis, ad ipsamque protinus Proserpinam introibis, quae te comiter excipiet

1 cui *Floridus:* cuiuſ *Fφ* direpto *Fφ* 2 horci *F* acten; *F* 3 pollente *F* 5 c̄tinuaueriſ *F* 7 roga|bit *sic F* decidentis *Gruterus:* decidenti *Fφ* 12 et Ditis *scripsi:* ditiſ et *F* 13 ſ& *sic F* 18 putriſ *f:* putria *F* (*et ante corr.*) *φ* 19 fluui^o *F* 20 progreſſa *Fφ* 26 conantib; *Fφ* 27 fac^u ib; *F*

ac benigue ut et molliter assidere et prandium opipare suadeat sumere. sed tu et humi reside et panem sordidum petitum esto, deinde nuntiato quid adueneris susceptoque quod offeretur rursus remeans canis saeuitiam offula reliqua redime ac deinde auaro nauitae data quam reseruaueras stipe transitoque eius fluuio recolens priora uestigia ad istum caelestium siderum redies chorum. sed inter omnia hoc obseruandum praecipue tibi censeo ne uelis aperire uel inspicere illam quam feres pyxidem uel omnino diuinae formonsitatis abditum curiosius thensaurum.'

Sic turris illa prospicua uaticinationis munus explicuit. nec XX
morata Psyche pergit Taenarum sumptisque rite stipibus illis et offulis infernum decurrit meatum transitoque per silentium asinario debili et amnica stipe uectori data, neglecto supernatantis mortui desiderio et spretis textricum subdolis precibus et offulae cibo sopita canis horrenda rabie domum Proserpinae penetrat. nec offerentis hospitae sedile delicatum uel cibum beatum amplexa sed ante pedes eius residens humilis cibario pane contenta Veneriam pertulit legationem. statimque secreto repletam conclusamque pyxidem suscipit et offulae sequentis fraude caninis latratibus obseratis residuaque nauitae reddita stipe longe uegetior ab inferis recurrit. et repetita atque adorata candida ista luce quamquam festinans obsequium terminare mentem capitur temeraria curiositate et 'ecce' inquit 'inepta ego diuinae formonsitatis gerula, quae nec tantillum quidem indidem mihi delibo uel sic illi amatori meo formonso placitura' et cum dicto reserat pyxidem. nec quicquam ibi rerum XXI
nec formonsitas ulla sed infernus somnus ac uere Stygius qui statim coperculo reuelatus inuadit eam crassaque soporis nebula cunctis eius membris perfunditur et in ipso uestigio
[182] ipsaque semita conlapsam possidet. et iacebat immobilis et

2 petitũ eſto *f et* (*sed ex correctura*) *φ*: petitu meſta *F* 3 offeret̃ *φ*: efferet̃ *F* 4 remeãſ *φ*: remeaſ *F* ſeuitiẽ *F* 8 pi|xidẽ *Fφ* 11 uł ꝓpi tia *add. in mg. F* 12 tenaſũ *F* 17 dedicatũ *Fφ* 21 obſeruatiſ *deleta* u *Fφ* 23 quanquam *F* 24 ĩepta ego *φ*: inepte * * (*fuit* go) *F* 25 nec *sic F* 26 michi *F* 27 pixidẽ *F* 29 craſoq; *F* 31 c̄lapſa *F*, collapſa *φ*

nihil aliud quam dormiens cadauer. sed Cupido iam cicatrice solida reualescens nec diutinam suae Psyches absentiam tolerans per altissimam cubiculi quo cohibebatur elapsus fenestram refectisque pinnis aliquanta quiete longe uelocius prouolans Psychen accurrit suam detersoque somno curiose et rursum in pristinam pyxidis sedem recondito Psychen innoxio punctulo sagittae suae suscitat et 'ecce' inquit 'rursum perieras, misella, simili curiositate. sed interim quidem tu prouinciam, quae tibi matris meae praecepto mandata est, exsequere nauiter, cetera egomet uidero.' his dictis amator leuis in pinnas se dedit, Psyche uero confestim Veneri munus reportat Proserpinae.

XXII Interea Cupido amore nimio peresus et aegra facie matris suae repentinam sobrietatem pertimescens ad armillum redit alisque pernicibus caeli penetrato uertice magno Ioui supplicat suamque causam probat. tunc Iuppiter prehensa Cupidinis buccula manuque ad os suum relata consauiat atque sic ad illum 'licet tu' inquit 'domine fili, numquam mihi concessu deum decretum seruaris honorem sed istud pectus meum, quo leges elementorum et uices siderum disponuntur, conuulneraris assiduis ictibus crebrisque terrenae libidinis foedaueris casibus contraque leges et ipsam Iuliam disciplinamque publicam turpibus adulteriis existimationem famamque meam laeseris in serpentes in ignes in feras in aues et gregalia pecua serenos uultus meos sordide reformando, at tamen modestiae meae memor quodque inter istas meas manus creueris, cuncta perficiam dum tamen scias aemulos tuos cauere ac, siqua nunc in terris puella praepollet pulchritudine, praesentis beneficii uicem per eam mihi repensare te debere.'

XXIII Sic fatus iubet Mercurium deos omnes ad contionem protinus conuocare ac siqui coetu caelestium defuisset, in poenam decem milium nummum conuentum iri pronuntiare. quo metu

---

1 nıchıl *F* 8 puuncıâ *praeter* p *et* ' *cuanuit in F, legitur (sed in lacuna a secunda manu scriptum) in φ* 9 quę *F:* qđ *f* mandatū *f* 14 armıllů *F*, armılè *f et margo F* 17 ēſauıat *F:* ēſabıat *f* 21 fędauerıſ *F* 24 in imbres *coniecit Iahnius* 31 cętu *F* pęnâ *F*

statim completo caelesti theatro pro sede sublimi sedens procerus Iuppiter sic enuntiat

'Dei conscripti Musarum albo, adulescentem istum quod manibus meis alumnatus sim, profecto scitis omnes, cuius primae iuuentutis caloratos impetus freno quodam cohercendos existimaui. sat est cotidianis eum fabulis ob adulteria cunctasque corruptelas infamatum. tollenda est omnis occasio et luxuria puerilis nuptialibus pedicis alliganda. puellam elegit
[183] et uirginitate priuauit: teneat possideat, amplexus Psychen semper suis amoribus perfruatur.' et ad Venerem conlata facie 'nec tu' inquit 'filia, quicquam contristere nec prosapiae tantae tuae statuique de matrimonio mortali metuas. iam faxo nuptias non impares sed legitimas et iuri ciuili congruas' et ilico per Mercurium arripi Psychen et in caelum perduci iubet. porrecto ambrosiae poculo 'sume' inquit 'Psyche et immortalis esto nec umquam digredietur a tuo nexu Cupido sed istae uobis erunt perpetuae nuptiae.'

Nec mora cum cena nuptialis affluens exhibetur. accum- XXIIII
bebat summum torum maritus, Psychen gremio suo complexus. sic et cum sua Iunone Iuppiter ac deinde per ordinem toti dei. tunc poculum nectaris, quod uinum deorum est, Ioui quidem suus pocillator ille rusticus puer, ceteris uero Liber ministrabat. Vulcanus cenam coquebat, Horae rosis et ceteris floribus purpurabant omnia, Gratiae spargebant balsama, Musae uoce canora personabant, Apollo cantauit ad citharam, Venus suaui musicae suppari gressu formonsa saltauit, scaena sibi sic concinnata ut Musae quidem chorum canerent, tibias inflaret Satyrus et Paniscus ad fistulam diceret. sic rite Psyche conuenit in manum Cupidinis et nascitur illis maturo partu filia, quam Voluptatem nominamus.'

---

3 aluo adoleſcentē *F* 4 ſit (*erasum* ˢ, t *add. manus secunda*) *F* 6 fauulıſ *F'* 11 proſapię *f:* pıoſa pię *F* 13 iuri *Iahnius:* ıure *F* 18 cęna *F* exıbet̄ *F* 19 torū (*fuit* ſ) *F* 23 cęnā *F* 25 uoce *Guilelmius:* qq; *F* chı|terā *F* 26 ſuppari greſſu *Scaliger:* ſup ıngreſſu *F* 27 ſıc] ſı *Fφ* c̄cınnataſ (ſ *add. manus secunda*) *F* ınflarent ſaturuſ *F* 28 dıcerent *F* 30 qua (ˀ *add. manus secunda*) *F*, quā *φ* no....|mınam; (o *corr. ut uid. ex* u) *F*, nomına|m; *φ*

XXV Sic captiuae puellae delira et temulenta illa narrabat anicula. sed astans ego non procul dolebam me Hercules quod pugillares et stilum non habebam quis tam bellam fabellam praenotarem. Ecce confecto nescio quo graui proelio latrones adueniunt onusti, non nulli tamen immo promptiores uulneratis domi relictis et plagas recurantibus ipsi ad reliquas occultatas in quadam spelunca sarcinas ut aiebant proficisci gestiunt. prandioque raptim tuburcinato me et equum meum uectores rerum illarum futuros fustibus exinde tundentes producunt in uiam multisque cliuis et anfractibus fatigatos prope ipsam uesperam perducunt ad quampiam speluncam unde multis onustos rebus rursum ne breuiculo quidem tempore refectos obiter reducunt tantaque trepidatione festinabant ut me plagis multis obtundentes propellentesque super lapidem propter uiam positum deicerent. unde crebris aeque ingestis ictibus crure dextero et ungula sinistra me debilitatum aegre ad exurgen-
XXVI dum compellunt. et unus 'quo usque' inquit 'ruptum istum asellum nunc etiam claudum frustra pascemus?' et alius 'quid [184]
quod et pessimo pede domum nostram accessit nec quicquam idonei lucri exinde cepimus sed uulnera et fortissimorum occisiones.' alius iterum 'certe ego cum primum sarcinas istas quamquam inuitus pertulerit, protinus eum uulturiis gratissimum pabulum futurum praecipitabo.'

Dum secum mitissimi homines altercant de mea nece, iam et domum perueneramus. nam timor ungulas mihi alas fecerat. tum quae ferebamus amoliti properiter nulla salutis nostrae cura set ne meae quidem necis habita comitibus adscitis, qui uulnerati remanserant, 'dudum recurrunt, relaturi taedia, ut aiebant, nostrae tarditatis. nec me tamen mediocris carpebat scrupulus contemplatione comminatae mihi mortis et ipse mecum

---

3 quis *scripsi:* q F *et, add. in marg.* ı. quo, φ uelȧ (*bel add. manus secunda*) F, uellā φ 4 Ec *in* Ecce *in ras. in* F, ecce φ p̄lio . F 5 uulneratiſ *f:* uulneratı Fφ 7 agebant F, agebant φ 8 meū *deletum in* F, *om.* φ 13 trepıdatıo|ne feſtınabant *in ras. a man. sec. in* F 22 quanquam F 23 pauulū, u *a secunda manu corr. in* b, F 26 tum quae] cumq; Fφ 28 relaturı taedıa *codices interpolati:* relatorı tędıo F

'quid stas, Luci, uel quid iam nouissimum expectas? mors et haec acerbissima decreto latronum tibi comparata est. nec magno conatu res indiget. uides istas rupinas proximas et praeacutas in his prominentes silices, quae te penetrantes antequam decideris, membratim dissipabunt. nam et illa ipsa praeclara magia tua uictum laboresque tibi tantum asini uerum corium non asini crassum sed hirundinis tenue membranulum circumdedit. quin igitur masculum tandem sumis animum tuaeque saluti dum licet consulis? habes summam opportunitatem fugae dum latrones absunt. an custodiam anus semimortuae formidabis quam licet claudi pedis tui calce unica finire poteris? — sed quo gentium capessetur fuga uel hospitium quis dabit? haec quidem inepta et prorsus asinina cogitatio. quis enim uiantium uectorem suum non libenter auferat.'

Et alacri statim nisu lorum, quo fueram destinatus, abrumpo XXVII meque quadripedi cursu proripio nec tamen acutulae anus miluinos oculos effugere potui. nam ubi me conspexit absolutum, capta super sexum et aetatem audacia lorum prehendit ac me deducere ac reuocare contendit. nec tamen ego memor exitiabilis propositi latronum pietate ulla commoueor sed incussis in eam posteriorum pedum calcibus protinus adplodo terrae. at illa quamuis humi prostrata loro tamen tenaciter inhaerebat ut me procurrentem aliquantisper tractu sui sequeretur. et occipit statim clamosis ululatibus auxilium ualidioris manus implorare. sed frustra fletibus cassum tumultum commouebat quippe cum nullus adforet qui suppetias ei ferre posset nisi sola illa uirgo captiua, quae uocis excitu procurrens uidet Hercules memorandi spectaculi scaenam, non tauro sed asino dependentem
[185] Dircen aniculam sumptaque constantia uirili facinus audet pulcherrimum. extorto et enim loro manibus eius me placidis gannitibus ab impetu reuocatum nauiter inscendit et sic ad cur-

2 aceruıſſıma *F* 4 ſcılıceſ *F*, ſ.lıceſ (*fuit* c) *φ* penetrantes antequam *Pricaeus:* penetrante quā *Fφ* 6 ~ uıctū (*erasa* ı) *F*, uultū *φ* 7 mēbranullū *Fφ* 9 oportunıtate *F* 16 aſtutulę *add. marg. F* 19 ſ *in* exıtıabılıſ *scripsit manus secunda in F*, exıtıabılı *φ* 24 clamoſıſ *φ:* clamoſ *F*, clamāſ *f* 27 excıtu *sic Fφ* 30 placıdıſ *sic Fφ*

XVIII sum rursum incitat. ego simul uoluntariae fugae uoto et liberandae
uirginis studio sed et plagarum suasu, quae me saepicule com-
monebant, equestri celeritate quadripedi cursu solum replau-
dens uirginis delicatas uoculas adhinnire temptabam. sed et
scalpendi dorsi mei simulatione non numquam obliquata ceruice
pedes decoros puellae basiabam. tunc illa spirans altius cae-
lumque sollicito nutu petens

'Vos' inquit 'Superi, tandem meis supremis periculis opem
facite, et tu, Fortuna durior iam saeuire desiste. sat tibi mi-
seris istis cruciatibus meis litatum est. tuque praesidium meae
libertatis meaeque salutis si me domum peruexeris incolumem
parentibusque et formonso proco reddideris, quas tibi gratias
perhibebo, quos honores habebo, quos cibos exhibebo? iam
primum iubam istam tuam probe pectinatam meis uirginalibus
monilibus adornabo, frontem uero crispatam prius decoriter
discriminabo caudaeque setas incuria lauacri congestas et hor-
ridas comam diligenter monilibus bullisque te multis aureis
inoculatum ueluti stellis sidereis relucentem et gaudiis popu-
larium pomparum ouantem sinu serico progestans nucleos edu-
XVIIII lia mitiora te meum sospitatorem cotidie saturabo. sed nec
inter cibos delicatos et otium profundum uitaeque totius bea-
titudinem deerit tibi dignitas gloriosa. nam memoriam prae-
sentis fortunae meae diuinaeque prouidentiae perpetua testa-
tione signabo et depictam in tabula fugae praesentis imaginem
meae domus atrio dedicabo. uisetur et in fabulis audietur do-

---

2 cõmouebant *Fφ* 4 adınnıre *F*, adınıre *φ* 5 ſcapendı (l *add. et* p *corr. ex* u *manus secunda*) *F*, ſca|uendı *φ* oblıquat; aceruıce (; *add. manus secunda*) *F*, oblıquata | aceruıce (*priorem* a *add. manus altera*) *φ* 6 b *in* baſıabam *corr. ex* u *manus secunda in F*, uaſıabā (b *supra*) *φ* 13 q *in* quoſ (*ante* honoreſ) *corr. a manu secunda ex* o *in F*, quoſ *φ* 15 monılıb; *Fφ*, manibus *uulgo* 17 comam diligenter *scripsi:* cõpta dılıgentıa *F ante* monılıbuſ *add.* pectınabo *sed in lacuna et nisi fallor ab altera manu quamquam eiusdem aetatis scriptum φ* (*nihil tale in F*) 20 ſa..turabo *ut uid.* (*supra* a *add.* ˢ *man. secunda*) *F*, ſagınabo *sed in lac. et ut uid. ab altera sed aequali manu in φ* 21 et] eſt *Fφ* 25 fauulıſ *F*'

ctorumque stilis rudis perpetuabitur historia ʻasino uectore uirgo regia fugiens captiuitatem.ʼ accedes antiquis et ipse miraculis. etiam credemus exemplo tuae ueritatis et Phryxum arieti supernatasse et Arionem delphinum gubernasse et Europam tauro supercubasse. quod si uere Iupiter mugiuit in bouem, potest in asino meo latere aliqui uel uultus hominis uel facies deorum.ʼ

Dum haec identidem puella replicat uotisque crebros intermiscet suspiritus, ad quoddam peruenimus triuium unde me adrepto capistro dirigere dextrorsum magnopere gestiebat quod ad parentis eius ea scilicet iretur uia. sed ego gnarus latrones illac ad reliquas commeasse praedas, renitebar firmiter atque [186] sic in animo meo tacitus expostulabam ʻquid facis infelix puella? quid agis? cur festinas ad Orcum? quid meis pedibus facere contendis? non enim te tantum uerum etiam me perditum ibis.ʼ sic nos diuersa tendentes et in causa finali de proprietate soli immo uiae herciscundae contendentes rapinis suis onusti coram deprehendunt ipsi latrones et ad lunae splendorem iam inde longius cognitos risu maligno salutant. XXX et unus e numero sic appellat ʻquorsum istam festinanti uestigio lucubratis uiam nec noctis intempestae Manes Laruasque formidatis? at tu, probissima puella, parentes tuos interuisere properabas? sed nos et solitudini tuae praesidium praestabimus et ad parentes tuos iter monstrabimusʼ et unus manu secutus prehenso loro retrorsum me circumtorquet nec baculi nodosi quod gerebat suetis ictibus temperat. tunc ingratis ad promptum recurrens exitium reminiscor doloris ungulae et occipio nutanti capite claudicare. sed ʻecceʼ inquit ille qui me retraxerat ʻrursum titubas et uacillas? et putres isti tui pedes fugere possunt, ambulare nesciunt? at paulo ante pinnatam Pegasi uincebas celeritatem.ʼ

Dum sic mecum fustem quatiens benignus iocatur comes,

---

1 rudis] iugis *coniecit de Rooy spicilegii p. 45* 3 frixū *F* 4 arione (o *add. manus secunda*) *F* delphinū, *add. in margine* no, *F* 6 aliq *sic F*, aliqd *φ* 28 occipio * (*uid. fuisse* occipipo) *Fφ* 29 baccillas *Fφ* (b *corr. in* u *a secunda manu in φ*)

iam domus eorum extremam loricam perueneramus. et ecce de quodam ramo procerae cupressus induta laqueum anus illa pendebat. quam quidem detractam protinus cum suo sibi funiculo deuinctam dedere praecipitem puellaque statim distenta uinculis cenam, quam postuma diligentia praeparauerat infelix anicula, ferinis inuadunt animis.

XXXI Ac dum auida uoracitate cuncta contruncant, iam incipiunt de nostra poena suaque uindicta secum considerare. et utpote in coetu turbulento uariae fuere sententiae ut primus uiuam cremari censeret puellam, secundus bestiis obici suaderet, tertius patibulo suffigi iuberet, quartus tormentis excarnificare praeciperet, certe calculo cunctorum utcumque mors ei fuerat destinata. tunc unus omnium sedato tumultu, placido sermone sic orsus est

'Nec sectae collegii nec mansuetudini singulorum ac ne meae quidem modestiae congruit pati uos ultra modum delictique saeuire terminum nec feras nec cruces nec ignes nec tormenta ac ne mortis quidem maturatae festinas tenebras accessere. meis itaque consiliis auscultantes uitam puellae sed quam meretur largimini. nec uos memoria deseruit utique quid iam dudum decreueritis de isto asino semper pigro quidem sed manducone summo, nunc etiam mendaci fictae debilitatis et [187] uirginalis fugae sequestro ministroque. hunc igitur iugulare crastino placeat totisque uacuefacto praecordiis per mediam aluum nudam uirginem, quam praetulit nobis, insuere ut sola facie praeminente ceterum corpus puellae nexu ferino coherceat, tunc super aliquod saxum scruposum insiticium et fartilem XXXII asinum exponere et solis ardentis uaporibus tradere. sic enim cuncta, quae recte statuistis. ambo sustinebunt et mortem asinus quam pridem meruit et illa morsus ferarum, cum uermes membra laniabunt, et ignis flagrantiam, cum sol nimiis

4 p̄cepit|en puella . quae *F*, p̄cipitem (*prior* i *corr. ex* e) puellaq; (q: *in ras.*) *φ* 5 poſtuma . (*fuit* ſ) *Fφ* 8 pena *F* 9 cetu *F* 13 ſedata *ut uid. F'* 16 patı *fφ:* patrı *F* 18 acceſſere *sic Fφ* 30 o^{m}rſuſ *Fφ* (*in F add.* m *manus recentior*) ūmiſ *F et* (*corr.* i *in* e) *φ* 31 nımuſ *φ:* nimiſ *F*

caloribus inflammarit uterum, et patibuli cruciatum, cum canes et uultures intima protrahent uiscera. sed et ceteras eius aerumnas et tormenta numerate. mortuae bestiae ipsa uiuens uentrem habitabit, cum faetore nimio nares aestuet, inediae diutinae letali fame tabescet nec suis saltem liberis manibus mortem sibi fabricare poterit.'

Talibus dictis non pedibus sed totis animis latrones in eius uadunt sententiam. quam meis tam magnis auribus accipiens quid aliud quam meum crastinum deflebam cadauer?

LIBER VII

Vt primum tenebris abiectis dies inalbebat et candidum solis I
curriculum cuncta conlustrabat, quidam de numero latronum peruenit. sic enim mutuae salutationis officium indicabat. is in primo speluncae aditu residens et ex anhelitu recepto spiritu tale collegio suo nuntium facit

'Quod ad domum Milonis Hypatini quam proxime diripuimus pertinet, discussa sollicitudine iam possumus esse securi. postquam uos enim fortissimis uiribus cunctis ablatis castra nostra remeastis, immixtus ego turbelis popularium dolentique atque indignanti similis arbitrabar super inuestigatione facti cuius modi consilium caperent et an et quatenus latrones placeret inquiri, renuntiaturus uobis uti mandaueratis omnia. nec argumentis dubiis sed rationibus probabilibus congruo cunctae multitudinis consensu nescio qui Lucius auctor
[188] manifestus facinoris postulabatur, qui proximis diebus fictis commendaticiis litteris Miloni sese uirum commentitus bonum artius conciliauerat ut etiam hospitio susceptus inter familiares intimos haberetur plusculisque ibidem diebus demoratus falsis amoribus ancillae Milonis animum inrepens ianuae claustra

---

4 fetore *F* 9 *subscriptum* Ego ſalluſtiuſ | legi & emdaui rome felix. METAMORPHOSEON. LIB. VI. Explic INCIP LIB. VII. felicit. *in F* 11 in[l]abebat *F* 14 anelitu *F* 15 fac[e]it *F* 19 caſtra *φ*: craſtra *F* 21 caper& *F*, cap& *φ*, caperetur *coniecit Hildebrandus*

sedulo explorauerat et ipsa membra in quis omne patrimonium
II condi solebat curiose perspexerat. nec exiguum scelerati monstrabatur indicium, quippe cum eadem nocte sub ipso flagitii momento idem profugisset nec exinde usquam compareret, iam et praesidium fugae quo uelocius frustratis insecutoribus procul ac procul abderet sese, eidem facile suppeditasse: equum namque illum suum candidum uectorem futurum duxisse secum. plane seruum eius ibidem in hospitio repertum scelerum consiliorumque erilium futurum indicem per magistratus in publicam custodiam receptum et altera die tormentis uexatum pluribus ac paene ad ultimam mortem excarnificatum nil quicquam rerum talium esse confessum, missos tamen in patriam Lucii uiros multos numero qui reum poenas daturum sceleris inquirerent.'

Haec eo enarrante ueteris fortunae et illius beati Lucii praesentisque aerumnae et infelicis asini facta comparatione medullitus ingemebam subiitque me non de nihilo ueteris priscaeque doctrinae uiros finxisse ac pronuntiasse caecam et prorsus exoculatam esse Fortunam quae semper suas opes ad malos et indignos conferat nec umquam iudicio quemquam mortalium eligat, immo uero cum eis potissimum deuersetur quos procul si uideret, fugere deberet, quodque cunctis est extremius, uarias opiniones, immo contrarias nobis attribuat ut et malus boni uiri fama glorietur et innocentissimus contra no-
III xio rumore plectatur. ego denique quem saeuissimus eius impetus in bestiam et extremae sortis quadripedem deduxerat cuiusque casus etiam quouis iniquissimo dolendus atque miserandus merito uideretur, crimine latrocinii in hospitem mihi carissimum postulabar. quod crimen non modo latrocinium,

1 membra] '*membri*' *Augustae Taurinorum hodie cameras aedium uocant* 4 iam *scripsi:* nå *F* 6 ac pcul *deleta in F* ſuppedıtaſſ& (& *partim in ras., uid. fuisse* e) ſuppedıtaſſe *φ* 7 nanq; *F* 12 lucıı uıroſ (ıı uı *in ras. scripsit manu secunda; pro* u *fuerat* l) *F*, lucı ıllıuſ *φ* 13 penaſ *F* 15 eo *om. F* ena*rrante (*fuit* a) *F* 17 nıchılo *F* 20 unquå *F* quenquå *F* 21 elıgıt (a *supra*) *F* ıſ *F*, hıſ *φ* 24 ınnocentıſſımoſ *F* noxio rumore *Casaubonus:* noxıorů ore *F* 29 ka|rıſſımů *F*

uerum etiam parricidium quisque rectius nominarit. nec mihi tamen licebat causam meam defendere uel unico uerbo saltem denegare. denique ne mala conscientia tam scelesto crimini praesens uiderer silentio consentire, hoc tantum inpatientia perductus uolui dicere 'non feci.' et uerbum quidem praece-
[189] dens semel ac saepius inmodice clamitaui, sequens uero nullo pacto disserere potui sed in prima remansi uoce, et identidem boaui 'non non' quamquam nimia rotunditate pendulas uibrassem labias. sed quid ego pluribus de Fortunae saeuitate conqueror? quamquam nec istud puduit me cum meo famulo meoque uectore illo equo factum conseruum atque coniugem.

Talibus cogitationibus fluctuantem subit me illa cura po- IIII
tior qua statuto consilio latronum manibus uirginis decretam me uictimam recordabar uentremque crebro suspiciens meum iam misellam puellam parturibam. sed ille qui commodum falsam de me notoriam pertulerat, expromptis mille aureum, quos insutu laciniae contexerat quosque uariis uiatoribus detractos, ut aiebat, pro sua frugalitate communi conferebat arcae, infit etiam de salute commilitonum sollicite sciscitari. cognitoque quosdam, immo uero fortissimum quemque uariis quidem sed inpigris casibus oppetisse, suadet tantisper pacatis itineribus omniumque proeliorum seruatis induciis inquisitioni commilitonum potius insisteretur et tirocinio nouae iuuentutis ad pristinae manus numerum Martiae cohortis facies integraretur. nam et inuitos terrore compelli et uolentes praemio prouocari posse nec paucos humili seruilique uitae renuntiantes ad instar tyrannicae potestatis sectam suam conferre malle. se quoque iam dudum pro sua parte quendam conuenisse hominem et statu procerum et aetate iuuenem et corpore uastum et manu strenuum, eique suasisse ac denique persuasisse ut manus hebetatas diutina pigritia tandem referret ad frugem meliorem

5 perductus *Floridus:* ꝑductuſ *F* 8 *posterius* n̄ (*ita etiam* φ) *corr. a sec. m. in* ſı *in F* 8 *et* 10 quanquam *F* rotundıtate *f:* rutundıtate *F* 9 ſęuıtate *F*φ*:* ſcęuıtate *f* 17 uıtorıb; (a *superscr.*) *F* 18 ⁎ ꝑ (*uid. fuisse* ꝑ) *F* 20 quenque *F* 21 adpetıſſe (ob *superscr.*) *F*, oppetıſſe φ 22 p̄lıoꝝ *F* 28 quedā (n *superscr.*) *F* 29 ębetataſ *F*

bonoque secundae dum posset frueretur ualetudinis, nec manum ualidam erogandae stipi porrigeret sed hauriendo potius exer-

V ceret auro. talibus dictis uniuersi omnes adsensere et illum qui iam comprobatus uideretur, adsciscі et alios ad supplendum numerum uestigari statuunt. tunc profectus et paululum commoratus ille perducit immanem quendam iuuenem, uti fuerat pollicitus, nescio an ulli praesentium comparandum — nam praeter ceteram corporis molem toto uertice cunctos antepollebat et ei commodum lanugo malis inserpebat — sed plane centunculis disparibus et male consarcinatis semiamictum, inter quos pectus et uenter crustata crassitie reluctabant. sic introgressus 'hauete' inquit 'fortissimo deo Marti clientes mihique iam fidi commilitones, et uirum magnanimae uiuacitatis uolentem uolentes accipite, libentius uulnera excipientem quam [190] aurum manu suscipientem ipsaque morte, quam formidant alii, meliorem. nec me putetis egenum uel abiectum neue de pannulis istis uirtutes meas aestimetis. nam praefui ualidissimae manui totamque prorsus deuastaui Macedoniam. ego sum praedo famosus Haemus ille Thracius, cuius totae prouinciae nomen horrescunt, patre Therone aeque latrone inclito prognatus, humano sanguine nutritus interque ipsos manipulos factionis

VI educatus heres et aemulus uirtutis paternae. sed omnem pristinam sociorum fortium multitudinem magnasque illas opes exiguo temporis amisi spatio. nam procuratorem principis ducenaria perfunctum, dehinc fortuna tristiore decussum, praetereuntem me † orato fueram adgressus. sed rei noscendae carpo ordinem. fuit quidam multis officiis in aula Caesaris clarus atque conspicuus, ipsi etiam probe spectatus. hunc insimulatum quorundam astu proiecit extorrem saeuiens inuidia. sed uxor eius Plotina, quaedam rarae fidei atque singularis pudicitiae femina quae decimo partus stipendio uiri familiam fundauerat, spretis atque contemptis urbicae luxuriae deliciis fugientis cò

---

2 • ſed (*uid. fuisse* S) *F*, Sed *ς* 3 ad ſenſere *ς*: adſenſiere *F* 12 habete *Fς* 20 aeque *Lipsius:* atque *Fς* 25 p̄ter|entē (*erasum* ') *F*, p̄teū|te *ς* 29 aſto (*sed ductus euanidos refinxit manus secunda ut dici nequeat quid primitus scriptum fuerit*) *F*, aſtu *ς*

mes et infortunii socia tonso capillo in masculinam faciem reformato habitu pretiosissimis monilium et auro monetali zonis refertis incincta inter ipsas custodientium militum manus et gladios nudos intrepida cunctorum periculorum particeps et pro mariti salute peruigilem curam sustinens aerumnas adsiduas ingenio masculo sustinebat. iamque plurimis itineris difficultatibus marisque terroribus exantlatis Zacynthum petebat, quam sors ei fatalis decreuerat temporariam sedem. sed cum VII primum litus Actiacum, quo tunc Macedonia delapsi grassabamus, appulisset, nocte promota tabernulam quandam litori nauique proximam uitatis maris fluctibus incubabant: inuadimus et diripimus omnia nec tamen periculo leui temptati discessimus. simul namque primum sonum ianuae matrona percepit, procurrens in cubiculum clamoribus inquietis cuncta miscuit milites suosque famulos nominatim sed et omnem uiciniam suppetiatum conuocans nisi quod pauore cunctorum, qui sibi quisque metuentes delitescebant, effectum est ut impune discederemus. sed protinus sanctissima — uera enim dicenda sunt — et unicae fidei femina bonis artibus gratiosa precibus ad Caesaris numen porrectis et marito reditum celerem
[191] et adgressurae plenam uindictam impetrauit. denique noluit esse Caesar Haemi latronis collegium et confestim interiuit. tantum potest nutus etiam magni principis. tota denique factione militarium uexillationum indagatu confecta atque concisa ipse me furatus aegre solus mediis Orci faucibus ad hunc euasi modum. VIII sumpta ueste muliebri florida in sinus flaccidos abundante mitellaque textili contecto capite calceis femininis albis illis et tenuibus indutus et in sequiorem sexum incertus atque absconditus asello spicas ordeacias gerenti residens per medias acies infesti militis transabiui. nam mulierem putantes asinariam concedebant liberos abitus quippe cum mihi etiam

---

5 ſuſtıneſ (‾ *add. manus secunda*) *F*, ſuſtınenſ *φ* 7 zachınthů *F* 9 lıttuſ actıa ců (c *corr. in* t) *Fφ* 13 nanq; *F*, nāq; *φ* 15 oıe (ı *ut uid. deleta*) *F*, ome *φ* 22 colıgıů *Fφ* ınterıbıt (v *add. manus secunda*) *F*, ınterıbıt *φ* 26 habundante *F* 30 tranſauuı *F'* 31 adıt; *Fφ*

tunc depiles genae laeui pueritia splendicarent. nec ab illa tamen paterna gloria uel mea uirtute desciui quamquam semitrepidus iuxta mucrones Martios constitutus sed habitus alieni fallacia tectus, uillas seu castella solus adgrediens, uiaticulum mihi conrasi' et diloricatis statim pannulis in medium duo milia profudit aureorum et 'en' inquit 'istam sportulam, immo uero dotem collegio uestro libens meque uobis ducem fidissimum, si tamen non recusatis, offero breui temporis spatio lapideam istam domum uestram facturus auream.'

VIIII Nec mora nec cunctatio sed calculis omnibus ducatum latrones unanimes ei deferunt uestemque lautiusculam proferunt sumeret abiecto centunculo diuite. sic reformatus singulos exosculatus et in summo puluinari locatus cena poculisque magnis inauguratur. tunc sermonibus mutuis de uirginis fuga deque mea uectura et utrique destinata monstruosa morte cognoscit et ubi locorum esset illa percontatus deductusque, uisa ea, ut erat uinculis onusta, contorta et uituperanti nare discessit et 'non sum quidem tam brutus uel certe temerarius' inquit 'ut scitum uestrum inhibeam sed malae conscientiae reatum intra me sustinebo si quod bonum mihi uidetur dissimulauero. sed prius fiduciam uestri causa sollicito mihi tribuite cum praesertim uobis, si sententia haec mea displicuerit, liceat rursum ad asinum redire. nam ego arbitror latrones quique eorum recte sapiunt nihil anteferre lucro suo debere ac ne ipsam quidem saepe aliis damnosam ultionem. ergo igitur si perdideritis in asino uirginem, nihil amplius quam sine ullo compendio indignationem uestram exercueritis. quin ego censeo deducendam eam ad quampiam ciuitatem ibique uenundandam. nec enim leui pretio distrahi poterit talis aetatula. nam et ipse quosdam [192] lenones pridem cognitos habeo quorum poterit unus magnis equidem talentis, ut arbitror, puellam istam praestinare condigne natalibus suis fornicem processuram nec in similem fugam discursuram: non nihil etiam cum lupanari seruierit, uin-

2 quanquam *F* 4 uılla *Fφ* 11 unıam̄eſ *F*, unanımeſ *φ* 12 dıuıte *Fφ*, diuitem *coniecit Scriuerius* 13 cenę pucuhſq; (*prior* u *corr. in* o) *F*, cene pocu|hſq' *φ* 26 nıchıl *F* 33 dıſcurſuram *codices interpolati:* dıſcurrå *Fφ* nıchıl *Fφ*

dictae uobis depensuram. hanc ex animo quidem meo sententiam conducibilem protuli sed uos uestrorum estis consiliorum rerumque domini.'

Sic ille latronum fisci aduocatus nostram causam pertu- X
lerat, uirginis et asini sospitator egregius. sed in diutina deliberatione ceteri cruciantes mora consilii mea praecordia, immo miserum spiritum, libentes tandem nouicii latronis accedunt sententiae et protinus uinculis exsoluunt uirginem. quae quidem simul uiderat illum iuuenem fornicisque et lenonis audierat mentionem, coepit risu laetissimo gestire ut mihi merito subiret uituperatio totius sexus, cum uiderem puellam proci iuuenis amore nuptiarumque castarum desiderio simulato lupanaris spurci sordidique subito delectari nomine. et tunc quidem totarum mulierum secta moresque de asini pendebant iudicio. sed ille iuuenis sermone repetito 'quin igitur' inquit 'supplicatum Marti Comiti pergimus et puellam simul uenditurí et socios indagaturi? sed, ut uideo, nullum uspiam pecus sacrificatui ac ne uinum quidem potatui adfatim uel sufficiens habemus. decem mihi itaque legate comites, quis contentus proximum castellum petam, inde uobis epulas saliares comparaturus.'

Sic eo profecto ceteri copiosum instruunt ignem aramque cespite uirenti Marti deo faciunt.

Nec multo post adueniunt illi uinarios utres ferentes et XI
gregatim pecua comminantes. unde praelectum grandem hircum annosum et horricomen Marti Secutori Comitique uictimant. et ilico prandium fabricatur opipare. tunc hospes ille 'non modo' inquit 'expeditionum praedarumque uerum etiam uoluptatum uestrarum ducem me strenuum sentire debetis' et adgressus insigni facilitate nauiter cuncta praeministrat. uerrit sternit coquit, tucceta concinnat, adponit scitule sed praecipue poculis crebris grandibusque singulos ingurgitat. interdum tamen insimulatione promendi, quae poscebat usus, ad puellam

---

10 cępit *F* 12 caſta (r s *supra*) *F* 14 recta *Fφ* 20 *priorem* ſ *in* ſaliareſ *add. manus secunda in F,* aliareſ *φ* 29 ſtrenuũ *f:* ſtrenũ *Fφ* 31 tuceta *Fφ*

commeabat adsidue, partisque subreptas clanculo et praegustatas a se potiones offerebat hilaris. at illa sumebat adpetenter et non nunquam basiare uolenti promptis sauiolis adlubescebat. quae res oppido mihi displicebat. 'hem oblita es nuptiarum [193] tuique mutui cupitoris, puella uirgo? et illi nescio cui recenti marito, quem tibi parentes iunxerunt, hunc aduenam cruentumque percussorem praeponis? nec te conscientia stimulat sed adfectione calcata inter lanceas et gladios istos scortari tibi libet? quid siquo modo latrones ceteri persenserint, non rursum recurres ad asinum et rursum exitium mihi parabis? re uera ludis de alieno corio.'

XII Dum ista sycophanta ego mecum maxima cum indignatione disputo, de uerbis eorum quibusdam dubiis sed non obscuris prudenti asino cognosco non Haemum illum praedonem famosum sed Tlepolemum sponsum puellae ipsius. nam procedente sermone paulo iam clarius contempta mea praesentia quasi uere mortui 'bono animo es' inquit 'Charite dulcissima. nam totos istos hostes tuos statim captiuos habebis' et instantia ualidiore uinum iam inmixtum sed modico tepefactum uapore sauciis illis et crapula uinolentiaque madidis ipse abstemius non cessat inpingere. et Hercules suspicionem mihi fecit quasi soporiferum quoddam uenenum cantharis immisceret illis. cuncti denique sed prorsus omnes uino sepulti iacebant, omnem partim mortui. tunc nullo negotio artissimis uinculis impeditis ac pro arbitrio suo constrictis illis, imposita dorso meo puella, dirigit gressum ad suam patriam.

XIII Quam simul accessimus, tota ciuitas ad uotiuum conspectum effunditur. procurrunt parentes affines clientes alumni famuli laeti faciem, gaudio delibuti. pompam cerneres omnis sexus et omnis aetatis nouumque et Hercules memorandum spectamen uirginem asino triumphantem. denique ipse etiam hilarior pro uirili parte

3 basiare *f:* uasiare *F*, uasiare (u above) *φ* sabiolis *F*, sabiolis (u above) *φ* 17 quasi uere *Merccrus:* quesiuere *F*, q̃siere *φ* 20 uinulentiaq; *F*, uinolentiaq> *φ* 21 michi *F* 23 somno uinoque *coniecit Sopingius* 23 omnem *scripsi:* omnes *F* 30 tam̄ *in* spectam̄ *in ras. a secunda manu scriptum in F*, spectam̄ *φ*

ne praesenti negotio ut alienus discreparem, porrectis auribus proflatisque naribus rudiui fortiter, immo tonanti clamore personui. et illam thalamo receptam commode parentes sui fouebant, me uero cum ingenti iumentorum ciuiumque multitudine confestim retro Tlepolemus agebat non inuitum. nam et alias curiosus et tunc latronum captiuitatis spectator optabam fieri. quos quidem colligatos adhuc uino magis quam uinculis deprehendimus. totis ergo prolatis erutisque rebus et nobis auro argentoque et ceteris onustis ipsos partim constrictos, uti fuerant, prouolutosque in proximas rupinas praecipites dedere, alios uero suis sibi gladiis obtruncatos reliquere.

Tali uindicta laeti et gaudentes ciuitatem reuenimus. et [194] illas quidem diuitias publica custodela commisere, Tlepolemo puellam repetitam lege tradidere. exin me suum sospitatorem XIIII nuncupatum matrona prolixe curitabat ipsoque nuptiarum die praesepium meum ordeo passim repleri iubet faenumque camelo Bactrinae sufficiens apponi. sed quas ego condignas Fotidi diras deuotiones inprecer quae me formauit non canem sed asinum quippe cum uiderem largissimae cenae reliquiis rapinisque canes omnes inescatos atque distentos. post noctem unicam et rudimenta Veneris recens nupta gratias summas apud suos parentes ac maritum mihi meminisse non destitit quoad summos illi promitterent honores habituri mihi. conuocatis denique grauioribus amicis consilium datur quo potissimum facto digne remunerarer. placuerat uni domi me conclusum et ostiosum hordeo lecto fabaque et uicia saginari. sed optinuit alius qui meae libertati prospexerat suadens ut rurestribus potius campis in greges equinos lasciuiens discurrerem daturus dominis equarum inscensu generoso multas mulas alumnas. ergo igitur euocato statim armentario equisone magna XV

---

5 retro . (*uid. fuisse* ſ) *F*, retrõ (*sed non est uirgula qua* ur *significatur: alibi uix occurrit*) *φ* plepolem; *F* 10 rapınaſ *Fφ* 11 relı|quere *φ*: relınquere *F* 12 cıuıtate . (*add. manus secunda, in ras. fuit* ſ) *F*, cıuıtatē *φ* 14 me ſuum *Beroaldus:* meū *Fφ* 15 curitabat *Schickeradius:* qrıtabat, *add. in marg.* curuta *F*, curutabat *φ* 16 fęmınūq; *Fφ* 25 utı (n *suprascr.*) *F*, unı *φ*

cum praefatione deducendus adsignor. et sane gaudens laetusque praecurrebam sarcinis et ceteris oneribus iam nunc renuntiaturus nanctaque libertate ueris initio pratis herbantibus rosas utique reperturus aliquas. subibat me tamen illa etiam sequens cogitatio quod tantis actis gratiis honoribusque plurimis asino meo tributis humana facie recepta multo tanto pluribus beneficiis honestarer. sed ubi me procul a ciuitate gregarius ille preduxerat, nullae deliciae ac ne ulla quidem libertas excipit. nam protinus uxor eius auara quidem nequissimaque illa mulier molae machinariae subiugum me dedit frondosoque baculo subinde castigans panem sibi suisque de meo parabat corio. nec tantum sui cibi gratia me fatigare contenta uicinorum etiam frumenta mercennaris discursibus meis conterebat. nec mihi misero statuta saltem cibaria pro tantis praestabantur laboribus. namque hordeum meum frictum et sub eadem mola meis quassatum ambagibus colonis proximis uenditabat, mihi uero per diem laboriosae machinae adtento sub ipsa uespera furfures apponebat incretos ac sordidos multoque lapide salebrosos.

XVI Talibus aerumnis edomitum nouis fortuna saeua tradidit cruciatibus, scilicet ut, quod aiunt, domi forisque fortibus factis adoriae plenae gloriarer. equinis armentis namque me congregem pastor egregius mandati dominici serus auscultator [195]
aliquando permisit. at ego tandem liber asinus laetus et tripudians graduque molli gestiens equas opportunissimas iam mihi concubinas futuras deligebam. sed haec etiam spes hilarior in capitale processit exitium. mares enim ob admissuram Veneream pasti satianter ac diu saginati terribiles riuales et alioquin utique quouis asino fortiores de me metuentes sibi et adulterio degeneri praecauentes nec hospitalis Iouis seruato

---

3 ra *in* pratiſ *in ras. scripsit manus secunda in F*, partiſ (r *supra*) φ 6 multo tanta *Fφ* 9 auare *F*. auara (e *supra*) φ 22 nanq; *F* 23 ſeruſ *Fφ*, c. ſeruſ *add. in margine* φ 27 capital (e *add. manus secunda*) *F*, capital φ 28 Veneream *Wowerus*: uetere *F* riuales et alioquin utique *scripsi*: alioſ | aliqn & utiq; *F*, alioſ (c. aliaſ *add. in margine*) alioqn & utiq; φ

foedere riualem summo furentes persecuntur odio. hic elatis in altum uastis pectoribus arduus capite et sublimis uertice primoribus in me pugillatur ungulis, ille terga pulposis torulis obesa conuertens postremis uelitatur calcibus, alius hinnitu maligno comminatus remulsis auribus dentiumque candentium renudatis costis totum me commorsitat. sic apud historiam de rege Thracio legeram qui miseros hospites ferinis equis suis lacerandos deuorandosque porrigebat. adeo ille praepotens tyrannus sic parcus hordei fuit ut edacium iumentorum famem corporum humanorum largitione sederet. ad eundem modum XVII distractus et ipse uariis equorum incursibus rursus molares illos circuitus requirebam. uerum fortuna meis cruciatibus insatiabilis aliam mihi denuo pestem instruxit. delegor enim ligno monte deuehundo puerque mihi praefectus imponitur omnibus ille quidem deterrimus. nec me montis excelsi tantum arduum fatigabat iugum, nec saxeas tantum sudes incursando contribam ungulas, uerum fustium quoque crebris ictibus procliue dedolabar ut usque plagarum mihi medullaris insideret dolor coxaeque dexterae semper ictus incutiens et unum feriendo locum dissipato corio et ulceris latissimi facto foramine immo fouea uel etiam fenestra nullus tamen desinebat identidem uulnus sanguine delibutum obtundere. lignorum uero tanto me premebat pondere ut fascium molem elephanto, non asino paratam putares. ille uero etiam quotiens in alterum latus praeponderans declinarat sarcina, cum deberet potius grauantis ruinae fustes demere et leuata paulisper pressura sanare me uel certe in alterum latus translatis peraequare, contra lapidibus additis insuper sic iniquitatem ponderis medebatur. nec XVIII tamen post tantas meas clades inmodico sarcinae pondere contentus cum fluuium transcenderemus qui forte praeter uiam
[196] defluebat, peronibus suis ab aquae madore consulens ipse quo-

1 fędere *F* hodıo *F* 3 corulıſ *Fφ* 5 remul|ſıſ *sic Fφ* 6 aſteıſ (*hoc fuisse uidetur*) *corr. a secunda manu in* coſtıſ *F*, aſteıſ *φ*, haſtis *uulgo* 14 mıchı *F* 17 ꝓclıue *sic Fφ*, perdıte *coniecit Hildebrandius* 22 linoꝝ (g *superscr.*) *F* 23 faſcıū *f:* farcıū *F*, ſarcıuū *φ* elefanto *F* 28 ınıqtate *corr. a secunda manu in* ıneqtate *in F*, ıniqtate *φ* 31 pedıb; *f:* ꝑ oıb; *ut uid. F*, pomıb; *add. in marg.* peronıb; *φ*

que insuper lumbos meos insiliens residebat, exiguum scilicet et illud tantae molis superpondium. ac siquo casu limo caenoso ripae supercilio lubricante oneris inpatientia prolapsus deruissem, cum deberet egregius agaso manum porrigere, capistro suspendere, cauda subleuare, certe partem tanti oneris quoad resurgerem saltem detrahere, nullum quidem defesso mihi ferebat auxilium sed occipiens a capite immo uero et ipsis auribus totum me compilabat, caedit fusti grandissimo donec fomenti uice ipsae me plagae suscitarent. idem mihi talem etiam excogitauit perniciem. spinas acerrumas et punctu uenenato uiriosas in fascem tortili nodo constrictas caudae meae pensilem deligauit cruciatum ut incessu meo commotae
XVIIII incitataeque funestis aculeis infeste me conuulnerarent. ergo igitur ancipiti malo laborabam. nam cum me cursu proripueram fugiens acerbissimos incursus, uehementiore nisu spinarum feriebar: si dolori parcens paululum restitissem, plagis compellebar ad cursum. nec quicquam uidebatur aliud excogitare puer ille nequissimus quam ut me quoquo modo perditum iret, idque iurans etiam non nunquam comminabatur. et plane fuit quod eius detestabilem malitiam ad peiores conatus stimularet. nam quadam die nimia eius insolentia expugnata patientia mea calces in eum ualidas extuleram. denique tale facinus in me comminiscitur. stuppae sarcina me satis onustum probeque funiculis constrictum producit in uiam deque proxima uillula spirantem carbunculum furatus oneris in ipso meditullio reponit. iamque fomento tenui calescens et enutritus ignis surgebat in flammas et totum me funestus ardor inuaserat nec ullum pestis extremae suffugium nec salutis aliquod apparet solacium et ustrina talis moras non sustinens [et] meliora con-
XX silia praeuertitur. sed in rebus scaeuis adfulsit fortunae nutus hilarior nescio an futuris periculis me reseruans, certe praesente statutaque morte liberans. nam forte pluuiae pridianae

---

3 honerıſ *F* 5 certè (` *erasum*) *F*, certe *φ* 8 cıdıt *F* *inter* cıdıt *et* fuſtı *lacuna quattuor litterarum in Fφ sed nihil periit* 15 aceruıſſımoſ *F* 23 probeque *Stewechius:* ppeq; *Fφ* 25 caruunculū *F'* 29 et *deleui*

recens conceptaculum aquae lutulentae proximum conspicatus ibi memet inprouido saltu totum abicio flammaque prorsus extincta tandem et pondere leuatus et exitio liberatus euado. sed ille deterrimus ac temerarius puer hoc quoque suum nequissimum factum in me retorsit gregariisque omnibus adfirmauit me sponte uicinorum foculos transeuntem titubanti gradu [197] prolapsum ignem ultroneum accessisse. mihi et arridens addidit 'quo usque ergo frustra pascemus igninum istum?'

Nec multis interiectis diebus longe peioribus me dolis petiuit. ligno enim quod gerebam in proximam casulam uendito uacuum me ducens iam se nequitiae meae proclamans imparem miserrimumque istud magisterium rennuens querelas huius modi concinnat 'uidetis istum pigrum tardissimumque et XXI nimis asinum? me praeter cetera flagitia nunc nouis periculis etiam angit. ut quemque enim uiatorem prospexerit siue illa scitula mulier siue uirgo nubilis seu tener puellus, eos iiico disturbato gestamine non nunquam etiam ipsis stramentis abiectis furens incurrit et homines amator talis appetit et humi prostratis illis inhians illicitas atque incognitas temptat libidines et ferinas uoluptates auersa Venere inuitat ad nuptias. nam imaginem etiam sauii mentiendo ore improbo compulsat ac morsitat. quae res nobis non mediocres lites atque iurgia, immo forsitan et crimina pariet. nunc etiam uisa quadam honesta iuuene, ligno quod deuehebat abiecto dispersoque in eam furiosos direxit impetus et festiuus hic amasio humo sordida prostratam mulierem ibidem incoram omnium gestiebat inscendere. quod nisi ploratu questuque femineo conclamatum uiatorum praesidium accurrisset ac de mediis ungulis ipsius esset erepta liberataque, misera illa compauita atque dirupta ipsa quidem cruciabilem cladem sustinuisset, nobis uero poenale reliquisset exitium.'

---

8 ınıgnınů *Fφ*, c. ıgnınum (c *suprascr.*) *add. in margine φ* 9 peıorıb; *fφ:* peıob; *F* 14 praeter *Iuntina:* p̄ *Fφ* 15 quenq; *F* 16 puelluſ *f:* puellu *F*, puella *φ* eos *scripsi:* ſeſe *F*, ecce *coniecit Stewechius*, ſit *Oudendorpius* 17 ſagmentis *coniecit Vulcanius* 21 ſabıı *f* 22 morſıcat *Fφ* medıocreſ *f:* medıocrıſ *F*, medıocrıſ (pe *suprascr.*) *φ* 30 pęnale *F*

XXII Talibus mendaciis admiscendo sermones alios qui meum uerecundum silentium uehementius premerent, animos pastorum in meam perniciem atrociter suscitauit. denique unus ex illis 'quin igitur publicum istum maritum' inquit 'immo communem omnium adulterum illis suis monstruosis nuptiis condignam uictimamus hostiam' et 'heus tu puer' ait 'obtruncato protinus eo intestina quidem canibus nostris iacta, ceteram uero carnem omnem operariorum cenae reserua. nam corium adfirmatum cineris inspersu dominis referemus eiusque mortem de lupo facile mentiemur. sublata cunctatione accusator ille meus noxius, ipse etiam pastoralis exsecutor sententiae laetus et meis insultans malis calcisque illius admonitus quam inefficacem fuisse me Hercules doleo, protinus gladium cotis adtritu parabat.

XXIII Sed quidam de coetu illo rusticorum 'nefas' ait 'tam bellum asinum sic enecare et propter luxuriem lasciuiamque ama- [198] toriam criminatum opera seruitioque tam necessario carere, cum alioquin exsectis genitalibus possit neque in Venerem ullo modo surgere uosque omni metu periculi liberare, insuper etiam longe crassior atque corpulentior effici. multos ego scio non modo asinos inertes uerum etiam ferocissimos equos nimio libidinis laborantes atque ob id truces uesanosque adhibita tali detestatione mansuetos ac mansues exinde factos et oneri ferundo non inhabiles et cetero ministerio patientes. denique nisi uobis suadeo nolentibus, possum spatio modico interiecto, quo mercatum proxumum obire statui, petitis e domo ferramentis huic curae praeparatis ad uos actutum redire trucemque amatorem istum atque insuauem dissitis femoribus emasculare et quouis ueruece mitiorem efficere.'

XXIIII Tali sententia mediis Orci manibus retractus set extremae uitae despiciens maerebam et in nouissima parte corporis totum me periturum deflebam. inedia denique continua uel

---

15 cętu *F* 19 * * ſurgere *F*, ſurgere *φ* metu] cetu *φ et ut uid. F* 23 honerı *F* 29 uebece (r *add. et* u *corr. in* b *a man. secunda*) *F*, uerbece *φ* 30 extracto ſet extreme pene reſeruato *a m. sec. in litura F*, *uera seruauit φ*, *cf. Keilius obs. p. 80* 32 * uł (*uid. fuisse* ł) *F*, ł *φ*

praecipiti ruina memet ipse quaerebam extinguere moriturus quidem nihilo minus sed moriturus integer. dumque in ista necis meae decunctor electione, matutino me rursum puer ille peremptor meus contra montis suetum ducit uestigium. iamque me de cuiusdam uastissimae ilicis ramo pendulo destinato paululum uiam supergressus ipse securi lignum quod deueheret, recidebat. et ecce de proximo specu uastum attollens caput funesta proserpit ursa. quam simul conspexi, pauidus et repentina facie conterritus totum corporis pondus in postremos poplites recello arduaque ceruice sublimiter eleuata lorum quo tenebar rumpo meque protinus pernici fugae committo perque prona non tantum pedibus uerum etiam toto proiecto corpore propere deuolutus immitto me campis subpatentibus et summo studio fugiens immanem ursam ursaque peiorem illum puerum.

XXV

Tunc quidam uiator solitarium uagumque me respiciens inuadit et properiter inscensum baculo quod gerebat obuerberans per obliquam ignaramque me ducebat uiam. nec inuitus ego cursui me commodabam relinquens atrocissimam uirilitatis lanienam. ceterum plagis non magnopere commouebar quippe consuetus ex forma concidi fustibus. sed illa fortuna meis casibus peruicax tam opportunum latibulum misera celeritate praeuersa nouas instruxit insidias. pastores enim mei [199] perditam sibi requirentes uacculam uariasque regiones peragrantes occurrunt nobis fortuito statimque me cognitum capistro prehensum attrahere gestiunt. sed audacia ualida resistens ille fidem hominum deumque detestabatur ‘quid me raptatis uiolenter? quid inuaditis?’

‘An te nos tractamus inciuiliter, qui nostrum asinum furatus abducis? quin potius effaris ubi puerum eiusdem agasonem necatum scilicet occultaris?’ et ilico detractus ad terram

---

2 quidem *F*, equidem *φ* nichilo *F* 8 pſepit (r *supra*) *F*, pſerpit *φ* 11 cômitto *φ et ut uid.* (*primaria enim scriptura fere tota euanuit*) *F*, cô-citato *ut uid. f* 13 et *φ: hodie non comparet in F* 19 lamē . nå (˜ *add. manus secunda*) *F*, lanie (nam *supra*) . nā *φ* 20 ma *in* ex forma *scripsit in rasura manus secunda* (*primitus* nit *uel* nia *fuisse uidetur*), *omittit φ* 28 an] am *Fφ* 29 efferatiſ (a riſ *supra*) *F*, effariſ *φ*

pugnisque pulsatus et calcibus contusus infit deierans nullum semet uidis seductorem sed plane continuatum solutum et solitarium ob indicinae praemium occupasse domino tamen suo restituturum. 'atque utinam ipse asinus' inquit quem nunquam profecto uidissem, uocem quiret humanam dare meaeque testimonium innocentiae perhibere posset! profecto uos huius iniuriae pigeret.'

Sic adseuerans nihil quicquam promouebat. nam collo constrictum reducunt eum pastores molesti contra montis illius
XXVI siluosa nemora, unde lignum puer solebat egerere. nec uspiam ruris aperitur ille sed plane corpus eius membratim laceratum multisque dispersum locis conspicitur. quam rem procul dubio sentiebam ego illius ursae dentibus esse perfectam et Hercules dicerem quod sciebam, si loquendi copia suppeditaret. sed quod solum poteram tacitus licet serae uindictae gratulabar. et cadauer quidem disiectis partibus tandem totum repertum aegreque concinnatum ibidem terrae dedere, meum uero Bellerophontem, abactorem indubitatum cruentumque percussorem criminantes ad casas interim suas uinctum perducunt quoad renascenti die sequenti deductus ad magistratus, ut aiebant, poenae redderetur.

Interim dum puerum illum parentes sui plangoribus querebantur et adueniens ecce rusticus nequaquam promissum suum frustratus destinatam sectionem meam flagitat 'non est' in his inquit unus 'indidem praesens iactura nostra sed plane crastino libet non tantum naturam uerum etiam caput quoque ipsum pessimo isto asino demetere. nec tibi ministerium deerit istorum.'

XXVII Sic effectum est ut in alterum diem clades differretur mea. at ego gratias agebam bono puero quod saltem mortuus unam carnificinae meae dieculam donasset. nec tamen tantillum sal-

1 pugnıq; *F* 2 contınuatū *F*, cōtınatū *φ* 3 ındıcıue *Fφ* ſuo reſtıtuturum atque utınā *praeter* ` *euanuerunt in F*, *leguntur in φ* 5 uıdıſſē uocē *praeter* cē *euanuerunt in F*, *leguntur in φ* 8 nıchıl *F* 11 operıt̄, o *a secunda manu in rasura F*, apt̄ *φ* 17 bellerofontē *F* 21 pęnę *F* 23 & *om. φ* 27 demetere *Heinsius*: demere *F* 28 oꝝ *in* ıſtoꝝ *in ras. in F* 30 mortuuſ *φ*: mort; (*sed deletum*) *F*

tem gratulationi meae quietiue spatium datum. nam mater pueri mortem deplorans acerbam filii fleta et lacrimosa fuscaque ueste contecta ambabus manibus trahens cinerosam cani- [200] tiem heiulans et exinde proclamans stabulum inrumpit meum tunsisque ac diuerberatis uehementer uberibus incipit 'et nunc iste securus incumbens praesepio uoracitati suae deseruit et insatiabilem profundumque uentrem semper esitando distendit nec aerumnae meae miseretur uel detestabilem casum defuncti magistri recordatur sed scilicet senectam infirmitatemque meam contemnit ac despicit et impune se laturum tantum scelus credit: at utcumque se praesumit innocentem. est enim congruens pessimis conatibus contra noxiam conscientiam sperare securitatem. nam pro deum fidem, quadrupes nequissime, licet precariam uocis usuram sumeres, cui tandem uel ineptissimo persuadere possis atrocitatem istam culpa carere cum propugnare pedibus et arcere morsibus misello puero potueris? an ipsum quidem saepius incursare calcibus potuisti, moriturum uero defendere alacritate simili nequisti? certe dorso receptum auferres protinus et infesti latronis cruentis manibus eriperes, postremum deserto deiectoque illo conseruo magistro comite pastore non solus aufugeres. an ignoras eos etiam, qui morituris auxilium salutare denegarint, quod contra bonos mores id ipsum fecerint, solere puniri? sed non diutius meis cladibus laetaberis homicida. senties efficiam misero dolori naturales uires adesse' et cum dicto subsertis manibus exsoluit suam XXVIII sibi fasciam pedesque meos singillatim inligans indidem constringit artissime scilicet ne quod uindictae meae superesset praesidium. et pertica, qua stabuli fores offirmari solebant, arrepta non prius me desiit obtundere quam uictis fessisque uiribus suopte pondere degrauatus manibus eius fustis esset elapsus. tunc de brachiorum suorum cita fatigatione conquesta procurrit ad focum ardentemque titionem gerens mediis ingui-

---

2 acerbā *f*: aceruā *F*, aceruā (b *sup.*) *φ*   11 an (t *sup.*) *F*, at *φ*   13 quadrupeſ *sic Fφ*   15 atrocıtate ıſtā *F*, atrocıtate ıſta *φ*   carere (*punctis notatum*) *F*: uacare *φ*   20 deıectoq; *Fφ*, derelıcto *add. in margine F*   23 fecerınt *deletum post* fecerıut *in F*   29 arrepta *φ*: abrepta *F*

nibus obtrudit donec solo quod restabat nisus praesidio liquida fimo strictim egesta faciem atque oculos eius confoedassem. qua caecitate atque faetore tandem fugata est a me pernicies. ceterum titione delirantis Altheae Meleager asinus interisset.

LIBER VIII

I Noctis gallicinio uenit quidam iuuenis proxima ciuitate, ut [201]
quidem mihi uidebatur unus ex famulis Charites, puellae illius quae mecum aput latrones pares aerumnas exanclauerat. is de eius exitio et domus totius infortunio mira ac nefanda ignem propter adsidens inter conseruorum frequentiam sic adnuntiauit 'Equisones opilionesque et busequae, iam fuit Charite! nobisque misella et quidem casu grauissimo nec uero incomitata Manes adiuit. sed ut cuncta noritis, referam uobis a capite, quae gesta sunt quaeque possent merito doctiores, quibus stilos fortuna subministrat, in historiae specimen chartis inuoluere.

Erat in proxima ciuitate iuuenis natalibus praenobilis, loco clarus et pecuniae fuit satis locuples sed luxurie popinali scortisque et diurnis potationibus exercitatus atque ob id factionibus latronum male sociatus nec non etiam manus infectus humano cruore, Thrasyllus nomine. idque sic erat et
II fama dicebat. hic cum primum Charite nubendo maturuisset,

---

1 obtrudit donec φ: obtrudit;q; donec *F* 2 egreſta *F*, egreſta φ cfedaſſ'e *F* 3 pnicie (ſ *add. manus secunda*) *F*, pnicieſ φ 4 *subscriptum* Ego ſalluſtiuſ legi & emdaui rome Felix. Metaphora mor|foſeon. Lib vii. Explic. Incip liber viii. Feliciter. | *in F* 8 exanclauerat *F*, exanclauerat φ 10 annuntiauit (bat) *F* 11 opilionesque et busequae, iam *scripsi* (opilionesque et busequae *uulgo*): opilioneſq; | &iam buſeſ (*posterior* ſ *inducta*) quę *F*, opilioneſq; etiā buſe q̄ φ 12 nobisque *scripsi:* nobiſ q (*h. e.* qui) *F*φ, nobis quam *uulgo* 13 maniſ *F*, maniſ (peſ) φ noritiſ φ *et ut uid. F*, ueritiſ *f* a capite *om. Hildebrandius* 18 loco] quo *F*φ, equo *ueteres editiones*, loco *uel* eloquio *Hildebrandius* et] eo *F*φ luxurie popinali *Hildebrandius:* luxurię popinaliſ *F*, luxurie popinaliſ φ 20 nec (a) (*corr. manus secunda*) *F*, nec φ 21 thraſilluſ *F*

inter praecipuos procos summo studio petitionis eius munus obierat et quamquam ceteris omnibus id genus uiris antistaret eximiisque muneribus parentum inuitaret iudicium, morum tamen inprobatus repulsae contumelia fuerat aspersus. ac dum erilis puella in boni Tlepolemi manus uenerat, firmiter deorsus delapsum nutriens amorem et denegati thalami permiscens indignationem cruento facinori quaerebat accessum. nanctus denique praesentiae suae tempestillam occasionem, sceleri quod diu cogitarat accingitur. ac die quo praedonum infestis mucronibus puella fuerat astu uirtutibusque sponsi sui liberata, turbae gratulantium exultans insigniter permiscuit sese salutique praesenti ac futurae suboli nouorum maritorum gaudibundus ad honorem splendidae prosapiae inter praecipuos hospites domum nostram receptus occultato consilio sceleris amici fidelissimi personam mentiebatur. iamque sermonibus assiduis et conuersatione frequenti, non numquam [202] etiam cena poculoque communi carior cariorque factus in profundam ruinam Cupidinis sese paulatim nescius praecipitauerat. quidni cum flamma saeui amoris parua quidem primo uapore delectet sed fomentis consuetudinis exaestuans inmodicis ardoribus totos amburat homines.

III

Diu denique deliberauerat secum Thrasyllus, quod nec clandestinis colloquiis opportunum repperiret locum et adulterinae Veneris magis magisque praeclusos aditus copia custodientium cerneret, nouaeque atque gliscentis affectionis firmissimum uinculum non posse dissociari perspiceret, et puellae, si uellet, quamquam uelle non posset, furatrinae coniugale incommodaret rudimentum; et tamen ad hoc ipsum quod non potest, contentiosa pernicie quasi posset impellitur. quod nunc arduum factu putatur, amore per dies roborato facile uidetur effectu. spectate denique sed, oro, sollicitis animis intendite quorsum furiosae libidinis proruperit impetus.

---

2 *et* 27 quanquam *F* 5 bon̆ (ı *add. man. sec.*) *F*, bon *φ* 12 praeſenti ac futurae *Lipsius:* p̄ſentıa future *Fφ* ſobolı *φ* 16 nunquā̊ *F* carıor *corr. ex* carıorıſ *in F* 18 roınā̊ *F* 20 fomentis *scripsi:* fom̄tı *Fφ* 22 thraſılluſ *F* quod *Salmasius:* quo *F*, q̊ *φ* 27 conıugaleſ *F*

IIII Die quadam uenatum Tlepolemus assumpto Thrasyllo petebat indagaturus feras. quid tamen in capreis feritatis est? nec enim Charite maritum suum quaerere patiebatur bestias armatas dente uel cornu. iamque apud frondosum tumulum ramorumque densis tegminibus umbrosum prospectu uestigatorum obsaeptis capreis canes uenationis indagini generosae mandato cubili residentes inuadere bestias immittuntur statimque sollertis disciplinae memores partitae totos praecingunt aditus tacitaque prius seruata mussitatione signo sibi repentino reddito latratibus feruidis dissonisque miscent omnia. nec ulla caprea nec pauens dammula nec prae ceteris feris mitior cerua sed aper immanis atque inusitatus exsurgit toris callosae cutis obesus, pilis inhorrentibus corio squalidus, setis insurgentibus spinae hispidus, dentibus attritu sonaci spumeus, oculis aspectu minaci flammeus, impetu saeuo frementis oris totus fulmineus. et primum quidem canum procaciores, quae comminus contulerant uestigium, genis hac illac iactatis consectas interficit, dein calcata retiola qua primos impetus re-
V duxerat transabiit. et nos quidem cuncti pauore deterriti et alioquin innoxiis uenationibus consueti tunc etiam inermes atque immuniti tegumentis frondis uel arboribus latenter abscondimus, Thrasyllus uero nactus fraudium opportunum decipulum sic Tlepolemum captiose compellat

'Qui stupore confusi uel etiam cassa formidine similes humilitati seruorum istorum uel in modum pauoris feminei deiecti tam opimam praedam mediis manibus amittimus? quin [203]
equos inscendimus? quin ocius indipiscimur? et cape uenabulum et ego sumo lanceam' nec tantillum morati protinus insiliunt equos ex summo studio bestiam insequentes. nec tamen illa genuini uigoris oblita retorquet impetum et incendio feritatis ardescens dente compulso quem primum insiliat cuncta-

1 thlaſyllo *F* 6 obſeptıſ *F* ındagını (*fuit* ſ) *F*, ındagınſ *φ* 7 ınuadere.. (*fuit* nt) *F*, ınuaderent *φ* 9 muſıtatıone *F* 13 ſetıſ *F*, ſetıſ *φ* 21 abſcondimus] *cf. p. 104, 25* 25 ceruorum *coniecit Iacobus de Rhoer* (*feriae Dauentrienses, p. 226*) 27 ocıuſ *sic Fφ* i cape *coniecit Heinsius:* & cape *F*

bunda rimatur. sed prior Tlepolemus iaculum, quod gerebat, insuper dorsum bestiae contorsit. at Thrasyllus ferae quidem pepercit sed equi quo uehebatur Tlepolemus postremos poplites lancea feriens amputat. quadrupes reccidens qua sanguis effluxerat toto tergo supinatus inuitus dominum suum deuoluit ad terram. nec diu et eum furens aper inuadit iacentem ac primo lacinias eius, mox ipsum resurgentem multo dente laniauit. nec coepti nefarii bonum piguit amicum uel suae saeuitiae litatum saltem tanto periculo cernens potuit expleri, sed percito atque plagosa crura [uulnera] contegenti suumque auxilium miseriter roganti per femus dexterum dimisit lanceam tanto ille quidem fidentius quanto crederet ferri uulnera similia futura prosectu dentium. nec non tamen ipsam quoque bestiam facili manu transadigit. ad hunc modum definito VI
iuuene exciti latibulo suo quisque familia maesta concurrimus. at ille quamquam perfecto uoto, prostrato inimico laetus ageret, uultu tamen gaudium tegit et frontem adseuerat et dolorem simulat et cadauer, quod ipse fecerat, auide circumplexus omnia quidem lugentium officia sollerter affinxit sed solae lacrimae procedere noluerunt. sic ad nostri amaritudinem, qui uere lamentabamur, conformatus manus suae culpam bestiae dabat.

Necdum satis scelere transacto Fama dilabitur et cursus primos ad domum Tlepolemi detorquet et aures infelicis nuptae percutit. quae quidem simul percepit tale nuntium quale non audiet aliud, amens et uecordia percita cursuque bacchata furibundo per plateas populosas et arua rurestria fertur insana uoce casum mariti quiritans. confluunt ciuium maestae cateruae, secuntur obuii dolore sociato, ciuitas cuncta uacuatur studio uisionis. et ecce mariti cadauer accurrit labantique spiritu totam se super corpus effudit ac paenissime ibidem quam deuouerat ei reddidit animam. sed aegre manibus erepta suo-

---

3 pepcıſſ& eq *F et corr. in* pepē ſ& *φ* 4 quadrupeſ *sic F* 5 tergo] ergo *Fφ* 6 et *φ:* ſed *F* 8 ceptı *φ: euanuit in F* 9 ſeuıtıe lıtatū (*ita φ*) *praeter* ſe *euanuit in F* 10 ſ; (*ita φ*) *euanuit in F* uulnera *om. uulgo* 16 quanquam *F* 20 amarıtudıně (*ita φ*) *praeter* dıne *euanuit in F* 21 ēfirmatuſ *Fφ* 29 accurrıt *φ:* accurſıt *F*

rum inuita remansit in uita, funus uero toto feralem pompam prosequente populo deducitur ad sepulturam. [204]

VII Sed Thrasyllus nimium nimius clamare plangere et quas in primo maerore lacrimas non habebat, iam scilicet crescente gaudio reddere et multis caritatis nominibus ueritatem ipsam fallere. illum amicum coaetaneum contubernalem, fratrem denique addito nomine lugubre ciere, nec non interdum manus Charites a pulsandis uberibus amouere, luctum sedare, heiulatum cohercere, uerbis palpantibus stimulum doloris obtundere, uariis exemplis multiuagi casus solacia nectere, cunctis tamen mentitae pietatis officiis studium contrectandae mulieris adhibere odiosumque amorem suum perperam delectando nutrire. sed officiis inferialibus statim factis puella protinus festinat ad maritum suum demeare cunctasque prorsus pertemptat uias, certe illam lenem otiosamque nec telis ullis indigentem sed placidae quieti consimilem: inedia denique misera et incuria squalida tenebris imis abscondita iam cum luce transegerat. sed Thrasyllus instantia peruicaci partim per semet ipsum partim per ceteros familiares ac necessarios, ipsos denique puellae parentes extorquet tandem iam lurore et inluuie paene conlapsa membra lauacro, cibo denique confoueret. at illa parentum suorum alioquin reuerens inuita quidem uerum religiosae necessitati subcumbens uultu non quidem hilaro uerum paulo sereniore obiens, ut iubebatur, uiuentium munia, prorsus in pectore, immo uero penitus in medullis luctu ac maerore carpebat animum et dies totos totasque noctes insumebat lu-

---

7 lugubre *de Rooy spicilegii p. 45* (lugubriter *Pricaeus*): lugere *F*, lugubrı (ubrı *supra*) *φ* 12 lactando *coniecit Heinsius* 13 ſtato more explicitis *coniecit Heinsius* 16 mędıa *F* 24 paulo *φ*: pau— *F* (*folii 160 dextera pars lacera fuisse uidetur, membranae enim particula ueteri membranae inglutinata est ita ut aliquot uerba perierint: factum hoc esse ante codicem φ exaratum demonstrauit Keilius obseruationum criticarum p. 77 sq.*) obiens *uulgo*: obędienſ *F* munıa (*a manu secunda in lacuna; sequitur a manu antiqua* ma) *φ*: ma *F* prurſuſ *Fφ* 25 ınſpectore *F*, ınſpectore (pectore *supra*) *φ* ī medullıſ (*a manu secunda in lacuna*) *φ*: lıſ *F* 26 & dıeſ totoſ (*a manu prima*) *φ*: toſ *F* luctuoſo deſıderıo (*praeter* derıo *a manu secunda in lacuna*) *φ*: derıo *F*

ctuoso desiderio et imagines defuncti, quas ad habitum dei Liberi formauerat, adfixo seruitio diuinis percolens honoribus ipso sese solacio cruciabat. Thrasyllus praeceps alioquin et de VIII ipso nomine temerarius priusquam dolorem lacrimae satiarent et percitae mentis resideret furor, et in sese nimietatis senio lassesceret luctus, adhuc flentem maritum, adhuc uestes lacerantem, adhuc capillos distrahentem non dubitauit de nuptiis conuenire et impudentiae labe tacita pectoris sui secreta fraudesque ineffabiles detegere. sed Charite uocem nefandam et horruit et detestata est et uelut graui tonitru procellaque sideris uel etiam ipso diali fulmine percussa corruit corpus et obnubilauit animam. sed interuallo reualescente paulatim spiritu ferinos mugitus iterans etiam scaenam pessimi Thrasylli perspiciens ad limam consilii desiderium petitoris distulit. [205] tunc inter moras umbra illa misere trucidati Tlepolemi sanie cruentam et pallore deformem attollens faciem quietem pudicam interpellat uxoris

'Mi coniux quod tibi prorsus ab alio dici non licebit, et si pectori tuo iam permaneat nostri memoria uel acerbae mortis meae casus foedus caritatis intercidit, quouis alio felicius maritare, modo ne in Thrasylli manum sacrilegam conuenias, neue sermonem conferas nec mensam accumbas nec toro adquiescas. fuge mei percussoris cruentam dexteram. noli parricidio nuptias auspicari. uulnera illa, quorum sanguinem tuae lacrimae proluerunt, non sunt tota dentium uulnera sed lancea mali

1 quaſ ad habıtum deı (*a manu sec. in lacuna*) *φ*: qu *F* 2 forauerat *Fφ* ſeruıtıo dıuınıſ percolenſ (*a manu sec. in lacuna*) *φ*: ſ (*sequitur lacuna 19 uel 20 litterarum*) *F* 3 ſolatıo crucıabat (*praeter* ſola *a manu sec. in lacuna, deinde a manu prima*) tharſylluſ *φ*: ſolac (*lacuna 22 litterarum*) ra|ſylluſ *F* alıoquın et de ıpo noīe (*in lacuna a manu secunda praeter* alıo) *φ*: alıo *F* 10 tontru *F*, tonıtru *φ* 13 ıteranſ *F*: reıteranſ *φ* 15 ſanie *Meursius*: ſane *Fφ* 19 pmaneat *φ*: pmanat *F* aceruę *F*, acerbę *f*, acerue *φ* 20 fęduſ *F* 24 tuae *Keilius*: he (*in lacuna a manu secunda*) *φ*, ę *F* 25 uulnera ſed *φ*: uul *F*

Thrasylli me tibi fecit alienum' et addidit cetera omnemque scaenam sceleris inluminat.

VIIII At illa ut primum maesta quieuerat, toro impressa facie etiam nunc dormiens lacrimis emanantibus decoras genas cohumidat et uelut quoddam tormentum subitum patiens luctu redintegrato prolixum heiulatum fundit discissaque interula decora brachia saeuientibus palmulis conuerberat. nec tamen cum quoquam participatis nocturnis imaginibus sed indicio facinoris prorsus dissimulato et nequissimum percussorem punire et aerumnabili uitae sese subtrahere tacita decernit. ecce rursus improuidae uoluptatis detestabilis petitor aures obseratas de nuptiis obtundens aderat. sed illa clementer aspernata sermonem Thrasylli astuque miro personata instanter garrienti summisseque deprecanti

'Adhuc' inquit 'tui fratris meique carissimi mariti facies pulchra illa in meis deuersatur oculis, adhuc odor cinnameus ambrosei corporis per nares meas percurrit, adhuc formonsus Tlepolemus in meo uiuit pectore. boni ergo et optimi consules si luctui legitimo miserrimae feminae necessarium concesseris tempus quoad residuis mensibus spatium reliquum compleatur anni, quae res cum meum pudorem tum etiam tuum salutare commodum respicit, ne forte inmaturitate nuptiarum indignatione iusta manes acerbos mariti ad exitium salutis tuae suscitemus.'

X Nec isto sermone Thrasyllus sobriefactus uel saltem tem-

---

1 thrafilli *F* et addidit (*praeter* dit *in lacuna a manu secunda*) *φ*: dit *F* 2 iluminat at illa (*praeter* ilumi *et* illa *in lacuna a manu secunda*) *φ*: inlumi . . . . illa *F* 3 impreffa facie etiam *Keilius*: faciem impreffa (*omisso* etiā) *in lacuna a manu secunda φ*: iā *F* 4 emanantib9 genaf cohumidat *in lacuna a manu secunda φ*: ema (*sequitur lacuna 22 litterarum*) ndat (*non* ndat) *F* 5 tormto inquieta quieti excuffa luctu *in lac. a manu sec. praeter* torm̄ *in φ*, torm̄ (*lacuna 29 litterarum*) ctu *F*, *supplementa Keilii adscripsi* 6 heu heu eiulat Difciffaque interula *praeter* heu *in lac. a manu sec. φ*, heula (*hoc certe esse uidetur*) (*lacuna 20 litterarum*) la *F* (*add. in marg.* iterula), *supplementa sunt Keilii* decora brachia (*in lacuna a manu secunda*) *φ*: decorabchia *F* 10 improuidae] imperor uide (*sed inductum*) *F*, impetor uide *φ*, *an* in maerore uiduae *scribendum?* 15 km̄i *F* 23 aceruof *F*

pestiua pollicitatione recreatus identidem pergit linguae sauciantis susurros improbos inurguere quoad simulanter reuicta Charite suscipit 'istud equidem certe magnopere deprecanti concedas necesse est, mi Thrasylle, ut interdum taciti clandestinos coitus obeamus nec quisquam persentiscat familiarium quoad dies reliquos metiatur annus.'

Promissioni fallaciosae mulieris oppressus subcubuit Thra-
[206] syllus et prolixe consentit de furtiuo concubitu noctemque et opertas exoptat ultro tenebras uno potiundi studio postponens omnia. 'sed heus tu' inquit Charite 'quam probe ueste contectus omnique comite uiduatus prima uigilia tacitus fores meas accedas unoque sibilo contentus nutricem istam meam opperiare quae claustris adhaerens excubabit aduentui tuo. nec setius patefactis aedibus acceptum te nullo lumine conscio ad meum perducet cubiculum.'

Placuit Thrasyllo scaena feralium nuptiarum. nec sequius XI
aliquid suspicatus sed expectatione turbidus de diei tantum spatio et uesperae mora querebatur. sed ubi Sol tandem nocti decessit, ex imperio Charites adornatus et nutricis captiosa uigilia deceptus inrepit cubiculum pronus spei. tunc anus de iussu dominae blandiens ei furtim depromptis calicibus et oenophoro, quod inmixtum uino soporiferum gerebat uenenum, crebris potionibus auide ac secure haurientem mentita dominae tarditatem quasi parentem adsideret aegrotum facile sepeliuit ad somnum. iamque eo ad omnes iniurias exposito ac supinato introuocata Charite masculis animis impetuque diro fremens inuadit ac supersistit sicarium

'En' inquit fidus coniugis mei comes, en uenator egregius, XII
en carus maritus. haec est illa dextra quae meum sanguinem fudit, hoc pectus quod fraudulentas ambages in meum concinnauit exitium, oculi isti quibus male placui, qui quodam modo futuras tenebras auspicantes uenientes poenas antecedunt. qui-

---

1 lingue̜ ſatiati *deleta in F*, lingue ſatiati *φ* 2 quoad] qđ *F*, q̧ *φ* 6 reliquoſ *f:* reliquuſ *Fφ* annů *F′φ* 10 charitate *Fφ* (charite *marg. φ*) 19 adornatuſ *φ:* adhortatuſ *F* 21 oenoforo *F* 32 pe̜naſ *F*

esce securus, beate somniare. non ego gladio, non ferro petam. absit ut simili mortis genere cum marito meo coaequeris. uiuo tibi morientur oculi nec quicquam uidebis nisi dormiens. faxo feliciorem necem inimici tui quam uitam tuam sentias. lumen certe non uidebis, manu comitis indigebis, Chariten non tenebis, nuptias non frueris, nec mortis quiete recreaberis nec uitae uoluptate laetaberis sed incertum simulacrum errabis inter Orcum et Solem et diu quaeres dexteram quae tuas expugnauit pupulas, quodque est in aerumna miserrimum nescies de quo queraris. at ego sepulchrum mei Tlepolemi tuo luminum cruore libabo et sanctis manibus eius istis oculis parentabo. sed quid mora temporis dignum cruciatum lucraris et meos forsitan tibi pestiferos imaginaris amplexus? relictis somnolentis tenebris ad aliam poenalem euigila caliginem. attolle uacuam faciem, uindictam recognosce, infortunium intellege, aerumnas computa. sic pudicae mulieri tui placuerunt oculi, [207] sic faces nuptiales tuos illuminarunt thalamos. ultrices habebis pronubas et orbitatem comitem et perpetuae conscientiae stimulum.'

XIII Ad hunc modum uaticinata mulier acu crinali capite deprompta Thrasylli conuulnerat tota lumina eumque prorsus exoculatum relinquens dum dolore nescio crapulam cum somno discutit, arrepto nudo gladio quo se Tlepolemus solebat incingere, per mediam ciuitatem cursu furioso proripit se, procul dubio nescio quod scelus gestiens recta monimentum mariti contendit. at nos et omnis populus, nudatis totis aedibus studiose consequimur hortati mutuo ferrum uaesanis extorquere manibus. sed Charite capulum Tlepolemi propter assistens gladioque fulgenti singulos abigens ubi fletus uberes et lamentationes uarias cunctorum intuetur

'Abicite' inquit 'importunas lacrimas, abicite luctum meis uirtutibus alienum. uindicaui in mei mariti cruentum perem-

---

6 recreauerıſ *ante emendat. secundae manus Fφ* 7 lętaberıſ *f*, letaberıſ *φ*: lętauerıſ *F* 10 ū *in* ſepulchrū *in ras. a secunda manu scriptum in F.* ſepulchrū *φ* 14 penale *F* attolle] ac tu ın (*praeter* a *in ras. a sec. manu scripta*) *F*, attale *φ* 25 recta *Vrsinus:* ſecta *Fφ* (*sed in F deletum*) 27 uęſanıſ *F:* ueſanıſ *φ* 28 capulū *φ*: caput *F*

ptorem, punita sum funestum mearum nuptiarum praedonem. iam tempus est ut isto gladio deorsus ad meum Tlepolemum uiam quaeram. et enarratis ordine singulis quae sibi per XIIII
somnium nuntiauerat maritus quoque astu Thrasyllum inductum petisset, ferro sub papillam dexteram transadacto corruit et in suo sibi peruolutata sanguine postremo balbutiens incerto sermone perflauit animam uirilem. tunc propere familiares miserae Charites accuratissime corpus ablutum unita sepultura ibidem marito perpetuam coniugem reddidere.

Thrasyllus uero cognitis omnibus nequiens idoneum exitium praesenti clade reddere certusque tanto facinori nec gladium sufficere sponte delatus ibidem ad sepulchrum ‘ultronea uobis, infesti Manes, en adest uictima’ saepe clamitans, ualuis super sese diligenter obseratis inedia statuit elidere sua sententia damnatum spiritum.’

Haec ille longos trahens spiritus et non nunquam inlacrimans XV
grauiter adfectis rusticis adnuntiabat. tunc illi mutati domini nouitatem metuentes et infortunium domus erilis altius miserantes fugere conparant. sed equorum magister qui me curandum magna ille quidem commendatione susceperat, quidquid in casula pretiosum conditumque seruabant meo atque aliorum iumentorum dorso repositum asportans sedes pristinas deserit. gerebamus infantulos et mulieres, gerebamus pullos anseres haedos catellos et quidquid infirmo gradu fugam morabatur, nostris quoque
[208] pedibus ambulabat. nec me pondus sarcinae quamquam enormis urguebat quippe gaudiali fuga detestabilem illum exectorem uirilitatis meae relinquentem.

Siluosi montis asperum permensi iugum rursusque reposita camporum spatia peruecti iam uespera semitam tenebrante peruenimus ad quoddam castellum frequens et opulens, unde

---

2 mei *f*, meů *ut uid. F*, mei^u *φ* 5 c̄corruit *Fφ* 7 pflauit *F*, perflauit *φ* 8 miſere* *F*, miſere *φ* munita *Fφ* 13 uictima *praeter* ui *a sec. manu in rasura in F*, uictima *φ* 14 mędia *F*, media *φ* 22 aſportanſ *φ*: adſportanſ *F* 23 *an|ſereſ (n *add. et mediam* e *corr. ex* a *manus secunda*) *F*, paſſereſ *φ* ędoſ 25 quanquam *F* 29 pec^vodu *F*

nos incolae nocturna, immo uero matutina etiam prohibebant egressione. lupos enim numerosos grandes et uastis corporibus sarcinosos ac nimia ferocitate saeuientes passim rapinis adsuetos infestare cunctam illam regionem iamque ipsas uias obsidere et in modum latronum praetereuntes adgredi, immo etiam uaesana fame rabidos finitimas expugnare uillas exitiumque inertissimorum pecudum ipsis iam humanis capitibus imminere. denique ob iter illud, qua nobis erat commeandum, iacere semesa hominum corpora suisque uisceribus nudatis ossibus cuncta candere ac per hoc nos quoque summa cautione uiae reddi debere idque uel in primis obseruitare ut luce clara et die iam prouecto et sole florido uitantes undique latentes insidias, cum et ipso lumine dirarum bestiarum repigratur impetus, non laciniatim disperso sed cuneatim stipato commeatu difficultates illas transabiremus.

XVI sed nequissimi fugitiui ductores illi nostri caecae festinationis temeritate ac metu incertae insecutionis spreta salubri monitione nec expectata luce proxuma circa tertiam ferme uigiliam noctis onustos nos ad uiam propellunt. tunc ego metu praedicti periculi quantum potui turbae medius et inter conferta iumenta latenter absconditus clunibus meis adgressionibus ferinis consulebam. iamque me cursu celeri ceteros equos antecellentem mirabantur omnes. sed illa pernicitas non erat alacritatis meae sed formidinis indicium. denique mecum ipse reputabam Pegasum inclutum illum metu magis uolaticum fuisse ac per hoc merito pinnatum proditum dum in altum et ad usque caelum subsilit ac resultat formidans scilicet igniferae morsum Chimaerae. nam et illi pastores qui nos agebant, in speciem proelii manus obarmauerant. hic lanceam, ille uenabulum, alius gerebat spicula, fustem alius, sed et saxa, quae salebrosa semita largiter subministrabat. erant qui sudes praeacutas attollerent. plerique tamen ardentibus facibus proterrebant feras. nec quicquam praeter unicam tubam deerat quin acies esset proeliaris. sed nequicquam frustra

---

10 uıa *F* 14 dıſperſoſ *Fφ* 21 adgeſſıonıb; *Fφ* 25 uolantıcū *F'* 26 ſubſılıt *φ*: ſuſſılıt *F* 27 chımerę *F* 28 p̄lıı *F* 32 nec *φ*: ne *F* 33 p̄lıarıſ *F*

[209] timorem illum satis inanem perfuncti longe peiores inhaesimus laqueos. nam lupi forsitan confertae iuuentutis strepitu uel certe nimia luce flammarum deterriti uel etiam aliorsum grassantes nulli contra nos aditum tulerunt ac ne procul saltem ulli comparuerant. uillae uero, quam tunc forte praeteribamus, XVII coloni multitudinem nostram latrones rati satis agentes rerum suarum eximieque trepidi canes rabidos et immanes et quibusuis lupis et ursis saeuiores, quos ad tutelae praesidia curiose fuerant alumnati, iubilationibus solitis et cuiusque modi uocibus nobis inhortantur, qui praeter genuinam ferocitatem tumultu suorum exasperati contra nos ruunt et undique laterum circumfusi passim insiliunt ac sine ullo dilectu iumenta simul et homines lacerant diuque grassati plerosque prosternunt. cerneres non tam Hercules memorandum quam miserandum etiam spectaculum canes copiosos ardentibus animis alios fugientes arripere, alios stantibus inhaerere, quosdam iacentes inscindere et per omnem nostrum commeatum morsibus ambulare. ecce tanto periculo malum maius insequitur. de summis enim tectis ac de proxumo colle rusticani illi saxa super nos raptim deuoluunt ut discernere prorsus nequiremus qua potissimum caueremus clade, comminus canum an eminus lapidum. quorum quidem unus caput mulieris, quae meum dorsum residebat, repente percussit. quo dolore commota statim fletu cum clamore sublato maritum suum pastorem illum suppetiatum ciet. at ille deum fidem clamitans et cruorem uxoris XVIII abstergens altius quiritabat·

‘Quid miseros homines et laboriosos uiatores tam crudelibus animis inuaditis atque obteritis? quas praedas inhiatis? quae damna uindicatis? at non speluncas ferarum uel cautes incolitis barbarorum ut humano sanguine profuso gaudeatis.’ uix haec dicta et statim lapidum congestus cessauit imber et infestorum canum reuocata conquieuit procella. unus illinc denique de summo cupressus cacumine ad nos inquit ‘non uestro-

1 meſim; *F* 9 cuiusque modi *scripsi:* cuiuſcemodi *Fφ* 14 miſerarandũ *F*¹ 26 abſtergenſ *φ*: abſtgenſ *F* 28 inhiatis *scripsi:* munitiſ *sic Fφ* (*cf. u.* 33 non uestrorum spoliorum cupidine) punitis *coniecit Oudendorpius*

rum spoliorum cupidine latrocinamur sed hanc ipsam cladem de uestris protelamus manibus. iam denique pace tranquilla securi potestis incedere.'

Sic ille, sed nos plurifariam uulnerati reliquam uiam capessimus alius lapidis, alius morsus uulnera referentes, uniuersi tamen saucii. aliquanto denique uiae permenso spatio peruenimus ad nemus quoddam proceris arboribus consitum et pratentibus uiretis amoenum, ubi placuit illis ductoribus nostris [210] refectui paululum conquiescere corporaque sua diuerse laniata sedulo recurare. ergo passim prostrati solo primum fatigatos animos recuperare ac dehinc uulneribus medelas uarias adhibere festinant. hic cruorem praeterfluentis aquae rore deluére, ille spongiis madidatis tumores comprimere, alius fasciolis hiantes uincire plagas. ad istum modum saluti suae quisque consulebat.

VIIII Interea quidam senex de summo colle prospectat quem circum capellae pascentes opilionem esse profecto clamabant. cum rogauit unus e nostris haberetne uenui lactem uel adhuc liquidum uel in caseum recentem inchoatum. at ille diu capite quassanti 'uos autem' inquit 'de cibo uel poculo uel omnino ulla refectione nunc cogitatis? an nulli scitis quo loco consederitis?' et cum dicto conductis ouiculis conuersus longe recessit. quae uox eius et fuga pastoribus nostris non mediocrem pauorem incussit. ac dum perterriti de loci qualitate sciscitari gestiunt nec est qui doceat, senex alius magnus ille quidem, grauatus annis, totus in baculum pronus et lassum trahens uestigium ubertim lacrimans per uiam proximat uisisque nobis cum fletu maximo singulorum iuuenum genua contingens sic adorabat

XX 'Per Fortunas uestrosque Genios sic ad meae senectutis spatia ualidi laetique ueniatis, decepto seni subsistite meumque paruulum ab inferis ereptum canis meis reddite. nepos namque meus et itineris huius suauis comes dum forte passe-

12 deluere *sic Fφ* 13 ſpongeiſ *Fφ* 18 lacte (ᵓ *deletum*) *F*, lac *φ* 19 inchoatū *sic Fφ*, incoactum *uulgo*, (recenter coagulatum *coniecit Heinsius*) 20 quaſſante *F*, quaſſanti *φ* 33 paſſare *F*, paſſere *φ*

rem incantantem sepiculae consectatur arripere, delapsus in proximam foueam, quae fruticibus imis subpatet, in extremo iam uitae consistit periculo quippe cum de fletu ac uoce ipsius auum sibi saepicule clamitantis uiuere illum quidem sentiam, sed per corporis, ut uidetis, mei defectam ualitudinem opitulari nequeam. at uobis aetatis et roboris beneficio facile est subpetiari miserrimo seni puerumque illum nouissimum successionis meae atque unicam stirpem sospitem mihi facere.'

Sic deprecantis suamque canitiem distrahentis totos qui- XXI
dem miseruit. sed unus prae ceteris et animo fortior et aetate iuuenior et corpore ualidior quique solus praeter alios incolumis proelium superius euaserat, exurgit alacer et percontatus quonam loci puer ille decidissit, monstrantem digito non longe frutices horridos senem illum inpigre comitatur. ac dum pa-
[211] bulo nostro suaque cura refecti sarcinulis quisque sumptis suis uiam capessunt, clamore primum nominatim cientes illum iuuenem frequenter inclamant, mox hora diutina commoti mittunt e suis arcessitorem unum qui requisitum comitem tempestiuae uiae commonefactum reduceret. at ille modicum commoratus refert sese buxanti pallore trepidus, mira super conseruo suo renuntiat. conspicatum se quippe supinato illi et iam ex maxima parte consumpto immanem draconem mandentem insistere nec ullum usquam miserrimum senem comparere illum. qua re cognita et cum pastoris sermone conlata, qui eum prorsus hunc illum nec alium locorum inquilinum praeminabatur, pestilenti deserta regione uelociori se fuga proripiunt nosque pellunt
crebris tundentes fustibus. celerrime denique longo itinere XXII
confecto pagum quendam accedimus ibique totam perquiescimus noctem, ubi coeptum facinus oppido memorabile narrare cupio.

---

5 ualetudinē *f* 10 fortiori-, ri *corr. a sec. manu in* r (*num rasura deinde sit dubites*) *F*, fortior *φ* 12 plūs *F* 24 miserimū *Fφ* 25 q eū prs; | hunc illū nec aliū cocorū inqlinū pmineba͞t (‾ *erasum*) *inducta in F*, q eū prs; hūc illū nec aliū | coco4 iqlinū pminebā͞t *non deleta in φ*, *an* qui saeuum prorsus hunc [illum nec] anguem locorum inquilinum praeminabatur *scribendum?* 28 celerime *ante secundae man. corr. Fφ* 30 ceptū *F*

Seruus quidam, cui cunctam familiae tutelam dominus permiserat suus quique possessionem maximam illam, in quam deuerteramus, uillicabat, habens ex eodem famulitio conseruam coniugem, liberae cuiusdam extrariaeque mulieris flagrabat cupidine. quo dolore paelicatus uxor eius instricta cunctas mariti rationes et quicquid horreo reconditum continebatur admoto combussit igne. nec tali damno tori sui contumeliam uindicasse contenta iam contra sua saeuiens uiscera laqueum sibi nectit infantulumque, quem de eodem marito iam dudum susceperat, eodem funiculo nectit seque per altissimum puteum adpendicem paruulum trahens praecipitat. quam mortem dominus eorum aegerrime sustinens arreptum seruulum, qui causam tanti sceleris uxori suae praestiterat, nudum ac totum melle perlitum firmiter alligauit arbori ficulneae cuius in ipsa cariosa stipite inhabitantium formicarum nidificia borriebant et ultro citro commeabant multiiuga scaturrigine. quae simul dulcem ac mellitum corporis nidorem persentiscunt, paruis quidem sed numerosis et continuis morsiunculis penitus inhaerentes per longi temporis cruciatum ita carnibus atque ipsis uisceribus adesis homine consumpto membra nudarunt ut ossa tantum uiduata pulpis nitore nimio candentia funestae cohaererent arbori.

XXIII Hac quoque detestabili deserta mansione paganos in summo luctu relinquentes rursum pergimus dieque tota campestres emensi uias ciuitatem quandam populosam et nobilem iam fessi [212] peruenimus. inibi larem sedesque perpetuas pastores illi statuere decernunt quod et longe quaesituris firmae latebrae uiderentur et annonae copiosae beata celebritas inuitabat. triduo denique iumentorum refectis corporibus quo uendibiliores uideremur, ad mercatum producimur magnaque uoce praeconis pretia singulis nuntiantis equi atque alii asini opulentis empto-

---

1 cunctā̊ *fφ* : cuncta *F* 3 famılitıo *F et ante corr. secundae man. φ* 4 c̄ıugā̊ *F*, cōıugā̊ *φ* (e *supra*) flagabat (r *add. man. sec.*) *F* 12 *ante* arreptů *deletum* ad *in F* 14 ıpſo *F* 15 borrıbant (e *add. prima manus*) *F*, burıebant *φ* 19 crucıatu *Fφ* 29 uen|dıuılıoreſ *F* 30 ꝑducım; *F*

ribus praestinantur, at me relictum solum ac subsiciuum cum fastidio plerique praeteribant. iamque taedio contrectationis eorum, qui de dentibus meis aetatem computabant, manum cuiusdam faetore sordentem, qui gingiuas identidem meas putidis scalpebat digitis, mordicus adreptam plenissime conterui. quae res circumstantium ab emptione mea utpote ferocissimi deterruit animos. tunc praeco disruptis faucibus et rauca uoce saucius in meas fortunas ridiculos construebat iocos 'quem ad finem cantherium istum uenui frustra subiciemus et uetulum extritis ungulis debilem et dolore deformem et in hebeti pigritia ferocem nec quicquam amplius quam ruderarium cribum? atque ideo uel donemus eum cuipiam siqui tamen faenum suum perdere non grauatur.'

Ad istum modo praeco ille cachinnos circumstantibus com- XXIIII
mouebat. sed illa fortuna mea saeuissima, quam per tot regiones iam fugiens effugere uel praecedentibus malis placare non potui, rursum in me caecos detorsit oculos et emptorem aptissimum duris meis casibus mire repertum obiecit. scitote qualem: cinaedum et senem cinaedum caluum quidem sed cincinnis semicanis et pendulis capillatum, unum de triuiali popularium faece qui per plateas et oppida cymbalis et crotalis personantes deamque Syriam circumferentes mendicare compellunt. is nimio praestinandi studio praeconem rogat cuiatis essem. at ille Cappadocum me et satis forticulum denuntiat. rursum requirit annos aetatis meae. sed praeco lasciuiens 'mathematicus quidem qui stellas eius disposuit, quintum ei numerauit annum sed ipse scilicet melius istud de suis nouit professionibus. quamquam enim prudens crimen Corneliae legis incurram si ciuem Romanum pro seruo tibi uendidero, quin emis bonum et frugi mancipium quod te et foris et domi poterit iuuare?'

Sed exinde odiosus emptor aliud de alio non desinit

1 at] ac *Fφ* 3 ętateſ *F*, etateſ *φ* 4 gıngıbaſ *Fφ* 5 plenıſſıme *sic Fφ*, paenıſſime *uulgo* ēterui *praeter* ē *in ras. a manu sec. scriptum in F*, cōgerui *φ* 7 dırruptıſ *F* 11 amplı; *f*: amplıſ *F* crıbů *sic F* (*cf.* '*crivello*') 12 atque ıdeo uel *φ*: quare *in ras. fere 11 litt. scripsit m. sec. in F* 16 fugenſ (ı *add. man. sec.*) *F* 19 cınedů *bis F* cınncınnıſ *F'* 20 trıuıalı *fφ*: trıbıalı *F* 21 cıbalıſ *F* 22 ſyrıa *F*, ſırıå *φ* 28 quanquam *F*

quaerere, denique de mansuetudine etiam mea percontatur
XXV anxie. at praeco 'ueruecem' inquit 'non asinum uides ad usus [213] omnes quietum, non mordacem nec calcitronem quidem sed prorsus ut in asini corio modestum hominem inhabitare credas. quae res cognitu non ardua. nam si faciem tuam mediis eius feminibus immiseris, facile periclitaberis quam grandem tibi demonstret patientiam.'

Sic praeco lurchonem tractabat dicacule sed ille cognito cauillatu similis indignanti 'at te' inquit 'cadauer surdum et mutum delirumque praeconem omnipotens et omniparens Dea Syria et sanctus Sabadius et Bellona et mater Idea, cum suo Adone Venus domina caecum reddant, qui scurrilibus iam dudum contra me uelitaris iocis. an me putas, inepte, iumento fero posse deam committere ut turbatum repente diuinum deiciat simulacrum egoque miser cogar crinibus solutis discurrere et deae meae humi iacenti aliquem medicum quaerere?'

Accepto tali sermone cogitabam subito uelut lymphaticus exilire ut me ferocitate cernens exasperatum emptionem desineret. sed praeuenit cogitatum meum emptor anxius pretio depenso statim, quod quidem gaudens dominus scilicet taedio mei facile suscepit, septemdecim denarium, et ilico me tumicla spartea deligatum tradidit Philebo. hoc enim nomine cense-
XXVI batur iam meus dominus. at ille susceptum nouicium famulum trahebat ad domum statimque illinc de primo limine proclamat 'puellae, seruum uobis pulchellum en ecce mercatus perduxi.' sed illae puellae chorus erat cinaedorum quae statim exultan-

---

2 ūbecē *F*, ůbecē (pu *suprascr.*) *φ* 3 calcetronē *Fφ* 6 emıſerıſ *F* *post* periclitaberiſ (b *corr. ex* u *man. prima*) *add.* uideniſ *m. recentissima in F*, *om. φ* 8 lyrchonē *Fφ* cogn·to (i *add. man. sec.*) *F*, cognito *φ* 10 de aſſyrıa ·& (*fuit* ſ) *F*, dea ·ſiria et (*fuit* ſ) *φ* 11 mater ıdea *fφ*: mater dea *ut uid.* *F* 12 reddant *f*: reddunt *Fφ* 16 querre (e *suprascr.*) *F* 17 ·ccepto (*in ras. scripsit* A *man. secunda*) *F* ſermonē (*uid. fuisse* ˀ) *F* lỹphacıτ; *F* 21 u *in* denariů *a manu sec. in ras. scripta in F*, denarıū *φ* umicla *Scaliger*: tumıda· (t *in ras. scripsit man. secunda; post* a *in ras. fuit* ſ) *F*, ſtumıda *φ* 25 mercat· (*uid. fuisse* a: *in ras. add.*: *man. secunda*) *F*, mercata *φ* 26 cınedoꝝ *F*

tes in gaudium fracta [rauca] et effeminata uoce clamores absonos intollunt rati scilicet uere quempiam hominem seruulum ministerio suo paratum. sed postquam non ceruam pro uirgine sed asinum pro homine succidaneum uidere, nare detorta magistrum suum uarie cauillantur. non enim seruum sed maritum illum scilicet sibi perduxisse. et 'heus' aiunt 'caue ne solus exedas tam bellum scilicet pullulum sed nobis quoque tuis palumbulis non nunquam inpertias.'

Haec et huius modi mutuo blaterantes praesepio me proximo deligant. erat quidam iuuenis satis corpulentus, conlaticia stipe de mensa paratus qui foris quidem circumgestantibus deam cornu canens adambulabat, domi uero promiscui operis partiarios agebat concubitus. hic me simul domi conspexit libenter adpositis largiter cibariis gaudens adloquitur 'uenisti tandem miserrimi laboris uicarius. sed diu uiuas et dominis [214] placeas et meis defectis iam lateribus consulas.' haec audiens iam meas futuras nouas cogitabam aerumnas.

XXVII Die sequenti uariis coloribus indusiati et deformiter quisque formati facie caenoso pigmento delita et oculis obunctis graphice prodeunt, mitellis et crocotis et carbasinis et bombycinis iniecti. quidam tunicas albas in modum lanciolarum quoquouersum fluente purpura depictas cingulo subligati, pedes luteis induti calceis deamque serico contectam amiculo mihi gerendam imponunt brachiisque suis umero tenus renudatis adtollentes immanes gladios ac secures euantes exsiliunt incitante tibiae cantu lymphaticum tripudium. nec paucis pererratis casulis ad quandam uillam possessoris beati perueniunt et ab ingressu primo statim absonis ululatibus constrepentes fana-

---

1 fractae *F* ·rauca (*ante* r *in ras.* a *fuit.* rauca *praeter* a *in ras. scripsit m. secunda*) *F*, arauca (*sed* a *add. manus secunda*) *φ*, *seclusit Cannegieterus* 7 uellū *F*, uellū (b *superscr.*) *φ* 9 pximū *Fφ* 12 pmiſcuı· (*fuit* ſ) *F*, pmiſcuiſ *φ* 13 partiarioſ *f*: partiariuſ (pū *superscr.*) *F*, partiarioſ *φ* c̄cubit9 *f*: c̄cubın; *ut uid.* *F*, cōcubın; *φ* 17 meaſ *fφ*: mea *F* 20 grafice *F* crocroco|tiſ (ſ *in ras. a manu sec.*) *F*, crocrocogiſ (d *superscr.*) *φ* bonbycınıſ *F* 24 bracchiıſq; *F* 25 leuanteſ (l *in ras. a manu sec. fuit* ſ *opinor*) *F*, euanteſ (u *corr. in* b) *φ*

tice peruolant diuque capite demisso ceruices lubricis intorquentes motibus crinesque pendulos in circulum rotantes et non nunquam morsibus suos incursantes musculos ad postremum ancipiti ferro quod gerebant, sua quisque brachia dissicant. inter haec unus ex illis bacchatur effusius ac de imis praecordiis anhelitus crebros referens uelut numinis diuino spiritu repletus simulabat sauciam uaecordiam prorsus quasi deum praesentia soleant homines non sui fieri meliores sed
XXVIII debiles effici uel aegroti. specta denique quale caelesti prouidentia meritum reportauerit. infit uaticinatione clamosa conficto mendacio semet ipsum incessere atque criminari quasi contra fas sanctae religionis designasset aliquid et insuper iustas poenas noxii facinoris ipse de se suis manibus exposcere. arrepto denique flagro quod semiuiris illis proprium gestamen est, contortis tenis lanosi uelleris prolixe fimbriatum et multiiugis talis ouium tesseratum indidem sese multinodis commulcat ictibus mire contra plagarum dolores praesumptione munitus. cerneres prosectu gladiorum ictuque flagrorum solum spurcitie sanguinis effeminati madescere. quae res incutiebat mihi non paruam sollicitudinem uidenti tot uulneribus largiter profusum cruorem nequo casu deae peregrinae stomachus, ut quorundam hominum lactem sic illa sanguinem concupisceret asininum. sed ubi tandem fatigati uel certe suo laniatu satiati pausam carnificinae dedere, stipes aereas immo uero et argenteas multis certatim offerentibus sinu recepere patulo nec non et uini cadum et lactem et caseos et farris et siliginis aliquid [215] et non nullis hordeum deae gerulo donantibus auidis animis conradentes omnia et in sacculos huic quaestui de industria

1 ·puolant (*in ras. fuit* p) *F*, prouolant *coniecit Scriuerius* 3 ñ nun|quá *F* 5 bachat̄ *F* 6 numini *Fφ* 8 feri (i *add. man. sec.*) *F*, feri *φ* 10 cōficto *φ*: c̄flicto *F* 12 diſſignaſſ& *Fφ* 13 penaſ *F* noxi *F* 15 tenıſ *F*, genıſ *φ*, c. tegnıſ *add. marg. φ*, taeniis *coniecit Oudendorpius* 16 talı· (*fuit* ſ) *F*, talıſ *φ* ouiuá (' *erasum. super* ouiu *erasum ut uid.* ouiú) *F*, ouiú *φ* multinodiſ (ſ *add. man. secunda*) *Fφ* 19 cie *in* ſpurcicie *in ras. a manu sec. scriptum*, ſpurcitia *deletum in marg. F*, ſpurcitia *corr. in* ſpurcitie *in φ* ſanguiniſ *fφ*: ſanguine *ut uid. F* madeſcere *f*: adeſcere *Fφ* 22 concupiſceret *Beroaldus*: c̄ſpicer& *F*

praeparatos farcientes dorso meo congerunt ut duplici scilicet sarcinae pondere grauatus et horreum simul et templum incederem.

Ad istum modum palantes omnem illam depraedabantur XXVIIII
regionem. sed in quodam castello copia laetati largioris quaesticuli gaudiales instruunt dapes. a quodam colono fictae uaticinationis mendacio pinguissimum deposcunt arietem qui deam Syriam esurientem suo satiaret sacrificio probeque disposita cenula balneas obeunt ac dehinc lauti quendam fortissimum rusticanum industria laterum atque imis uentris bene praeparatum comitem cenae secum adducunt paucisque admodum praegustatis olusculis ante ipsam mensam spurcissima illa propudia ad inlicitae libidinis extrema flagitia infandis uriginibus efferantur passimque circumfusi nudatum supinatumque iuuenem execrandis oribus flagitabant. nec diu tale facinus meis oculis tolerantibus ʻporro Quiritesʼ proclamare gestiui sed uiduatum ceteris syllabis ac litteris processit O tantum sane clarum ac ualidum et asino proprium sed inopportuno plane tempore. namque de pago proximo complures iuuenes abactum sibi noctu perquirentes asellum nimioque studio cuncta deuorsoria scrutantes intus aedium audito ruditu meo praedam absconditam latibulis aedium rati coram rem inuasuri suam inprouisi conferto gradu se penetrant palamque illos execrandas foeditates obeuntes deprehendunt iam iamque uicinos undique percientes turpissimam scaenam patefaciunt, insuper ridicule sacerdotum purissimam laudantes castimoniam. hac infamia XXX
consternati, quae per ora populi facile dilapsa merito inuisos ac detestabiles eos cunctis effecerat, noctem ferme circa mediam collectis omnibus furtim castello facessunt bonaque itineris parte ante iubaris exortum transacta iam die claro solitudines auias nancti multa secum prius conlocuti accingunt se meo funeri deaque uehiculo meo sublata et humi reposita cun-

---

4 mudū *F'* 15 orıb; *Fφ, corr. in* urıgımıbuſ *man. recentissima in F* 17 ſillab̄ *F* 18 ınoportuno *F* 24 fędıtateſ *F* 26 ac *Fφ* 28 effecerant *F* 30 tranſacta *φ*: tranſactā *F* 31 nactı *fφ*

ctis stramentis me renudatum ac de quadam quercu destinatum flagro illo pecuinis ossibus catenato uerberantes paene ad extremam confecerant mortem. fuit unus qui poplites meos eneruare [216] secure sua comminaretur, quod de pudore illo candido scilicet suo tam deformiter triumphassem. sed ceteri non meae salutis sed simulacri iacentis contemplatione in uita me retinendum censuere. rursum itaque me refertum sarcinis, planis gladiis minantes perueniunt ad quandam nobilem ciuitatem. inibi uir principalis et alias religiosus et eximie deam reuerens tinnitu cymbalorum et sonu tympanorum cantusque Phrygii mulcentibus modulis excitus procurrit obuiam deamque uotiuo suscipiens hospitio nos omnis intra consaeptum domus amplissimae constituit numenque summa ueneratione atque hostiis opimis placare contendit.

XXI Hic ego me potissimum capitis periclitatum memini. nam quidam colonus partem uenationis inmanis cerui pinguissimum femus domino illi suo muneri miserat, quod incuriose pone culinae fores non altiuscule suspensum canis adaeque uenaticus latenter inuaserat, laetusque praeda propere custodientes oculos euaserat. quo damno cognito suaque reprehensa neglegentia cocus diu lamentatus lacrimis inefficacibus iam iamque domino cenam flagitante maerens et utcunque metuens altius filio suo paruulo consalutato adreptoque funiculo mortem sibi nexu laquei comparabat. nec tamen latuit fidam uxorem eius casus extremus mariti sed funestum nodum uiolenter inuadens manibus ambabus 'adeone' inquit 'praesenti malo perterritus mente excidisti tua nec fortuitum istud remedium, quod deum prouidentia subministrat, intueris? nam siquid in ultimo fortunae turbine resipiscis, expergite mi ausculta et aduenam istum asinum remoto quodam loco deductum iugula femusque eius ad similitudinem perditi detractum et accuratius in protrimentis sapidissime percoctum adpone domino ceruini uicem.

1 renundatū *F*   9 deam *de Rooy spicilegii p. 45:* dm *Fφ*   10 frygn (*post.* n *in ras. add. man. secunda*) *F*   12 conſeptū *F*   18 ſuſpenſū *F*, ſuſpenſū *φ*

Nequissimo uerberoni sua placuit salus de mea morte et multum conseruae laudata sagacitate destinatae iam lanienae cultros acuebat.

LIBER VIIII

I Sic ille nequissimus carnifex contra me manus impias [217] obarmabat, at ego praecipitante consilium periculi tanti praesentia nec expectata diutina cogitatione lanienam imminentem fuga uitare statui protinusque uinculo, quo fueram deligatus, abrupto cursu me proripio totis pedibus ad tutelam salutis crebris calcibus uelitatus ilicoque me raptim transcursa proxima porticu triclinio, in quo dominus aedium sacrificales epulas cum sacerdotibus deae cenitabat, incunctanter immitto nec pauca rerum adparatus cibarii, mensas etiam impetu meo collido atque disturbo. qua rerum deformi strage paterfamilias commotus ut importunum atque lasciuum me cuidam famulo curiose traditum certo aliquo loco clausum iubet cohiberi ne rursum conuiuium placidum simili petulantia dissiparem. hic astulo commento scitule munitus et mediis lanii manibus ereptus custodela salutaris mihi gaudebam carceris.

Sed nimirum nihil fortuna rennuente licet homini nato dexterum prouenire nec consilio prudenti uel remedio sagaci diuinae prouidentiae fatalis dispositio subuerti uel reformari potest. mihi denique id ipsum commentum quod momentariam salutem repperise uidebatur, periculum grande immo praesens exitium conflauit aliud. II nam quidam subito puer mobili ac trepida facie percitus, ut familiares inter se susurrabant, inrumpit triclinium suoque annuntiat domino de proximo angiportu canem rabidam paulo ante per posticam impetu miro sese direxisse ardentique prorsus furore uenaticos canes inua-

---

2 deſtinatae *f et post corr. φ*: deſtinata *Fφ* 2 iam *scripsi*: etiam *F* 3 *subscriptum* Ego ſalluſtiuſ legi & emdaui rome. felix. | Metaphora morphoſeon. LIB. VIII. explic. Incip. VIIII. *in F* 6 conſilio *f* 13 *post* et à *deletum* gen; *in Fφ* 16 loco aliquo *F'* iuſſit *post* clauſum *add. man. recentissima in F, om. φ*, iubet *add. marg. φ* 20 nichil *fφ*: nihil *F*

sisse ac dehinc proximum petisse stabulum atque ibi pleraque iumenta incurrisse pari saeuitia nec postremum saltem ipsis hominibus pepercisse. nam Myrtilum mulionem et Hephaestionem cocum et Hypatarium cubicularium et Apollonium medicum, immo uero et plures alios ex familia abigere temptantes uariis morsibus quemque lacerasse, certe uenenatis morsibus contacta non nulla iumenta efferari iam simili rabie. quae res omnium statim percussit animos ratique me etiam eadem peste infectum ferocire arreptis cuiusque modi telis mutuoque ut exitium commune protelarent cohortati ipsi potius eodem uaesaniae morbo laborantes persecuntur. nec dubio me lanceis illis uel uenabulis, immo uero et bipennibus, quae facile famuli subministrauerant, membratim compilassent, ni respecto subiti periculi turbine cubiculum, in quo mei domini deuertebant, protinus inrupissem. tunc clausis obseratisque super me foribus obsidebant locum quoad sine ullo concessionis suae periculo pestilentiae letalis peruicaci rabie possessus ac peresus absumerer. quo facto tandem libertatem nanctus solitariae fortunae munus amplexus super constratum lectum abiectus post multum equidem temporis somnum humanum quieui.

III Iamque clara die mollitie cubiculi refota lassitudine uegetus exurgo atque illos, qui meae tutelae peruigiles excubias agitauerant, ausculto de meis sic altercare fortunis 'adhucine miserum istum asinum iugi furore iactari credimus? immo uero iam uirus increscente saeuitia prorsus extinctum.' sic opinionis uariae terminum ad explorationem conferunt ac de rima quadam prospiciunt sanum me atque sobrium otiose consistere. iamque ultro foribus patefactis plenius an iam sim mansuefactus periclitantur. sed unus ex his de caelo scilicet missus mihi sospitator argumentum explorandae sanitatis meae tale com-

---

2 incurriſſe *f:* incurruſ ſe *Fφ* 3 efeſtione *F* 4 hypatafiu *Fφ*, Hypaſpaſium *coniecit Oudendorpius* 6 quenq; *F* 7 ētracta *F*, cōtracta *φ* effera tria ſimili *Fφ*, c. efferata *add. in marg. φ* 9 cuiuſque modi *scripsi:* cuiuſce modi *F* 10 berame *F*, berame *φ* 16 congreſſionis *coniecit Lipsius*, contagionis *Wassius* 18 adſumerer *F*, aſſumerer *φ* 26 explaratione *F'*

monstrat ceteris ut aquae recentis completam peluem offerrent potui meo ac si intrepidus et more solito sumens aquis adlibescerem, sanum me atque omni morbo scirent expeditum: contra uero si uisum contactumque laticis uitarem ac perhorrescerem, pro comperto noxiam rabiem pertinaciter durare. hoc enim libris etiam pristinis proditum obseruari solere. isto IIII
placito uas immane confestim aquae perlucidae de proximo petitae fonte cunctantes adhuc offerunt mihi, at ego sine ulla mora progressus etiam obuio gradu satis sitienter pronus et totum caput inferens salutares uere equidem illas aquas hauriebam. iamque et plausus manum et aurium flexus et ductum capistri et quiduis aliud periclitantium placide patiebar quoad contra uaesanam eorum praesumptionem modestiam meam liquido cunctis adprobarem.

Ad istum modum uitato duplici periculo die sequenti rursum diuinis exuuiis onustus cum crotalis et cymbalis circum-
[219] foraneum mendicabulum producor ad uiam. nec paucis casulis atque castellis oberratis deuertimus ad quempiam pagum urbis opulentae quondam, ut memorabant incolae, inter semiruta uestigia conditum et hospitio proxumi stabuli recepti cognoscimus lepidam de adulterio cuiusdam pauperis fabulam, quam uos etiam cognoscatis uolo.

Is gracili pauperie laborans fabriles operas praebendo V
paruis illis mercedibus uitam tenebat. erat ei tamen uxorcula etiam satis quidem tenuis et ipsa, uerum tamen postrema lasciuia famigerabilis. sed die quadam dum matutino ille ad opus susceptum proficiscitur, statim latenter inrepit eius hospitium temerarius adulter. ac dum Veneris conluctationibus securius operantur, maritus ignarus rerum ac nihil etiam tum tale suspicans inprouisus hospitium repetit. iamque clausis et obseratis foribus uxoris laudata continentia ianuam pulsat sibilo etiam praesentiam suam denuntiante. tunc mulier callida

---

8 petıte *φ*: petıto (o *in ras.*) *F* 10 ınferenſ (} uergenſ) *F*, uergenſ *φ* 13 uefanȧ (*post.* a *a manu sec. in ras.*) *F*, uefanā *φ* 16 exubııſ *F* 23 ıſ *φ*: hıc *a manu sec. in ras.* *F* gracılı *f*: **acılı *F* p̄bendo *F*: p̄hendoſ *ut uid.* *f*, p̄hendo *φ* 29 nıchıl *F* 30 oſpıtıů *F*

et ad huius modi flagitia perastutula tenacissimis amplexibus expeditum hominem dolio, quod erat in angulo semiobrutum sed alias uacuum, dissimulanter abscondit, et patefactis aedibus adhuc introeuntem maritum aspero sermone accipit 'sicine uacuus et otiosus insinuatis manibus ambulabis mihi nec obito consueto labore uitae nostrae prospicies et aliquid cibatui parabis? at ego misera pernox et per diem lanificio neruos meos contorqueo ut intra cellulam nostram saltem lucerna luceat. quanto me felicior Daphne uicina quae mero et prandio matutino saucia cum suis adulteris uolutatur!'

VI Sic confutatus maritus 'ecquid istic est?' ait 'nam licet forensi negotio officinator noster attentus ferias nobis fecerit, tamen hodiernae cenulae nostrae prospexi. uides istud dolium quod semper uacuum frustra locum detinet tantum et re uera praeter impedimentum conuersationis nostrae nihil praestat amplius? istud ego quinque denariis cuidam uenditaui et adest ut dato pretio secum rem suam ferat. quin itaque praecingeris mihique manum tantisper accommodas ut exobrutum protinus tradatur emptori.'

E re nata fallacia mulier temerarium tollens cachinnum 'magnum' inquit 'istum uirum ac strenuum negotiatorem nacta sum qui rem, quam ego mulier et intra hospitium contenta iam dudum septem denariis uendidi, minoris distraxit.'

Additamento pretii laetus maritus 'et quis ille' ait 'qui tanto pretio praestinauit?'

At illa 'olim, inepte' inquit 'descendit in dolium sedulo soliditatem eius probaturus.'

VII Nec ille sermoni mulieris defuit sed exurgens alacriter [220] 'uis' inquit 'uerum scire, mater familias? hoc tibi dolium nimis uetustum est et multifariam rimis hiantibus quassum' ad maritumque eius dissimulanter conuersus 'quin tu quicunque es homuncio, lucernam' ait 'actutum mihi expedis ut erasis in-

4 introentė *F*' 9 f[e]licior (e *add m. sec.*) *F* dafhne *F* 11 et quid *F* 13 uides istut *f*: uidesis ut *F*, uide sis ut *φ* 15 nichil *F* 16 quinque *φ*: septẽ *in ras. a manu recentissima F* 24 abditamento *Fφ* 27 sodiditate *F*' 30 uetustũ * (*fuit* s) *F*, uenustus *corr. in* uetustum *φ*

trinsecus sordibus diligenter aptum usui possis dinoscere nisi nos putas aes de malo habere?' nec quicquam moratus ac suspicatus acer et egregius ille maritus accensa lucerna 'discede' inquit 'frater et otiosus adsiste donec probe procuratum istud tibi repraesentem' et cum dicto nudatus ipse delato lumine scabiem uetustam cariosae testae occipit exculpere. at uero adulter bellissimus ille pusio inclinatam dolio pronam uxorem fabri superincuruatus secure dedolabat. ast illa capite in dolium demisso maritum suum astu meretricio tractabat ludicre. hoc et illud et aliud et rursus aliud purgandum demonstrat digito suo donec utroque opere perfecto acceptis septem denariis calamitosus faber collo suo gerens dolium coactus est ad hospitium adulteri perferre.

Pauculis ibi diebus commorati et munificientia publica sa- VIII
ginati uaticinationisque crebris mercedibus suffarcinati purissimi illi sacerdotes nouum quaestus genus sibi comminiscuntur. sorte unica tabulis pluribus enotata consulentes de rebus uariis plurimos ad hunc modum cauillantur. sors hac erat

ideo coniuncti terram proscindunt boues
ut in futurum laeta germinent sata.

tum siqui matrimonium sorte coaptantes interrogarent, rem ipsam responderi aiebant iungendos conubio et satis liberum procreandis. si possessiones praestinaturus quaereret, merito boues ut et iugum et arua sementis florentia pronuntiari. siquis de profectione sollicitus diuinum caperet auspicium, iunctos iam paratosque quadripedum cunctorum mansuetissimos et lucrum promitti de glebae germine. si proelium capessiturus uel latronum factionem persecuturus utiles necne processus sciscitaretur, additam uictoriam forti praesagio contendebant quippe ceruices hostium iugo subacturi et praedam de rapinis uberrimam fructuosamque capturi.

4 otıuſuſ *F'* 7 uellıſſım; *F* 10 rurſuſ ˏalıd *F*, rurſ; alıud *φ*
17 tabulis pluribus *scripsi:* ꝑ caſulıſ pluribuſ (*in F* caſulıſ *a manu secunda scriptum: quid perierit non dispicio*) *Fφ*, per casum pluribus *uulgo*
18 cabıllanᵗ *F'* 25 caperetur *Fφ* (*in F librarius primum scripserat* caperet) 27 p̄lůˢ *F* 30 ſubactuˏrı *F*, ſubacturı *φ*

Ad istum modum diuinationis astu captioso contraxerant
VIIII non paruas pecunias sed adsiduis interrogationibus argumenti satietate iam defecti rursum ad uiam prodeunt, uiam tota [221] quam nocte confeceramus longe peiorem. quidni? lacunosis incilibus uoraginosam partim stagnanti palude fluidam et alibi subluuie caenosa lubricam. crebris denique offensaculis et assiduis lapsibus iam contusis cruribus meis uix tandem ad campestres semitas fessus euadere potui. et ecce nobis repente de tergo manipulus armati supercurrunt equites aegreque cohibita equorum curruli rabie Philebum ceterosque comites eius inuolant auidi colloque constricto et sacrilegos impurosque compellantes interdum pugnis obuerberant nec non manicis etiam uinctos coartant et identidem urgenti sermone comprimunt promerent ocius aureum cantharum, promerent auctoramentum illud sui sceleris quod simulatione sollemnium, quae in operto factitauerant, ab ipsis puluinaribus matris deum clanculo furati prorsus quasi possent tanti facinoris euadere supplicium tacita
X profectione adhuc luce dubia pomerium peruaserint. nec defuit qui manu super dorsum meum iniecta in ipso deae quam gerebam gremio scrutatus repperiret atque incoram omnium aureum depromeret cantharum. nec isto saltem tam nefario scelere impuratissima illa capita confutari terreriue potuere sed mendoso risu cauillantes ‘en’ inquiunt ‘indignae rei scaeuitatem quam plerique insontes periclitantur homines! propter unicum cantharum, quem deum mater sorori suae deae Syriae hospitale munus optulit, noxios religionis antistites ad discrimen uocari capitis.’

Haec et alias similis afannas frustra adblatterantes eos

---

3 totā *F* 6 tenoſa *Fφ* 9 cohıbıtę quoƶ *F* 12 uinctos *Vulcanius:* cunctoſ *Fφ* 14 ocius *Berouldus:* potıuſ *F* auctoramenetū *F'* 19 manū *F'* 22 ſcere *F'* 23 inuidioſo *coniecit Coluius*, mendaci *Floridus* 25 cantharum, *add. in marg.* calıculū *F*, caliculū *φ* 27 arı *in* uocarı *in ras. 4 litt. scripsit man. secunda in F*, uocarı *φ* 28 haec *φ et ut uid. F*, hıſ *f* alıaſ *Fφ*, alıſ *f* ſımılıſ *Fφ*, ſımılıb; *f* afannaſ (*tertia* a *a manu sec. corr. in* ı) *F*, affannaſ, *add. in marg.* affanaſ *φ*, *cf. 188, 3* adblateranteis *Elmenhorstius:*
t peſ .
ablaterantıſ (n *deleta*) *F*, ab|laterantıſ *φ*

retrorsus abducunt pagani statimque uinctos in Tullianum conpingunt cantharoque et ipso simulacro, quod gerebam apud fani donarium redditis ac consecratis altera die productum me rursum uoce praeconis uenui subiciunt septemque nummis carius, quam prius me comparauerat Philebus, quidam pistor de proximo castello praestinauit protinusque frumento etiam coempto adfatim onustum per iter arduum scrupis et huiusce modi stirpibus infestum ad pistrinum quod exercebat perducit.

Ibi complurium iumentorum multiuii circuitus intorquebant XI
molas ambage uaria nec die tantum, uerum perpeti etiam nocte prorsus instabili machinarum uertigine lucubrabant peruigilem farinam. sed dum erudimentum seruitii perhorrescerem scilicet, nouus dominus loca lautia prolixe praebuit. nam et diem primum illum feriatum dedit et cibariis abundanter instruxit praesepium. nec tamen illa otii saginaeque beatitudo durauit ulterius sed die sequenti molae, quae maxima uidebatur, matutinus adstituor et ilico uelata facie propellor ad incurua spatia flexuosi canalis ut in orbe termini circumfluentis reciproco gressu mea recalcans uestigia uagarer errore certo. nec tamen sagacitatis ac prudentiae meae prorsus oblitus facilem me tirocinio disciplinae praebui. sed quamquam frequenter cum inter homines agerem, machinas similiter circumrotari uidissem, tamen ut expers et ignarus operis stupore mentito defixus haerebam, quod enim rebar ut minus aptum et huius modi ministerio satis inutilem me ad alium quempiam utique leuiorem laborem legatum iri uel otiosum certe cibatum iri. sed frustra sollertiam damnosam exercui. complures enim protinus baculis armati me circumsteterunt atque, ut eram luminibus obtectis securus etiam nunc, repente signo dato et clamore conferto plagas ingerentes aceruatim adeo me strepitu turbulentant ut cunctis consiliis abiectis ilico scitissime taeniae sparteae totus

---

5 cͦparauerant *F'* filеb; *F* 7 coẽto *F* 8 pıſtrınů *f:* prıſtınů *Fφ* 13 ſed dum *f:* ſed mıhı *Fφ* ·ſcılıc& *inductum in F* 21 tyrocınıo *F* 22 quanquam *F* 27 cıbatů *φ:* cıbatu *F* 28 uaculıſ *F'* 32 temę *F*

XII innixus discursus alacres obirem. at subita sectae commutatione risum toto coetui commoueram.

Iamque maxima diei parte transacta defectum alioquin me helcio sparteo dimoto nexu machinae liberatum adplicant praesepio. at ego quamquam eximie fatigatus et refectione uirium uehementer indiguus et prorsus fame perditus tamen familiari curiositate attonitus et satis anxius, postposito cibo qui copiosus aderat, inoptabilis officinae disciplinam cum delectatione quadam arbitrabar. di boni! quales illic homunculi uibicibus liuidinis totam cutem depicti dorsumque plagosum scissili centunculo magis inumbrati quam obtecti, non nulli exiguo tegili tantum modo pubem iniecti, cuncti tamen sic tunicati ut essent per pannulos manifesti frontes litterati et capillum semirasi et pedes anulati, tum lurore deformes et fumosis tenebris uaporosae caliginis palpebras adesi atque adeo male luminati et in modum pugilum, qui puluisculo perspersi dimicant, farinulenta
XIII cinere sordide candidati. iam de meo iumentario contubernio quid uel ad quem modum memorem? quales illi muli senes uel cantheri debiles? circa praesepium capita demersi contruncabant moles palearum, ceruice cariosa uulnerum putredine follicantes nares languidas adsiduo pulsu tussedinis hiulci, pectora copulae sparteae tritura continua exulcerati, costas perpetua castigatione ossium tenus renudati, ungulas multiuia circumcursione in enorme uestigium porrecti totumque corium ueterno atque scabiosa macie exasperati. tales familiae funestum mihi etiam metuens exemplum ueterisque Lucii fortunam recordatus et ad ultimam salutis metam detrusus summisso capite maerebam. nec ullum uspiam cruciabilis uitae solacium aderat nisi quod ingenita mihi curiositate recreabar dum praesentiam meam parui facientes libere quae uolunt omnes et

---

2 cętuı *F* 4 dımoto* (*fuit* ſ) *F*, dımotoſ *φ* 5 quanquam exumię (ı *eras.*) *F* 9 dıı *F* 10 lıbıdınıſ *Fφ*, liuidineis *coniecit Salmasius*, liuidulis *Marklandus* 16 pſpſı (*f*: ppſı *Fφ* 21 nareſ *f*: nare *Fφ* 22 ſpartea *Fφ* 25 ueterno *φ*: ueterna *F* 27 ſalutis metam detruſus ſummiſſo *Stewechius*: ſalutıſ me tandẽ (*sed in F potius* u *uidetur post* a *esse et supra* a *erasum* ') tru ſũ mıſſo *Fφ* 29 ıngenıtã (' *erasum*) *F*, ıngenıta *φ*

agunt et loquuntur. nec inmerito priscae poeticae diuinus auctor apud Graios summae prudentiae uirum monstrare cupiens multarum ciuitatum obitu et uariorum populorum cognitu summas adeptum uirtutes cecinit. nam et ipse gratas gratias asino meo memini quod me suo celatum tegmine uariisque fortunis exercitatum etsi minus prudentem, multiscium reddidit. fabulam XIIII
denique bonam prae ceteris suaue comptam ad aures uestras adferre decreui et en occipio.

Pistor ille qui me pretio suum fecerat, bonus alioquin uir et adprime modestus, pessimam et ante cunctas mulieres longe deterrimam sortitus coniugam poenas extremas tori larisque sustinebat ut Hercules eius uicem ego quoque tacitus frequenter ingemiscerem. nec enim uel unum uitium nequissimae illi feminae deerat sed omnia prorsus ut in quandam caenosam latrinam in eius animum flagitia confluxerant: saeua scaeua uirosa ebriosa peruicax pertinax, in rapinis turpibus auara, in sumptibus foedis profusa, inimica fidei, hostis pudicitiae. tunc spretis atque calcatis diuinis numinibus in uicem certae religionis mentita sacrilega praesumptione dei, quem praedicaret unicum confictis obseruationibus uacuis fallens omnes homines et miserum maritum decipiens matutino mero et continuo stupro corpus manciparat. talis illa mulier miro me perseque- XV
batur odio. nam et antelucio recubans adhuc subiungi machinae nouicium clamabat asinum et statim ut cubiculo primum processerat insistens iubebat incoram sui plagas mihi quam plurimas irrogari et cum tempestiuo prandio laxarentur iumenta cetera, longe tardius applicari praesepio iubebat. quae saeuitia multo mihi magis genuinam curiositatem in suos mores ampliauerat. nam et adsiduo plane commeantem in eius cubiculum quendam sentiebam iuuenem cuius et faciem uidere cupiebam ex summo studio, si tamen uelamentum capitis libertatem tribuisset meis aliquando luminibus. nec enim mihi sollertia de-

11 pęnaſ *F* 13 ıngemeſcerė *F* 16 uırosa *F*, uıroſa *φ* 17 fedıſ *F'* 24 cl....bat (*quid inter* l *et* b *sit non dispicio*) *F*, clamabat *φ* 27 *prior* p *in* applıcarı *corr. ut uid. ex* u *a manu sec. in F* 28 ın ſuoſ *praeter post.* ſ *a manu sec. in ras. in F*, ī ſuoſ

fuisset ad detegenda quoquo modo pessimae feminae flagitia. sed anus quaedam stupri sequestra et adulterorum internuntia [224] de die cotidie inseparabilis aderat. cum qua protinus ientaculo ac dehinc uino mero mutuis uicibus uelitata scaenas fraudulentas in exitium miserrimi mariti subdolis ambagibus construebat. at ego quamquam grauiter suscensens errori Fotidis, quae me dum auem fabricat, perfecit asinum, isto tamen uel unico solacio aerumnabilis deformitatis meae recreabar quod auribus grandissimis praeditus cuncta longule etiam dissita

XVI facillime sentiebam. denique die quadam timidae illius aniculae sermo talis meas adfertur auris

De isto quidem, mi erilis, tecum ipsa uideris quem sine meo consilio pigrum et formidolosum familiarem istum sortita es qui insuauis et odiosi mariti tui caperratum supercilium ignauiter perhorrescit ac per hoc amoris languidi desidia tuos uolentes amplexus discruciat. quanto melior Philetaerus adulescens et formonsus et liberalis et strenuus et contra maritorum inefficaces diligentias constantissimus! dignus Hercules solus omnium matronarum deliciis perfrui, dignus solus coronam auream capite gestare uel ob unicum istud quod nunc nuper in quendam zelotypum maritum eximio studio commentus est. audi denique et amatorum diuersum ingenium compara.

XVII Nosti quendam Barbarum nostrae ciuitatis decurionem, quem Scorpionem pro morum acritudine uulgus appellat. hic uxorem generosam et eximia formonsitate praeditam mira custodela munitam domi suae quam cautissime cohibebat.'

Ad haec ultima pistoris illa uxor subiciens 'quidni?' inquit 'noui diligenter. Areten meam condiscipulam memoras.'

---

2 *an; (a *a sec. manu*) *F*, an; *φ*   quedă *fφ:* quen* *F*   ſtuprů *Fφ*, *deinde* ſequeſtr& *F*, ſequeſtre *φ*, c. ſtupri ſequeſtra *add. marg. φ*   et *om. Fφ*   4 uelitata | cęnaſ *F*   6 quanquam *F*   10 temulentae *coniecit Wowerus*, uuidae *Scioppius*, udae *uel* madidae *Heinsius*, tremulae *Pricaeus*, tinnulae *Wassius*, tumidae *Hildebrandius*   11 auriſ *F*, auriſ *φ*   13 formidoloſů *φ:* formiduloſů *F*   16 phileſiteruſ *Fφ*   24 *oſti (N *add. man. secunda*) *F*, noſti *φ*   25 pro *Pricaeus:* p̄ *F*   26 formoſitate *F*

'ergo' inquit anus 'nosti totam Philetaeri et ipsius fabulam?' 'minime gentium' inquit 'sed nosse ualde cupio et oro, mater, ordine mihi singula retexe.'

Nec commorata illa sermocinatrix inmodica sic anus incipit 'Barbarus iste cum necessariam profectionem pararet pudicitiamque carae coniugis conseruare summa diligentia cuperet, seruulum suum Myrmecem fidelitate praecipua cognitum secreto commonet suaeque dominae custodelam omnem permittit, carcerem et perpetua uincula, mortem denique uiolentam defamem comminatus si quisquam hominum uel in transitu digito tenus eam contigisset idque deierans etiam confirmat per omnia diuina numina. ergo igitur summo pauore perculsum Myrmecem acerrimum relinquens uxori secutorem securam dirigit
[225] profectionem. tunc obstinato animo uehementer anxius Myrmex nec usquam dominam suam progredi sinebat et lanificio domestico districtam inseparabilis adsidebat ac tantum necessario uespertini lauacri progressu adfixus atque conglutinatus extremas manu prendens lacinias mira sagacitate commissae prouinciae fidem tuebatur. sed ardentem Philetaeri uigilantiam XVIII
matronae nobilis pulchritudo latere non potuit. atque hac ipsa potissimum famosa castitate et insignis tutelae nimietate instinctus atque inflammatus quiduis facere, quiduis pati paratus ad expugnandam tenacem domus disciplinam totis accingitur uiribus certusque fragilitatis humanae fidei et quod pecuniae cunctae sint difficultates peruiae auroque soleant adamantinae etiam perfringi fores, opportune nanctus Myrmecis solitatem, ei amorem suum aperit et supplex eum medellam cruciatui deprecatur. nam sibi statutam decretamque mortem proximare ni maturius cupito potiatur. nec eum tamen quicquam in re facili formidare debere quippe cum uespera solus fide tenebrarum contectus atque absconditus introrepere et intra momentum temporis remeare posset, his et huiusce modi suadelis ualidum

---

1 philetheri *F* 7 mirmicen *Fφ* 9 de fame *coniecit Coluius* 11 c̄tingiſſ& *F*, contingiſſ& *φ* degeranſ *Fφ* 12 myrmecen *F* 15 ſuā *fφ*: ſua *F* 19 philefitheri *F* 26 myrmicis *F* ſolitatē *sic Fφ* 29 cupita *coniecit Pricaeus*

addens cuneum qui rigentem prorsus serui tenacitatem uiolenter diffinderet. porrecta enim manu sua demonstrat ei nouitate nimia candentes solidos aureos quorum uiginti quidem puellae

XVIIII destinasset, ipsi uero decem libenter offerret. exhorruit Myrmex inauditum facinus et occlusis auribus effugit protinus. nec auri tamen splendor flammeus oculos ipsius exire potuit sed quam procul semotus et domum celeri gradu prouectus uidebat tamen decora illa monetae lumina et opulentam praedam iam tenebat animo miroque mentis salo et cogitationum dissensione misellus in diuersas sententias carpebatur ac distrahebatur. illic fides, hic lucrum, illic cruciatus, hic uoluptas. ad postremum tamen formidinem mortis uicit aurum. nec saltem spatio cupido formonsae pecuniae leniebatur sed nocturnas etiam curas inuaserat pestilens auaritia ut quamuis erilis eum comminatio domi cohiberet, aurum tamen foras euocaret. tunc deuorato pudore et dimota cunctatione sic ad aures dominae mandatum perfert. nec a genuina leuitate desciuit mulier sed execrando metallo pudicitiam suam protinus auctorata est. ita gaudio perfusus ad suae fidei praecipitium Myrmex non modo capere uerum saltem contingere, quam exitio suo uiderat, pecu- [226] niam cupiens et magnis suis laboribus perfectum desiderium Philetaero laetitia percitus nuntiat, statimque destinatum praemium reposcit, et tenet nummos aureos manus Myrmecis quae

XX nec aereos norat. iamque nocte promota solum perducit ad domum, probeque capite contectum amatorem strenuum infert adusque dominae cubiculum. commodum nouis amplexibus Amori rudi litabant, commodum prima stipendia Veneri militabant nudi milites et contra omnium opinionem captata noctis opportunitate inprouisus maritus adsistit. suae domus ianuam iam pulsat iam clamat iam saxo fores uerberat et ipsa tarditate magis magisque suspectus dira comminatur Myrmeci supplicia. at ille repentino malo perturbatus et misera trepidatione ad inopiam consilii deductus, quod solum poterat nocturnas

1 addenſ ad cuneū *Fφ* 2 dıffunder& *Fφ* 9 mıroq; *fφ*: moroq; *F* 16 sic] hic *coniecit Roaldus,* ocius *Oudendorpius* 18 exexrando *ut uid. F'*, execrando *φ* 22 phıleſıthero *F* 31 mırmıcı *F*

tenebras sibi causabatur obsistere quin clauem curiose absconditam repperiret. interdum Philetaerus cognito strepitu raptim tunicas iniectus sed plane prae turbatione pedibus intectis procurrit cubiculo. tunc Myrmex tandem claue pessulis subiecta repandit fores et recipit etiam tunc fidem deum boantem dominum eoque propere cubiculum petente clandestino transcursu dimittit Philetaerum. quo iam pro limine liberato securus sui clausa domo rursum se reddidit quieti.

Sed dum prima luce Barbarus procedit cubiculo, uidet sub XXI
lectulo soleas incognitas quibus inductus Philetaerus inrepserat suspectisque e re nata quae gesta sunt, non uxori, non ulli familiarium cordolio patefacto, sublatis eis et in sinum furtim absconditis, iusso tantum Myrmece per conseruos uincto forum uersus adtrahi, tacitos secum mugitus iterans rapidum dirigit gressum, certus solearum indicio uestigium adulteri posse se perfacile indipisci. sed ecce per plateam dum Barbarus uultu turgido subductisque superciliis incedit iratus ac pone eum Myrmex uinculis obrutus non quidem coram noxae prehensus, conscientia tamen pessima permixtus lacrimis uberibus ac postremis lamentationibus inefficacem commouet miserationem, opportune Philetaerus occurrens quamquam diuerso quodam negotio destinatus repentina tamen facie permotus, non enim deterritus, recolens festinationis suae delictum ut cetera con-
227] sequenter suspicatus, sagaciter extemplo sumpta familiari constantia dimotis seruulis inuadit cum summo clamore Myrmecem pugnisque malas eius clementer obtundens 'at te' inquit 'nequissimum et periurum caput, dominus iste tuus et cuncta caeli numina, quae deierando temere deuotasti, pessimum pessime perduint! qui de balneis soleas hesterna die mihi furatus es: dignus, Hercules, dignus qui et ista uincula conferas et insuper carceris etiam tenebras perferas.'

Hac opportuna fallacia uigorati iuuenis inductus, immo sub-

---

2 *et* 10 *et* 21 phileſitheruſ *F* 7 phileſitherū *F* 12 eiſ ed *f*: ıı ſed *Fφ* forti *Fφ* 13 mirmice *F* 14 uerſuſ] ūſo *Fφ* 18 p̄henſū * (*uirgulam man. secunda*) *F*, p̄henſū. *add. in marg.* c. p̄henſuſ *φ* 19 peruictus *coniecit add. Stewechius* 26 ad (at *superscr.*) *F*, ad *φ* 32 immo os ſublitus *coniecit Stewechius*

latus et ad credulitatem delapsus Barbarus postliminio domum regressus uocato Myrmece soleas illas offerens et ignouit ex animo et uti domino redderet, cui surripuerat, suasit.'

XXII Hactenus adhuc anicula garriente suscipit mulier 'beatam illam quae tam constantis sodalis libertate fruitur! at ego misella molae etiam sonum et ecce illius scabiosi asini faciem timentem familiarem incidi.'

Ad haec anus 'iam tibi ego probe suasum et confirmatum animi amatorem illum alacrem uadimonio sistam' et insuper condicta uespertina regressione cubiculo facessit.

At pudica uxor statim cenas saliares comparat, uina pretiosa defaecat, pulmenta recentia tuccetis temperat mensa largiter instructa. denique ut dei cuiusdam aduentus, sic expectatur adulteri. nam et opportune maritus foris apud naccam proximum cenitabat. ergo igitur meridie propinquante helcio tandem absolutus refectuique secure redditus non tam Hercules laboris libertatem gratulabar quam quod reuelatis luminibus liber etiam cunctas facinorosae mulieris artes prospectare poteram. sol ipsum quidem delapsus Oceanum subterrenas orbis plagas inluminabat et ecce nequissimae anus adhaerens lateri temerarius adulter aduentat puer admodum et adhuc lubrico genarum splendore conspicuus, adhuc adulteros ipse delectans. hunc multis admodum sauiis exceptum mulier cenam iubet

XXIII paratam adcumbere. sed ut primum occursoriam potionem et inchoatum gustum extremis labiis contingebat adulescens, multo celerius opinione rediens maritus aduentat. tunc uxor egregia diras deuotiones in eum deprecata et crurum eius fragium abominata, exsangui formidine trepidantem adulterum alueo ligneo, quo frumenta confusa purgari consueuerant, temere propter iacenti suppositum abscondit ingenitaque astutia dissimulato tanto flagitio intrepidum mentita uultum percontatur de marito cur utique contubernalis artissimi deserta cenula

4 Acten; *F* 9 uadımonıú *F'*, uadımonıa *φ* 17 reuelatıſ *fφ* : reuela..ſ *F* 23 ſabuſ *f*, ſuauuſ *φ* 27 crurifragium *coniecit Heinsius* 28 albeo *Fφ'* (qualo *uel* uanno iligno *uel* iligneo *coniecit Heinsius*) 29 contuſa *coniecit Wassius*

[228] praematurus adforet. at ille dolenti prorsus animo suspirans adsidue

'Nefarium' inquit 'et extremum facinus perditae feminae tolerare nequiens fuga me proripui. hem qualis, di boni, matrona, quam fida quamque sobria turpissimo se dedecore foedauit! iuro per istam ego sanctam Cererem me nunc etiam meis oculis de tali muliere minus credere.'

His instincta uerbis mariti audacissima uxor noscendae rei cupiens non cessat optundere totam prorsus a principio fabulam promeret. nec destitit donec eius uoluntati succubuit maritus et sic, ignarus suorum, domus alienae percenset infortunium

'Contubernalis mei fullonis uxor alioquin seruati pudoris XXIIII ut uidebatur femina, quae secundo rumore gloriosa larem mariti pudice gubernabat, occulta libidine prorumpit in adulterum quempiam. cumque furtiuos amplexus obiret adsidue, ipso illo denique momento quo nos lauti cenam petebamus cum eodem illo iuuene miscebatur in Venerem. ergo nostra repente turbata praesentia subitario ducta consilio eundem illum subiectum contegit uiminea cauea, quae fustium flexu tereti in rectum aggregata cumulum lacinias circumdatas suffusa candido fumo sulfuris inalbabat, eoque iam ut sibi uidebatur tutissime celato mensam nobiscum secura participat. interdum acerrimo grauique odore sulfuris iuuenis inescatus atque obnubilatus intercluso spiritu diffluebat utque est ingenium uiuacis metalli, crebras ei sternutationes commouebat. atque ut primum ex regione mulieris pone tergum eius maritus XXV acceperat sonum sternutationis — quod enim putaret ab ea profectum — solito sermone salutem ei fuerat imprecatus et iterato rursum et frequentato saepius donec rei nimietate commotus quod

4 dn *F* 5 fędauit *F* 6 ioro *F* 14 d̄o rum *in* ſecd̄o . . . rumore *a manu secunda in ras. scripta in F*, ſ'ep ſecundo℞ ore *φ* 17 lauti..|nå (*uid. fuisse* ce, *ante* nå *add.* ce *man. sec.*) *F*, lauti cenå *φ* 19 curuata *Fφ* 21 tereti *Oudendorpius:* ter& *Fφ* aggerata *Fφ* ſuffiſa *Fφ*, ſuffuſa *aut* ſuffita *uulgo* 22 ſulphuriſ *φ* : ſulpuriſ *F* 24 ſulpuriſ *F*

res erat tandem suspicatur. et impulsa mensa protinus remotaque cauea producit hominem crebros anhelitus aegre reflantem inflammatusque indignatione contumeliae gladium flagitans iugulare moriturum gestiebat, ni respecto communi periculo uix eum ab impetu furioso cohibuissem adseuerans breui absque noxa nostri suapte inimicum eius uiolentia sulfuris periturum. nec suadela mea sed ipsius rei necessitate lenitus quippe iam semiuiuum illum in proximum deportat angiportum. tum uxorem eius tacite suasi ac denique persuasi secederet paululum atque ultra limen tabernae ad quampiam tantisper familiarem sibi mulierem quoad spatio feruens mariti sedaretur animus qui tanto calore tantaque rabie perculsus non erat dubius aliquid etiam de se suaque coniuge tristius profecto cogitare. talium contubernalis epularum taedio fugatus larem reueni meum.'

XXVI Haec recensente pistore iam dudum procax et temeraria mulier uerbis execrantibus fullonis illius detestabatur uxorem illam perfidam, illam impudicam, denique uniuersi sexus grande dedecus, quae suo pudore postposito torique genialis calcato foedere larem mariti lupanari maculasset infamia, iamque perdita nuptae dignitate prostitutae sibi nomen adsciuerit. addebat et tales oportere uiuas exuri feminas. et tamen taciti uulneris et suae sordidae conscientiae commonita quo maturius stupratorem suum tegminis cruciatu liberaret, identidem suadebat maritum temperius quieti recedere. at ille utpote intercepta cena profugerat prorsus ieiunus, mensam potius comiter postulabat. adponebat ei propere quamuis inuita mulier quippini destinatam alii. sed mihi penitus carpebantur praecordia et praecedens facinus et praesentem deterrimae feminae constantiam cogitanti mecumque sedulo deliberabam siquo modo possem detectis ac reuelatis fraudibus auxilium meo perhibere domino illumque, qui ad instar testudinis alueum succubabat,

1 pten; *F*, ptın; *φ* 6 ſulpurıſ *F* 13 cogıtaret *F'φ* talium *Lipsius:* alıů *Fφ*, alıud *f* 20 fędere *F* 22 taleſ *f:* talıſ *F*, talıſ (e) *φ* 23 cȯmota *F'* 26 pfuger& *F* 28 penıт; (1) (: *in ras.* *F*, penıta *φ* 32 albeů *F'*

XXVII depulso tegmine cunctis palam facere. sic erili contumelia me cruciatum tandem caelestis respexit prouidentia. nam senex claudus cui nostra tutela permissa fuerat, uniuersa nos iumenta id hora iam postulante ad lacum proximum bibendi causa gregatim prominabat. quae res optatissimam mihi uindictae subministrauit occasionem. namque praetergrediens obseruatos extremos adulteri digitos, qui per angustias caui tegminis prominebant, obliquata atque infesta ungula conpressos usque ad summam minutiem contero donec intolerabili dolore commotus sublato flebili clamore repulsoque et abiecto alueo conspectui profano redditus scaenam propudiosae mulieris patefecit. nec tamen pistor damno pudicitiae magnopere commotus exsangui pallore trepidantem puerum serena fronte et propitiata facie commulcens inquit

'Nihil triste de me tibi, fili, metuas. non sum barbarus nec agresti morum squalore praeditus nec ad exemplum naccinae truculentiae sulfuris te letali fumo necabo ac ne iuris quidem seueritate lege de adulteriis ad discrimen uocabo capitis tam uenustum tamque pulchellum puellum sed plane cum uxore mea partiario tractabo. nec herciscundae familiae sed communi diuidundo formula dimicabo ut sine ulla controuersia [230] uel dissensione tribus nobis in uno conueniat lectulo. nam et ipse semper cum mea coniuge tam concorditer uixi ut ex secta prudentium eadem nobis ambobus placerent. sed aequitas ipsa patitur habere plus auctoritatis uxorem quam maritum.'

XXVIII Talis sermonis blanditie cauillatum deducebat ad torum nolentem puerum, sequentem tamen et pudicissima illa uxore altrorsus disclusa solus ipse cum puero cubans gratissima corruptarum nuptiarum uindicta perfruebatur. sed cum primum rota solis lucida diem peperit, uocatis duobus e familia ualidissimis, quam altissime sublato puero ferula nates eius obuer-

---

8 c̄preſſoſ *f:* c̄p̄*e*ſoſ (*sup.* p *fuit* ‾) *F*, cōp̄ſſoſ *φ* 10 albeo *F'* 12 exſanguı *f:* exſangu *F*, exanguı *φ* 15 nıchıl *F* 17 ſulpurıſ *F* 18 ſeuerıtatē *Fφ* 20 hırcıſcundę *F*, hırcıſcunde *φ* 28 alterorſuſ *F'φ* 30 pep̄ıt *praeter* e *et* t *in ras. a manu secunda in F*, peperıt *φ* ualıdıſſımeſ *F'*

berans 'tu autem' inquit 'tam mollis ac tener et admodum puer defraudatis amatoribus aetatis tuae flore mulieres adpetis atque eas liberas et conubia lege sociata conrumpis et intempestiuum tibi nomen adulter uindicas?'

His et pluribus uerbis compellatum et insuper adfatim plagis castigatum forinsecus abicit. at ille adulterorum omnium fortissimus insperata potitus salute tamen nates candidas illas noctu diuque diruptus maerens profugit. nec setius pistor ille nuntium remisit uxori eamque protinus de
XXVIIII sua proturbauit domo. at illa praeter genuinam nequitiam contumelia etiam quamuis iusta tamen altius commota atque exasperata ad armillum reuertitur et ad familiares feminarum artes accenditur magnaque cura requisitam ueteratricem quandam feminam, quae deuotionibus ac maleficiis quiduis efficere posse credebatur, multis exorat precibus multisque suffarcinat muneribus alterum de duobus postulans uel rursum mitigato conciliari marito uel si id nequiuerit, certe larua uel aliquo diro numine immisso uiolenter eius expugnari spiritum. tunc saga illa et diuini potens primis adhuc armis facinorosae disciplinae suae uelitatur et uehementer offensum mariti flectere atque in amorem impellere conatur animum. quae res cum ei sequius ac rata fuerat proueniret, indignata numinibus et praeter praemii destinatum compendium contemptione etiam stimulata ipsi iam miserrimi mariti incipit imminere capiti umbramque uiolenter peremptae mulieris ad exitium eius instigare.

XXX Sed forsitan lector scrupulosus reprehendens narratum meum sic argumentaberis 'unde autem tu, astutule asine, intra terminos pistrini contectus, quid secreto ut adfirmas mulieres gesserint scire potuisti?' accipe igitur quem ad modum homo curiosus iumenti faciem sustinens cuncta quae in perniciem pistoris mei gesta sunt cognoui. [231]

Diem ferme circa mediam repente intra pistrinum mulier reatu miraque tristitie deformis apparuit flebili centunculo se-

8 diruptus φ : dirrupt; F 17 larua fφ : larba F 23 ctentione Fφ
28 argumtaueris F' 29 contentus *uulgo*

miamicta, nudis et intectis pedibus, lurore buxeo macieque foedata et discerptae comae semicanae sordentes inspersu cineris pleramque eius anteuentulae contegebant faciem. haec talis manu pistori clementer iniecta quasi quippiam secreto conlocutura in suum cubiculum deducit eum et adducta fore quam diutissime demoratur. sed cum esset iam confectum omne frumentum quod inter manus opifices tractauerant, necessarioque peti deberet aliud, seruuli cubiculum propter adstantes dominum uocabant operique supplementum postulabant. atque ut illis saepicule et interuocaliter clamantibus nullus respondit dominus, iam forem pulsare ualidius et quod diligentissime fuerat oppessulata, maius peiusque aliquid opinantes nisu ualido reducto uel diffracto cardine tandem patefaciunt aditum. nec uspiam reperta illa muliere uident e quodam tigillo constrictum iamque exanimem pendere dominum eumque nodo ceruicis absolutum detractumque summis plangoribus summisque lamentationibus atque ultimo lauacro procurant peractisque feralibus officiis frequenti prosequente comitatu tradunt sepulturae.

Die sequenti filia eius accurrit e proxumo castello, in XXXI quod pridem denupserat, maesta atque crines pendulos quatiens et interdum pugnis obtundens ubera, quae nullo quidem domus infortunium nuntiante cuncta cognorat, sed ei per quietem obtulit sese flebilis patris sui facies adhuc nodo reuincta ceruice eique totum nouercae scelus aperuit de adulterio de maleficio et quem ad modum laruatus ad Inferos demeasset. ea cum se diutino plangore cruciasset, concursu familiarium cohibita tandem pausam luctui fecit. iamque nono die rite completis apud tumulum sollemnibus familiam supellectilemque et omnia iumenta ad hereditariam deducit auctionem. tunc unum larem uarie dispergit uenditionis incertae licentiosa fortuna. me denique ipsum pauperculus quidam hortulanus comparat quinquaginta nummis, magno ut aiebat sed ut communi

2 fędata *F* 4 piſtori *Beroaldus:* pıſtorıſ *Fφ* 5 ··bıculů (cu) (*fuit* ſı) *F*, ſıbıculů, *add. in marg.* c. (c) cubıculů *φ* 13 nıſı *F*, n (1) *φ* 29 ſuppellectıleq; *F*

XXXII labore uictum sibi quaereret. res ipsa mihi poscere uidetur ut huius quoque seruitii mei disciplinam exponam.

Matutino me multis holeribus onustum proximam ciuitatem deducere consuerat dominus atque ibi uenditoribus tradita mercede dorsum insidens meum sic hortum redire. ac dum [232] fodiens dum irrigans ceteroque incuruus labore deseruit, ego tantisper otiosus placita quiete recreabar. sed ecce siderum ordinatis ambagibus per numeros dierum ac mensuum remeans annus post mustulentas autumni delicias ad hibernas Capricorni pruinas deflexerat et adsiduis pluuiis nocturnisque rorationibus sub dio et intecto conclusus stabulo continuo discruciabar frigore, quippe cum meus dominus prae nimia paupertate ne sibi quidem, nedum mihi posset stramen aliquod uel exiguum tegimen parare sed frondoso casulae contentus umbraculo degeret. ad hoc matutino lutum nimis frigidum gelusque praeacuta frusta nudis inuadens pedibus enitebar ac ne suetis saltem cibariis uentrem meum replere poteram. namque et mihi et ipsi domino cena par ac similis, oppido tamen tenuis aderat lactucae ueteres et insuaues illae, quae seminis enormi senecta ad instar scoparum in amaram caenosi sucus cariem exolescunt.

XXXIII Nocte quadam paterfamilias quidam de pago proxumo tenebris inluniae caliginis impeditus et imbre nimio madefactus atque ob id ab itinere directo cohibitus ad hortulum nostrum iam fesso equo deuerterat receptusque comiter pro tempore, licet non delicato, necessario tamen quietis subsidio remunerari benignum hospitem cupiens promittit ei de praediis suis sese daturum et frumenti et oliui aliquid et amplius duos uini cados. nec moratus meus sacculo et utribus uacuis secum adportatis nudae spinae meae residens ad sexagesimum stadium profectionem comparat. eo iam confecto uiae spatio peruenimus ad praedictos agros ibique statim meum dominum comis hospes opipari prandio participat. iamque eis poculis

2 ſeruıtıı *f:* ſeruıtı *F et ante corr. φ* 3 honuſtů *F* 9 autumnı *sic Fφ* 11 dıuo *f* 14 contectus *uulgo* 20 cenoſı *F* 22 q dā de *f:* qd me *ut uid. F,* q me *φ* 27 begnıgnů *F* p̄ſıdıſ *Fφ* 33 ııſ *F*

mutuis alternantibus mirabile prorsus euenit ostentum. una de
cetera cohorte gallina per mediam cursitans aream clangore
genuino uelut ouum parere gestiens personabat. eam suus
dominus intuens 'o bona' inquit 'ancilla et satis fecunda quae
multo iam tempore cotidianis nos partubus saginasti! nunc
etiam cogitas, ut uideo, gustulum nobis praeparare. et heus'
inquit 'puer, calathum fetui gallinaceo destinatum angulo solito
collocato.' ita uti fuerat iussum procurante puero gallina con-
suetae lecticulae spreto cubili ante ipsos pedes domini prae-
maturum sed magno prorsus futurum scrupulo prodidit partum.
non enim ouum [quod scimus illud] sed pinnis et unguibus et
oculis et uoce etiam perfectum edidit pullum, qui matrem suam
233] coepit continuo comitari. nec eo setius longe maius ostentum XXXIIII
et quod omnes merito perhorrescerent exoritur. sub ipsa enim
mensa, quae reliquias prandii gerebat, terra dehiscente imitus
largissimus emicuit sanguinis fons. hinc resultantes uberrumae
guttae mensam cruore perspergunt. ipsoque illo momento, quo
stupore defixi mirantur ac trepidant diuina praesagia, concurrit
unus e cella uinaria nuntians omne uinum, quod olim diffusum
fuerat, in omnibus doliis feruenti calore et prorsus ut igne
copioso subdito rebullire. uisae interea mustelae etiam mor-
tuum serpentem forinsecus mordicus adtrahentes, et de ore
pastoricii canis uirens exiliit ranula ipsumque canem qui proxi-
mus consistebat aries adpetitum unico morsu strangulauit.
haec tot ac talia ingenti pauore domini illius et familiae totius
ad extremum stuporem deiecerant animos quid prius quidue
posterius, quid magis quid minus numinum caelestium leniendis
minis quot et qualibus procuraretur hostiis. adhuc omnibus XXXV
expectatione taeterrimae formidinis torpidis accurrit quidam

1 alternantibus *Modius:* altercantıbuſ *F* 3 uelud *F* 4 gallina ancılla *F*, ancılla *φ*, aucılla *coniecit Meursius* 5 partıb; (u *a man. aeque antiqua add.*) *F*, partıb; *φ* 7 calatů (c *corr. ut uid. ex* g) *F*, galatů *φ* 9 ıpſoſ *f:* ıpſo *F* 11 qđ ſcım; ıllud *inducta in F, non inducta in φ* 13 cepıt *F* 15 dehıſcente *codices interpolati:* deıſcenſ *F* 16 largıſſımuſ *fφ:* largıſſımů *F* ſ *in* fonſ *a manu sec. in ras. in F,* fonſ *φ* uberrume *F* 21 muſtelę etıå *f:* muſte letıtıå *φ et ut uid. F* 22 adtraētеſ (ēteſ *in ras. a manu sec.*) *F* 28 adhoc *F*

seruulus magnas et postremas domino illi fundorum clades adnuntians. namque is adultis iam tribus liberis doctrina instructis et uerecundia praeditis uiuebat gloriosus. his adulescentibus erat cum quodam paupere modicae casulae domino uetus familiaritas. at enim casulae paruulae conterminos magnos et beatos agros possidebat uicinus potens et diues et iuuenis et prosapiae maiorum gloria male utens pollensque factionibus et cuncta facile faciens in ciuitate, hostili modo uicini tenuis incursabat pauperiem pecua trucidando, boues abigendo, fruges adhuc immaturas obterendo. iamque tota frugalitate spoliatum ipsis etiam glebulis exterminare gestiebat finiumque inani commota quaestione terram totam sibi uindicabat. tunc agrestis uerecundus alioquin auaritia diuitis iam spoliatus, ut suo saltem sepulchro paternum retineret solum, amicos plurimos ad demonstrationem finium trepidans eximie corrogarat. aderant inter alios tres illi fratres cladibus amici

XXXVI quantulum quantulum ferentes auxilium. nec tamen ille uaesanus tantillum praesentia multorum ciuium territus uel etiam confusus, licet non rapinis, saltem uerbis temperare noluit sed illis clementer expostulantibus feruidosque eius mores blanditiis permulcentibus repente suam suorumque carorum salutem quam sanctissime adiurans adseuerat parui se pendere tot mediatorum praesentiam, denique uicinum illum auriculis per suos seruulos [234] sublatum de casula longissime statimque proiectum iri. quo dicto insignis indignatio totos audientium pertemptauit animos. tunc unus e tribus fratribus incunctanter et paulo liberius respondit frustra eum suis opibus confisum tyrannica superbia comminari, cum alioquin pauperes etiam liberali legum praesidio de insolentia locupletium consueuerint uindicari. quod oleum flammae, quod sulfur incendio, quod flagellum Furiae, hoc et iste sermo truculentiae hominis nutrimento fuit. iamque ad extremam insaniam uaecors suspendium sese et totis illis

11 glębulſ *F*, glebulſ *φ* 15 exumıe *F*. exımıe *φ* 17 quantulum *posterius deletum in F* 22 mediatoꝝ *F*: mentitorum *coniecit Pricaeus*, metatorum *Wowerus*, metitorum *Brantius* 23 amiculis *coniecit Wowerus*, maniculis *Brantius* 30 ſulpur *F* 32 uecorſ *Fφ*

et ipsis legibus mandare proclamans canes pastoricios uillaticos feros atque immanes adsuetos abiecta per agros esitare cadauera, praeterea etiam transeuntium uiatorum lasciuis morsibus alumnatos, laxari atque in eorum exitium inhortatos immitti praecepit. qui simul signo solito pastorum incensi atque inflammati sunt, furiosa rabie conciti et latratibus etiam absonis horribiles eunt in homines eosque uariis adgressi uulneribus distrahunt ac lacerant nec fugientibus saltem compescunt sed eo magis inritatiores secuntur. tunc inter confertam trepidae XXXVII multitudinis stragem e tribus iunior offenso lapide atque obtunsis digitis terrae prosternitur saeuisque illis ac ferocissimis canibus instruit nefariam dapem. protinus enim nancti praedam iacentem miserum illum adulescentem frustatim discerpunt. atque ut eius letalem ululatum cognouere ceteri fratres, accurrunt maesti suppetias obuolutisque lacinia laeuis manibus lapidum crebris iactibus propugnare fratri atque abigere canes adgrediuntur. nec tamen eorum ferociam uel conterere uel expugnare potuere quippe cum miserrimus adulescens ultima uoce prolata uindicarent de pollutissimo diuite mortem fratris iunioris ilico laniatus interisset. tunc reliqui fratres non tam Hercules desperata quam ultro neglecta sua salute contendunt ad diuitem atque ardentibus animis impetuque uaesano lapidibus crebris in eum uelitantur. at ille cruentus et multis ante flagitiis similibus exercitatus percussor iniecta lancea duorum alterum per pectus medium transadegit. nec tamen peremptus ac prorsum exanimatus adulescens ille terrae concidit. nam telum transuectum atque ex maxima parte pone tergum elapsum soloque nisus uiolentia defixum rigore librato suspenderat 235] corpus. sed et quidam de seruulis procerus et ualidus sicario illi ferens auxilium lapide contorto tertii illius iuuenis dexterum brachium longo iactu petierat sed impetu casso per extremos digitos transcurrens lapis contra omnium opinionem deciderat innoxius. non nullam tamen sagacissimo iuueni pro- XXXVIII

---

2 eſſıtare (*sed* t *fortasse* c *est*) *F*. exſiccare ς 3 lasciuis *scripsi*: paſſıb; *F*, paſſiuis *coniecit Coluius* 5 p̄cıpıt (e *supra*) *F* 10 pıde (la *supra*; ı *in ras. a manu sec.*) *F* 12 ꝓten; *F* 13 adoleſcentē *F*

uentus humanior uindictae speculam subministrauit. ficta namque manus suae debilitate sic crudelissimum iuuenem compellat 'fruere exitio totius nostrae familiae et sanguine trium fratrum insatiabilem tuam crudelitatem pasce et de prostratis tuis ciuibus gloriose triumpha dum scias, licet priuato suis possessionibus paupere fines usque et usque proterminaueris, habiturum te tamen uicinum aliquem. nam haec etiam dextera, quae tuum prorsus amputasset caput, iniquitate fati contusa decidit.'

Quo sermone alioquin exasperatus furiosus latro rapto gladio sua miserrimum iuuenem manu perempturus inuadit auidus. nec tamen sui molliorem prouocarat quippe insperato et longe contra eius opinionem resistens iuuenis complexu fortissimo arripit eius dexteram magnoque nisu ferro librato multis et crebris ictibus inpuram elidit diuitis animam et ut accurrentium etiam familiarium manu se liberaret, confestim adhuc inimici sanguine delibuto mucrone gulam sibi prorsus exsecuit.

Haec erant quae prodigiosa praesagauerant ostenta, haec quae miserrimo domino fuerant nuntiata. nec ullum uerbum ac ne tacitum quidem fletum tot malis circumuentis senex quiuit emittere sed arrepto ferro, quo commodum inter suos epulones caseum atque alias prandii partes diuiserat, ipse quoque ad instar infelicissimi sui filii iugulum sibi multis ictibus contrucidat quoad super mensam cernulus corruens portentuosi cruoris maculas noui sanguinis fluuio proluit.

XXXVIIII Ad istum modum puncto breuissimo dilapsae domus fortunam hortulanus ille miseratus suosque casus grauiter ingemescens deprensis pro prandio lacrimis uacuasque manus complodens saepicule protinus inscenso me retro quam ueneramus uiam capessit. nec innoxius ei saltem regressus euenit. nam quidam procerus et ut indicabat habitus atque habitudo,

---

5 triumpha dum *Pricaeus:* triũphandũ (d *ut uid. erasurus fuit librarius*) *F*, triũphandũ (t supra) *φ* 12 nec tam̃ ſui molliore (*ita F et ante corr. secundae man. φ*) ꝓuocarat *inducta in F, non inducta in φ* 14 librato *fφ:* liberato *F* 19 p̄ſagauerant *sic F* 22 arrepto *φ:* abrepto *F* 24 iugulũ (*supra add.* gulã) *φ:* iugulã *F* 29 deprenſiſ *sic F*

miles e legione factus nobis obuius superbo atque adroganti sermone percontatur quorsum uacuum duceret asinum? at meus adhuc maerore permixtus et alias Latini sermonis ignarus tacitus praeteribat. nec miles ille familiarem cohibere quiuit insolentiam sed indignatus silentio eius ut conuicio, uiti quam [236] tenebat obtundens eum dorso meo proturbat. tunc hortulanus subplicue respondit sermonis ignorantia se quid ille diceret scire non posse. ergo igitur Graece subiciens miles ʻubiʼ inquit ʻducis asinum istum?ʼ respondit hortulanus petere se ciuitatem proximam. ʻsed mihiʼ inquit ʻoperae eius opus est nam de proximo castello sarcinas praesidis nostri cum ceteris iumentis debet aduehereʼ et iniecta statim manu loro me, quo ducebar, arreptum incipit trahere. sed hortulanus prioris plagae uulnere prolapsum capite sanguinem detergens rursus deprecatur ciuilius atque mansuetius uersari commilitonem idque per spes prosperas eius orabat adiurans. ʻnam et hic ipseʼ aiebat ʻiners asellus et nihilo minus morbo detestabili caducus uix etiam paucos holerum manipulos de proximo hortulo solet anhelitu languido fatigatus subuehere nedum ut rebus amplioribus idoneus uideatur gerulus.ʼ sed ubi nullis precibus mitigari XXXX militem magisque in suam perniciem aduertit efferari iamque inuersa uite de uastiore nodulo cerebrum suum diffindere, currit ad extrema subsidia simulansque e re ad commouendam miserationem genua eius uelle contingere summissus atque incuruatus arreptis eius utrisque pedibus sublimem elatum terrae grauiter adplodit et statim qua pugnis qua cubitis qua morsibus, etiam de uia lapide correpto totam faciem manusque eius et latera conuerberat. nec ille ut primum humi supinatus est, uel repugnare uel omnino munire se potuit sed plane identidem comminabatur, si surrexisset sese concisurum eum machaera sua frustatim. quo sermone eius commonefactus hortulanus eripit ei spatham eaque longissime abiecta rursum saeuioribus eum

---

12 debeſ *ut uid. F'* 17 nıchıl**omın; (*uid. fuisse* lı) *F*, nıchılomın; *φ* morbo* (*fuit.* q;) *F*, morboq; *φ* 18 manıculoſ *F* 23 ſimulansque e re *Stewechius:* ſımulanſ quęrere ad *F*, ſımulanſ q̄rere ad *φ* 29 ſurrexıſſet *sic F* machera *F*

plagis adgreditur. nec ille prostratus et praeuentus uulneribus ullum repperire saluti quiens subsidium, quod solum restabat simulat sese mortuum. tunc spatham illam secum asportans hortulanus inscenso me concito gradu recta festinat ad ciuitatem nec hortulum suum saltem curans inuisere ad quempiam sibi deuertit familiarem. cunctisque narratis deprecatur periclitanti sibi ferret auxilium seque cum suo sibi asino tantisper occultaret quoad celatus spatio bidui triduiue capitalem causam euaderet. nec oblitus ille ueteris amicitiae prompte suscipit meque per scalas complicitis pedibus in superius cenaculum adtracto hortulanus deorsus in ipsa tabernula derepit in quandam cistulam et supergesto delitescit orificio.

XXXXI At miles ille, ut postea didici, tandem uelut emersus graui crapula, nutabundus tamen et tot plagarum dolore saucius baculoque se uix sustinens ciuitatem aduentat confususque de impotentia deque inertia sua quicquam ad quenquam referre popularium sed tacitus iniuriam deuorans quosdam commilitones nanctus istas tum clades enarrat suas. placuit ut ipse quidem contubernio se tantisper absconderet — nam praeter propriam contumeliam militaris etiam sacramenti genium ob amissam spatham uerebatur — ipsi autem signis nostris enotatis inuestigationi uindictaeque sedulam darent operam. nec defuit uicinus perfidus qui nos ilico occultari nuntiaret. tum commilitones accersitis magistratibus mentiuntur sese multi pretii uasculum argenteum praesidis in uia perdidisse idque hortulanum quendam repperisse nec uelle restituere sed apud familiarem quendam sibi delitescere. tunc magistratus et damno *et* praesidis nomine cognito ueniunt ad deuersorii nostri fores claraque uoce denuntiant hospiti nostro nos, quos occultaret apud se certo certius, dedere potius quam discrimen proprii subiret capitis. nec ille tantillum conterritus salutique studens

---

11 tabernacula direpit *Fφ* 12 *ante* digeſto *deletum* & *in F*, *add.* *φ* ſupgeſto *F*, ſuperiecto *coniecit Pricaeus* delitiſci torificio *F et ante corr.* *φ*, delitеſcenti torificio *f*, deliteſcit torificio *post corr.* *φ*, deliteſcentem lorificio *coniecit Bernhardyus* 18 *ante* tũ *del.* iſtã *in F*, iſtaſ *non del. in φ* 26 aput *F* 28 et *addidit Pricaeus* 28 coguato *ut uid. F'* deũſoru *f*: deũſori *F*, deũſoriſ *φ*

eius quem in suam receperat fidem, quicquam de nobis fatetur ac diebus plusculis nec uidisse quidem illum hortulanum contendit. contra commilitones ibi nec uspiam illum delitescere adiurantes genium principis contendebant. postremum magistratibus placuit obstinate denegantem scrutinio detegere. immissis itaque lictoribus ceterisque publicis ministeriis angulatim cuncta sedulo perlustrari iubent nec quisquam mortalium ac ne ipse quidem asinus intra limen comparere nuntiatur. tunc gliscit uiolentior utrimquesecus contentio: militum pro XXXXII
comperto de nobis adseuerantium fidemque Caesaris identidem implorantium, at illius negantis adsidueque deum numen obtestantis. qua contentione et clamoso strepitu cognito curiosus alioquin et inquieti procacitate praeditus asinus dum obliquata ceruice per quandam fenestrulam quidnam sibi uellet tumultus ille prospicere gestio, unus e commilitonibus casu fortuito conlimatis oculis ad umbram meam cunctos testatur incoram. magnus denique continuo clamor exortus est et emensis protinus scalis iniecta manu quidam me uelut captiuum detrahunt. iamque omni sublata cunctatione scrupulosius contemplantes singula, cista etiam illa reuelata repertum productumque et oblatum magistratibus miserum hortulanum poenas scilicet capite pensurum in publicum deducunt carcerem summoque risu meum prospectum cauillari non desinunt. unde etiam de prospectu et umbra asini natum est frequens prouerbium.

LIBER X

Die sequenti meus quidem dominus hortulanus quid egerit I
nescio, me tamen miles ille, qui propter eximiam impotentiam pulcherrime uapularat, ab illo praesepio nullo equidem contradicente deductum abducit atque a suo contubernio — hoc

---

11 ad *F* 12 cōtentione *φ*: c̄tione *F* 17 ꝑten; (1 above) *F* 21 pęnaſ *F* 24 *susbcriptum* Ego ſalluſtiuſ legi & em̄daui rome felix. Olibio & ꝓbino|uc conſ. In foro martiſ c̄trouſiā declamanſ oratori endelechio. | Rurſuſ c̄ſtantinupoli recognoui ceſario & attico coſſ. (N above) L̄IB. VIIII. EXPLICIT. INCIPIT X *in F*

enim mihi uidebatur — sarcinis propriis onustum et prorsum exornatum armatumque militariter producit ad uiam. nam et galeam nitore praemicantem et scutum cereo longius relucens sed etiam lanceam longissimo hastili conspicuam, quae scilicet non disciplinae tunc quidem causa sed propter terrendos miseros uiatores in summo atque edito sarcinarum cumulo ad instar exercitus sedulo composuerat. confecta campestri nec adeo difficili uia ad quandam ciuitatulam peruenimus nec in stabulo sed in domo cuiusdam decurionis deuertimus. statimque me commendato cuidam seruulo ipse ad praepositum suum, qui mille armatorum ducatum sustinebat, sollicite proficiscitur.

II Post dies plusculos ibidem designatum scelestum ac nefarium facinus memini, sed ut uos etiam legatis, ad librum profero. dominus aedium habebat iuuenem filium probe litteratum atque ob id consequenter pietate modestia praecipuum, quem tibi quoque prouenisse cuperes uel talem. huius matre multo ante defuncta rursum matrimonium sibi reparauerat ductaque alia filium procreauerat alium, qui adaeque iam duodecimum annum aetatis supercesserat. sed nouerca forma magis quam moribus in domo mariti praepollens seu naturaliter impudica seu fato ad extremum impulsa flagitium oculos ad priuignum adiecit. iam ergo, lector optime, scito te tragoediam, non fabulam legere et a socco ad cothurnum ascendere. sed mulier illa quam diu primis alimentis Cupido paruulus nutriebatur, inbecillis adhuc eius uiribus facile ruborem tenuem deprimens silentio resistebat. at ubi completis igne uaesano [239] totis praecordiis inmodice bacchatus Amor exaestuabat, saeuienti deo iam succubuit, et languore simulato uulnus animi mentitur in corporis ualetudine. iam cetera salutis uultusque detrimenta et aegris et amantibus examussim conuenire nemo qui nesciat: pallor deformis, marcentes oculi, lassa genua, quies turbida et suspiritus cruciatus tarditate uehementior. crederes

---

3 cereo *scripsi:* cetera *F* longius relucens *Elmenhorstius:* longiorè lucenſ *F* 13 diſſignatů *Fφ* 20 ſupercеſſerat *Dousa:* ſup̄geſſerat *Fφ* 24 cu̅t̅nů *F* 25 quandıu *F* alimentis *Coluius:* elementıſ *F* 30 ualetudinem *coniecit Bernhardyus* 32 pallore *Fφ*

et illam fluctuare tantum uaporibus febrium, nisi quod et flebat. heu medicorum ignarae mentes! quid uenae pulsus, quid caloris intemperantia, quid fatigatus anhelitus et utrimquesecus iactatae crebriter laterum mutuae uicissitudines? di boni! quam facilis licet non artifici medico, cuiuis tamen docto Veneriae cupidinis comprehensio cum uideas aliquem sine corporis calore flagrantem. ergo igitur inpatientia furoris altius agitata III diutinum rupit silentium et ad se uocari praecipit filium. quod nomen in eo ipso, sed ne ruboris admoneretur, libenter eraderet. nec adulescens aegrae parentis moratus imperium, senili tristitie striatam gerens frontem cubiculum petit uxoris patris matrisque fratris, utcumque debitum sistens obsequium. sed illa cruciabili silentio diutissime fatigata et ut in quodam uado dubitationis haerens omne uerbum quod praesenti sermoni putabat aptissimum rursum improbans, nutante etiam nunc pudore, unde potissimum caperet exordium decunctatur. at iuuenis nihil etiam tunc sequius suspicatus summisso uultu rogat ultro praesentis causas aegritudinis. tunc illa nancta solitudinis damnosam occasionem prorumpit in audaciam et ubertim adlacrimans laciniaque contegens faciem uoce trepida sic eum breuiter adfatur

'Causa omnis et origo praesentis doloris et etiam medela ipsa et salus unica mihi tute ipse es. isti enim tui oculi per me(o)s oculos ad intima delapsi praecordia meis medullis acerrimum commouent incendium. ergo miserere tua causa pereuntis nec te religio patris omnino deterreat, cui morituram prorsus seruabis uxorem. illius enim recognoscens imaginem in tua facie merito te diligo. habes solitudinis plenam fiduciam, habes capax necessarii facinoris otium. nam quod nemo nouit, paene non fit.'

Repentino malo perturbatus adulescens quamquam tale facinus protinus exhorruisset, non tamen negationis intempestiua IIII

4 laterum *f*: lateron *ut uid.* *F*, lateroṇ̣ [1] *φ*   dıı *F*   9 ın eoſ ıpſoſ ſed *F*, ī eoſ ıpſoſ ſ; *φ*, in eo ipſo ſcilicet *coniecit Oudendorpius*   10 trıſtıtıę *F*, trıſtıtıe *φ*   17 nıchıl *F* .   29 pęne *f*, pene *φ*: penıt; *ut uid.* *F*   31 adoleſcenſ quanquam *F*

seueritate putauit exasperandum sed cautae promissionis dilatione leniendum. ergo prolixe pollicetur et bonum caperet animum refectionique se ac saluti redderet impendio suadet [240] donec patris aliqua profectione liberum uoluptati concederetur spatium statimque se refert a noxio conspectu nouercae. et magnam domus cladem ratus indigere consilio pleniore ad quendam compertae grauitatis educatorem senem protinus refert. nec quicquam diutina deliberatione tam salubre uisum quam fuga celeri procellam fortunae saeuientis euadere. sed impatiens uel exiguae dilationis mulier ficta qualibet causa confestim marito miris persuadet artibus ad longissime dissitas festinare uillulas. quo facto maturatae spei uaesania praeceps promissae libidinis flagitat uadimonium. sed iuuenis modo istud modo aliud causae faciens execrabilem frustratur eius conspectum quoad illa nuntiorum uarietate pollicitationem sibi denegatam manifesto perspiciens mobilitate lubrica nefarium amorem ad longe deterius transtulisset odium et adsumpto statim nequissimo et ad omne facinus emancipato quodam dotali seruulo perfidiae suae consilia communicat nec quicquam melius uidetur quam uita miserum priuare iuuenem. ergo missus continuo furcifer uenenum praesentarium comparat idque
V uino diligenter dilutum insontis priuigni praeparat exitio. ac dum de oblationis opportunitate secum noxii deliberant homines, forte fortuna puer ille iunior, proprius pessimae feminae filius, post matutinum laborem studiorum domum se recipiens, prandio iam capto sitiens repertum uini poculum, in quo uenenum latebat inclusum, nescius fraudis occultae continuo perduxit haustu, atque ubi fratri suo paratam mortem ebibit, exanimis terrae procumbit ilicoque repentina pueri pernicie paedagogus commotus ululabili clamore matrem totamque ciet familiam. iamque cognito casu noxiae potionis uarie quisque praesentium auctores insimulabant extremi facinoris. sed dira illa femina et malitiae nouercalis exemplar unicum non acerba filii morte, non parricidii conscientia, non infortuuio domus,

2 pollicet̃ *ς*: pollicerет̃ *F* 28 auſtu *F* atque *ς*: qui *in ras. a manu secunda F* 29 ılłıcoq; *F* 33 acerba *f*: acerua *F*

non luctu mariti uel aerumna funeris commota clade familiae uindictae compendium traxit missoque protinus cursore qui uianti marito domus expugnationem nuntiaret, ac mox eodem ocius ab itinere regresso personata nimia temeritate insimulat priuigni ueneno filium suum interceptum. et hoc quidem non adeo mentiebatur quod iam destinatam iuueni mortem praeuenisset puer, sed fratrem iuniorem fingebat ideo priuigni scelere
[241] peremptum, quod eius probrosae libidini qua se comprimere temptauerat noluisset succumbere. nec tam inmanibus contenta mendaciis addebat sibi quoque ob detectum flagitium eundem illum gladium comminari. tunc infelix duplici filiorum morte percussus magnis aerumnarum procellis aestuat. nam et iuniorem incoram sui funerari uidebat et alterum ob incestum parricidiumque capitis scilicet damnatum iri certo sciebat. ad hoc uxoris dilectae nimium mentitis lamentationibus ad extremum subolis implebatur odium.

Vixdum pompae funebres et sepultura filii fuerat explicata VI
et statim ab ipso eius rogo senex infelix ora sua recentibus adhuc rigans lacrimis trahensque cinere sordentem canitiem foro se festinus immittit. atque ibi tum fletu tum precibus genua etiam decurionum contingens nescius fraudium pessimae mulieris in exitium reliqui filii plenis operabatur affectibus illum incestum paterno thalamo, illum parricidam fraterno exitio et in comminata nouercae caede sicarium. tanta denique miseratione tantaque indignatione curiam sed et plebem maerens inflammauerat ut remoto iudicandi taedio et accusationis manifestis probationibus et responsionis meditatis ambagibus cuncti conclamarint lapidibus obrutum publicum malum publice uindicari.

Magistratus interim metu periculi proprii, ne de paruis indignationis elementis ad exitium disciplinae ciuitatisque seditio procederet, partim decuriones deprecari partim populares compescere ut rite et more maiorum iudicio reddito et utrim-

---

8 ꝑboſę *F*, ꝑboſe *φ* 9 noluıſſe (t above) *φ*: noluıſſe *F* tam] tam̄ (*h. e.* tamen) *Fφ* 10 mendacııſ *fφ*: mendacıſ *ut uid. F* 16 ſobolıſ *f* 17 fuerant *f*

quesecus allegationibus examinatis ciuiliter sententia prometur nec ad instar barbaricae feritatis uel tyrannicae impotentiae damnaretur aliquis inauditus et in pace placida tam dirum saeculo proderetur exemplum.

VII placuit salubre consilium et ilico iussus praeco pronuntiat patres in curiam conuenirent. quibus protinus dignitatis iure consueta loca residentibus rursum praeconis uocatu primus accusator incedit. tunc demum clamatus inducitur etiam reus et exemplo legis Atticae Martiique iudicii causae patronis denuntiat praeco neque principia dicere neque miserationem commouere. haec ad istum modum gesta compluribus mutuo sermocinantibus cognoui. quibus autem uerbis accusator urserit, quibus rebus diluerit reus ac prorsus orationes altercationesque neque ipse absens apud praesepium scire neque ad uos quae ignoraui possum enuntiare, sed quae plane comperi ad istas litteras proferam. simul [242] enim finita est dicentium contentio ueritatem criminum fidemque probationibus certis instrui nec suspicionibus tantam coniecturam permitti placuit atque illum potissimum seruum qui solus haec ita gesta esse scire diceretur, sisti modis omnibus oportere. nec tantillum cruciarius ille uel fortuna tam magni iudicii uel confertae conspectu curiae uel certe noxia conscientia sua deterritus, quae ipse finxerat quasi uera adseuerare atque adserere incipit. quod se uocasset indignatus fastidio nouercae iuuenis, quod ulciscens iniuriam filii eius mandauerit necem, quod promisisset grande silentii praemium, quod recusanti mortem sit comminatus, quod uenenum sua manu temperatum dandum fratri reddiderit, quod ad criminis probationem reseruatum poculum neclexisse suspicatus sua postremum manu porrexerit puero. haec eximia enim ad ueritatis imaginem uerberone illo simulata cum trepidatione perferente finitum est iudicium.

VIII nec quisquam decurionum tam aequus remanserat iuueni quin eum euidenter noxae compertum insui culleo pronuntiaret. cum iam sententiae pares cunctorum ad unum ser-

5 c̄uenir& *F* 6 ꝓten: *F* 9 p̄coneq; *φ*: p̄conēq; *F* 18 potiſſimū *f*: ꝓptiſſimū *Fφ* 19 ieſta *F* 20 uel forma *coniecit Brantius* 21 uel c̄fertę *f*: uelle c̄fertę *F*, uellę c̄fertę *φ* 30 simulata cum trepidatione *Oudendorpius*: ſimulatū trepidatione *Fφ*

monem congruentibus ex more perpetuo in urnam aeream deberent conici, quo semel conditis calculis iam cum rei fortuna transacto nihil postea commutari licebat sed mancipabatur potestas capitis in manum carnificis, unus e curia senior prae ceteris compertae fidei atque auctoritatis praecipuae medicus orificium urnae manu contegens nequis mitteret calculum temere, haec ad ordinem pertulit

'Quod aetatis sum, uobis adprobatum me uixisse gaudeo, nec patiar falsis criminibus petito reo manifestum homicidium perpetrari, nec uos qui iure iurando adstricti iudicatis inductos seruuli mendacio peierare. ipse non possum calcata numinum religione conscientiam meam fallens perperam pronuntiare. ergo ut res est, de me cognoscite.

Furcifer iste, uenenum praesentarium comparare sollicitus VIIII
centumque aureos solidos offerens pretium, me non olim conuenerat, quod aegroto cuidam dicebat necessarium qui morbi inextricabilis ueterno uehementer implicatus uitae se cruciatui subtrahere gestiret. at ego perspiciens malum istum uerberonem blaterantem atque inconcinne causificantem certusque aliquod moliri flagitium, dedi quidem potionem, dedi; sed futurae
[243] quaestioni praecauens non statim pretium quod offerebatur accepi. 'sed ne forte aliquis' inquam 'istorum quos offers aureorum nequam uel adulter repperiatur, in hoc ipso sacculo conditos eos anulo tuo praenota donec altera die nummulario praesente comprobentur.' sic inductus signauit pecuniam quam exinde, ut iste repraesentatus est iudicio, iussi de meis aliquem curriculo taberna promptam adferre et en ecce perlatam coram exhibeo. uideat et suum sigillum recognoscat. nam quem ad modum eius ueneni frater insimulari potest quod iste comparauerit?'

Ingens exinde uerberonem corripit trepidatio et in uicem X
humani coloris succedit pallor infernus perque uniuersa membra

---

1 ęreâ *F*, ereâ *φ* 2 coıcı *Fφ* 3 nıchıl *F* 5 fideı *f*: fidı *F* 7 ornè *F'* 8 adpbatū. *F*. appbatū *φ* quod ad hoc aetatis sum uobis approbatus *coniecit Pricaeus* dıxıſſe *Fφ* 9 petıto reo *f*: petıtor eo *φ et ut uid. F* 14 .urcıfer *F*, Furcıfer *fφ* 17 ımplıcıt: *f* 28 exıbeo *F*

frigidus sudor emanabat. tunc pedes incertis alternationibus commouere, modo hanc modo illam capitis partem scalpere et ore semiclauso balbutiens nescio quas afannas effutire ut eum nemo prorsus a culpa uacuum merito crederet. sed reualescente rursus astutia constantissime negare et accersere mendacii non desinit medicum. qui praeter iudicii religionem cum fidem suam coram lacerari uideret, multiplicato studio uerberonem illum contendit redarguere donec iussu magistratuum ministeria publica contrectatis nequissimi serui manibus anulum ferreum deprehensum cum signo sacculi conferunt, quae comparatio praecedentem roborauit suspicionem. nec rota uel eculeus more Graecorum tormentis eius apparata iam deerant sed obfirmatus mira praesumptione nullis uerberibus ac ne ipso quidem succumbit igni.

XI Tum medicus 'non patiar' inquit 'Hercules, non patiar uel contra fas de innocente isto iuuene supplicium uos sumere uel hunc ludificato nostro iudicio poenam noxii facinoris euadere. dabo enim rei praesentis euidens argumentum. nam cum uenenum peremptorium comparare pessimus iste gestiret nec meae sectae crederem conuenire causas ulli praebere mortis nec exitio sed saluti hominum medicinam quaesitam esse didicissem, uerens ne si daturum me negassem, intempestiua repulsa uiam sceleri subministrarem et ab alio quopiam exitiabilem mercatus hic potionem uel postremum gladio uel quouis telo nefas inchoatum perficeret, dedi uenenum sed somniferum, mandragoram illum grauedinis compertae famosum et morti simillimi soporis efficacem. nec mirum desperatissimum istum latronem certum extremae poenae, quae more maiorum in eum competit, cruciatus istos ut leuiores facile tolerare. sed si uere puer meis [244] temperatam manibus sumpsit potionem, uiuit et quiescit et dormit et protinus marcido sopore discusso remeabit ad diem lucidam: quod si uere peremptus est, si morte praeuentus est, quaeratis licet causas mortis eius alias.'

XII Ad istum modum seniore adorante placuit, et itur confestim

3 afannaſ Fφ, *cf. p. 160, 28* 12 offirmaτ; F 17 penâ F
26 ıllû Fφ, ıllud f 27 efficae Fφ, efficax f 28 pęnę F

magna cum festinatione ad illud sepulcrum quo corpus pueri depositum iacebat. nemo de curia, de optimatibus nemo ac ne de ipso quidem populo quisquam qui non illuc curiose confluxerit. ecce pater suis ipse manibus cooperculo capuli remoto commodum discusso mortifero sopore surgentem postliminio mortis deprehendit filium eumque complexus artissime uerbis impar praesenti gaudio producit ad populum. atque ut erat adhuc feralibus amiculis instrictus atque obditus deportatus ad iudicium puer. iamque liquido serui nequissimi atque mulieris nequioris patefactis sceleribus procedit in medium nuda ueritas et nouercae quidem perpetuum indicitur exilium, seruus uero patibulo suffigitur et omnium consensu bono medico sinuntur aurei, opportuni somni pretium. et illius quidem senis famosa atque fabulosa fortuna prouidentiae diuinae condignum excipit exitum, qui momento modico, immo puncto exiguo post orbitatis periculum adulescentium duorum pater repente factus est.

At ego tunc temporis talibus fatorum fluctibus uolutabar. XIII
miles ille qui me nullo uendente comparauerat et sine pretio suum fecerat, tribuni sui praecepto debitum sustinens obsequium litteras ad magnum scriptas principem Romam uersus perlaturus uicinis me quibusdam duobus seruis fratribus undecim denariis uendidit. his erat diues admodum dominus. at illorum alter pistor dulciarius qui panes et mellita concinnabat edulia, alter cocus qui sapidissimis intrimentis sucuum pulmenta condita uapore mollibat. unico illi contubernio communem uitam sustinebant meque ad uasa illa compluria gestanda praedestinarant quae dominis regiones plusculas pererrantibus uariis usibus erant necessaria. adsciscor itaque inter duos illos fratres tertius contubernalis haud ullo tempore tam beniuolam fortunam expertus. nam uespera post opiparas cenas earumque splendidissimos apparatus multas numero partes in cellulam suam mei solebant reportare domini: ille porcorum

1 ſepulchrů *F* 13 opportuni ſomni *f:* opportunuſ o̅ı *F*, oportunuſ om̅ı *φ* 14 fabuloſa *f:* faboſa *Fφ* 19 còra|rauerat rat *F'* 24 c̄cinnebat *F'* 30 t̄tiuſ *ante* t̄tiuſ *inductum in F*

pullorum piscium et cuiusque modi pulmentorum largissimas reliquias, hic panes crustula lucunculos hamos lacertulos et plura [245] scitamenta mellita. qui cum se refecturi clausa cellula balneas petissent, oblatis ego diuinitus dapibus adfatim saginabar. nec enim tam stultus eram tamque uere asinus ut dulcissimis illis

XIIII relictis cibis cenarem asperrimum faenum. et diu quidem pulcherrime mihi furatrinae procedebat artificium quippe adhuc timide et satis parce subripienti de tam multis pauciora nec illis fraudes ullas in asino suspicantibus. at ubi fiducia latendi pleniore capta partes opimas quasque deuorabam et iucundiora eligens abligurribam dulcia, suspicio non exilis fratrum pupugit animos et quamquam de me nihil etiam tum tale crederent, tamen cotidiani damni studiose uestigabant reum, illi uero postremo etiam mutuo sese rapinae turpissimae criminabantur. iamque curam diligentiorem et acriorem custodelam et dinumerationem adhibebant partium. tandem denique rupta uerecundia sic alter alterum compellat

'At istud iam neque aequum ac ne humanum quidem cotidie ac partes electiores surripere atque eis diuenditis peculium latenter augere, de reliquis aequam uindicare diuisionem. si tibi denique societas ista displicet, possumus omnia quidem cetera fratres manere, ab isto tamen nexu communionis discedere. nam uideo in immensum damni procedentem querelam nutrire nobis immanem discordiam.'

Subicit alius 'laudo istam tuam me Hercules et ipse constantiam quod cotidie furatis clanculo partibus praeuenisti querimoniam quam diutissime sustinens tacitus ingemescebam ne uiderer rapinae sordidae meum fratrem arguere. sed bene quod utrimquesecus sermone prolato iacturae remedium quaeritur ne silentio procedens simultas Eteocleas nobis contentiones pariat.'

---

1 cuiusque modi *scripsi:* cuıuſcemodı *F* 2 lucunculos *Scaliger:* ıucunculoſ *F*, ıun|culoſ (cu *suprascr.*) *φ* laterculos *coniecit Coluius* 11 b *in* ablıgurrıbā *in ras. a secunda manu scripta in F*, ablıgurrıbā *φ* 12 quanquam *F* nıchıl *F* 13 cotıdıanı· (*fuit* ſ) *Fφ* 19 nſ *Fφ* 23 querelā *F* 27 querımomā *F* 29 utrimsecus *coniecit Heinsius* ıacturę medıū *F*, ıacture medıū *φ* 30 c̄tentıonıb; *Fφ*

His et similibus altercati conuiciis deierantur utrique nul- XV
lam se prorsus fraudem, nullam denique subreptionem facti-
tasse sed plane debere cunctis artibus communis dispendii
latronem inquiri. nam neque asinum qui solus interesset ta-
libus cibis adfici posse et tamen cotidie partes electiles con-
parere nusquam nec utique cellulam suam tam immanes inuo-
lare muscas ut olim Harpyiae fuere, quae diripiebant Phineias
dapes.

Interea liberalibus cenis inescatus et humanis adfatim
cibis saginatus corpus obesa pinguitie compleueram, corium
aruina suculenta mollieueram, pilum liberali nitore nutriueram.
[246] sed iste corporis mei decor pudori peperit grande dedecus.
insolita namque tergoris uastitate commoti faenum prorsus in-
tactum cotidie remanere cernentes iam totos ad me dirigunt
animos. et hora consueta uelut balneas petituri clausis ex
more foribus per quandam modicam cauernam rimantur me
passim expositis epulis inhaerentem. nec ulla cura iam damni
sui habita mirati monstruosas asini delicias risu maximo di-
rumpuntur uocatoque uno et altero ac dein pluribus conseruis
demonstrant infandam memoratu hebetis iumenti gulam. tantus
denique ac tam liberalis cachinnus cunctos inuaserat ut ad
aures quoque praetereuntis perueniret domini. sciscitatus de- XVI
nique quid bonum rideret familia, cognito quod res erat, ipse
quoque per idem prospiciens foramen delectatur eximie. ac de-
hinc risu ipse quoque latissimo ad usque intestinorum dolorem
redactus, iam patefacto cubiculo proxime consistens coram ar-
bitratur. nam et ego tandem ex aliqua parte mollius mihi
renidentis fortunae contemplatus faciem gaudio praesentium
fiduciam mihi subministrante nec tantillum commotus securus
esitabam quoad nouitate spectaculi laetus dominus aedium
duci me iussit, immo uero suis etiam ipse manibus ad tricli-
nium perduxit mensaque posita omne genus edulium solidorum
et inlibata fercula iussit adponi. at ego quamquam iam bellule
suffarcinatus, gratiosum commendatioremque me tamen ei facere

---

7 fineıaſ *F*   15 uelud *F*   22 p̄teuntıſ *φ*: p̄tcunctıſ *F*   24 exumıe *F*, exımıe *φ*   28 facıe *Fφ*   33 quanquam *F*   uellule *F*

cupiens esurienter exhibitas escas adpetebam. nam et quod potissimum abhorreret asino excogitantes scrupulose ad explorandam mansuetudinem id offerebant mihi, carnes lasere infectas, altilia pipere inspersa, pisces exotico iure perfusos. interim conuiuium summo risu personabat. quidam denique praesens scurrula 'date' inquit 'sodali huic quippiam meri.'

Quod dictum dominus secutus 'non adeo' respondit 'absurde locutus es furcifer: ualde enim fieri potest ut contubernalis noster poculum quoque mulsi libenter adpetat.' et 'heus' ait 'puer, lautum diligenter ecce illum aureum cantharum mulso contempera et offer parasito meo, simul quod ei praebiberim commoneto.'

Ingens exin oborta est epulonum expectatio. nec ulla tamen ego ratione conterritus otiose ac satis genialiter contorta in modum linguae postrema labia grandissimum illum calicem uno haustu perhausi. clamor exurgit consona uoce cunctorum

XVII salute me prosequentium. magno denique delibutus gaudio dominus uocatis seruis suis emptoribus meis iubet quadruplum [248] restitui pretium meque cuidam acceptissimo liberto suo et satis peculiato magna praefatus diligentia tradidit, qui me satis humane satisque comiter nutriebat et quo se patrono commendatiorem faceret, studiosissime uoluptates eius per meas argutias instruebat. et primum me quidem mensam accumbere suffixo cubito, dein adluctari et etiam saltare sublatis primoribus pedibus perdocuit, quodque esset adprime mirabile, uerbis nutum commodare ut quod nollem relato, quod uellem deiecto capite monstrarem, sitiensque pocillatore respecto ciliis alterna coniuens bibere flagitarem. atque haec omnia perfacile oboediebam quae nullo etiam monstrante scilicet facerem. sed uerebar ne si forte sine magistro humano ritu ederem, pleraque rati scaeuum praesagium portendere, uelut monstrum

1 exibitaſ *F* quod] qd (*h. e.* quid) *Fφ* 10 aureū· (*fuit* ſ) *F* 11 offer *fφ*: offerſ *ni fallor F* 16 pauſı clamor *φ*: pauxı · Clamor (C *in ras. a manu sec.*) *F* 17 ſalute me pſequentiū *inducta in F* 24 ſal-tare (*fuit* u) *F*, ſalutare *φ* 25 qđq; *f*: quoq; *Fφ* 27 pocillatore *F et ante corr. φ* 28 conibenſ *F*, conuenſ (u *corr. ut uid. ex* b) *φ* 29 obediebā *F* 31 portendere *F'φ*

ostentumque me obtruncatum uulturiis opimum pabulum redderent. iamque rumor publice crebuerat quo conspectum atque famigerabilem meis miris artibus effeceram dominum: hic est qui sodalem conuiuamque possidet asinum, luctantem asinum, saltantem asinum, uoces humanas intellegentem, sensum nutibus exprimentem.

XVIII
Sed prius est ut uobis quod initio facere debueram, uel nunc saltem referam quis iste uel unde fuerit Thiasus — hoc enim nomine meus nuncupabatur dominus. oriundus patria Corintho, quod caput est totius Achaiae prouinciae, ut eius prosapia atque dignitas postulabat, gradatim permensis honoribus quinquennali magistratu fuerat destinatus et ut splendori capessendorum responderet fascium, munus gladiatorium triduani spectaculi pollicitus latius munificentiam suam porrigebat. denique gloriae publicae studio tunc Thessaliam etiam accesserat nobilissimas feras et famosos inde gladiatores comparaturus. iamque ex arbitrio dispositis coemptisque omnibus domuitionem parabat spretis luculentis illis suis uehiculis ac posthabitis decoris raedarum carpentis quae partim contecta, partim reuelata frustra nouissimis trahebantur consequiis: equis etiam Thessalicis et aliis iumentis Gallicanis quibus generosa suboles perhibet pretiosam dignitatem: me phaleris aureis et fucatis ephippiis et purpureis tapetis et frenis argenteis et pictilibus balteis et tintinnabulis perargutis exornatum ipse residens amantissime non nunquam comissimis adfatur sermonibus atque inter alia pleraque summe se delectari pro-
249] fitebatur quod haberet in me simul et conuiuam et uectorem.

XVIIII
At ubi partim terrestri, partim maritimo itinere confecto Corinthum accessimus, magnae ciuium turbae confluebant, ut mihi uidebatur, non tantum Thiasi dantes honori quam mei conspectus cupientes. nam tanta etiam ibidem de me fama peruaserat ut non mediocri quaestui praeposito illi meo fuerim. qui cum multos uideret nimio fauore lusus meos spectare ge-

1 pauulū *F′* 3 *ante* hic *deleta* q *in F* 19 redarum *Modius:* ꝑdarū *Fφ* 30 *ante* thiasi *erasa* ſ *ut uid. in F*

stientes, obserata fore atque singulis eorum seorsus admissis stipes acceptans non paruas summulas diurnas corradere consuerat.

Fuit in illo conuenticulo matrona quaedam pollens et opulens, quae more ceterorum uisum meum mercata ac dehinc multiformibus ludicris delectata per admirationem adsiduam paulatim in admirabilem mei cupidinem incidit nec ullam uaesanae libidini medelam capiens ad instar asinariae Pasiphaae complexus meos ardenter expectabat, grandi denique praemio cum altore meo depecta est noctis unius concubitum. at ille nequaquam *ut* posset de me suaue prouenire, lucro suo tantum contentus, adnuit.

XX Iam denique cenati e triclinio domini decesseramus et iam dudum praestolantem cubiculo meo matronam offendimus. di boni qualis ille quamque praeclarus apparatus! quattuor eunuchi confestim puluillis compluribus uentose tumentibus pluma delicata terrestrem nobis cubitum praestruunt sed et stragula ueste auro ac murice Tyrio depicta probe consternunt ac desuper breuibus admodum sed satis copiosis puluillis, aliis nimis modicis quis maxillas et ceruices delicatae mulieris suffulcire consuerunt, superstruunt. nec dominae uoluptates diutina sua praesentia morati clausis cubiculi foribus facessunt. at intus cerei praeclara micantes luce nocturnas nobis tenebras inalbabant.

XXI tunc ipsa cuncto prorsus spoliata tegmine, taenia quoque qua decoras deuinxerat papillas, lumen propter adsistens de stagneo uasculo multo sese perungit oleo balsamo meque indidem largissime perfricat sed multo tanto impensius crura, etiam nates perfundit meas. tunc exosculata pressule, non qualia in lu-

---

1 ſorſuſ *F*, ſ^e^orſuſ *φ* admıſ* *F*, admıſſı *f*, admıſſı^ſ^ *φ* 11 nequā quā (*erasum* ̀) poſſ& de me ſuaue ꝓuenıre *F*, at ılle nequaquā poſſ& de me (ſuaue *add. marg.*) ꝓuenıre *φ* (ut *addidit Spengelius Mus. Rhenani noui XVI 36*) 12 c̄tentuſ *φ et ut uid. F*, c̄ſenſū *f* 14 dn *F* 15 quanq; *F* 20 mulıereſ *Fφ* 24 tenıa *F* 27 tanta *F* crura, etiam nates *Lipsius:* cura etıam nareſ *F* 28 *post* meaſ *sequitur* Tunc ; *illius enim fragmenti quod Elmenhorstius adscripsit, emendare prae pudore noluit, Hildebrandius accuratissime enarrauit, nec uola nec uestigium apparet in F, in margine inferiore a manu saeculi quarti decimi additum est in φ*

panari solent basiola lactari uel meretricum poscinummia uel aduentorum negotinummia sed pura atque sincera instruit et blandissimos adfatus ‘amo’ et ‘cupio’ et ‘te solum diligo’ ‘sine te iam uiuere nequeo’ et cetera quis mulieres et alios inducunt et suas testantur adfectationes, capistroque me prehensum more quo didiceram reclinat facile quippe cum nil noui
[249] nihilque difficile facturus mihi uiderer praesertim post tantum temporis tam formonsae mulieris cupientis amplexus obiturus. nam et uino pulcherrimo atque copioso memet madefeceram et unguento fragrantissimo prolubium libidinis suscitaram. sed XXII
angebar plane non exili metu reputans quem ad modum tantis tamque magnis cruribus possem delicatam matronam inscendere uel tam lucida tamque tenera et lacte ac melle confecta membra duris ungulis complecti labiasque modicas ambrosio rore purpurantes tam amplo ore tamque enormi et saxeis dentibus deformis sauiari, nouissime quo pacto quamquam ex unguiculis perpruriscens mulier tam uastum genitale susciperet. heu me qui dirupta nobili femina bestiis obiectus munus instructurus sim mei domini! molles interdum uoculas et adsidua sauia et dulces gannitus commorsicantibus oculis iterabat illa. et in summa ‘teneo te’ inquit ‘teneo, meum palumbulum, meum passerem’ et cum dicto uacuas fuisse cogitationes meas ineptumque monstrat metum. artissime namque complexa totum me prorsus sed totum recepit. illa uero quotiens ei parcens nates recellebam, accedens totiens nisu rabido et spinam prehendens meam adpliciore nexu inhaerebat ut Hercules etiam deesse mihi aliquid ad supplendam eius libidinem crederem nec Minotauri matrem frustra delectatam putarem adultero mugiente. iamque operosa et peruigili nocte transacta, uitata lucis conscientia facessit mulier condicto pari noctis futurae pretio.

Nec grauate magister meus uoluptates ex eius arbitrio XXIII

---

1 mia *in* poſcinúmia *in ras. in F*. poſcinúmia *φ* 2 negatinúmia *Fφ* 5 C *in* Capiſtroq; *a manu sec. in F*, capiſtroq; *φ* 7 nichilq; *F* 16 pluuiú *f* 16 ſabiari *F* quanquam *F* 18 dirrupta *F* 20 ſabia *f* 22 paſſarè *F* 25 rauido *corr. in* rapido *F*, rabido *φ* 29 luciuſ *F*, luciuſ, *add. in marg.* c. luciſ *φ* (c *supra* c.)

largiebatur partim mercedes amplissimas acceptando, partim nouum spectaculum domino praeparando. incunctanter ei denique libidinis nostrae totam detegit scaenam. at ille liberto magnifice munerato destinat me spectaculo publico. et quoniam neque egregia illa uxor mea propter dignitatem neque prorsus ulla alia inueniri poterat, grandi praemio uilis acquiritur aliqua sententia praesidis bestiis addicta, quae mecum incoram publicam populi caueam frequentaret. eius poenae talem cognoueram fabulam.

Maritum habuit cuius pater peregre proficiscens mandauit uxori suae, matri eiusdem iuuenis — quod enim sarcina praegnationis oneratam eam relinquebat — ut si sexus sequioris edidisset foetum, protinus quod esset editum necaretur. at illa prae absentia mariti natam puellam insita matribus pietate praeuenta desciuit ab obsequio mariti eamque prodidit uicinis alumnandam regressoque iam marito natam necatamque nuntiauit. sed ubi [250]
flos aetatis nuptialem uirgini diem flagitabat, nec ignaro marito dotare filiam pro natalibus quibat, quod solum potuit filio suo tacitum secretum aperuit. nam et oppido uerebatur nequo casu caloris iuuenalis impetu lapsus nescius nesciam sororem incurreret. sed pietatis spectatae iuuenis et matris obsequium et sororis officium religiose dispensat et arcanis domus uenerabilis silentii custodiae tradidit plebeiam facie tenus praetendens humanitatem. sic necessarium sanguinis sui munus adgreditur ut desolatam uicinam puellam parentumque praesidio uiduatam domus suae tutela receptaret ac mox artissimo multumque sibi dilecto contubernali largitus de proprio dotem liberalissime
XXIIII traderet. sed haec bene atque optime plenaque cum sanctimonia disposita feralem fortunae nutum latere non potuerunt cuius instinctu domum iuuenis protinus se direxit saeua riualitas. et ilico haec eadem uxor eius quae nunc bestiis propter haec ipsa fuerat addicta, coepit puellam uelut aemulam tori succu-

---

6 potuerat *Fφ* uılıſ *f:* bılıſ *Fφ* anqrıt̃ *F*, aqqrıt̃ *f*, aͩcqrıt̃ *φ*
8 pęnę *F* 13 fetů. (*fuit* ſ) *F* abſtınentıa *Fφ* 22 archanıſ *F*
23 facıeten; *sic Fφ* 31 hac *F* (c. hec), hac *φ* 32 cępıt *F*

bamque primo suspicari dehinc detestari dehinc crudelissimis laqueis mortis insidiari. tale denique comminiscitur facinus.

Anulo mariti surrepto rus profecto mittit quendam seruulum sibi quidem fidelem sed de ipsa fide pessime merentem qui puellae nuntiaret quod eam iuuenis profectus ad uillulam uocaret ad sese addito ut sola et sine ullo comite quam maturissime perueniret. et nequa forte nasceretur ueniendi cunctatio, tradit anulum marito subtractum qui monstratus fidem uerbis adstipularetur. at illa mandatu fratris obsequens — hoc enim sola sciebat — respecto etiam signo eius quod offerebatur, nauiter ut praeceptum fuerat incomitata festinat. sed ubi fraudis extremae lapsa decipulo laqueos insidiarum accessit, tunc illa uxor egregia sororem mariti libidinosae furiae stimulis efferata primum quidem nudam flagris ultime uerberat, dehinc, quod res erat clamantem quodque frustra paelicatus indignatione bulliret, fratrisque nomen saepius iterantem uelut mentitam atque cuncta fingentem titione candenti inter media femina detruso crudelissime necauit.

Tunc acerbae mortis exciti nuntiis frater et maritus ac- XXV
currunt uariisque lamentationibus defletam puellam tradunt sepulturae. nec iuuenis sororis suae mortem tam miseram et a qua minime par erat inlatam aequo tolerare quiuit animo
[251] sed medullitus dolore commotus acerrimaeque bili noxio furore perfusus exin flagrantissimis febribus ardebat ut ipsi quoque iam medela uideretur necessaria. sed uxor quae iam pridem nomen uxoris cum fide perdiderat, medicum conuenit quendam notae perfidiae qui iam multarum palmarum spectatus proeliis magna dexterae suae tropaea numerabat eique protinus quinquaginta promittit sestertia ut ille quidem momentarium uenenum uenderet, illa autem emeret mortem mariti sui. quo confecto simulatur necessaria praecordiis leniendis bilique subtrahendae illa praenobili spotio quam s a c r a m doctiores nominant sed in eius uice subditur alia Proserpinae sacra saluti. iam-

---

4 fidè *Fφ* mẹrentè *F* 15 quodque *Oudendorpius:* quoque *F* pelicaτ; *F* 22 a qua *Floridus:* quẹ *F*, q̄ *φ* erat erat *F'* 28 tropea *F* 30 emere (t *add. man. sec.*) *Fφ*

que praesente familia et non nullis amicis et adfinibus aegroto
XXVI medicus poculum probe temperatum manu sua porrigebat. sed audax illa mulier ut simul et conscium sceleris amoliretur et quam desponderat pecuniam lucraretur, coram detento calice 'non prius' inquit 'medicorum optime, non prius carissimo mihi marito trades istam potionem quam de ea bonam partem hauseris ipse. unde enim scio an noxium in ea lateat uenenum? quae res utique te tam prudentem tamque doctum uirum nequaquam offendit si religiosa uxor circa salutem mariti sollicita necessariam adfero pietatem.'

Qua mira desperatione truculentae feminae repente perturbatus medicus excussusque toto consilio et ob angustiam temporis spatio cogitandi priuatus antequam trepidatione uel aliqua cunctatione ipsa daret malae conscientiae suspicionem, indidem de potione gustauit ampliter. quam fidem secutus adulescens etiam sumpto calice quod offerebatur hausit. ad istum modum praesenti transacto negotio medicus quam celerrime domum remeabat salutifera potione pestem praecedentis ueneni festinans extinguere. nec eum obstinatione sacrilega qua semel coeperat truculenta mulier ungue latius a se discedere passa est 'priusquam' inquit 'digesta potione medicinae prouentus appareat' sed aegre precibus et obtestationibus eius multum ac diu fatigata tandem abire concessit. interdum perniciem caecam totis uisceribus furentem medullae penitus adtraxerant, multum denique saucius et grauedine somnulenta iam demersus domum peruadit aegerrime. uixque enarratis cunctis ad uxorem mandato saltem promissam mercedem mortis geminatae deposceret, sic elisus uiolenter spectatissimus medicus effundit spiritum.

XXVII Nec ille tamen iuuenis diutius uitam tenuerat sed inter [252]
fictas mentitasque lacrimas uxoris pari casu mortis fuerat extinctus. iamque eo sepulto paucis interiectis diebus quis feralia mortuis litantur obsequia, uxor medici pretium geminae mortis petens aderat. sed mulier usquequaque sui similis fidei sup-

19 cęperat *F* 21 pbenт; (b *corr. in* u *a man. sec.*) *F* 22 ęgra *F*, egra *ç* 29 ſpſ *F'*

primens faciem praetendens imaginem blandicule respondit et omnia prolixe adcumulateque pollicetur et statutum praemium sine mora se redditeram constituit modo pauxillum de ea potione largiri sibi uellet ob incoepti negotii persecutionem. quid pluribus? laqueis fraudium pessimarum uxor inducta medici facile consensit et quo se gratiorem locupleti feminae faceret, properiter domo petita totam prorsus ueneni pyxidem mulieri tradidit. quae grandem scelerum nancta materiam longe lateque cruentas suas manus porrigit.

XXVIII Habebat filiam paruulam de marito quem nuper necauerat. huic infantulae quod leges necessariam patris successionem deferrent, sustinebat aegerrime inhiansque toto filiae patrimonio inminebat et capiti. ergo certa defunctorum liberorum matres [sceleratas] hereditates excipere, talem parentem praebuit qualem exhibuerat uxorem prandioque commento pro tempore et uxorem medici simul et suam filiam ueneno eodem percutit. sed paruulae quidem tenuem spiritum et delicata ac tenera praecordia conficit protinus uirus infestum, at uxor medici dum noxiis ambagibus pulmones eius pererrat tempestas detestabilis potionis primum suspicata quod res erat, mox urgente spiritu iam certo certior contendit ad ipsam praesidis domum magnoque fidem eius protestata clamore et populi concitato tumultu utpote tam immania detectura flagitia efficit statim sibi simul et domus et aures praesidis patefierent. iamque ab ipso exordio crudelissimae mulieris cunctis atrocitatibus diligenter expositis repente mentis nubilo turbine correpta semihiantes adhuc compressit labias et attritu dentium longo stridore reddito ante ipsos praesidis pedes exanimis corruit. nec ille uir alioquin exercitus tam multiforme facinus excetrae uenenatae dilatione languida passus marcescere confestim cubiculariis mulieris adtractis ui tormentorum ueritatem eruit

1 ymaginè *F* 4 ab *F'φ* incepti *F* 7 facet (t *in ras. uid. fuisse* &) *F* 13 matreſ ſceleratas *φ et ut uid. F*, mater ſcelerata *f*, ſceleratas *deleui*, celeratas *coniecit Pricaeus* 18 at *f*: ad *F*. ad (t supra) *φ* 25 dihgenteſ *F'φ'* 26 ſemianteſ *F'* 29 excetrae *Elmenhorstius*: exereta (*sed deletum*) *F*, exceterū *φ* 31 ueritatē meruit (¯ *add. manus secunda*) *F*

atque illam minus quidem quam merebatur sed quod dignus cruciatus alius excogitari non poterat, certe bestiis obiciendam pronuntiauit.

XXVIIII Talis mulieris publicitus matrimonium confarraturus ingentique angore oppido suspensus expectabam diem muneris saepius quidem mortem mihi metu uolens consciscere priusquam [253] scelerosae mulieris contagio macularer uel infamia publici spectaculi depudescerem. sed priuatus humana manu, priuatus digitis, ungula rotunda atque mutila gladium stringere nequaquam poteram. plane tenui specula solabar clades ultimas quod uer in ipso ortu iam gemmulis floridis cuncta depingeret et iam purpureo nitore prata uestiret et commodum dirupto spineo tegmine spirantes cinnameos odores promicarent rosae quae me priori meo Lucio redderent.

Dies ecce muneri destinatus aderat: ad consaeptum caueae prosequente populo pompatico fauore deducor. ac dum ludicris scaenicorum choreis primitiae spectaculi dedicantur, tantisper ante portam constitutus pabulum laetissimi graminis, quod in ipso germinabat aditu, libens adfectabam, subinde curiosos oculos patente porta spectaculi prospectu gratissimo reficiens.

Nam puelli puellaeque uirenti florentes aetatula forma conspicui, ueste nitidi, incessu gestuosi Graecanicam saltaturi pyrrhicam dispositis ordinationibus decoros ambitus inerrabant nunc in orbem rotatum flexuosi, nunc in obliquam seriem conexi et in quadratum patorem cuneati et in cateruae discidium separati. at ubi discursus reciproci multimodas ambages tubae terminalis cantus explicuit, aulaeo subducto et complicitis siparis scaena disponitur.

XXX Erat mons ligneus ad instar incliti montis illius quem uates Homerus Idaeum cecinit, sublimi instructus fabrica,

---

1 ılla *Fφ* 6 metu uolenſ *Fφ*, mea uolenſ manu *f* 8 prıuataſ *ut. uid. F'* 9 rutunda *F* 11 uer] ul *F*, l, *add. in marg.* c. uer *φ* 12 dırrupto *F* 15 conſeptum *F* 18 pauulũ *F'* 22 graecanicam saltaturi pyrrhicam *Hildebrandius:* gręcanıca ſaltat̄ ıpyrrıcã *F*, grecanıca ſaltat̄ ypırrıcã *addito in marg.* ſaltatura *φ* 24 orbem *Oudendorpius:* orbe *F* 26 multımodeſ *F* 27 albeo *F*, albeo *φ* 30 ıdeũ *F* ſublımı *φ:* ſublımıſ *F*

consitus uirectis et uiuis arboribus, summo cacumine de manibus fabri fonte manante, fluuialis aquas eliquans. capellae pauculae tondebant herbulas et in modum Paridis Phrygii pastoris barbaricis amiculis umeris defluentibus pulchre indusiatus adulescens aurea tiara contecto capite pecuarium simulabat magisterium. adest luculentus puer nudus nisi quod ephebica chlamyda sinistrum tegebat umerum, flauis crinibus usquequaque conspicuus et inter comas eius aureae pinnulae cognatione simili sociatae prominebant quem caduceum et uirgula Mercurium indicabant. is saltatorie procurrens malumque bracteis inauratum dextra gerens, qui Paris uidebatur porrigit, quid mandaret Iuppiter nutu significans et protinus gradum scitule referens e conspectu facessit. insequitur puella uultu honesta in deae Iunonis speciem similis: nam et caput stringebat diadema candida, ferebat et sceptrum. inrupit alia quam putares
[254] Mineruam, caput contecta fulgenti galea et oleaginea corona tegebatur ipsa galea, clypeum attollens et hastam quatiens et qualis illa cum pugnat. super has introcessit alia uisendo XXXI
decore praepollens, gratia coloris ambrosei designans Venerem qualis fuit Venus cum fuit uirgo, nudo et intecto corpore perfectam formonsitatem professa nisi quod tenui pallio bombycino inumbrabat spectabilem pubem. quam quidem laciniam curiosulus uentus satis amanter nunc lasciuiens reflabat ut dimota pateret flos aetatulae, nunc luxurians aspirabat ut adhaerens pressule membrorum uoluptatem graphice liciniaret. ipse autem color deae diuersus in speciem, corpus candidum quod caelo demeat, amictus caerulus quod mari remeat. iam singulas uirgines quae deae putabantur . . . . . comites, Iunonem quidem Castor et Pollux, quorum capita cassides ouatae stellarum

---

1 confitus fummo cacumine, de canalibus labri fonte manante et fluuiales aquas eliquans *coniecit Heinsius* 3 frıgu *F* Phrygii pastoris *seclusit Scriuerius*, Paridis *Oudendorpius* 4 defuentıb; *F*, defuentıb; *φ* 6 ephoebıca *F* 7 chlamıda *F* 8 e꜂* *F*, e꜂ *φ* 17 ãſtâ *F* 18 S *in* Sup *in ras. a manu sec. in F*, ſup *φ* 21 bombıcıuo *F* 22 pubè. (*uid. fuisse* ſı *F*, pubè *φ* 25 grafice *F* 27 ceruluſ *F* 28 *ante* comıteſ *add.* ſui obibant *editiones ueteres* 29 qua꜂ capıte *Fφ* ouatae *Salmasius:* obatę *F*, obate *φ*

apicibus insignes contegebant, sed et isti Castores erant scaenici pueri. haec puella uarios modulos Iastia concinente tibia procedens quieta et inadfectata gesticulatione nutibus honestis pastori pollicetur si sibi praemium decoris addixisset, ei sese regnum totius Asiae tributuram. at illam quam cultus armorum Mineruam fecerat, duo pueri muniebant, proeliaris deae comites armigeri Terror et Metus nudis insultantes gladiis. at pone tergum tibicen Dorium canebat bellicosum et permiscens bombis grauibus tinnitus acutos in modum tubae saltationis agilis uigorem suscitabat. haec inquieto capite et oculis in aspectu minacibus citato et intorto genere gesticulationis alacer demonstrabat Paridi si sibi formae uictoriam tradidisset, fortem tropaeisque bellorum inclitum suis adminiculis futurum.

XXXII Venus ecce cum magno fauore caueae in ipso meditullio scaenae, circumfuso populo laetissimorum paruulorum dulce subridens constitit. Dionae illos teretes et lacteos puellos diceres tu Cupidines ueros de caelo uel mari commodum inuolasse. nam et pinnulis et sagittulis et habitu cetero formae praeclare congruebant et uelut nuptiales epulas obiturae dominae coruscis praelucebant facibus. et influunt innuptarum puellarum decorae suboles hinc Gratiae gratissimae, inde Horae pulcherrimae, quae iaculis floris serti et soluti deam suam propitiantes scitissimum construxerant chorum, dominae uoluptatum ueris coma blandientes. iam tibiae multiforabiles cantus Lydios dulciter consonant. quibus spectatorum pectora suaue mulcentibus longe suauior Venus placide commoueri [255]

---

1 ſcenıcı *F* 2 Iaſtia *Oudendorpius:* laſtıa (u *add. man. secunda*) *F*, laſtıa *φ* 4 ei '*uir doctus*': et *F* 5 aτ *in ras. a sec. manu in F*, ad *φ* 6 p̄lıarıſ *F* 7 ınſaltanteſ *Fφ* 8 tibicen Dorium *Iuntina:* tıbıcenorū *Fφ* 9 ınnuτ: *F*. īnuτ; *φ* ſaltıtıonıſ *Fφ* 12 tropeıſq; *F* 14 ıpſa *Fφ* 15 ſcenę *F* 16 conſtıtıt *codices interpolati:* c̄ſtıtuta (*pro* u *librarius primum picturus fuit* ı) *F*, cōſtıtuta *φ* Dionae *scripsi:* mone (e *erasa*, m *corr. in* p *a secunda manu*) *F*, moene *φ* 19 nuptıaleſ epulaſ *fφ:* nuptıalıſ epulıſ *F* 21 ſoboleſ *f* 22 iaculis] calathis *coniecit Heinsius* 23 *ante* ſcıtıſſımū *deletum* ſcıteſ *in F, nihil deletum in φ* 24 ueraſ *f* ueris dono *coniecit Elmenhorstius*, Veneris coma *uulgo*

cunctantique lente uestigio et leniter fluctuante spinula et sensim adnutante capite coepit incedere mollique tibiarum sono delicatis respondere gestibus et nunc mite coniuentibus, nunc acre comminantibus gestire pupulis et non nunquam saltare solis oculis. haec ut primum ante iudicis conspectum facta est, nisu brachiorum polliceri uidebatur, si fuisset deabus ceteris antelata, daturam se nuptam Paridi forma praecipuam suique consimilem. tunc animo uolenti Phrygius iuuenis malum quod tenebat aureum uelut uictoriae calculum puellae tradidit.

XXXIII

Quid ergo miramini uilissima capita, immo forensia pecora immo uero togati uulturii si toti nunc iudices sententias suas pretio nundinantur, cum rerum exordio inter deos et homines agitatum iudicium corruperit gratia et originalem sententiam magni Iouis consiliis electus iudex rusticanus et opilio lucro libidinis uendiderit cum totius etiam suae stirpis exitio? sic Hercules et aliud sequens iudicium inter inclitos Achiuorum duces celebratum uel cum falsis insimulationibus eruditione doctrinaque praepollens Palamedes proditionis damnatur *uel* uirtute Martia praepotenti praefertur Vlixes modicus Aiaci maximo. quale autem et illud iudicium apud legiferos Athenienses catos illos et omnis scientiae magistros? nonne diuinae prudentiae senex quem sapientia praetulit cunctis mortalibus deus Delphicus, fraude et inuidia nequissimae factionis circumuentus uelut corruptor adulescentiae quam frenis coercebat, herbae pestilentis suco noxio peremptus est relinquens ciuibus ignominiae perpetuae maculam, cum nunc etiam egregii philosophi sectam eius sanctissimam praeoptent et summo beatitudinis studio iurent in ipsius nomen! sed nequis indignationis meae reprehendat impetum secum sic reputans ʻecce nunc pa-

---

1 fluctuante ſpinula *Schickeradius:* fluctuanteſ pinnulaſ *F*, fluctuanteſ pennulaſ *φ* 2 cępit *F* 3 combentib; *F* 8 ſimilè *F'* frygiuſ *F* 11 minamini *F'* ferenſia *F* 17 ſequius *coniecit Oudendorpius* 19 uel *om. Fφ, add. uulgo* 20 Ulixeſ *editio princeps:* auxieſ *Fφ* 22 omniſ *f:* omni *F*, omi^ſ^ *φ* 27 filoſophi (phi *superscr.*) *F* 28 eiſ *corr. a secunda manu in* eiuſ *in Fφ*

tiemur philosophantem nobis asinum' rursus unde decessi reuertar ad fabulam.

XXXIIII Postquam finitum est illud Paridis iudicium, Iuno quidem cum Minerua tristes et iratis similes e scaena redeunt indignationem repulsae gestibus professae, Venus uero gaudens et hilaris laetitiam suam saltando toto cum choro professa est. tunc de summo montis cacumine per quandam latentem fistulam in excelsum prorumpit uino crocus diluta sparsimque defluens pascentis circa capellas odoro perpluit imbre donec in meliorem maculatae speciem canitiem propriam luteo colore mutarent. iamque tota suaue fragrante cauea montem illum [256] ligneum terrae uorago decepit.

Ecce quidam miles per mediam plateam dirigit cursum petiturus iam populo postulante illam de publico carcere mulierem quam dixi propter multiforme scelus bestiis esse damnatam meisque praeclaris nuptiis destinatam. et iam torus genitalis scilicet noster futurus accuratissime disternebatur lectus Indica testudine perlucidus plumea congerie tumidus, ueste serica floridus. at ego praeter pudorem obeundi publice concubitus, praeter contagium scelestae pollutaeque feminae, metu etiam mortis maxime cruciabar sic ipse mecum reputans quod in amplexu Venerio scilicet nobis cohaerentibus quaecumque ad exitium mulieris bestia fuisset immissa, non adeo uel prudentia sollers uel artificio docta uel abstinentia frugi posset prouenire ut adiacentem lateri meo laceraret mulierem,
XXXV mihi uero quasi indemnato et innoxio parceret. ergo igitur non de pudore iam sed de salute ipsa sollicitus dum magister meus lectulo probe coaptando districtus inseruit et tota familia partim ministerio uenationis occupata, partim uoluptario spectaculo adtonita meis cogitationibus liberum tribuebatur arbitrium nec magnopere quisquam custodiendum tam mansuetum putabat asinum, paulatim furtiuum pedem proferens portam quae proxima est potitus iam cursu me celerrimo proripio

8 ^v^bino φ: bino *corr. in* iuno *F* 11 fraglante *F* 15 beſtuſ φ: beſtiſ *F* 28 deſtrict; *F*φ 32 po^r^tā (r *add. manu secunda*) *F*, portā φ 33 me *in ras. manu secunda in F*, & φ

sexque totis passuum milibus perniciter confectis Cenchreas peruado, quod oppidum audit quidem nobilissimae coloniae Corinthiensium, adluitur autem Aegaeo et Saronico mari. inibi portus etiam tutissimum nauium receptaculum magno frequentatur populo. uitatis ergo turbulis et electo secreto litore prope ipsas fluctuum aspergines in quodam mollissimo harenae gremio lassum corpus porrectus refoueo. nam et ultimam diei metam curriculum solis deflexerat et uespernae me quieti traditum dulcis somnus oppresserat.

LIBER XI

[257] Circa primam ferme noctis uigiliam experrectus pauore I
subito uideo praemicantis lunae candore nimio completum orbem commodum marinis emergentem fluctibus nanctusque opacae noctis silentiosa secreta, certus etiam summatem deam praecipua maiestate pollere resque prorsus humanas ipsius regi prouidentia nec tantum pecuina et ferina uerum inanima etiam diuino eius luminis numinisque nutu uegetari, ipsa etiam corpora terra caelo marique nunc incrementis consequenter augeri, nunc detrimentis obsequenter imminui, fato scilicet iam meis tot tantisque cladibus satiato et spem salutis licet tardam subministrante augustum specimen deae praesentis statui deprecari confestimque discussa pigra quiete alacer exurgo meque protinus purificandi studio marino lauacro trado septiesque submerso fluctibus capite, quod eum numerum praecipue religionibus aptissimum diuinus ille Pythagoras prodidit, laetus et alacer deam praepotentem lacrimoso uultu sic adprecabar

'Regina caeli siue tu Ceres alma frugum parens originalis II
quae repertu laetata filiae uetustae glandis ferino remoto pabulo miti commonstrato cibo nunc Eleusiniam glebam percolis — seu tu caelestis Venus quae primis rerum exordiis sexuum diuersitatem generato amore sociasti et aeterna subole humano

---

2 audit *Fφ*, eſt *f* 3 ęgeo *F* 9 *subscriptum* METHAMORFOSЄON LĪB X. Єxplic. | Єgo ſalluſtiuſ legi & em̄dau rome felix. INCIP. | LĪB XI. FELICITER *in F* 14 ſu͛matá *Fφ* 23 ſu͛merſo *F* 31 ſubole. (*fuit* ſ) *F*

genere propagato nunc circumfluo Paphi sacrario coleris — seu Phoebi soror quae partu fetarum medelis lenientibus recreato populos tantos educasti praeclarisque nunc ueneraris delubris Ephesi — seu nocturnis ululatibus horrenda Proserpina triformi facie laruales impetus comprimens terraeque claustra cohibens lucos diuersos inerrans uario cultu propitiaris — ista luce feminea conlustrans cuncta moenia et udis ignibus nutriens laeta semina et solis ambagibus dispensans incerta lumina — quoquo nomine quoquo ritu quaqua facie te fas est inuocare: tu meis iam nunc extremis aerumnis subsiste, tu fortunam conlapsam adfirma, tu saeuis exanclatis casibus pausam pacemque tribue: sit satis laborum, sit satis periculorum. depelle quadripedis diram faciem, redde me conspectui [258] meorum, redde me meo Lucio. ac siquod offensum numen inexorabili me saeuitia premit, mori saltem liceat si non licet uiuere.'

III Ad istum modum fusis precibus et adstructis miseris lamentationibus rursus mihi marcentem animum in eodem illo cubili sopor circumfusus oppressit. nec dum satis conjueram et ecce pelago medio uenerandos deis etiam uultus attollens emergit diuina facies. ac dehinc paulatim toto corpore perlucidum simulacrum excusso pelago ante me constitisse uisum est. eius mirandam speciem ad uos etiam referre conitar si tamen mihi disserendi tribuerit facultatem paupertas oris humani uel ipsum numen eius dapsilem copiam locutilis facundiae subministrauerit.

Iam primum crines uberrimi prolixique et sensim intorti per diuina colla passiue dispersi molliter defluebant. corona multiformis uariis floribus sublimem distrinxerat uerticem cuius media quidem super frontem plana rotunditas in modum speculi uelut nimbo [argumentum] lunae candidum lumen emica-

---

5 larbaleſ *F'* 7 udıſ *uulgo:* undıſ *F et addito in margine* c. nudıſ *φ*, uuidis *coniecit Pontanus* 9 quaq; *Fφ* 17 mıchı *F* 18 conjueram *Iuntina:* conıſperå *F*, oonıpſerå *φ* 19 dī ⁎etıam *F*, deıſ etıam *φ* 24 copıam ⁎ *F*, copıam e *φ* 29 rutundıtaſ *F'* 30 uelut nimbo *scripsi: (fuerunt enim qui lunam ex rore compactam crederent cf. praefationis in Martianum Capellam p. 49)* uel ımmo *F* argumentum *deleui*, augmentum *coniecit Pricaeus*, arcuamentum *Stewechius*

bat, dextra laeuaque sulcis insurgentium uiperarum cohibita, spicis etiam Cerialibus desuper porrectis multicolor bysso tenui pertexta nunc albo candore lucida nunc croceo flore lutea nunc roseo rubore flammida, et quae longe longeque etiam meum confutabat optutum palla nigerrima splendescens atro nitore, quae circumcirca remeans et sub dexterum latus ad umerum laeuum recurrens umbonis uicem deiecta parte laciniae multiplici contabulatione dependula ad ultimas oras nodulis fimbriarum decoriter confluctuabat. per intectam extremitatem et in IIII
ipsa eius planitie stellae dispersae coruscabant earumque media semenstris luna flammeos spirabat ignes. quaqua tamen insignis illius pallae perfluebat ambitus, indiuiduo nexu corona totis floribus totisque constructa pomis adhaerebat. iam gestamina longe diuersa. nam dextra quidem ferebat aereum crepitaculum cuius per angustam lamminam in modum baltei recuruatam traiectae mediae paucae uirgulae crispante brachio trigeminos iactus reddebant argutum sonorem. laeuae uero cymbium dependebat aureum, cuius ansulae qua parte conspicua est insurgebat aspis caput extollens arduum ceruicibus late tumescentibus. pedes ambroseos tegebant soleae palmae uictricis foliis intextae. talis ac tanta spirans Arabiae felicia germina diuina me uoce dignata est

[259] ʻEn adsum tuis commota, Luci, precibus, rerum naturae V
parens, elementorum omnium domina, saeculorum progenies initialis, summa numinum, regina Manium, prima caelitum, deorum dearumque facies uniformis, quae caeli luminosa culmina, maris salubria flamina, inferum deplorata silentia nutibus meis dispenso: cuius numen unicum multiformi specie, ritu uario, nomine multiiugo totus ueneratur orbis. inde primigenii Phryges Pessinuntiam deum matrem, hinc Autochthones Attici Cecropeiam Mineruam, illic fluctuantes Cyprii Paphiam Venerem, Cretes sagittiferi Dictynnam Dianam, Siculi

---

11 flamıneoſ *Fφ* 20 ſolę *F*, ſole *φ* 21 arabıę felıcıa *deleta in F* germına *φ*: gemına *F* 23 tuıſ *φ*: tuı *F* 29 totů *Fφ* 30 peſſınnumtant dm̄ *Fφ* (Peſſinuntiam *coniecit Wowerus*) autocthoneſ *F* 31 phlaphıå *F*

trilingues Stygiam Proserpinam, Eleusinii uestustam deam Cererem et Iunonem alii, Bellonam alii, Hecatam isti, Rhamnusiam illi, qui nascentis dei Solis inchoantibus inlustrantur radiis Aethiopes Arique priscaque doctrina pollentes Aegyptii caerimoniis me propriis percolentes appellant uero nomine reginam Isidem. adsum tuos miserata casus, adsum fauens et propitia. mitte iam fletus et lamentationes omitte, depelle maerorem. iam tibi prouidentia mea inlucescit dies salutaris. ergo igitur imperiis istis meis animum intende sollicitum. diem qui dies ex ista nocte nascetur, aeterna mihi nuncupauit religio, quo sedatis hibernis tempestatibus et lenitis maris procellosis fluctibus nauigabili iam pelago rudem dedicantes carinam primitias commeatus libant mei sacerdotes. id sacrum nec solli-
VI cita nec profana mente debebis opperiri. nam meo monitu sacerdos in ipso procinctu pompae roseam manu dextera sistro cohaerentem gestabit coronam. incunctanter ergo dimotis turbulis alacer continuare pompam mea uolentia fretus et de proximo clementer uelut manum sacerdotis osculabundus rosis decerptis pessimae mihique destabilis iam dudum beluae istius corio te protinus exue. nec quicquam rerum mearum reformides ut arduum. nam hoc eodem momento quo tibi uenio simul et ibi praesens quae sunt sequentia sacerdoti meo per quietem facienda praecipio. meo iussu tibi constricti comitatus decedent populi. nec inter hilares caerimonias et festiua spectacula quisquam deformem istam quam geris faciem perhorrescet uel figuram tuam repente mutatam sequius interpretatus aliquis maligne criminabitur. plane memineris et penita mente conditum semper tenebis mihi reliqua uitae tuae curricula ad usque terminos ultimi spiritus uadata. nec iniurium, cuius beneficio redieris ad homines ei totum debere quod uiues. uiues autem beatus, uiues in mea tutela gloriosus et cum spa- [260]

---

1 ſtıgıá *F* eleuſını *Fφ* 2 et *add. f, om. Fφ* hęcatam *F* h ramnuſıá *F* 3 ⁎⁎q *F*, et ẹçq *φ* 4 ethıopeſ *F* 10 nuncupabıt *Fφ* 16 coharentē *F* 17 mea *Coluius:* meá *F* uolentıa (ı *add. man. secunda*) *F*, uölentıa *φ* 19 mıchıq; *F* 22 ibi *Vulcanius:* tıbı *F* 24 hylareſ *F*

tium saeculi tui permensus ad inferos demearis, ibi quoque in ipso subterraneo semirotundo me quam uides Acherontis tenebris interlucentem Stygiisque penetralibus regnantem, campos Elysios incolens ipse tibi propitiam frequens adorabis. quod si sedulis obsequiis et religiosis ministeriis et tenacibus castimoniis numen nostrum promerueris, scies ultra statuta fato tuo spatia uitam quoque tibi prorogare mihi tantum licere.

Sic oraculi uenerabilis fine prolato numen inuictum in se VII
recessit. nec mora cum summo protinus absolutus pauore et gaudio ac dein sudore nimio permixtus exurgo summeque miratus deae potentis tam claram praesentiam, marino rore respersus magnisque imperiis eius intentus monitionis ordinem recolebam. nec mora cum noctis atrae fugato nubilo sol exurgit aureus et ecce discursu religioso ac prorsus triumphali turbulae complent totas plateas tantaque hilaritudine praeter peculiarem meam gestire mihi cuncta uidebantur ut pecua etiam cuiusque modi et totas domos et ipsum diem serena facie gaudere sentirem. nam et pruinam pridianam dies apricus ac placidus repente fuerat insecutus ut canorae etiam auiculae prolectatae uerno uapore concentus suaues adsonarent matrem siderum, parentem temporum orbisque totius dominam blando mulcentes adfamine. quid quod arbores etiam, quae pomifera subole fecundae quaeque earum tantum umbra contentae steriles austrinis laxatae flatibus germine foliorum renidentes clementi motu brachiorum dulces strepitus obsibilabant magnoque procellarum sedato fragore ac turbido fluctuum tumore posito mare quietas adluuies temperabat, caelum autem nubilosa caligine disiecta nudo sudoque luminis proprii splendore candebat.

Ecce pompae magnae paulatim procedunt anteludia uotiuis VIII
cuiusque studiis exornata pulcherrume. hic incinctus balteo militem gerebat, illum succinctum chlamyde crepides et uena-

2 ſemırutundo *F'* 4 elıſıoſ *F* 5 regı^{lı}oſıſ *F* 17 cuiusque modi *scripsi:* cuıuſcemodı *F* 20 pauore *F'* 23 ſubolę *corr. in* ſobolę *F* c̄tenta ē erılеſ *F*, contenta ē herılеſ *φ* 24 filıorů *Fφ* 27 adlubıeſ *Fφ* 30 uotiuis *Brantius:* uotıb; *Fφ* 32 chlamıde *F*

bula uenatorem fecerant, alius soccis obauratis indutus serica ueste mundoque pretioso et adtextis capiti crinibus incessu perfluo feminam mentiebatur. porro alium ocreis scuto galea ferroque insignem e ludo putares gladiatorio procedere. nec ille deerat qui magistratum fascibus purpuraque luderet nec qui pallio baculoque et baxeis et hircino barbitio philosophum fingeret nec qui diuersis harundinibus alter aucupem cum uisco alter piscatorem cum hamis induceret. uidi et ursam mansuem cultu matronali, sella uehebatur, et simiam pilleo textili crocotisque Phrygiis Catamiti pastoris specie aureum gestantem poculum et asinum pinnis adglutinatis adambulantem cuidam seni debili ut illum quidem Bellerophontem, hunc autem diceres Pegasum, tamen rideres utrumque.

VIIII Inter has oblectationes ludicras popularium quae passim uagabantur iam sospitatricis deae peculiaris pompa moliebatur. mulieres candido splendentes amicimine, uario laetantes gestamine, uerno florentes coronamine quae de gremio per uiam qua sacer incedebat comitatus solum sternebant flosculis, aliaeque nitentibus speculis pone tergum reuersis uenienti deae obuium commonstrarent obsequium et quae pectines eburnos ferentes gestu brachiorum flexuque digitorum ornatum atque obpexum crinium regalium fingerent, illae etiam quae ceteris unguentis et geniali balsamo guttatim excusso conspargebant plateas. magnus praeterea sexus utriusque numerus lucernis taedis cereis et alio genere facium [lumine] siderum caelestium stirpem propitiantes. symphoniae dehinc suaues, fistulae tibiaeque modulis dulcissimis personabant. eas amoenus lectissimae iuuentutis ueste niuea et cataclista praenitens sequebatur chorus carmen uenustum iterantes quod Camenarum fauore sollers poeta modulatus edixerat, quod argumentum referebat interim maiorum antecantamenta uotorum. ibant et dicati magno Sarapi tibicines qui per oblicum calamum ad aurem porrectum

---

1 ſoccıſ *fφ*: occıſ *F* ınduct; *Fφ* 2 capıtı (e above) *F*, capıte *φ* 5 facıb; *Fφ* 6 hyrcıno *F* 10 frygıſ *F* 25 facıū lumıne *φ et, addito in margine* factı lumıınſ, *F*, lumine *deleuit Vulcanius* ſyderū *F* 26 ſiphomę *F* tybıęq; *F* 27 amęn; *F* 28 cathaclyſta *F*

dexteram familiarem templi deique modulum frequentabant, ut plebi cuique facilem sacris uiam dari praedicarent. X tunc influunt turbae sacris diuinis initiatae uiri feminaeque omnis dignitatis et omnis aetatis linteae uestis candore puro luminosi, illae limpido tegmine crines madidos obuolutae, hi capillum derasi funditus uertice praenitentes, magnae religionis terrena sidera aereis et argenteis immo uero aureis etiam sistris argutum tinnitum constrepentes. sed antistites sacrorum proceres illi qui candido linteamine cinctum pectoralem ad usque uestigia strictim iniecti potentissimorum deum proferebant insignis exuuias. quorum primus lucernam claro praemicantem porrigebat lumine non adeo nostris illis consimilem quae uespertinas illuminant epulas sed aureum cymbium medio sui patore flammulam suscitans largiorem. secundus uestitu [262] quidem similis sed manibus ambabus gerebat altaria [id est auxilia] quibus nomen dedit proprium deae summatis auxiliaris prouidentia. ibat tertius attollens palmam auro subtiliter foliatam nec non Mercuriale etiam caduceum. quartus aequitatis ostendebat indicium deformatam manum sinistram porrecta palmula quae genuina pigritia, nulla calliditate nulla sollertia praedita uidebatur aequitati magis aptior quam dextera. idem gerebat et aureum uasculum in modum papillae rotundatum de quo lacte libabat. quintus auream uannum aureis congestam ramulis et alius ferebat amphoram.

XI Nec mora cum dei dignati pedibus humanis incedere prodeunt, hic horrendus ille superum commeator et inferum nunc atra nunc aurea facie sublimis attollens canis ceruices arduas Anubis laeua caduceum gerens, dextera palmam uirentem quatiens. huius uestigium continuum sequebatur bos in erectum leuata statum, bos, omnia parentis deae fecundum simulacrum, quod residens umeris suis proferebat unus e ministerio beato

---

1 ut plebi cuique *scripsi:* pleriq; qui *F* 5 hic *Fφ* 7 ſyſtriſ *F* 11 exubiaſ *Fφ* luminantè *ut uid. F'*, p̄micantè *φ* 13 ueſpertinaſ *f:* ueſpertina *Fφ* cybiů *F*, tybiů, *addito in marg.* tibiū *φ* 15 id est auxilia *deleuit Hildebrandius* 23 rutundatů *F* 26 horrendus *d'Orleans:* horrendů *F* 29 hui; *fφ:* nui; *ut uid. F*, cui; *margo F* 30 fęcundů *F*

gressu gestuoso. ferebatur ab alio cista secretorum capax penitus celans operta magnificae religionis. gerebat alius felici suo gremio summi numinis uenerandam effigiem non pecoris non auis non ferae ac ne hominis quidem ipsius consimilem sed sollerti repertu etiam ipsa nouitate reuerendam altioris utcumque et magno silentio tegendae religionis argumentum ineffabile sed ad istum plane modum fulgente auro figuratam: urnula faberrime cauata, fundo quam rotundo miris extrinsecus simulacris Aegyptiorum effigiata eius orificium non altiuscule leuatum in canalem porrectum longo riuulo prominebat. ex alia uero parte multum recedens spatiosa dilatione adhaerebat ansa quam contorto nodulo supersedebat aspis squameae ceruicis striato tumore sublimis.

XII Et ecce praesentissimi numinis promissa nobis accedunt beneficia et fata salutemque ipsam meam gerens sacerdos adpropinquat ad ipsum praescriptum diuinae promissionis ornatum dextera proferens sistrum deae, mihi coronam et Hercules coronam consequenter, quod tot at tantis exanclatis laboribus tot emensis periculis deae maximae prouidentia adluctantem mihi saeuissime fortunam superarem. nec tamen gaudio subitario commotus inclementi me cursu proripui uerens scilicet ne repentino quadripedis impetu religionis quietus turbaretur ordo sed placido ac prorsus humano gradu cunctabundus pau- [263] latim obliquato corpore sane diuinitus decedente populo sensim inrepo.

XIII at sacerdos ut reapse cognoscere potui, nocturni commonefactus oraculi miratusque congruentiam mandati muneris confestim restitit et ultro porrecta dextera ob os ipsum meum coronam exhibuit. tunc ego trepidans adsiduo pulsu micanti corde coronam quae rosis amoenis intexta fulgurabat auido ore susceptam cupidus promissi deuoraui. nec me fefellit caeleste promissum. protinus mihi delabitur deformis et ferina facies. ac primo quidem squalens pilus defluit ac dehinc cutis crassa

---

1 geſtuoſu *F'* 2 gerebat *fφ:* ferebat *F* 7 figuratam *Oudendorpius:* figurata *f*, figuratȃ *φ et ut uid. F* 8 rutundo *F'* 11 parete *F'* 25 reabſe *F* 28 exıbuıt *F* 29 amẹnıſ *F*

tenuatur, uenter obesus residet, pedum plantae per ungulas in digitos exeunt, manus non iam pedes sunt sed in erecta porriguntur officia, ceruix procera cohibetur, os et caput rotundatur, aures enormes repetunt pristinam paruitatem, dentes saxei redeunt ad humanam minutiem et quae me potissimum cruciabat ante, cauda nusquam! populi mirantur, religiosi uenerantur tam euidentem maximi numinis potentiam et consimilem nocturnis imaginibus magnificentiam et facilitatem reformationis claraque et consona uoce, caelo manus adtendentes testantur tam inlustre deae beneficium.

XIIII at ego stupore nimio defixus tacitus haerebam animo meo tam repentinum tamque magnum non capiente gaudium, quid potissimum praefarer primarium, unde nouae uocis exordium caperem, quo sermone nunc renata lingua felicius auspicarer, quibus quantisque uerbis tantae deae gratias agerem. sed sacerdos utcumque diuino monitu cognitis ab origine cunctis cladibus meis quamquam et ipse insigni permotus miraculo nutu significato prius praecipit tegendo mihi linteam dari laciniam. nam me cum primum nefasto tegmine despoliauerat asinus, compressis in artum feminibus et superstrictis accurate manibus quantum nudo licebat uelamento me naturali probe munieram. tunc e cohorte religionis unus inpigre superiorem exutus tunicam supertexit me celerrime. quo facto sacerdos uultu geniali et Hercules perhumano in aspectum meum attonitus sic effatur

XV 'Multis et uariis exanclatis laboribus magnisque fortunae tempestatibus et maximis actus procellis ad portum quietis et aram Misericordiae tandem, Luci, uenisti nec tibi natales ac ne dignitas quidem, uel ipsa qua flores usquam doctrina profuit sed lubrico uirentis aetatulae ad seruiles delapsus uolu-
[264] ptates curiositatis inprosperae sinistrum praemium reportasti. sed utcumque fortunae caecitas dum te pessimis periculis discruciat, ad religiosam istam habitudinem inprouida produxit malitia. eat nunc et summo furore saeuiat et crudelitati suae

3 rutundaꝉ̃ *F* 6 cōparuıt *ante* populı *add. manus saeculi quinti decimi in F, om. φ post* ueneranꝉ̃ *inductum* re *in F, om. φ* 8 ymagınıb; *F* 13 ſermone *sic Fφ* 16 quanquam *F* 18 lıcınıā̊ *Fφ* 19 altū̊ *Fφ*

materiem quaerat aliam. nam in eos quorum sibi uitas seruitium deae nostrae maiestas uindicauit, non habet locum casus infestus. quid latrones, quid ferae, quid seruitium, quid asperrimorum itinerum ambages reciprocae, quid metus mortis cotidianae nefariae fortunae profuit? in tutelam iam receptus es fortunae sed uidentis, quae suae lucis splendore ceteros etiam deos illuminat. sume iam uultum laetiorem candido isto habitu tuo congruentem, comitare pompam deae sospitatricis inouanti gradu. uideant inreligiosi uideant et errorem suum recognoscant. en ecce pristinis aerumnis absolutus Isidis magnae prudentia gaudens Lucius de sua fortuna triumphat. quo tamen tutior sis atque munitior, da nomen sanctae huic militiae cuius non olim sacramento etiam rogabaris, teque iam nunc obsequio religionis nostrae dedica et ministerii iugum subi uoluntarium. nam cum coeperis deae seruire, tunc magis senties fructum tuae libertatis.'

XXVI Ad istum modum uaticinatus sacerdos egregius fatigatos anhelitus trahens conticuit. exin permixtus agmini religioso procedens comitabar sacrarium totae ciuitati notus ac conspicuus, digitis hominum nutibusque notabilis. omnes in me populi fabulabantur 'hunc omnipotentis hodie deae numen augustum reformauit ad homines. felix Hercules et ter beatus qui uitae scilicet praecedentis innocentia fideque meruerit tam praeclarum de caelo patrocinium ut renatus quodam modo statim sacrorum obsequio desponderetur.'

Inter haec et festorum uotorum tumultum paulatim progressi iam ripam maris proximamus atque ad ipsum illum locum quo pridie meus stabulauerat asinus peruenimus. ibidem simulacris rite dispositis nauem faberrime factam picturis miris Aegyptiorum circumsecus uariegatam summus sacerdos taeda lucida et ouo et sulfure sollemnissimas preces de casto

---

2 locū f: locuſ F, locuſ, *addito in marg.* c. locū, φ 8 inouanti *Aldus:* innouandi F, innouandi φ 12 cui; n̄ oli ſacra|m̄to etiā rogaueriſ *inducta in F* 15 ceperiſ F tunc F, tc̄ φ 29 faberrime f: fauerrime F 30 egyptioꝝ F circumsecus uariegatam *Stewechius:* circūſectuſ uarie|grecā Fφ 31 ſulpure F

praefatus ore quam purissime purificatam deae nuncupauit dedicauitque. huius felicis aluei nitens carbasus litteras uoti intextas progerebat. ecce litterae uotum instaurabant de noui commeatus prospera nauigatione. iam malus insurgit pinus rotunda splendore sublimis, insigni carchesio conspicua et puppis intorta chenisco bracteis aureis uestita fulgebat omnisque prorsus carina citro limpido perpolita florebat. tunc cuncti populi tam religiosi quam profani uannos onustas aromatis et huiusce modi suppliciis certatim congerunt et insuper fluctus libant intritum lacte confectum donec muneribus largis et deuotionibus faustis completa nauis absoluta strophiis ancoralibus peculiari serenoque flatu pelago redderetur. quae postquam cursus spatio prospectum sui nobis incertat, sacrorum geruli sumptis rursum quae quisque detulerant alacres ad fanum reditum capessunt simili structu pompae decori.

XVII At cum ad ipsum iam templum peruenimus, sacerdos maximus quique diuinas effigies progerebant et qui uenerandis penetralibus pridem fuerant initiati, intra cubiculum deae recepti disponunt rite simulacra spirantia. tunc ex his unus, quem cuncti grammatea dicebant, pro foribus assistens coetu pastophorum — quod sacrosancti collegii nomen est — uelut in contionem uocato indidem de sublimi suggestu de libro, de litteris fausta uota praefatus principi magno senatuique et equiti totoque Romano populo, nauticis nauibus quaeque sub imperio mundi nostratis reguntur, renuntiat sermone rituque Graeciensi ita † *αοια ἐφεσια*. quam uocem feliciter cunctis euenire signauit populi clamor insecutus. exin gaudio delibuti

---

2 aluei *f:* albei *F* littere uotŭ ingeſtāſ (‾ *add. manus secunda*) *F*, littere uotū ingeſtaſ *φ*, litteras uoti intextas *coniecit Hildebrandius*, litteratum uotum ingestans *Scriuerius*, litteras uocum intextas *Oudendorpius* 4 nauigauione *ut uid. F'*. nauigatiōe *φ* rutunda *F* 5 insigni *Salmasius:* inſigniſ *F* 9 ſuppliciuſ *f* 12 piaculari *coniecit Marklandus* 14 ſŭtiſ *F* 15 ſtrictu *Fφ*, ritu *Wowerus*, ſtructu *codices interpolati* decori at *scripsi:* decorat cŭ (at *in* decorat *in ras. a manu secunda*) *F*, decorat. cū *φ*, decori ac *uulgo* 19 iſ (h *supra*) *F*, hiſ *φ* 20 cętu *F* 24 quęq; *sic F* 26 greciensi *F* αοιαεφεcια. *Fφ*. ὦ οἶα Ἐφέσια *coniecit Spengelius* 26 qua uoce *coniecit Spengelius*

populares thallos uerbenas corollas ferentes exosculatis uestigiis deae quae gradibus haerebat argento formata ad suos discedunt lares. nec tamen me sinebat animus ungue latius indidem digredi sed intentus *in* deae specimen pristinos casus meos recordabar.

XVIII Nec tamen Fama uolucris pigra pinnarum tarditate cessauerat sed protinus in patria deae prouidentis adorabile beneficium meamque ipsius fortunam memorabilem narrauerat passim. confestim denique familiares ac uernulae quique mihi proximo nexu sanguinis cohaerebant, luctu deposito quem de meae mortis falso nuntio susceperant, repentino laetati gaudio uarie quisque munerabundi ad meum festinant ilico diurnum reducemque ab inferis conspectum. quorum desperata ipse etiam facie recreatus oblationes honestas aequi bonique facio quippe cum mihi familiares quod ad cultum sumptumque largiter suppeteret deferre prospicue curassent.

XVIIII Adfatis itaque ex officio singulis narratisque probe meis et pristinis aerumnis et praesentibus gaudiis me rursum ad deae gratissimum mihi refero conspectum aedibusque conductis intra consaeptum templi larem temporarium mihi constituo [265] deae ministeriis adhuc priuatis adpositus contuberniisque sacerdotum indiuiduus et numinis magni cultor insperabilis. nec fuit nox una uel quies aliqua uisu deae monituque ieiuna sed crebris imperiis sacris suis me iam dudum destinatum nunc saltem censebat initiari. at ego quamquam cupienti uoluntate praeditus tamen religiosa formidine retardabar, quod enim sedulo percontaueram difficile religionis obsequium et castimoniorum abstinentiam satis arduam cautoque circumspectu uitam quae multis casibus subiacet esse muniendam. haec identidem mecum reputans nescio quo modo quamquam festinans differebam.

XX Nocte quadam plenum gremium suum uisus est mihi sum-

---

4 in *add. uulgo* 15 quod ad *Stewechius:* quoad *F* ſuppeteret *Stewechius:* ſucce.der& (*fuit* r) *F* 17 Affatıſ *f* probe meis et *scripsi:* meıſ ꝑ & *Fφ* 20 c̄ſeptū *F* 23 eıuna *F*, eı.una *φ* 25 *et* 30 quanquam *F* 27 retabar (rda *add. manus secunda*) *F*

mus sacerdos offerre ac requirenti quid utique istud, respondisse partes illas de Thessalia mihi missas, seruum etiam meum indidem superuenisse nomine Candidum. hanc experrectus imaginem diu diuque apud cogitationes meas reuoluebam quid rei portenderet praesertim cum nullum unquam habuisse me seruum isto nomine nuncupatum certus essem. ut tamen sese praesagium somni porrigeret, lucrum certum modis omnibus significari partium oblatione credebam. sic anxius et in prouentum prosperiorem attonitus templi matutinas apertiones opperiebar. ac dum uelis candentibus reductis in diuersum deae uenerabilem conspectum adprecamur et per dispositas aras circumiens sacerdos rem diuinam procurat, supplicamentis sollemnibus deae *de* penetrali fontem petitum spondeo libat: rebus iam rite consummatis inchoatae lucis salutationibus religiosi primam nuntiantes horam perstrepunt. et ecce superueniunt de patria quos ibi reliqueram famulos cum me Fotis malis incapistrasset erroribus — incognitis scilicet famulis meis — nec non et equum quoque illum meum reducentes quem diuerse distractum notae dorsualis agnitione recuperauerant. quare sollertiam somni tum mirabar uel maxime quod praeter congruentiam lucrosae pollicitationis argumento serui Candidi equum mihi reddidisset colore candidum.

Quo facto idem sollicitus sedulum colendi frequentabam XXI ministerium spe futura beneficiis praesentibus pignerata. nec minus in dies mihi magis magisque accipiendorum sacrorum cupido gliscebat summisque precibus primarium sacerdotem saepissime conueneram petens ut me noctis sacratae tandem [267] arcanis initiaret. at ille uir alioquin grauis et sobriae religionis obseruatione famosus clementer ac comiter et ut solent parentes inmaturis liberorum desideriis modificari meam differens instantiam spei melioris solaciis alioquin anxium mihi permulcebat

2 ſeruū* (*fuit* ſ) *F* 12 ꝑcurat *Fφ* (*in F* t *in ras.; uid. fuisse* nt) 13 de *add. codices interpolati* fontem *Lipsius:* fonte *Fφ* 15 ecce *φ:* ece *F* 17 fotıſ *f:* fotıdıſ *Fφ* incognitis *scripsi:* cognıtıſ *Fφ* 19 dıūſę *F* doſualıs (r *supra*) *F* 22 candıdo *F'* 26 glıſſebat *F* 28 archanıſ *F*

animum. nam et diem quo quisque possit initiari deae nutu demonstrari et sacerdotem qui sacra debeat ministrare eiusdem prouidentia deligi, sumptus etiam caerimoniis necessarios simili praecepto destinari. quae cuncta nos quoque obseruabili patientia sustinere censebat quippe cum auiditati contumaciaeque summe cauere et utramque culpam uitare ac neque uocatus morari nec non iussus festinare deberem. nec tamen esse quemquam de suo numero tam perditae mentis uel immo destinatae mortis qui non sibi quoque seorsum iubente domina temerarium atque sacrilegum audeat ministerium subire noxamque letalem contrahere. nam et inferum claustra et salutis tutelam in deae manu posita ipsamque traditionem ad instar uoluntariae mortis et precariae salutis celebrari, quippe cum transactis uitae temporibus iam in ipso finitae lucis limine constitutos quis tamen tuto possint magna religionis committi silentia, numen deae soleat elicere et sua prouidentia quodam modo renatos ad nouae reponere rursus salutis curricula. ergo igitur me quoque oportere caeleste sustinere praeceptum quamquam praecipua euidentique magni numinis dignatione iam dudum felici ministerio nuncupatum destinatumque nec secus quam cultores ceteri cibis profanis ac nefariis iam nunc temperare quo rectius ad arcana purissimae religionis secreta peruaderem.

XXII Dixerat sacerdos nec inpatientia corrumpebatur obsequium meum sed intentus miti quiete et probabili taciturnitate sedulum quot dies obibam culturae sacrorum ministerium. nec me fefellit uel longi temporis prolatione cruciauit deae potentis benignitas salutaris sed noctis obscurae non obscuris imperiis euidenter monuit aduenisse diem mihi semper optabilem, quo me maxumi uoti compotiret, quantoque sumptu deberem procurare supplicamentis, ipsumque Mithram illum suum sacerdotem praecipuum diuino quodam stellarum consortio ut aiebat mihi coniunctum sacrorum ministrum decernit.

---

3 cęrımonıſ *F* 18 quanquam *F* 20 felıcıſ *Fφ* 22 archana *F* 25 ıntenta *F'*, ıntentuſ *φ* 26 quot] qđ *Fφ*, *an scribendum* quinque? (*cf.* 223, 26 decem) 30 compotiret *Lipsius*: cõpeter& *Fφ* 32 dıuno *F*

Quis et ceteris beniuolis praeceptis summatis deae recreatus animi necdum satis luce lucida discussa quiete protinus ad receptaculum sacerdotis contendo atque eum cubiculo suo commodum prodeuntem continuatus saluto. solito constantius destinaueram iam uelut debitum sacris obsequium flagitare. [268] at ille statim ut me conspexit prior 'o' inquit 'Luci te felicem, te beatum quem propitia uoluntate numen augustum tantopere dignatur! et quid' inquit 'iam nunc stas otiosus teque ipsum demoraris? adest tibi dies uotis adsiduis exoptatus quo deae multinominis diuinis imperiis per istas meas manus piissimis sacrorum arcanis insinueris' et iniecta dextera senex comissimus ducit me protinus ad ipsas fores aedis amplissimae rituque sollemni apertionis celebrato ministerio ac matutino peracto sacrificio de opertis adyti profert quosdam libros litteris ignorabilibus praenotatos, partim figuris cuiusque modi animalium concepti sermonis compendiosa uerba suggerentes, partim nodosis et in modum rotae tortuosis capreolatimque condensis apicibus a curiositate profanorum lectione munita. indidem mihi praedicat quae forent ad usum teletae necessario praeparanda. ea pro- XXIII tinus nauiter et aliquanto liberalius partim ipse partim per meos socios coemenda procuro. iamque tempore ut aiebat sacerdos id postulante stipatum me religiosa cohorte deducit ad proximas balneas et prius sueto lauacro traditum praefatus deum ueniam purissime circumrorans abluit rursumque ad templum reductum iam duabus diei partibus transactis ante ipsa deae uestigia constituit secretoque mandatis quibusdam quae uoce meliora sunt, illud plane cunctis arbitris praecipit decem continuis illis diebus cibariam uoluptatem coercerem neque ullum animal essem et inuinius essem. quis uenerabili continentia rite seruatis iam dies aderat diuino destinatus uadimonio et sol curuatus intrahebat uesperam. tum ecce confluunt undique turbae sacrorum ritu uetusto uariis quisque me muneribus honorantes

---

4 contınat (u superscript); (u *add. man. secunda*) *F*, contınatuſ *φ* 6 ınqd *F* 11 archanıſ *F* 14 adıtı *F* 15 cuiusque modi *scripsi:* cuıuſcemodı *φ*, cuıuſcemo *F* 28 cıbarıā *f:* cıbarıaſ *Fφ* 29 contınentıâ (*fuit* ʿ) *F* 30 dıeſ (*fuit* d) *F* adherat *F* 31 ıntrabat (he superscript) *F*

tunc semotis procul profanis omnibus linteo rudique me contectum amicimine arrepta manu sacerdos deducit ad ipsius sacrarii penetralia. quaeras forsitan satis anxie studiose lector quid deinde dictum quid factum: dicerem si dicere liceret, cognosceres si liceret audire. sed parem noxam contraherent aures et linguae illae temerariae curiositatis. nec te tamen desiderio forsitan religioso suspensum angore diutino cruciabo. igitur audi sed crede quae uera sunt.

Accessi confinium mortis et calcato Proserpinae limine per omnia uectus elementa remeaui, nocte media uidi solem candido coruscantem lumine, deos inferos et deos superos accessi coram [269]
et adoraui de proxumo. ecce tibi rettuli quae quamuis audita ignores tamen necesse est. ergo quod solum potest sine pia-
XXIIII culo ad profanorum intellegentias enuntiari referam. mane factum est et perfectis sollemnibus processi duodecim sacratus stolis habitu quidem religioso satis, sed effari de eo nullo uinculo prohibeor quippe quod tunc temporis uidere praesentes plurimi. namque in ipso aedis sacrae meditullio ante deae simulacrum constitutum tribunal ligneum iussus superstiti byssina quidem sed floride depicta ueste conspicuus. et umeris dependebat pone tergum talorum tenus pretiosa chlamyda. quaqua tamen uiseres, colore uario circumnotatis insignibar animalibus; hinc dracones Indici, inde grypes Hyperborei quos in speciem pinnatae alitis generat mundus alter. hanc Olympiacam stolam sacrati nuncupant. at manu dextera gerebam flammis adultam facem et caput decore corona cinxerat palmae candidae foliis in modum radiorum prosistentibus. sic ad instar Solis exornato et in uicem simulacri constituto repente uelis reductis in aspectum populus errabat. exhinc festissimum celebraui natalem sacrorum et suaues epulae et faceta conuiuia. dies etiam tertius pari caerimoniarum ritu celebratus et ientaculum religiosum et teletae legitima consummatio. paucis de-

3 a Q *in* penetralia Queraſ *in rasura 3 uel 4 litterarum a secunda manu scripta in F*, penetralia . queraſ φ 5 c̄trahent * * (*fuit opinor* e) *F*, contrahente φ 21 chlamida *F* 23 ypborei *F* 24 olipiacã *F* 25 ad *F* 28 exornatũ *F'φ* 29 erabat *F*

hinc ibidem commoratus diebus inexplicabili uoluptate simulacri
diuini perfruebar inremunerabili quippe beneficio pigneratus.
sed tandem deae monitu licet non plene tamen pro meo modulo
supplicue gratiis persolutis tardam satis domuitionem comparo
uix equidem abruptis ardentissimi desiderii retinaculis. pro-
uolutus denique ante conspectum deae et facie mea diu detersis
uestigiis eius lacrimis obortis singultu crebro sermonem inter-
ficiens et uerba deuorans aio

'Tu quidem sancta et humani generis sospitatrix perpetua XXV
semper fouendis mortalibus munifica dulcem matris adfectionem
miserorum casibus tribuis. nec dies nec quies ulla ac ne mo-
mentum quidem tenue tuis transcurrit beneficiis otiosum quin
mari terraque protegas homines et depulsis uitae procellis sa-
lutarem porrigas dexteram qua fatorum etiam inextricabiliter
contorta retractas licia et fortunae tempestates mitigas et stel-
larum noxios meatus cohibes. te superi colunt, obseruant in-
feri, tu rotas orbem, luminas solem, regis mundum, calcas Tar-
[270] tarum. tibi respondent sidera, redeunt tempora, gaudent numina,
seruiunt elementa. tuo nutu spirant flamina nutriunt nubila,
germinant semina, crescunt germina. tuam maiestatem perhor-
rescunt aues caelo meantes, ferae montibus errantes, serpentes
solo latentes, beluae ponto natantes. at ego referendis laudi-
bus tuis exilis ingenio et adhibendis sacrificiis tenuis patrimonio:
nec mihi uocis ubertas ad dicenda quae de tua maiestate sentio
sufficit nec ora mille linguaeque totidem uel indefessi ser-
monis aeterna series. ergo quod solum potest religiosus qui-
dem sed pauper alioquin, efficere curabo: diuinos tuos uultus
numenque sanctissimum intra pectoris mei secreta conditum
perpetuo custodiens imaginabor.'

Ad istum modum deprecato summo numine complexus
Mithram sacerdotem et meum iam parentem colloque eius multis
osculis inhaerens ueniam postulabam·quod eum condigne tantis
beneficiis munerari nequirem. diu denique gratiarum geren- XXVI
darum sermone prolixo commoratus tandem digredior et recta

4 gratuſ *f*: gracuſ *ni fallor F*, gratıſ φ   22 ueluȩ *F*¹   25 ·ora (*fuit* h) *F*, ora φ   31 coloq; *F*   32 qđ dm̄ *F*φ

patrium larem reuisurus meum post aliquam multum temporis contendo paucisque post diebus deae potentis instinctu raptim constrictis sarcinulis naue conscensa Romam uersus profectionem dirigo tutusque prosperitate uentorum ferentium Augusti portum celerrime ac dehinc carpento peruolaui uesperaque quam insequebatur Iduum Decembrium sacrosanctam istam ciuitatem accedo. nec ullum tam praecipuum mihi exinde studium fuit quam cotidie supplicare summo numini reginae Isidis quae de templi situ sumpto nomine Campensis summa cum ueneratione propitiatur. eram cultor denique adsiduus fani quidem aduena, religionis autem indigena.

Ecce transcurso signifero circulo sol magnus annum compleuerat et quietem meam rursus interpellat numinis benefici cura peruigilis et rursus teletae, rursus sacrorum commonet. mirabar quid rei temptaret, quid pronuntiaret futurum: quidni
XXVII plenissime iam dudum uidebar initiatus. ac dum religiosum scrupulum partim apud meum sensum disputo partim sacratorum consiliis examino, nouum mirumque plane comperior deae quidem me tantum sacris inbutum ac magni dei deumque summi parentis inuicti Osiris necdum sacris inlustratum. quamquam enim conexa immo uero unita ratio numinis religionisque esset, tamen teletae discrimen interesse maximum: prohinc me quoque peti magno etiam deo famulum sentire deberem. nec diu [271]
res in ambiguo stetit. nam proxuma nocte uidi quendam de sacratis linteis iniectum qui thyrsos et hederas et tacenda quaedam gerens ad ipsos meos lares collocaret et occupato sedili meo religionis amplae denuntiaret epulas. is ut agnitionem mihi scilicet certo aliquo sui signo subministraret, sinistri pedis talo paululum reflexo cunctabundo clementer incedebat uestigio. sublata est ergo post tam manifestam deum uoluntatem ambiguitatis tota caligo et ilico deae matutinis perfectis salutationibus

---

8 regına eıſıdıſ *Fφ* 9 Campensis *Beroaldus:* cõpenſıſ *Fφ* 12 magnum *coniecit Beroaldus* 15 tẽptaret *F*, temptar& *φ* 18 ıo n *in* examıo nouů *in ras. 4 litterarum a sec. manu scripta in F*, examo nouū *φ* 20 quanquam *F* 21 unita ratio *cod. interpolati:* a ra *in* munıta ratıo *in ras. 3 litt. a sec. manu scripta in F*, munıt artıo *φ*, inunita ratio *coniecit Hildebrandius* 23 magno *f:* mano *Fφ* 25 hẹderaſ *F*

summo studio percontabar singulos eccui uestigium simile sit ut somnium. . . . . . nec fides afuit. nam de pastophoris unum conspexi statim praeter indicium pedis cetero etiam statu atque habitu examussim nocturnae imagini congruentem quem Asinium Marcellum uocitari cognoui, postea reformationis meae *non* alienum nomen. nec moratus conueni protinus eum sane nec ipsum futuri sermonis ignarum quippe iam dudum consimili praecepto sacrorum ministrandorum commonefactum. nam sibi uisus est quiete proxima dum magno deo coronas exaptat, et de eius ore quo singulorum fata dictat audisse mitti sibi Madaurensem sed admodum pauperem cui statim sua sacra deberet ministrare, nam et illi studiorum gloriam et ipsi grande compendium sua comparari prouidentia. ad istum modum desponsus sacris XXVIII sumptuum tenuitate contra uotum meum retardabar. nam et uiriculas patrimonii peregrinationis adtriuerant impensae et erogationes urbicae pristinis illis prouincialibus antistabant. plurimum ergo duritia paupertatis intercedente, quod ait uetus prouerbium, inter sacrum et saxum positus cruciabar nec setius tamen identidem numinis premebar instantia. iamque saepicule non sine magna turbatione stimulatus postremo iussus ueste ipsa mea quamuis paruula distracta sufficientem conrasi summulam et id ipsum praeceptum fuerat specialiter. 'an tu' inquit 'siquam rem uoluptati struendae moliris, laciniis tuis nequaquam parceres, nunc tantas caerimonias aditurus impaenitendae te pauperiei cunctaris committere?'

Ergo igitur cunctis adfatim praeparatis decem rursus diebus inanimis contentus cibis insuper etiam Serapis principalis dei nocturnis orgiis inlustratus, plena iam fiducia germanae religionis obsequium diuinum frequentabam. quae res summum peregrinationi meae tribuebat solacium nec minus etiam uictum
[272] uberiorem subministrabat, quidni, spiritu fauentis Euentus quaesticulo forensi nutrito per patrocinia sermonis Romani.

---

1 eccui *Stewechius:* &q *Fφ* ſimile ſit *Stewechius:* ſımılıſ *F* 2 *lacunam indicaui* fides *Iuntina:* fide *Fφ* 3 ceteroſ *F* 5 non *addidit Vrsinus* alınū (e, s supra) *F* 6 *post* nom̄ *deletum* & *in F* 15 peregrınatıoneſ *f* 27 Serapis *codices interpolati:* deraſcapı *Fφ*

XXVIIII Et ecce post pauculum tempus inopinatis et usquequaque mirificis imperiis deum rursus interpellor et cogor tertiam quoque teletam susceptare. nec leui cura sollicitus sed oppido suspensus animi mecum ipse cogitationes exercitius cogitabam quorsus noua haec et inaudita se caelestium porrigeret intentio, quid subcisiuum quamuis iteratae iam traditioni remansistet. nimirum perperam uel minus plene consuluerunt in me sacerdos uterque et Hercules iam de fide quoque eorum opinari coeptabam sequius. quo me cogitationis aestu fluctuantem ad instar insaniae percitum sic instruxit nocturna diuinatione clemens imago

'Nihil est' inquit 'quod numerosa serie religionis quasi quicquam sit prius omissum terreare. quin adsidua ista numinum dignatione laetum capesse gaudium et potius exulta ter futurus quod alii uel semel uix conceditur, teque de isto numero merito praesume semper beatum. ceterum futura tibi sacrorum traditio pernecessaria est si tecum nunc saltem reputaueris exuuias deae quas in prouincia sumpsisti in eodem fano depositas perseuerare nec et Romae diebus sollemnibus uel supplicare eis uel cum praeceptum fuerit, felici illo amictu illustrari posse. quod felix itaque ac faustum salutareque tibi sit, animo gaudiali rursum sacris initiare deis magnis auctoribus.'

XXX Hactenus diuini somnii suada maiestas quod usus foret pronuntiauit. nec deinceps postposito uel in supinam procrastinationem reiecto negotio statim sacerdoti meo relatis quae uideram, inanimae protinus castimoniae iugum subeo et lege perpetua praescriptis illis decem diebus spontali sobrietate multiplicatis instructum teletae comparo largius, ex studio pietatis magis quam mensura rebus collatis. nec Hercules labo-

---

3 ſusceptare *Wowerus:* ſuſcıtare *F* 9 cęptabā̓ *F* 12 nıchıl *F* īqd *F* 13 qſquā̓ *F* terreare *uulgo:* t̄rere *F* 18 exubıaſ *F* 19 funo *Fφ* 20 ıı̇ſ *F* 22 dıſ *F* 24 acten; *F* 29 teletae] ac letę *F*, ac lege (t above) *φ* largius *Elmenhorstius:* largıtuſ *F* 30 quā̓ menſura℥ colatıſ (l above) *F*, quam m̄ſura℥ cılatıſ (o above) *φ*, quam mensura rebus collatis *uulgo*, *an* menſura rerum . . . collatıſ?

rum me sumptuumque quidquam tamen paenituit quidni liberali deum prouidentia iam stipendiis forensibus bellule fotum. denique post dies admodum pauculos deus deum magnorum potior et maiorum summus et summorum maximus et maximorum regnator Osiris non alienam quampiam personam reformatus sed coram suo illo uenerando me dignatus adfamine per quietem praecipere uisus est, quam nunc incunctanter gloriosa in foro redderem patrocinia nec extimescerem maliuolorum disseminationes [273] quas studiorum meorum laboriosa doctrina ibi deseruiebat. ac ne sacris suis gregi cetero permixtus deseruirem, in collegium me pastophorum suorum, immo inter ipsos decurionum quinquennales adlegit. rursus denique abraso capillo collegii uetustissimi et sub illis Sullae temporibus conditi munia non obumbrato uel obtecto caluitio sed quoquouersus obuio gaudens obibam.

---

2 uellula *Fφ*   7 praecipere *Beroaldus:* recipere *F*   faro *F*, fạro *φ*   8 maleuolorum *F*, maliuolorum *φ*   11 pafto|forū *F*   12 abraso *scripsi:* qua raro *Fφ*, quam raso *Beroaldus*   13 fyllę *F*   15 *nihil subscriptum in F*

Lege in contextu p. 21, 26 pafcuae   53, 28 facinerof. 115. 3 Phrixum — *in adnotatione p.* 35. 6 cooeptitica *F*   39, 2 heiulabam   60, 6 *Rooy*   61, 5 *Floridus*   188, 2 efficacè   5. 27 infimare *dudum recte emendatum est*

Lipsiae, typis J. B. Hirschfeld.